Міністерство освіти і науки України
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ФІЛОСОФСЬКО-ТЕОРЕТИЧНІ КОНТЕКСТИ ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

06 грудня 2018 р.

Частина І

Міністерство освіти і науки України
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ФІЛОСОФСЬКО-ТЕОРЕТИЧНІ КОНТЕКСТИ ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської
науково-практичної конференції

06 грудня 2018 р.

Частина І

Дніпро
2019

УДК 303
ББК 63.3
Н 53

За редакцією:

ВИСОЦЬКА Ольга Євгенівна, д.філос.н., доц., завідувач кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР»

Н 53 **Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика:** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 06 грудня 2018 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». Частина І / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. - 274 с.

У збірник вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції **«Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика»**, що присвячена найбільш важливим філософським проблемам сучасної освіти, складовим неперервної освіти у філософсько-світоглядному та культурологічному контекстах; стратегіям реформування вищої освіти та шляхам випереджальної модернізації педагогічної освіти в контексті завдань концепції Нової української школи; управлінським аспектам розвитку інноваційного освітнього середовища. Також представлений досвід закладів вищої, середньої та дошкільної освіти щодо шляхів інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес, презентовано кращі практики упровадження її складових – громадянської освіти; екологічної та енергоефективної освіти; здоров'язберігаючих освітніх технологій, виховної роботи.

Рекомендовано для науково-педагогічних та педагогічних працівників вищої і післядипломної освіти, керівників закладів середньої та дошкільної освіти, працівників методичних служб, вихователів, вчителів, докторантів, аспірантів, студентів.

© Колектив авторів, 2019
© ДАНО, 2019

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Г. О. Пригунов, М. Г. Ватковська

КОНЦЕПЦІЯ «SMART ГРОМАДИ» ЯК НАПРЯМОК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Ключовим напрямом модернізації системи державного управління є підвищення ефективності функціонування державних органів шляхом розширення і поглиблення застосування інформаційно-комунікаційних технологій як умови сталого розвитку країни. Також значне ускладнення інфраструктури управління в умовах децентралізації органів управління в Україні призводить до суттєвих зрушень у розумінні механізмів відкритості урядової інформації, електронної взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, надання он-лайн-послуг тощо. Створенню відкритого та прозорого державного управління сприяє застосування різних форм електронного урядування як поширення внутрішніх інформаційних систем органів державного управління за доби Інтернету з метою збільшення доступної суспільної інформації та покращення послуг.

Застосування механізмів електронного урядування є віддзеркаленням моделі «електронної демократії» і передбачає активне використання таких її інструментів як співробітництво, участь та координація. Впровадження та модернізація інформаційного забезпечення оптимізує взаємодію держави з громадянським суспільством і бізнесом, покращує контакт державних службовців з громадянами та організаціями. Це, в свою чергу, може сприяти нівелюванню можливості виникнення адміністративного корупційного поля і протиправних дій з обох сторін. Крім того це стимулює підвищення якості та швидкості адміністративних процедур, посилює ефективність послуг, що надаються державними органами.

Сталий розвиток територіальних громад, зокрема, на Дніпропетровщині, має відбуватися за рахунок інтегрування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що сприятиме підвищенню якості життєдіяльності міст, селищ, місцевих громад, залученню нових інвестицій. Дніпропетровщина є лідером із впровадження реформи децентралізації і має багато прикладів успішного розвитку громад.

Новим напрямком електронного урядування є реалізація концепції «SMART громада», що передбачає створення сучасної моделі управління на засадах передових знань та впровадження сучасних інформаційних технологій для побудови комфортного середовища, підвищення якості послуг, прозорості та відкритості влади, партнерства з бізнесом, активізації участі мешканців у процесах розвитку громад та формуванні політики.

Концепція «SMART громади» створена на виконання схваленої Кабінетом Міністрів України від 20 вересня 2017 року «Концепції розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року». Метою Концепції є «визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних та юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління, підвищення конкурентоспроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку країни.

Реалізація Концепції передбачена на період до 2020 року та покликана підтримати координацію та співпрацю органів державної влади та органів місцевого самоврядування для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності розвитку електронного урядування, просування ідеї реформування державного управління та децентралізації на базі широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в усій країні, а також сприяти реалізації першочергових пріоритетів, визначених Стратегією сталого розвитку «Україна -2020» [1].

Концепція спрямована на підвищення ефективності роботи органів державної влади й органів місцевого самоврядування та досягнення якісно нового рівня управління державою, що базується на принципах результативності, ефективності, прозорості, відкритості, доступності, довіри та підзвітності. Також реалізація цієї концепції забезпечить необхідну мобільність й конкурентоспроможність громадян та суб'єктів господарювання у сучасних економічних умовах, сприятиме мінімізації корупційних ризиків при виконанні владних повноважень, стимулюватиму соціально-економічний розвиток у регіонах України.

Нова концепція «SMART громади», що розроблена Дніпропетровською обласною радою спільно з Дніпропетровським центром розвитку місцевого самоврядування Програми ULEAD з Європою / ULEAD with Europe, дозволить ОТГ ефективніше розвивати власні території. Це, зокрема, автоматизація процесів реєстрації різноманітної інформації, що раніше виконувались вручну та займали багато часу, а також впровадження інструментів електронної демократії шляхом розробки актуальних для функціонування та розвитку громади вебсервісів.

В рамках реалізації концепції «SMART громади» для кожної ОТГ буде створено спеціальний паспорт інвестиційного розвитку. Це дозволить проаналізувати сильні та слабкі сторони територій, розставити пріоритетні завдання, які потрібно реалізувати найближчим часом. А головне, це дасть змогу ефективніше залучати до проектів інвесторів. Як показує практика, громади, які адаптувалися до віянь часу та нововведень, зараз активно розвиваються – будують сучасні об’єкти, реконструюють вже існуючі та загалом підвищують рівень життя населення. Зараз необхідно усім ОТГ навчитись створювати ефективні стратегії і формувати команди, щоб в них були проектні менеджери та висококваліфіковані фахівці.

Список використаних джерел

1. «*Концепція розвитку електронного урядування в Україні до 2020 року» від 20 вересня 2017 р. № 649-р// Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250287124*

В. В. Сиченко, В. В. Шинкаренко

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

В сучасних умовах постіндустріального суспільства відбувається переміщення спрямованості педагогічного ідеалу від соціально-орієнтованого (конструювання нової людини з параметрами, заданими конкретними інтересами суспільства) цілі виховання й освіти до індивідуально орієнтованої (конструювання людини для самої людини й тільки опосередковано для суспільства). При цьому як би відбувається перенесення акценту з підготовки служінню суспільству на формування у підростаючих поколінь відповідальності за долю суспільства і готовності прийти на допомогу, здатності до співпраці. Це неминуче висуває на перший план комплекс проблем, пов'язаних з визнанням самоцінності особистості, формуванням її самосвідомості, створенням умов для її самовизначення і самореалізації. На нашу думку антропологічний підхід дозволить поглянути на проблему виховання людини в комплексі, а саме: становлення людської суб'єктності, духовного розвитку особистості, освіти людини та проблеми, які стоять на стику філософських, гуманітарних та соціальних наук.

Відомо, що особистість людини формується і розвивається в результаті впливу численних факторів, об'єктивних та суб'єктивних, природних та суспільних, внутрішніх і зовнішніх, незалежних і залежних від волі та свідомості людей, діючих стихійно або згідно з визначеними цілями. При цьому сама людина не мислиться як пасивна істота, яка фотографічно відображає зовнішній вплив. Вона виступає як суб'єкт свого власного формування і розвитку. Антропологічний підхід нами розглядається як один з найважливіших методологічних основ педагогіки.

Сучасна педагогічна антропологія розуміє виховання як процес, який зберігає гуманну природу суспільства, створює умови для розвитку соціуму, продуктивного існування особистості. Роздуми про виховання супроводжують всю історію людства. Разом з тим питання про його сутність досі залишається дискусійним. З позицій антропологічного підходу виховання розглядається як специфічно людський спосіб буття і як спеціальна діяльність, що має надзвичайно високу цінність.

Антропологічний підхід передбачає, що при виборі цілей, засобів, шляхів виховання педагоги повинні виходити насамперед із природи дитини. Її різне розуміння зумовило існування кількох педагогічних течій. В основі природної концепції особистості лежить ставлення до людини як до біологічної істоти. Соціологічний напрямок вважає природу особистості цілком похідною від суспільства. Теологічна педагогіка базується на вченні про людину як про образ і подобу Божу. Педагогічна антропологія відрізняється багатофакторним підходом до витоків і процесів розвитку особистості. Це передбачає дослідження взаємодії біологічних, соціальних, духовних чинників в структурі особистості.

Антропологічний підхід до виховання має давню історію і простежується з давніх праць філософів, психологів і педагогів. Ще Конфуцій, Сократ, Платон,

Арістотель, обґрунтовуючи свої погляди на виховання людини, згадували про необхідність обліку людської природи і її вивчення. Однак це обмежувалося посиланнями на природу і трактуванням її тим чи іншим мислителем. Вперше системно поставив питання про необхідність вивчення природи людини в зв'язку з завданнями його виховання основоположник наукової педагогіки Я. Коменський. Він вважав за необхідне узгодити природу людини та виховний вплив на нього. В його працях це виразилось в принципі природовідповідності виховання. На думку Я. Коменського, в результаті реалізації цього принципу в практиці виховання ушляхетнюється і вдосконалюється сама природа виховання. Ідеї, висунуті їм, є найважливішим базисом антропологічного підходу до виховання, оскільки обґрунтовують ефективність виховання і навчання за умови їх природовідповідності.

Серед сучасних науковців які займались проблемою антропологічного підходу у вихованні та публікувались в журналах «Сімейне виховання», «Виховання і навчання», «Вісник виховання» та інших педагогічних видань В. Бехтерев, М. Демков, В. Зіньківський, П. Каптерев, А. Лазурский, П. Лесгафт, М. Манасеін, Л. Модзалевський, А. Острогорский, М. Пирогов, І. Сікорський. У філософсько-педагогічній думці проблема антропологічного осмислення освітньо-виховного процесу була висвітлена у творчій спадщині М. Гоголя, В. Зеньковського, Г. Сковороди, К. Ушинського, П. Юркевича. Узагальнено основні антропологічні положення про діалектику внутрішнього і зовнішнього світу людини (Г. Сковорода); про недостатність природних якостей людини і важливість освіти та виховання як засобу духовного розвитку, про людську сутність як безупинне самооновлення, самовдосконалення (М. Гоголь); про необхідність встановлення в освіті суб'єктивно-виховних відносин, коли виникає гармонія психологічної та моральної свободи, що виражається у здатності до самоперемоги та самовдосконалення; (П. Юркевич) про відповідність виховання й освіти природі дитини, культурі (дійсне) й ідеалу (належне) [1,с.49].

Життєвий досвід дитини складається відповідно до механізму апперцепції. Це одне з ключових понять сучасної педагогічної антропології. Воно означає обумовленість сприйняття минулими знаннями, інтересами, звичками, всім змістом психічного життя людини. У ньому відображено той фундаментальний факт, що один і той же вплив справляє несхоже враження на різних людей через явні відмінності в їх індивідуальному досвіді. У звя'зку з цим, працюючи з дітьми, необхідно бути уважним до історії і внутрішнього життя, звертатися до контакту з навколишнім світом, тобто все це неминуче зумовлює весь наступний розвиток і сприйняття більш складних і глибоких шарів культури. Суб'єктивний досвід починає формуватися в сім'ї - найважливішому інституті виховання. На його роль в житті людини вказували ще мислителі давнини. Про значення сім'ї та відповідальності батьків за долю дитини писали всі видатні педагоги (Я. Коменський, П. Каптерев, М. Пирогов, К. Ушинський, І. Песталоцці, Ж. Руссо, Д. Локк, Г. Спенсер). В. Максакова у своїй праці «Педагогічна антропологія» розуміє виховання як процес, який зберігає людську сутність будь-якого суспільства і створює умови як для розвитку суспільства в

цілому, так і для продуктивного існування окремої людини [2,с.123]. Навчально-виховну роботу з позиції педагогічної антропології Б. Бім-Бад визначає як цілісний процес, спрямований не тільки на засвоєння знань, розвитку свідомості, почуттів і волі, а й на вдосконалення тілесних, душевних і духовних потреб тих, хто навчається [3,с.45].

Наведені визначення свідчать, що категорія виховання посідає важливе місце у педагогічній антропології. Педагогічна антропологія розкриває виховання і як специфічний спосіб людського буття, і як специфічну діяльність, що має надзвичайну цінність для людини [4,с.56]. Виходячи з цього, сутність виховання як антропологічного процесу полягає у такому: 1) виховання відповідає природі людини, її особистісним якостям. У зв'язку з тим, що людина здатна до самоаналізу, самоспостереження, самооцінки, самоконтролю, виховний процес набуває ефективності. Тільки людина, як духовна істота, може здійснювати пошук добра, істини, краси, ідеалу, керуватися совістю, соромом, відчуттям обов'язку, що дає можливість визначати механізми її виховання.

У своєму житті людина завжди прагне до самовдосконалення, яке стимулюється і підтримується вихованням. Таким чином, у зв'язку з тим, що людина має потребу формувати у себе та інших моральні якості, волю, вміння аналізувати цей процес, вона схильна до виховання. Особливо чітко цей процес простежується у дитинстві. Потреба у вихованні через певний проміжок часу задовольняється, але здатність до виховання розвивається протягом усього життя; 2) виховання має цілісний і суперечливий характер. Воно спрямоване на окрему людину, виступає суттєвим фактом її індивідуального розвитку, але разом із тим залишається суспільним явищем. У його основі завжди лежить соціальна дія, що передбачає дію партнера у відповідь.

Таким чином, всі значення виховання взаємопов'язані між собою. Відомо, що виховання, в якому б значенні його не розглядали, впливає на людину цілісно: воно змінює і його тіло, і психіку, і духовну сферу. Воно заохочує і засуджує певну поведінку, надаючи людині інформацію про соціально сприятливі форми, способи й засоби задоволення своїх потреб. Виховання у будь-якому значенні пов'язане і з удосконаленням, і з нівелюванням індивідуальних особливостей, з компенсацією і корекцією як фізичних, так і психологічних, як поведінкових, так і духовних характеристик людини [4,с.55].

Останні часом змінюються погляди на людину, її виховання і розвиток. На зміну абстрактно-об'єктивним моделям особистості приходить гуманітарне бачення людини у її цілісності, єдності тілесного і духовного. Поширення набувають ідеї самоцінності кожної особистості, наявності у неї унікального духовного і творчого потенціалу, потреби та здатності до самореалізації. Педагогіка сьогодні осмислює виховний процес як сферу «вирощування досвіду бути особистістю» (В. Серіков), як «піднесення душі, пробудження внутрішніх сил, які допомагають згадати про творчу природу особистості» (В. Букатов) [4,с.56].

Антропологічний підхід озброює педагогів і батьків знанням про них самих і про їх дітей, про навколишніх людей. Свого часу К. Ушинський писав про те, що вихователь повинен знати людину в сім'ї, у суспільстві, у різні вікові періоди її життя, за різних обставин, в єдності загального, особливого та окрем-

ого [5,с.192]. Тому для побудови виховного процесу на антропологічній основі важливо враховувати вікові особливості, а також знати «душевний вік», який визначає ступінь зрілості духовних якостей людини. Останній детермінований культурою, середовищем в якому виховується особистість, та її індивідуальним досвідом. Виховання спирається на знання особливостей вікових етапів життя людини. При цьому важливі суттєві характеристики не тільки психофізичного, а і духовно-морального формування дитини у різні періоди її життя.

Отже, антропологічний підхід вперше розробив і обґрунтував К. Ушинський. У його розумінні він означав системне використання даних всіх наук про людину як предмет виховання і їх облік при побудові й здійсненні педагогічного процесу. «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перш за все ознайомитися також в усіх відношеннях» - це положення К. Ушинського було і залишається незмінною істиною для сучасної педагогіки [5,с.198]. Сучасна педагогічна антропологія розуміє виховання як процес, який зберігає гуманну природу суспільства, створює умови для розвитку соціуму, продуктивного існування особистості.

З позицій антропологічного підходу виховання розглядається як специфічно людський спосіб буття і як спеціальна діяльність, що має надзвичайно високу цінність. Виховання відповідає природі людини. Вона відчуває потребу і здатність до виховання, а також потреба в осмисленні цього процесу з теоретичної точки зору. На наш погляд, що можна підкреслити, що антропологічний підхід до виховання відрізняється багатофакторним підходом до витоків і процесів розвитку особистості. Це передбачає дослідження взаємодії біологічних, соціальних, духовних чинників в структурі особистості, тим самим даний підхід є найбільш комплексним і актуальним.

Таким чином, антропологічний підхід до дослідження особистості орієнтований у пізнавальному сенсі на інтеграцію, з одного боку, об'єктивно існуючих життєвих форм, в рамках яких формується індивід, а, з іншого, культурно обумовлених структурних і типологічних особливостей особистості. В цілому антропологія вивчає індивідуальне крізь призму «загального», а точніше родового буття особистості. Тому її цікавить прояв «культурних універсалій» в житті конкретного етносу чи спільності. На відміну від психології антропологія розглядає весь соціокультурний контекст розвитку особистості, а на відміну від соціології вона «занурюється» в вивчення глибинних структур психіки, що вкорінені в символічних шарах культури.

Список використаних джерел

1. *Аносов І. П. Антропологічний вимір якості сучасної вищої освіти: проблеми методології, досвід, рецепції : монографія / І. П. Аносов, О. С. Арабаджі, М. В. Білецька, Л. П. Добровольська, М. В. Елькін. - Мелітополь, 2010. - 485 с.* ***2.*** *Максакова В. И. Педагогическая антропология : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Максакова. - М. : Академия, 2001. - 208 с.* ***3.*** *Бим-Бад Б. М. Педагогическая антропология : учеб. пособ. / Б. М. Бим-Бад. - М. : УРАО, 1998. - 149 с.* ***4.*** *Воробьева К. Н. Антропологический подход к воспитанию / К. Н. Воробьева // Педагогика : науч. - теорет. журн. - 2007. - № 5. - С. 55-58.* ***5.*** *Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антро- пології. Вибрані твори : в 2 т. / К. Д. Ушинський. - К. : Рад. школа, 1983. - Т. 1. - С. 192 - 488.*

Висоцька О.Є.

ОСВІТНІЙ ЗАКЛАД ЯК «МУЗЕЙ ДУМОК» ЧИ «ЛАБОРАТОРІЯ ІДЕЙ»: ДВІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Сучасний заклад вищої чи середньої освіти не повинен залишатися «музеєм» застиглих думок, що ретранслюються викладачем (вчителем), а має стати своєрідною «лабораторією» творення нових смислів та конкретних практик, пов'язаних із самореалізацією особистості, набуттям нею компетентностей, необхідних для життя у суспільстві XXI століття. Сьогодні можна спостерігати «великий розрив» між закладами, що продовжують будувати свою діяльність на традиційних засадах і тими, які вбирають в себе найновіші педагогічні практики, спрямовані на випереджальну модернізацію освіти в інтересах сталого розвитку.

Умовно можна розмежувати дві протилежні за способом організації освітнього простору моделі закладів освіти: заклад освіти як «музей» і заклад освіти як «лабораторія».

Модель функціонування закладу освіти як «музею» передбачає певні обмеження у цілях, змісті та методах навчання. Зокрема, неприйнятною вбачається активність учня (студента), що виходить за рамки наданих вчителем (викладачем) інструкцій. Знання, що надаються, мають статус непорушної істини, забороняється будь-яке відхилення від встановлених правил. При цьому має місце нагромадження поданої інформації, її абстрактність, локалізованість, відірваність від життя. Метою навчання стає знання заради знання без означення чітких шляхів його застосування. Викладач (вчитель) виконує функцію звичайного ретранслятора інформації, центруючи увагу молоді (дітей) навколо себе, що, своєю чергою, залишаються у ролі «мовчазної більшості».

Протилежною є модель закладу освіти як «лабораторії», що побудована на засадах відкритості, пошуковості, спільної активності вчителів та учнів, викладачів і студентів. Освітній простір організований таким чином, щоб максимально активізувати самоосвітню діяльність дорослих та дітей, знання формуються шляхом постановки і вирішення конкретних проблем на практиці. Метою навчання є формування відповідних життєвих компетентностей, що сприяють саморозвитку особистості, її реалізації як соціально активної та відповідальної людини-громадянина, що ефективно володіє компетентностями для життя, вміє осмислювати та контролювати хід та результати своєї діяльності, проектувати власні життєві стратегії.

Освітній заклад як «лабораторія» заохочує всіх учасників освітнього процесу до співпраці, забезпечує постійну інтегрованість внутрішньо- та міжпредметного змісту на основі ключових компетентностей, створює умови для творчого саморозвитку особистості.

Реалізація моделі освітнього закладу як «лабораторії» сьогодні більше характерна для вищої освіти. Однак певні зміни відбуваються й у середній та професійно-технічній освіті. Запровадження концепції «Нова українська школа» є

значним кроком у побудові освітнього простору на засадах компетентісного, діяльнісного, пошуково-дослідницького підходів. Підтримка більшої автономії закладів у їхній можливості самостійно розробляти освітні програми, навчальні плани і програми навчальних предметів відповідно до сучасних вимог, провідних напрямків наукової, науково-технічної, мистецької, літературної творчості відкриває широкі перспективи для запровадження новітніх методик і технологій навчання і виховання.

Змінюється уявлення про складові сучасного освітнього простору як відкритого, мобільного, інтегративного, спрямованого на підтримання рівних можливостей у доступі до освіти. Зокрема, інтенсифікація групової, проектної, кооперативної діяльності стає можливою завдяки більшої мобільності робочих місць у класі, зонуванню території за видами діяльності. Це дає можливість не тільки підвищити активність учнів в освітньому процесі, а й побудувати таке навчальне середовище, що перетворює навчання на яскравий процес здобуття практичного досвіду дитиною.

Загальна тенденція сучасних наук до міждисциплінарності віддзеркалюється у спробі формувати освітній простір на засадах інтегративного підходу у навчанні. Останній передбачає інтеграцію навчальних предметів навколо розв'язання конкретної проблеми з метою створення нового творчого продукту. Засобами інтеграції при цьому є упровадження навчальних проектів, організація тематичних днів, тижнів, розроблення нових форм уроків (бінарного, інтегрованого, із міжпредметними зв'язками тощо), інтегрованих курсів. Завдяки застосуванню інтегративного підходу у навчанні діти набувають комплексного бачення тої чи іншої проблеми, більшої систематизації уявлень про певне явище, його осмислення у різних контекстах із залученням інструментів критичного мислення.

Перехід від моделі закладу освіти як «музею» до моделі закладу освіти як «лабораторії» означає перехід від «статичної моделі знань до динамічно стуктурованої системи розумових дій, від репродуктивного, знаннєвого навчання до творчо-діяльнісного, проблемного» [1,с.15].

Вважаємо, що формування нової моделі організації закладу освіти, її життєздатність напряму пов'язані із системною перебудовою сучасної освіти на всіх рівнях – від вищої та післядипломної до середньої та дошкільної. Серед головних перешкод у цьому процесі – суперечності та розрив зв'язків між системою навчання у закладах вищої і середньої освіти. Налагодження щільної співпраці між ними є нагальною потребою сьогодення. Важливим є опанування науковими методами та методологічною культурою не тільки студентами та викладачами, а й учнями і вчителями. Запровадження моделі закладу як «лабораторії» потребує розуміння методологічного підгрунтя засобів організації освітнього простору на засадах інтегрованого підходу, діяльнісної педагогіки, компетентісної освіти.

Список використаних джерел

1. *Сидоренко В. Концепти Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати // Методист - № 5 (77), травень 2018. - С.4-17.*

І. Д. Загрійчук

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Сьогодні, як і в усі інші часи, можна почути нарікання на те, що молодь не така, якими в молоді роки були їхні батьки, що вона не сповідує цінностей, які сповідували і продовжують сповідувати старші покоління. Значною мірою це дійсно так. Ситуація виражає суперечливу природу зв'язку між поколіннями. Завжди вона фіксувалась як проблема батьків і дітей, або конфлікт поколінь. І треба сказати, що суперечливий зв'язок поколінь є вічним, скільки будуть існувати люди. Очевидно, що цей конфлікт є протиріччям розвитку, який вимагає до себе уваги і перманентного розв'язання. Його неможливо вирішити раз і назавжди. Змістом цього процесу є становлення людини, її соціалізація. Отже, мова йде про формування особистості.

Перше питання, яке постає при міркуванні на цю тему, це питання про те, що таке особистість. Кажуть, що особистість - це унікальна людина, яка наділена рисами, що відрізняють її від інших. Не уточнивши, які риси маємо на увазі, особистості ми можемо приписати такі унікальні, своєрідні і самобутні характеристики, з якими її самий раз запроторити до божевільні. Чи можна вважати особистістю людину, яка виділяється епатажною поведінкою? Або, чи можна носіння сережок у носі, чи на пупку, вважати рисою, яка робить людину неповторною, а значить, особистістю за попереднім визначенням? Або, чи є захоплення тату маркером, який відрізняє особистість від так званої пересічної людини? Звичайно, ні.

Які ж тоді риси, характеристики, здібності можна прийняти за ті якості, чи властивості людини, завдяки яким даного індивіда можна назвати особистістю, або, що те саме, яскравою індивідуальністю? Очевидно, що такими рисами не можуть бути будь-які. Як не дивно, але це завжди ті риси, які притаманні не лише видатним людям, але й усім іншим.

Людина стає особистістю завдяки тому, що здібності, які притаманні в тій чи іншій мірі кожному, вона власною працею, роботою над собою розвинула до найвищих кондицій. Прикладом видатних людей є спортсмени, які досягли найвищих результатів в тому чи іншому виді спорту, вокалісти, які демонструють чаруючу силу власного голосу, вчені, які прославились відкриттями, що забезпечили людству прогрес і комфорт.

Але не тільки професійними досягненнями можна заслужити повагу та визнання інших, стати людиною з великої букви, тобто особистістю. Яскравою людиною, індивідуальністю в найвищому значенні цього слова вважають того індивіда, який у спілкуванні з іншими проявляє високу людяність, пошану до людей. Очевидно, останнє є чи не найважливішою рисою яскравої особистості. Таку людину часто ще називають харизматичною. Яскраві індивідуальності можна виявити уже в загальноосвітній школі. Учень, який виділяється серед своїх ровесників знаннями, творчим мисленням, вмінням ладити з однокласниками, проявляє себе як особистість. Саме із таких школярів виростають майбутні видатні лікарі, вчителі, фізики, хіміки і т. д. Людина стає особистістю, ко-

ли вона робить не те, чого не роблять усі інші, а коли вона робить те, що роблять інші, але робить це краще, розуміє глибше, будує відносини з іншими на засадах глибокого взаєморозуміння та поваги.

На мові теоретичній, на понятійному рівні така позиція виражається як реалізація одиничним, тут, індивідом, своєї загальнолюдської родової сутності. Чим більше і глибше індивід реалізує у своїй діяльності загальнолюдські здібності, тим в більшій мірі він виступає в іпостасі яскравої особистості, людини, з якої беруть приклад, за взірцем якої юні покоління формують себе, будують своє життя, закладають фундамент майбутньої кар'єри, соціального статусу, людської долі.

Однак, виникає питання: як добитись того, щоб діти, учні школи стали такими. Адже очевидним є той факт, що не всі здібні діти радують дорослих. Можна багато знати, бути розвиненим, але не демонструвати тих якостей, про які мовилось вище. Знання само по собі, освіта не забезпечують формування у людини ні серйозного відношення до професії, ні гуманного ставлення до оточуючих. Часто можна навіть почути, що в дитині все закладено від народження і школа тут мало що може зробити. Але така думка є хибною і вона немає права на існування в стінах школи. Якщо говорити про знання, то воно є необхідною підставою формування особистості та її моральності. Однак, його недостатньо, щоб стати яскравою індивідуальністю. Можна знати і не діяти у відповідності з набутим знанням. Саме тому, у школі не лише навчають, але й виховують. Засвоєння знань тісно переплетене з вихованням. Вчитель здійснює навчально-виховний процес, де навчання і виховання взаємопов'язані.

Що в такому разі є вихованням? Якщо освіта дає знання, то виховання формує бажання робити те, чого навчився. Бажання діяти так чи інакше забезпечується не знаннями, а формуванням звички діяти саме так, як навчили, або так, як вважаєш за потрібне сам. Звичайно ж, мова йде про хороші звички. А хороші звички, це такі вчинки, які якщо й не корисні іншим, то принаймні не йдуть їм на шкоду. Це так звані моральні звички, які долають егоїзм окремого індивіда і за своїм змістом є служінням, життям для інших і заради інших.

Як формуються звички? До речі, будь-які, а не лише моральні звички, формуються регулярним повторенням одних і тих же вчинків. Народна педагогічна мудрість гласить: посієш вчинок - пожнеш звичку, посієш звичку - пожнеш характер, посієш характер - пожнеш долю. Власне, таким є шлях формування особистості і він починається від народження дитини. Не даремно кажуть: виховуй дитину допоки вона лежить поперек ліжка. Дане фігуральне висловлювання націлює перш за все батьків, на те, що дитина з раннього віку повинна мати постійні доручення, коли вона до них дозріє. І починається все з вимоги складати іграшки після гри з ними. Потім, не полишаючи на маму першу звичку, необхідно привчати до інших обов'язків, які дитині під силу. Врешті-решт, щоб виховати особистість, школа, продовжуючи виховання батьків і дитячого садка, повинна привчити школяра до систематичної, регулярної навчальної праці. Звичка постійно вчитись, займатись справою, а не байдикувати, необхідно приведе до формування людини з великої букви, незалежно від того, чим у майбутньому буде займатись наш вихованець.

Г.А. Пальм

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Освіта для сталого розвитку передбачає певні зміни в організації навчального процессу, що потребують переходу від передачі знань до створення умов для їхнього активного засвоєння та отримання практичного досвіду. Сьогодні зрозуміло, що освіта, орієнтована на перспективу, має будуватися на двох основних принципах: формування уміння швидко орієнтуватися в потоці інформації, що стрімко зростає, знаходити в цьому потоці необхідне та формування уміння усвідомити та застосувати отриману інформацію для вирішення широкого кола проблем, від життєвих до наукових. Це розуміння втілюється у компетентнісному підході, що є вирішальним у системі реформування вітчизняної освіти.

Однією з ключових компетентностей людини XXI сторіччя вважається критичне мислення, статус якого зафіксований в усіх «глобальних моделях» компетентностей, що розроблені міжнародними організаціями на підставі узагальнення досвіду реформування освіти в різних країнах світу.

Місце критичного мислення серед компетентностей, на розвиток яких повинна спрямовуватися сучасна освіта, визначене досить чітко. На жаль, чіткого визначення не має само поняття «критичне мислення». Найбільш відомі визначення зазвичай описують якості та характеристики цього типу мислення та особливості людини, яка ними володіє - «критичного мислителя». При цьому критичне мислення розуміється як «дуже гарне» мислення, або ототожнюється з продуктивним, творчим чи науковим мисленням, і вчителю пропонується низка «технологій» для розвитку критичного мислення учнів.

З метою побудови навчального курсу з розвитку навичок критичного мислення вчителя ми вважаємо за необхідне визначити місце критичного мислення в системі психічних явищ і затвердити його статус як самостійного психологічного феномена. Вихідними положеннями при цьому є:

1. Мислення у вузькому, суто психологічному розумінні - це процес вирішення задач [4,с.12-13].

2. Виходячи з цього розуміння, класифікувати види мислення можна, зокрема: за характером засобів, що використовуються при вирішенні задач; за характером перебігу розумових процесів; за характером задач; за змістом спонукальних механізмів розумового процесу [3,с.191-194].

Самостійний статус критичного мислення визначається через його протиставлення мисленню творчому за характером задач, на вирішення яких спрямовані ці два види мислення: творче мислення спрямоване на створення нових ідей, а критичне виявляє їх недоліки та дефекти [1].

Залишимо зараз обговорення питання про співвідношення творчості та критичності в окремому розумовому акті та зосередимося на думці, що здається нам дуже продуктивною: критичне *мислення «вмикається» особливим характером задачі.* Для розуміння психологічного змісту критичного мислення необхідно визначити, які саме задачі потребують його застосування.

3. Розглядаючи критичне мислення як певну компетентність, ми вважаємо за необхідне чітко розвести поняття «компетентність» і «компетенція». Компе-

тенція - це життєва або професійна задача (клас задач). Якщо людина каже: «Це не в моїй компетенції», вона позначає ті задачі, які не входять до кола її професійних обов'язків. Тоді компетентність - це здатність вирішувати певні професійні (або життєві) задачі. І коли перед вчителем постає мета розвинути певні компетентності, необхідно розуміти, які задачі неможливо успішно вирішувати без розвитку тієї чи іншої компетентності.

4. «Прописуючи» критичне мислення серед видів мислення чи серед ключових компетентностей, ми в обох випадках виходимо на необхідність визначення змісту задач, які потребують його розвитку.

Р.Х. Еніс вважає, що критичне мислення - це логічне і рефлексивне мислення, яке орієнтоване на прийняття рішення, у що вірити і що робити (за [2, с.65]).

Порівняння різної інформації, різних точок зору з метою прийняття рішення в значущих для людини ситуаціях - ось основний зміст задач, які потребують застосування критичного мислення. Узагальнюючи, можемо сказати, що критичне мислення - здатність вирішувати задачі в умовах багатозначної інформації. Структура будь-якої компетентності, окрім навичок (на вироблення яких спрямовані зазвичай технології розвитку критичного мислення), містить *мотивацію*, яка спонукає братися за вирішення цього завдання; *предметні знання*, необхідні для вирішення, а також розуміння того, які знання необхідно використати в конкретних умовах; *особистісні якості*, відсутність яких утруднює вирішення. Таке розуміння критичного мислення дозволяє побудувати його умовну модель, яка може бути покладена в основу розробки відповідних навчальних курсів і тренінгів.

Список використаних джерел

1. *Линдсей Г. Творческое и критическое мышление / Г. Линдсей, К.С. Халл, Р.Ф. Томпсон // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления/ Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. В. Петухова. - М.: Изд-во МГУ, 1981. - С. 149-152.* ***2.*** *Луценко Е. Л. Адаптация теста критического мышления Л. Старки/ Е.Л. Луценко// Вісник Харківського національного університету, №1110. - Серія «Психологія». - Випуск 55, 2014. - С. 65-70.* ***3.*** *Пальм Г.А. Загальна психологія: Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.А.Пальм. - Дніпропетровськ: Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. - 256 с.* ***4.*** *Петухов В.В. Психология мышления/В.В. Петухов. - М.: Изд-во МГУ, 1987. - 90 с.*

С.В. Кострюков

ОСВІТА І ВИХОВАННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Для проведення ефективної цілеспрямованої діяльності держави щодо організації та координації дій у сфері енергозбереження розробляються та приймаються державні цільові, регіональні, місцеві та інші програми. Порядок та умови розробки державних цільових програм енергозбереження визначаються Кабінетом Міністрів України. На сьогодні для реалізації державної політики у сфері енергозбереження в Україні прийнято низку нормативно-правових актів. Основні з них:

- Закон України «Про енергозбереження» від 01.07.1994 р**.** визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також

для громадян [1].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» № 605-р від 18.08.2017 р. [5].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України. Національний план дій енергоефективності на період до 2020 р. № 1228-р від 25.11.2015 р. [6].

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки» № 1446-р від 19.11.2008 р. [7].

- Наказ Міністерства фінансів «Про визначення пріоритетних напрямів енергозбереження» № 631 від 04.07.2006 р. [4].

Аналізуючи їх можна відмітити, що всупереч національним інтересам в Україні триває гальмування реалізації енергозберігаючої політики. Немає впевненості у зміні ситуації на краще через відсутність в них дієвих заходів та інструментів, спрямованих на стимулювання підприємств та громадян раціонально використовувати енергоресурси. На думку науковців, їх положення потребують значного коригування з метою підвищення ефективності.

Не менш важливим, на нашу думку, є виховання ощадливого ставлення до використання паливно-енергетичних ресурсів, яке забезпечується шляхом навчання і широкої популяризації та пропаганди економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження. Стаття 7 Закону України «Про енергозбереження» наголошує на тому, що знання у сферах енергозбереження та екології є обов'язковими для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням паливно-енергетичних ресурсів. Навчальні заклади включають до навчальних програм відповідні курси з питань енергозбереження [1].

Але на сьогодні ряд проблем екологічної освіти продовжує залишатися актуальними. Одна з них - формування навичок, відносин, цінностей, мотивації до особистої участі в рішенні енергозберігаючих проблем з метою поліпшення якості навколишнього природного середовища. У зв'язку з цим розробка і вдосконалення навчально-методичного та науково-методичного забезпечення екологічної освіти як вчителів, так і школярів є одним із першочергових завдань національного рівня та методичних служб науково-методичних установ.

Активна освіта населення з питань енергозбереження повинна починатися з загальної середньої освіти. Цей напрям може бути реалізовано педагогами з високим рівнем розуміння загальних екологічних проблем і проблем енергозбереження та активності у вирішенні педагогічних завдань. З цієї причини особливого значення набуває екологічна освіта з питань енергозбереження педагогічних працівників освітніх установ, ключова роль в реалізації якої належить методистам науково-методичних установ. Виникає об'єктивна потреба в становленні нової професійної компетентності фахівця в галузі освіти енергозберігаючої компетентності.

Запровадження вивчення енергозбереження в навчальних закладах як одного із елементів екологічної освіти за науково-методичним супроводом спеціалістів дозволить повною мірою використовувати екологічні, педагогічні та психологічні принципи і закономірності формування екологічної свідомості і ста-

новлення екологічної та енергозберігаючої культури, що відповідають цілям сталого розвитку [13, с. 95; 2].

Список використаних джерел

1. *Закон України «Про енергозбереження» //Відомості Верховної Ради України, 1994, N 30 (26.07.94), ст. 283.* ***2.*** *Клименко Л. О. Формування енергозберігаючих компетентностей учителів та учнів у системі післядипломної педагогічної освіти /Л.О. Клименко /наукові праці: науково-методичний журнал. - Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2001. - Вип. 146. Т. 158. Педагогіка. - С.23-28.* ***3.*** *Колосова Л. Роль науково-методичного центру у формуванні енергозберігаючої компетентності //Наукові записки. Серія: Педагогічні науки /Збірник наукових праць, - 2012, № 109.* ***4.*** *Наказ Міністерства фінансів «Про визначення пріоритетних напрямів енергозбереження» № 631 від 04.07.2006 р.* ***5.*** *Розпорядження Кабінету Міністрів України. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» № 605-р від 18.08.2017 р.* ***6.*** *Розпорядження Кабінету Міністрів України. Національний план дій енергоефективності на період до 2020 р. № 1228-р від 25.11.2015 р.* ***7.*** *Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки» № 1446-р від 19.11.2008 р.*

М.Г.Складановська, К.А. Прокоф'єва

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПРІОРИТЕТ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Головна мета концепції сталого розвитку - право кожної людини на здорове, продуктивне життя в гармонії з природою. Освіта для сталого розвитку - основний інструмент здійснення цієї мети.

Освіта - це не тільки *система навчально-виховних закладів*, установ підвищення кваліфікації й перепідготовки кадрів. Зміст цього терміну також трактується як *процес засвоєння людиною соціокультурного досвіду попередніх поколінь і результат цього процесу*. Результат освіти виражається як у вигляді набутих *знань, умінь, навичок і відносин,* так і *особистісних змін і психологічних новоутворень* людини, що навчається і розвивається в процесі навчання, навчально-виховних відносин, самоосвіти і самовиховання. Головна мета вищої освіти - становлення студента як особистості, фахівця, громадянина, що має бути готовий до самостійних роздумів, творчих пошуків, колективно-групових форм взаємодії, постійного самовдосконалення.

Отже, першочергового значення в реформуванні вищої освіти набувають нові педагогічні моделі і технології, методи і засоби навчання, які мають сформувати компетенції майбутнього фахівця як суб'єкта здійснення концепції сталого розвитку. Перш за все це якості, властивості особистості, яка буде спроможна розв'язувати в своїй професійній діяльності нестандартні завдання і проблеми, невідомі апріорі. Це не тільки і не стільки оволодіння існуючими виробничими технологіями (адже більшість з них саме й призвела до глобальної екологічної кризи). Найважливішими стають уміння та потреби набуття нових знань, самостійної пізнавальної діяльності, здатність аналізувати нестандартну ситуацію і на основі цього аналізу, набутих знань, працюючи в команді професіоналів, приймати обґрунтовані рішення і брати на себе відповідальність за їх наслідки.

Цінність особистості, її інтереси - це домінуючі пріоритети сучасної освіти, її

організації, змісту, інноваційних пошуків. Ці пошуки призводять не тільки до створення нових форм і методів навчання, але й до змін у стилі мислення, способу діяльності й життя. Від нового фахівця сучасне суспільство вимагає здатності до адаптації до нових соціальних умов, розвиненого мислення, розвинених здібностей до творчості, співробітництва, взаєморозуміння і толерантності.

Основні напрямки реформування світових освітніх систем (за матеріалами ЮНЕСКО) - це гуманізація освіти, екологізація змісту освіти, орієнтація на безперервність освіти, її розвиваючі функції, загально-планетарний глобалізм.

За думкою В.Шубіна, основною характеристикою сучасної парадигми освіти є зсув акценту зі Знання на Особистість у всіх її проявах: професійному, інтелектуальному, емоційному, моральному, екологічному, громадському тощо. Гуманістичний пріоритет особистості як критерій оцінки всіх інновацій, створення всебічних можливостей її розвитку логічно приводить нас до нової концепції організації освіти - безперервна освіта протягом усього життя. Концепція «Lifelong Learning» вважає учіння, пізнавальну діяльність людини за невід'ємну складову її способу життя у будь якому віці.

Кожні два-три роки подвоюється кількість наукової інформації, з'являються нові відкриття, ідеї, оновлюється світосприйняття людини. Отже, неможливо бути висококласним фахівцем у своїй справі, не оновлюючи свої знання, не підтримуючи рівень своїх інтелектуальних можливостей. Але розвиток і саморозвиток особистості, її актуалізація неможливі без розвитку і вдосконалення когнітивних процесів, власної креативності, особистісних якостей. Отже, з психологічної та культурологічної токи зору неперервна освіта забезпечує особистісні зміни та появу психологічних новоутворень людини, що навчається, формує потреби набуття нових знань, нові соціально-професійні компетенції фахівця як суб'єкту сталого розвитку.

Компетенція виступає як особистісно і соціально інтегрований результат освіти людини. Це сукупність мотиваційно-ціннісних, когнітивних, комунікативних, інформаційних складових: знання, уміння, навички, здатність розв'язувати професійні завдання, соціальні проблеми, відповідальність за результати своєї діяльності, готовність і здатність навчатися самостійно, контролювати свою діяльність, регулювати свій психічний стан тощо. Саме процес активної взаємодії під час навчання створює базис оволодіння культурою мислення, культурою ділового спілкування, переговорного процесу і толерантності. Сучасна освіта має підготувати компетентних фахівців, здатних розв'язувати ті задачі, які зараз ще не стоять на порядку денному; які зможуть сформулювати ті проблеми, що зараз ледве пробиваються крізь регіони шар суспільної свідомості.

В доповіді міжнародної комісії ЮНЕСКО по освіті для XXI ст.. «Освіта: прихований скарб» сформульовано чотири глобальні освітні компетенції: «навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити разом, навчитися жити». І нам всім цього ще не вистачає. Отже, навчаймося й далі разом, колеги!

Список використаних джерел

1. *Складановська М.Г. Інноваційне навчання: активізація пізнавальної діяльності студентів: навч. посіб. [Текст] / М.Г. Складановська. - 2-е вид., доп. - Д.: ПДАБА, 2012. - 108 с.*

РОЗДІЛ І.

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ XXI СТОЛІТТЯ. НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА У ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНОМУ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТАХ

С. С. Багнюк

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА ОСВІТИ XXI СТОЛІТТЯ

Проблема формування творчої особистості учнів хвилювала в різні часи не тільки відомих педагогів, але й психологів, філософів, соціологів. І сьогодні проблема творчості - одна з найактуальніших філософських проблем освіти XXI століття. З'ясування особливостей творчих здібностей, вивчення умов їх формування зумовлюються насамперед потребами практики. Саме тому з перших років шкільного життя значну увагу потрібно приділяти не тільки здобуттю знань учнями, а й розвитку їхніх здібностей.

Реформування системи освіти в Україні актуалізувала пошук технологій, адекватних до сучасної мети і завдань, що знайшло відображення в концепції «Нова українська школа» (2017). Розбудова нової української школи може бути ефективною за умови вивчення й упровадження в освітній процес продуктивних здобутків і досвіду зарубіжних освітніх систем із означеної проблеми. Варто зауважити, що на першому місці у цій системі - підготовка дитини до життя. Навчальний процес розглядається як саме життя, що ґрунтується на суб'єктності школяра.

Аналізуючи такі документи як Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми та підручники, можна сказати, що в них передбачено формування учнів, здатних самостійно мислити, приймати сміливі і нестандартні рішення, творчо ставитись до праці. Тільки реалізовуючи ці вимоги, ми зможемо сформувати творчу особистість кожного учня.

Формування творчої особистості молодшого школяра є однією з важливих проблем сучасної української освіти. Розвиток творчого учня вимагає впровадження в навчально-виховний процес активних форм і методів навчання, що значною мірою могли б забезпечити формування мислення дитини, проблемного бачення, фантазії та уяви. Як свідчить аналіз наукової літератури, поняття «творча особистість» постає сьогодні основним, центральним поняттям педагогіки і психології. Питання формування творчої особистості розглядаються в дослідженнях Б. Ананьєва, Ю. Бабанського, І. Беха, Г. Айзенка, А. Маслоу,

К. Роджерса, Д. Шеренберга, В. Андреєв, Г. Костюк та ін. Причому науковці розглядають його як у широкому, так і вузькому розумінні.

Так, у широкому розумінні творча особистість - це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [3,с.12].

Якщо розглядати творчу особистість у вузькому контексті, то як стверджує В. І. Барко, вона характеризується наявністю таких творчих якостей: спостережливість; здатність побачити незвичайне у звичайному; розвинена уява, вміння фантазувати; розвинене мовлення, образне мислення; допитливість, пізнавальний інтерес [2,с.15-18].

Студіювання наукових праць засвідчує, що проблемами розвитку творчої особистості займалося також багато зарубіжних науковців. Їх цікавив компаративний аналіз вітчизняної освіти зі світовою. Значний інтерес становлять напрацювання В. Хорошилової (загальноосвітні школи Канади), Л. Карпинської, Г. Воронки, І. Гушлевської (формування професійної майстерності майбутніх учителів), Майкла Фуллана (дослідження вищої освіти Канади). Як засвідчує компаративний аналіз, зроблений Дж.Лаенз, лише 20% учнів школи України готові до творчих видів діяльності [4,с.67-69]. Тому ця проблема є актуальною у теорії та має практичну значущість.

На нашу думку, ключова ідея формування сучасного покоління - свобода вибору для учня. Ми погоджуємося з думкою Р. Алінгтона про те, що важливим моментом у навчанні є те, що вчитель не критикує роботу учнів, не виправляє помилки, не обмежує їх в обсязі написання робіт, дає можливість самому вирішувати і робити вибір, що дуже часто бояться робити навіть дорослі люди [1,с.24-27]. Безперечно, це навчання, яке спрямоване на розвиток в учнів вміння працювати самостійно, на формування творчої особистості кожного школяра під час активної діяльності.

Щоденний розвиток творчості в кожному учневі допомагає виробити в них уміння працювати самостійно, робити власний вибір, глибоко висловлювати думки щодо певного питання чи проблеми, аналізувати, й приймати рішення. Вправляння в самостійній діяльності стимулює потребу в оцінці власних сил, і пошуку взаємодії з учителями задля консультації, підтримки, допомоги.

Потреба виховувати творчу, освічену, культурну особистість, здатну висловлювати свої думки оригінально, креативно, мислити творчо, діяти впевнено в різних ситуаціях є першочерговою в освіті XXI століття, адже тільки особистості з такими якостями зможуть реалізувати себе в суспільстві, бути успішним, щасливим, знати свою ціль в житті та своє призначення і роль у житті. Саме таке покоління потрібне нашій державі, з ясним поглядом і впевненим кроком у майбутнє, до успіху і свободи.

Стаття не вичерпує всіх аспектів дослідження. Перспективним вважаємо вивчення проблеми формування творчої особистості в умовах неперервної освіти для сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. *Allington Richard L., and Patricia M. Cunningham. 2007. Schools That Work: Where All Children Read and Write. 3rd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon.* ***2.*** *Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко. - К. Каравела, 1991. - 78 с.* ***3****. Бублій О. А. Розвиток творчих здібностей учнів / О. А. Бублій // Нива знань. - 2005. - № 3. - С. 30-32.* ***4.*** *Лаенз Дж. Система професійної підготовки вчителів у Канаді / Дж. Лаенз // Освіта і управління. - 2007. - Т. 1. - Ч. 4. - С. 163-169.*

К. І. Алєксєєва

НАРАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ В ПОСТМОДЕРНОМУ СВІТІ

Сучасна критика постмодерного світу, зорієнтована на суспільство споживацтва і комодифікацію, - конвертування людської діяльності у товар [5,с.80] - потребує раціональної філософської рефлексії. Таке однобічне тлумачення актуальної дійсності є абстрактним. Філософія ж має ґрунтуватися на методології конкретного мислення [3], опертого на здоровий глузд та чітку ієрархію суспільних задач. Ірраціональний консюмеристський алармізм не є тут доречним.

Методологію формування і форматування особистості описує концепт наративної ідентичності. Постмодерна філософія лише тематизує «технологію» самоідентифікації людини як креатуру її самооповідування. При цьому слід наголосити, що постмодерн як ера сьогодення є реалізацією заповіту модерну [2,с.95] і дуального протиставлення між модерном і постмодерном не існує. Бути модерним - це означає бути сучасним. Термін «модернізм» запровадив у 1950-х роках критик і теоретик Клемент Ґренберґ. За його словами, модернізм охоплює не лише мистецтво та літературу. Він обіймає майже все з того, що є справді живим у нашій культурі. Західна цивілізація повертається до власних джерел і ставить їх під знак питання, але тут вона пішла далі за інших. Ґренберґ ототожнював модернізм з «інтенсифікацією, майже граничним загостренням цієї самокритичної тенденції, яка почалася з філософа Канта» [6,с.332]. Оскільки Кант ще й теоретик Просвітництва і автор гасла «май мужність користуватися своїм розумом», то на часі буде видозміна цього вислову на такий: «май мужність бути модерним/постмодерним».

Сучасна філософія освіти має застосувати методологію герменевтики підозри для забезпечення умов можливості розвитку критичного й емансипативного мислення. Але якщо б герменевтика підозри послуговувалася лише негативними пропозиціями, вона втратила б усякий конструктивний сенс. За головну приймається гіпотеза зображення «я» через «іншого» як адекватний засіб для саморозкриття самості. Самоконституювання, за великим рахунком, полягає у креативності і відновленні того, ким ми є. Саме у цьому полягає рефігурація у герменевтиці відкриття і перетворення сенсу власного віднайдення. У сучасній культурі герменевтика підозри відкриває глибинний сенс синтетичної єдності відкриття і перетворення, пов’язаних із аналізом наративної ідентичності особи.

Отже, особистісна самоідентифікація в постмодерному світі конституюється самооповідуванням. Воно є результатом упорядкування та організації життє-

вих подій відповідно до контексту нашої життєвої історії, а також постмодерною відмовою від «фоноцентризму як мовлення на користь текстоцентризму як об'єктивованого простору смислових трансформацій» [4, с. 385]. Постмодерн акцентує увагу на силі дискурсу. При цьому «консенсус є лише станом, а не метою дискусії» [2,с.52]. Водночас наголошується, що ідентичність носить суто практичний характер. Встановити ідентичність - значить відповісти на запитання: хто автор? Слід погодитися з П. Рикером щодо непроблематичності авторської ідентифікації, приписуючи її кожному реальному суб'єктові, який живе і діє. Така позиціє суголосна тезі про універсальність герменевтичного досвіду, що конвергує із постмодерною настановою інтертекстуальності. Адже все те, що ми можемо знати і сприймати, ми знаємо і сприймаємо у горизонті мови, себто ми ніколи не можемо бути впевнені у точності й аподиктичності наших знань про світ, що переломлюються крізь призму мови [1]. Саме тому евристична цінність постмодерну полягає в тому, що його філософія тематизує все те, що завжди було імпліцитною складовою нашого досвіду, зокрема суто оповідувальну фіксацію ідентичності, про що свідчать такі висновки:

- універсальність герменевтичного досвіду і текстоцентризм постмодерної дійсності зумовлюють тематизацію концепту наративної ідентичності;
- водночас постмодерне конструювання самоідентифікації має бриколажний (підручний) характер, а результат самооповідування - власна біографія - передбачає процес дистанціювання, оскільки вона складається із фактів та їхньої критичної оцінки, які разом зумовлюють феномени відповідальності (моральної осудності), совісті та емпатії.

Список використаних джерел

1. *Базаргани Д.Т., Ларсари В.Н. «Постмодернизм»: может ли современная ситуация быть описана термином «постмодерн»? [Электронный ресурс] Д.Т. Базаргани, В.Н. Ларсари / - Режим доступа: http://gefter.ru/archive/14194* ***2.*** *Вельш В. Наш постмодерний модерн / В.Вельш // - Пер. з нім. - К.: Альтерпрес, 2004. - 328 с.* ***3.*** *Гегель Г.В.Ф. Кто мыслит абстрактно [Электронный ресурс] / Г.В.Ф. Гегель - Режим доступа: http://www.countries.ru/library/texts/kto.htm* ***4.*** *Грицанов А. Онто-тео-телео-фалло-фонологоцентризм / А.Грицанов // Новейший философский словарь. Постмодернизм. - Мн.: Современный литератор, 2007. - 816 с.* ***5****. Мартынов К. Селфи: между демократизацией медиа и self-коммодификацией [Электронный ресурс] / К. Мартынов - Режим доступа: http://logosjournal.ru/arch/76/100_8.pdf* ***6.*** *Ріу, Д. Модернізм / Д. Ріу; пер. з фр. // Європейський словник філософій: Лексикон перекладностей. Том другий. - К. : Дух і Літера, 2009. - С. 332-333.*

О. О. Абакумова

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасна освіта немислима без використання інформаційних і комунікаційних технологій, що вони дозволяють створити нові форми педагогічних взаємодій. До їх числа, в першу чергу, відноситься розподілена в часі та у просторі дистанційна освіта, що здійснюється за технологіями дистанційного навчання

через Інтернет.

Сьогодні дистанційна освіта все більш відчутно впливає на класичні форми освіти. Цю тенденцію стимулює зростаюча увага освітян до використання нових, Інтернет-орієнтованих та мультимедійних технологій, а також наростаюче розуміння того, що для реалізації невід'ємного права кожної людини на отримання освіти традиційні методи та засоби навчання гостро потребують інноваційної підтримки [2, с. 3]. Разом із тим, розвиток дистанційної освіти детермінується зростанням суспільної та особистісної потреби в організації процесів безперервного підвищення рівня знань та вдосконалення професійної підготовки, прагненням до використання більш ефективних педагогічних теоретичних і практичних рішень, а також подальшим розвитком технологій, які єдино дозволяють досягти якісно нового рівня організації процесів і систем, причетних до царини освіти, і які стають все більш доступними.

В сучасному інформаційному суспільстві з'являється нова форма соціалізації особистості - інформаційна [1] (чи кіберсоціалізація), коли соціальний досвід передається опосередковано за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційна освіта виявляється одним з механізмів подібної соціалізації, вносячи зміни у формування людської культури в цілому.

На сьогодні дистанційна освіта, безумовно, є найшвидшим і найбільш універсальним способом розповсюдження актуальних, - наявно сущих, - знань. Вона є відображенням сучасного рівня розвитку комунікаційних технологій та Інтернет, які долають відстань між навчальним закладом і студентом і роблять знання загальнодоступними: раніше студент йшов до університету, тепер університет «приходить» до кожного, хто має час і бажає вчитися, незалежно від його географічного місцезнаходження. Знання мігрують з книжних полиць у бібліотеках та локальних комп'ютерів в навчальних класах до всесвітньої мережі. І в цій глобальній аудиторії вони стають доступними кожному студенту у будь-який час з будь-якої точки планети для забезпечення цілей навчання.

Нова культура обміну і взаємодії у дистанційній освіті майже без обмежень допускає користування знаннями і участь у їх творенні, взаємне навчання, взаємну освіту через спілкування, спільне розуміння і вирішення певних проблем, співпрацю, продукування вищого надбання культури - суспільності.

У сполученні та поєднанні з традиційними педагогічними методами, засобами та формами навчання широке впровадження нових цифрових дистанційних технологій створює умови соціальної доступності якісної освіти, що сприяє розв'язанню проблеми освіти та/чи підвищення кваліфікації для людей, котрі за різних обставин не в змозі скористатися послугами традиційної (очної) освіти. Інтегруючи у собі майже невичерпні можливості комп'ютерних систем та телекомунікаційних мереж, дистанційна освіта володіє величезним потенціалом з точки зору створення нових педагогічних підходів, нової організації, нових джерел, форм, методів та технологій навчання, які відповідають потребам сучасного суспільства. Це значно розширює можливості навчальних закладів щодо надання освітніх послуг.

Процеси, що відбуваються в суспільстві сприяють сприйняттю освіти як глобального культурного явища. Глобалізація освіти означає, що нові форми

освіти об'єктивно набувають рис широкомасштабних систем з розмитими межами. Саме до таких систем і відноситься система дистанційної освіти. Як комплекс освітніх послуг, й, одночасно, як внутрішній процес розвитку особистості та результат засвоєння людиною навичок, умінь і теоретичних знань, вона виступає засадничим чинником формування єдиного світового освітнього простору в силу низки факторів, а саме: по-перше, дистанційна освіта включена у процес інформатизації системи освіти: насичуючи освітні системи інформаційною продукцією, засобами й технологіями, та впроваджуючи у заклади освіти інформаційні засоби, засновані на мікропроцесорній техніці, а також педагогічні технології, що базуються на цих засобах, сприяє інтеграційним процесам у світовому освітньому просторі; по-друге, дистанційна освіта спирається на інтеграційний потенціал глобальних комп'ютерних мереж, у тому числі освітнього характеру. Глобальні комп'ютерні мережі виявляються універсальним та об'єктивним чинником взаємодії інформаційних середовищ та освітніх систем; по-третє, структура дистанційної освіти стрімко приймає мережевий характер, що відповідає образу світу, в якому домінують глобалізаційні процеси зближення економік, соціальних і політичних сфер, культури та освіти; по-четверте, місія дистанційної освіти відповідає потребам більшої частини населення планети, що розширює її розповсюдження та дозволяє говорити про довгострокові перспективи щодо її існування.

Для України соціальні перспективи розвитку сучасної дистанційної освіти полягають у можливості позитивного впливу на вирішення таких нагальних проблем сучасного соціуму як: підвищення рівня освіченості людства; реалізація освітніх потреб окремих індивідів, соціальних груп, суспільства в цілому; підвищення соціальної і професійної мобільності людей, їхньої соціальної активності; широке розповсюдження актуальних знань та навчальних практик; максимально широкий доступ до засобів освіти та професійної підготовки; підвищення конкурентоздатності вітчизняних закладів освіти на світовому ринку освітніх послуг; формування єдиного відкритого освітнього простору в рамках усього світового співтовариства.

Список використаних джерел

1. *Грязнова Е. В. Дистанционная педагогика как научное направление в философии образования / Е. В. Грязнова, О. Ю. Скопинцева-Седаш // Педагогика и просвещение. - 2015. - № 1. - С. 59-66.* ***2****. Открытое и дистанционное обучение: тенденции, политика и стратегии. - М.: Изд. ИНТ, 2004. - 139 с.*

М.М. Альохін

(НЕ)ТЕРПИМІСТЬ ЯК ІДЕОЛОГЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Україна, пройшовши протягом 1992-2016 років, за періодизацією Є. Головахи, 6 етапів трансформації суспільства, сьогодні перебуває у стані транзиту від «драми невизначеності» до трагедії визначення, новими соціальними викликами якої, серед іншого, є зміна освіти, науки і культури. В офіційному інтерв'ю у червні 2018-го Уповноважена з питань дотримання прав дитини, неди-

скримінації та гендерної рівності Офісу Омбудсмена України Аксана Філіпішина зазначає, що наразі рівень терпимості збільшується, а разом із ним - збільшуються і прояви дискримінації. Певна частина населення стає освіченішою, прогресивнішою і дивиться у бік Заходу, що сукупно підвищує рівень толерантності і робить суспільство більш відкритим, натомість інша, радикально налаштована, його частина вчиняє акти вандалізму і погромів, вдається до фізичної і вербальної агресії, відстоюючи свої права, єдиним логічно порушеним з яких є право на невігластво. Зрозуміло, що в умовах такої амбівалентності, освіта як соціальний інститут і регулятор окремих сфер суспільного життя і людської діяльності, неспроможна виконувати повною мірою покладені на неї функції соціального відтворення, соціальної селекції та соціалізації.

Так, попри те, що ще у 1995 році була ухвалена Декларація принципів толерантності ЮНЕСКО, яка уводить дефініцію «терпимість», а заклад освіти як функціональна одиниця суспільного інституту має спрямовувати свою діяльність на забезпечення системної багатоаспектної взаємодії індивідів та соціуму, сприяння успішній соціалізації та формування гуманістичної орієнтованості соціальних процесів, вбачаємо численні прогалини у реалізації означеної соціальної місії освітніх інституцій.

Сьогодні, спираючись на дослідження Є. Астахової, О. Асмолова, Н. Крятової, Д. Леонтьєва, І. Мочалова, В. Мяснікова, В. Онопрієнка, Е. Носенко, В. Серікова, Ю. Сауха, В. Харчевої, Ф. Шерегі, на нашу думку, нетерпимість як ідеологема української освіти у школі виражається у 3 вимірах: булінг (мобінг), консерватизм та змагальність. Зазначені три вияви є взаємопов’язаними, одночасно є причинами й наслідками одне одного, сукупно підкреслюючи нетерпимість у школі до одне одного, до інновацій і командності (згуртованості).

Найбільш явним та інформаційно освітленим прикладом нетерпимості у закладі освіти є булінг - фізичний чи психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншої людини страх і тим самим підкорити її собі; це специфічна форма агресивної поведінки, котра може бути описана в ситуації, коли учень/учитель повторно чи постійно зазнає негативних дій з боку однієї чи більше осіб. Найчастіше жертвами булінгу є люди з фізичними вадами, особливостями поведінки, особливостями зовнішності, поганими соціальними навичками, відсутністю соціального досвіду групової/колективної взаємодії, представники етнічних, маргіналізованих, ЛГБТ спільнот. За даними Українського інституту соціальних досліджень імені О. Яременка, відповідального за проведення в Україні Міжнародного дослідження HBSC, станом на 2018 рік 35% вітчизняних школярів брали участь в ображанні/приниженні або знущанні над іншими, 37,9% респондентів ставали жертвами зазначених дій, причому 5,3% учнів буляться по кілька разів на тиждень. 44 % жертв булінгу ігнорували проблему, перебуваючи у стані страху за себе, поряд із тим, документально підтверджено, що цькування спричиняє такі соматичні симптоми як головний біль, біль у животі та спині; психологічні розлади (депресію, нервозність, відчуття самотності, суїцидальні думки).

Ще одним виявом нетерпимості в освіті є її консерватизм, який неухильно вчиняє опір будь-яким революційним реформаційним процесам та презентуєть-

ся певними течіями: класичним реалізмом (завдання освіти - формувати знання), перенніалізмом (завдання освіти - передавати цінності античної і середньовічної культури), есенціалізмом (учень - сприйнятливий спостерігач універсуму). Прихильники консервативності освіти переконані, що не школа має очолювати перетворюючі рухи, адже її місія - відстоювання простих, певних і стабільних цінностей завдяки суворій регламентації норм освітнього процесу, результатом якого є поширення сукупності відомих істин та збереження зв'язку і суті людського існування. Широко розтиражованим прикладом консервативності як нетерпимості є переконання Ганни Турчинової, деканки одного із факультетів НПУ імені Драгоманова, щиро підтримане освітянською та широкою громадою України, відповідно до якого, навчальний підручник може змінити сексуальну орієнтацію дитини. Хоча науковість даного твердження не витримує жодної критики, процес антидискримінаційної експертизи в Україні зумовив чимало суспільних суперечок, вчергове розділивши населення на ворогуючі табори.

Зрештою, змагальність як нетерпимість - це особливий вид ставлення учнів, вчителів, закладів освіти одне до одного, що базується на нездоровій конкуренції, нівелюванні загальнолюдських цінностей в угоду рейтинговим показникам. У той час, коли HR-менеджери кампаній Силіконової долини форматують завдання своєї роботи, переорієнтовуючись на формування у молодих працівників, попри їх значно вищу продуктивність праці, поваги до старших колег, і, навпаки, на роботу із «ветеранами» щодо прийняття ними їх неспроможності об'єктивно конкурувати із молоддю, в українських освітніх закладах панує цькування молодих/активних педагогів, пресинг щодо їх ініціативності, відступу від «канонічних педагогічних догм», що супроводжується підкилимними іграми, інтригами, доносительством. Замість згуртування колективу над ідеями впровадження НУШу чи провадженні експериментальної роботи, відбувається ще більша його деформація. У цілому ж, змагальність в освіті зумовлює як дезорганізацію самої системи, так і професійну/особистісну деградацію суб'єктів викладацької діяльності.

Таким чином, нетерпимість в освіті, виражена через булінг, консерватизм та змагальність - актуальні виклики, подолання яких має носити системний, інституційний характер та супроводжуватися змінами на всіх рівнів. Лише такий підхід може дозволити підійти до усвідомлення того, що толерантність - це не поступки або поблажливість, а, насамперед, визнання за кожною особистістю рівності прав і свобод, своєї соціокультурної особливості.

І. М. Безена

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Сучасна цифрова епоха, яка стала барометром розвитку суспільства, сьогодні постає все більше впливовою системою на реальність і віртуальність, суспільство і особистість. Сучасний Інтернет та телевізійний простір посилюють свій вплив на розвиток особистісних поглядів, формування цінностей, саме ви-

ходячи з цих аксіом, ми бачимо нагальну потребу у дослідженні особливості, її внутрішніх процесів осмислення та наслідки впливів цифрових систем на розвиток інформаційної культури особистості через контенти освітніх систем. Цифрова система у різних її проявах виконує комунікативну місію по розвитку зв'язків суспільства, її регулюючих систем та особистості.

Комунікація є філософською категорією, яка визначає спілкування, передачу інформації тощо. Теоретики класичної теорії організації комунікації або передачі інформації, визначили основні принципи, за якими здійснюється вказаний процес: хто? та що? має говорити, якими каналами, кому конкретно і з якими намірами для особистості та суспільства. Інформація носить декілька основних моментів: це повідомлення, яке інформує про положення справ, відомості про щось для людей; це сигнали про єдність синтаксичних, семантичних і прагматичних характеристик; це передача, відображення різноплановості в будь яких об'єктах і процесах.

Сучасна людина, молоде покоління Z має поставати перед суспільством із знаннями інформаційних технологій і мати інформаційну культуру, які у свою чергу здійснюють великий вплив на її розвиток та існування, і біологічне, і соціальне. Адже антропологічна криза людини пов'язується із руйнуванням людського в людині, змінами в її природі і духовному світі, віртуалізація життя сучасної людини як елемент кризи інформаційної культури веде до відриву від реального середовища життя - природного, соціального, культурного тощо.

У вказаних аспектах актуальними є ідеї розвитку у особистості критичного мислення як особливої та неповторної індивідуальної здатності аналізувати інформацію, відчувати її ідеї, достовірність, вмотивовано знаходити власні аргументи та судження. Виходячи з окресленого актуалізується проблема наявності у особистості рівня інформаційної культури. Формування «інформаційної людини» є досить актуальною, не тільки сучасною проблемою. Адже, людина інформаційної епохи, не дивлячись на сфери діяльності знаходиться у постійно змінному вирі інформаційних потоків, які особистість має осмислити, щоб потім правильно приймати рішення та діяти. Вказана проблема має своє роздвоєння у наступному: особистість сприймає інформацію для власного споживання і розвитку; особистість, на яку покладено повноваження щодо регулювання суспільних процесів і яка сприймає інформацію для наступного кроку у процесі управління системою.

Цифрова революція поставила вимоги до нового стану інформаційної системи освітнього середовища. Вказаний процес проходить на всіх рівнях, інформація проходячи шлях від низу до гори фактично значно змінюється, аспекти інформації стають певним викривленням фактичного стану речей. Адже різне число зовнішніх та внутрішніх факторів впливають на перебіг подій, дії особистості, оцінки процесів, визначають можливі наслідки та їх коригування.

Інформаційна культура завжди була притаманна потребам людини, часи змінюють ставлення людини до інформації, до її сприйняття і оброблення, спонукають особистість до формування внутрішньої потреби, яка інколи може перевищувати навіть базові потреби людини. Мабуть саме ці індикатори виокремлюють людину у світі живої природи та показують її як окрему одиницю в

умовах праці, суспільної ієрархії, соціальної групи тощо.

Актуалізується питання розвитку «модульної людини», яка легко змінюється під тип діяльності, вписуватися у будь які сфери діяльності, великий вибір самовизначення, постійна зміна ідентичності особистості під впливом соціальних і культурних змін, вміння володіти собою та своїми вміннями і розвитком, розвивати ідентичність та підприємливість. Для розвитку і виховання творчого мислення у особистості, актуальним на думку Д. Д'юї є «активність, особливо інтелектуальна» [6,с.102]. Адже, інтелектуальна активність в реальному житті постає, як приклад, інтелектуальної інформаційної ініціативи, ситуативної заданості і змістовності, креативного мислення і послідовного поступу, структуризації інформації і соціальної практики тощо.

Таким чином, підбиваючи деякі підсумки проведеного наукового дослідження, ми відзначаємо, що інформаційна культура є основою і складовою загальної культури суспільства та особистості. Особистість має мати певні чинники розвитку інформаційної культури для розуміння стану справ, інтелектуальної активності, осмислення процесів для його сприйняття, бачення прогнозів його розвитку, творчі підходи до його трансформацій, критичного осмислення наявної інформації про освітню сферу, стратегічне бачення розвитку ситуації в освітній сфері тощо.

Список використаних джерел

1. *Генсон М. Керування освітою та організаційна поведінка/ Пер. з англ. Х.Проців. - Львів: «Літопис», 2002. - 384.* ***2.*** *Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер// пер. с англ. К. Бурмистрова и др. - М.: АСТ, 2009. - 795с.* ***3.*** *Безена І.М. Соціокультурні аспекти самореалізації особистості школяра в контексті структурних змін в освіті / І.М. Безена//. - Філософія і політологія в контексті сучасної культури: науковий журнал. - 2016, Випуск 2(11). - 228 с.* ***4.*** *Дьюи Д. Психология и педагогика мышления/ Д.Дьюи//. - М.: Совершенство, 1997. - 205 с.* ***5.*** *Робінсон Кен, Ароніка Лу Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту/ Кен Робінсон, Лу Ароніка // пер. з англ. Г.Лелів. - Львів: Літопис, 2016. - 258 с.*

С. М. Бойко

ВПЛИВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НА ПОДОЛАННЯ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Однією з найактуальніших тем сучасного українознавчого дискурсу в часи протистояння гібридної війни, розв'язаної Росією проти України є пошук ефективних засобів подолання сучасними українцями колоніальної спадщини з її історико-культурними міфами та фобіями, який передбачає зокрема дослідження і конструювання нового минулого України для створення правдивої об'єктивної моделі історичного бачення тяглості етнонаціонального буття і цінностей українського народу, що допоможе українству здійснити цивілізаційний вибір та сприятиме формуванню проекту майбутнього.

Як зазначає В. Доценко, українцям з часів утворення у 1991 р. нової держави Україна ще не вдалося подолати радянську ідентичність з її «дружбою народів» та величною російською культурою. У більшості громадян нової держави

ще збереглись викривлені уявлення про власну історію та державницькі традиції українців, які пов'язані з забронзовілими історичними міфами та пантеоном історичних героїв і зрадників [1].

І не дивно, адже упродовж всієї сучасної історії української держави між Україною та імперською Росією точиться боротьба за свідомість українського народу. Росія намагається приватизувати історичну пам'ять про походження слов'янської державності та використати її у створенні нового імперського ідеологічного проекту.

Українські вітчизняні й діаспорні науковці, освітяни, діячі культури і мистецтв, політичні діячі, представники закордонних українознавчих центрів активно протидіють російському ідеологічному наступу. Висвітленню складних процесів творення нової історичної пам'яті присвятили свої праці такі науковці, як Я. Грицак, Л. Нагорна, Л. Зашкільняк, В. Гриневич, А. Артюх, Л. Кармазіна, Ю. Шаповал, А. Киридон, І. Гирич, Ю. Зерній, В. Масненко, О. Смоляр, О. Удод, О. Готра та ін. Вагомими є дослідження Е. Вілсона, Е. Гелнера. Однак залишається малодослідженим питання впливу історичної пам'яті на подолання постколоніальної свідомості сучасного українського суспільства.

Метою нашої статті є спроба проаналізувати вплив історичної пам'яті на подолання постколоніальної свідомості українського народу через результати проведення Міжнародного конкурсу з українознавства для учнів 8-11 класів, який вже одинадцять років поспіль проводить Науково-дослідний інститут українознавства за сприяння Міністерства освіти і науки України.

Слід констатувати, що Конкурс передбачає написання учасником (учасниками) науково-дослідної роботи українознавчого спрямування за одним із таких напрямів, як: 1) розвиток національної ідеї, державотворення; 2) соборницькі імперативи української історії ХХ століття; 3) українська державність у ХХ-ХХІ ст.: боротьба за українську незалежність та міжнародне визнання; 4) репрезентації національної пам'яті: події, постаті, місця; 5) українці в світовій культурі: особистості, винаходи та мистецькі здобутки, які вразили світ; 6) патріотизм як суспільний ідеал та усвідомлений вимір та ін.

Зосередимо увагу на особливостях тематичних зацікавлень конкурсантів за останні чотири роки (з 2015 по 2018 рр.), протягом яких для участі у Конкурсі старшокласниками з України та діаспори було подано 1008 науково-дослідних робіт. Серед них розглянемо тематику тих досліджень, які були допущені членами журі до ІІ етапу Конкурсу (а таких виявилося 357).

Поняття «історична пам'ять» при цьому розглядатимемо як «складову суспільної свідомості та компонент соціальної пам'яті, яка представляє комплекс знань про історичні факти й процеси, що відображають життєвий досвід етнічної групи, нації, народу чи держави загалом» [2,с.92], враховуючи водночас, що історична пам'ять є духовним конструктором суспільної групи, що включає культурну спадщину, стереотипи, традиції, міфи, символічно-образну систему спільноти, ретранслюючи пізнавальні орієнтації минулого народу та відображаючи його спільні інтереси, ідеали та світобачення.

Дослідження, пов'язані з історичною пам'яттю, завжди приваблювали школярів, особливо ті, в яких учні досліджують певні забуті (нерозкриті) історичні

факти та події з метою відновлення історичної справедливості. Адже багато пам'ятних дат українського народу свідомо замовчувалися через неоднозначність тлумачення події. Такими є роботи на тему: «Кривавий урок історії» (до 75-річчя Корюківської трагедії)», «Відлуння голодомору 1946-1947 рр. на території Острожчини». Особливої уваги заслуговують теми: «Особливості Інтернет-журналістики на історичну тематику в умовах війни з РФ», «Сучасна підліткова література як відображення українського світобачення», «Нововолинці - учасники Революції Гідності та АТО».

Нині відчувається посилений інтерес до дослідження маловідомих персоналій та постатей світового значення з метою розкриття історичної правди про боротьбу українців за незалежність. До таких тем належать: «Наш земляк Михайло Кочерган - секретар сойму Карпатської України, соратник Августина Волошина», «Останній кобзар Слобожанщини (до 140-річчя з дня народження видатного українського кобзаря І.І. Кучугури-Кучеренка)», «Отець Василь (Лаба) як провідний капелан ХХ століття», «Патріотичні мотиви в ліриці Святослава Вакарчука»; «Ідейно-теоретична спадщина Дмитра Донцова (1883-1973) у вимірі українського сьогодення» та ін. Серед конкурсних робіт вони становлять приблизно від 20% до 30%.

Важливими для нашого дослідження є роботи учнів, які розкривають конфліктні ситуації ХХІ сторіччя: «Усна історія: інтеграція вимушених переселенців в Україні (на прикладі м. Бучі Київської області)», «Трансформація мовного питання у південноукраїнському регіоні (на прикладі Запорізької обл.) (1989-2015 рр.): від процесу відродження до політизації».

Загалом конкурсні роботи відображають сукупність репрезентацій історичного минулого України, комеморативних стратегій та практик (формату вшанування), орієнтованих на формування історичної пам'яті національної спільноти, яка відображається у вписуванні індивідуальної пам'яті до складу колективної (інституційної, державної).

На основі конкурсних науково-дослідних робіт можна зробити висновок, що історична пам'ять та історична свідомість формують історичну культуру, яка, з одного боку, виступає потужним засобом національної самоідентифікації, а з іншого - сприяє подоланню постколоніальної свідомості українського народу. З робіт школярів видно, що формування української моделі пам'яті ускладнюється декількома чинниками: 1) розмитістю національної ідентичності та руйнуванням досвіду передачі пам'яті поколінь як на колективному, так і на індивідуальному рівні; 2) існуванням суперечливих моделей історичної пам'яті, яке відображається у ставленні українців до знакових історичних подій, які відбулися в історії України; 3) наявністю дуалізму історичної пам'яті українців, який проявляється у гальмуванні створення нових пам'яттєвих смислів в умовах перехідного періоду суспільства, які б сприяли руйнуванню тоталітарних установок, стереотипів та формуванню об'єднавчої системи цінностей.

Зміна оціночних формулювань та ставлення до подій минулого української спільноти може досягатися через організацію масової історичної освіти, зокрема через держзамовлення на нові підручники, енциклопедії, навчальні посібники, в яких викладено офіційний курс нової історії України, організацію музей-

ної і архівної бази, монументальну пропаганду, комеморативну практику, форми міфологізації (відзначення державних свят, символіки), топоніміку (перейменування вулиць, населених пунктів), ЗМІ тощо.

Список використаних джерел

1. *Доценко В. Вплив історичної пам'яті на подолання постколоніального синдрому сучасними українцями / В. Доценко // Українознавий альманах. Вип. 22 - К.: «Міленіум+», 2017. - С. 36-40.* ***2.*** *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т.В. Гончарук, Н.В. Гнасевич, М.І. Гурик, О.М. Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л.Шумка; за ред. професора О. М. Рудакевича. - Тернопіль: ТНЕУ, 2015. - 256 с.*

В.Є. Берека

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

На початку третього тисячоліття поглиблюються та прискорюються загальноосвітні соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства на сучасному етапі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотній характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя у більшості країн світу. Тому провідними завданнями виступають розвиток особистісних якостей і творчих здібностей людини, уміння самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої - підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому - і в професійних ситуаціях.

Означені проблеми стали предметом глибокого й різнобічного дослідження, які проводять міжнародні організації, що працюють у сфері освіти, - ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва, Міжнародноий департамент стандартів та ін. Доцільно, на наш погляд, особливу увагу звернути на ключові компетентності які є інтегрованою характеристикою особистості. Саме у розв'язанні цієї проблематики вагомих результатів досягли українські науковці - Т. Байбара, Н. Бібик, О.Біда, С. Бондар, М. Вашуленко, І. Гудзик, Л. Коваль, О. Онопрієнко, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та ін.

Разом з тим, малодослідженими залишаються питання провідної ролі післядипломної освіти у формуванні компетентності як одиниці виміру освіченості людини, що полягає не у визначенні суми завчених знань, умінь, навичок, а як здатність діяти в різноманітних проблемних ситуаціях.

Мета статті полягає у визначенні організаційно-педагогічних засад інноваційного розвитку післядипломної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця і громадянина. Завдяки діяльності

вчителя реалізується державна політика у сфері інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки, техніки і культури, збереженні і примноженні культурної спадщини й формування людини майбутнього, а також забезпечується Конституційне право громадянина України на здобуття освіти. Все це актуалізує проблеми підготовки вчителя, його професійного становлення і професійної компетентності. Саме компетентнісний підхід розглядається як один із важливих концептуальних принципів, що визначає сучасну методологію оновлення змісту освіти. Ключова позиція в цьому належить інститутам післядипломної педагогічної освіти

Посилаючись на міжнародний досвід, можна стверджувати, що поняття «ключові компетентності» виступає в даному контексті як «вузлове» поняття, оскільки компетентність носить інтегрований характер, а саме об'єднує професійні знання, інтелектуальні навички, вміння і способи діяльності.

З'ясуємо, насамперед, суть професійної компетентності вчителя. У психологічному словнику записано: це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких в педагогічній діяльності дає оптимальний результат [3].

На перший план висуваються внутрішні фактори вчителя: особистісні якості, тобто структура особистісних здібностей та рис характеру, його загальна культура, управлінські та організаторські можливості, а вже потім - кваліфікаційна компетентність, яка передбачає знання, уміння, навички з отриманої спеціальності [2] Професійна компетентність - це базова характеристика діяльності спеціаліста; вона включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і моє суттєві ознаки: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення [4].

Професійно-педагогічна компетентність вчителя є складовою багаторівневою стійкою структурою його психічних рис, що формуються внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для вчителя особистісних якостей і має окресленні суттєві ознаки (мобільність, гнучкість і критичність мислення) [1]. Ці зрушення висувають нові вимоги до трудової діяльності наших співгромадян; якості їх професійної підготовки і професійної компетенції, рівня соціально-професійної мобільності, конкурентноспроможності на ринку праці. Розглянемо складові організаційно-педагогічного забезпечення інноваційного розвитку післядипломної освіти на засадах компетентнісного підходу. Виходячи із сучасних вимог, нами визначено основні шляхи розвитку професійної компетентності педагога: робота в методичних об'єднаннях, творчих групах; дослідницька діяльність; інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій; різні форми педагогічної підтримки; активна участь в педагогічних конкурсах і фестивалях; презентація власного педагогічного досвіду; використання ІКТ та ін.

Але жоден з перерахованих способів не буде ефективним, якщо педагог не усвідомить необхідність підвищення власної професійної компетентності. Нами встановлено, що ефективність процесу формування педагогічної компетентності педагогів у процесі післядипломної освіти залежить від повноти реалізації усіх його складових. Конкретними шляхами можуть бути:

- включення проблематики професійно-педагогічної компетентності до дослідницьких програм та планів перепідготовки педагогів; проведення науково-теоретичних конференцій, практично-методичних нарад з актуальних проблем формування педагогічної компетентності;

- корегування та узгодження змісту освіти, навчальних планів та програм з метою орієнтації на основні компоненти професійно-педагогічної компетентності, розробка та запровадження нових курсів, що сприятимуть формуванню професійно-педагогічної компетеності педагогів;

- науково-методичне забезпечення перепідготовки педагогічних працівників з урахуванням основних видів компетенцій педагогів;

- розробка та видання типових програм, методичних посібників, підручників, методичних матеріалів;

- розробка й запровадження нових методик навчання та виховання з метою формування конкурентоспроможного працівника освітньої галузі;

- створення на базі кращих освітянських закладів експериментальних центрів, лабораторій для опрацювання конкретних технологій, поширення передового досвіду творчих педагогічних працівників, використання з цією метою засобів масової інформації;

- вивчення світового педагогічного досвіду, адаптація кращих прикладів формування педагогічної компетентності;

- налагодження контактів з міжнародними організаціями, проведення спільних міжнародних заходів та проектів з проблем формування професійно-педагогічної компетентності.

Висновки. Підвищення кваліфікації можна розглядати як неперервний процес, основними компонентами якого є курсова піготовка, міжкурсова методична робота, самоосвіта, між якими існує органічний влаємозв'язок. Головними формами методичної роботи в міжкурсовий період вважаються семінари, семінари-практикуми, методичні об'єднання, школи передового педагогічного досвіду, творчі групи, конференції, педагогічні читання, університети науково-педагогічних знань та ін., на яких учителі здобувають нові знання, аналізують педагогічні ситуації, шукають шляхи їх оптимального розв'язання. Як засвідчив проведений у ХОІППО моніторинг, заняття здебільшого носять практичну спрямованість.

Подальших наукових досліджень потребують процеси постійного оновлення професійних знань педагогічних працівників як складової неперервного навчання.

Список використаних джерел

1. *Борытко Н. М. Профессионально-педагогисеская компетентность педагога / Н.М. Борытко // Интернет-журнал «Эйдос». - 2007 [Электронный ресурс] Режим доступа http//www.*****/2007/0930-10hm]* ***2.*** *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під загальною редакцією О. В. Овчарук. - К: «К.І.С», 2004. - 112 с.* ***3.*** *Психологический словарь [авт.-сос. В. Н. Копорулина, М. Н. Смирнова, Н.О. Гордеева, Л. М. Балабанова]; под. ред. Ю. Л. Неймера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. - 640 с.* ***4.*** *Селевко Г. Компетентности и их классификация / Г.Селевко// Народное образование. - 2004. - №4. С.138-143.*

Є.М. Великодна

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОГО МЕДІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Як зазначають дослідники, ідеї про неперервність освіти прослідкувались ще в працях Арістотеля, Сократа, Платона, Конфуція, Сенеки, джерелом якої є релігійно-філософські уявлення і вчення про постійне духовне вдосконалення людини. Попередником сучасних поглядів на неперервну освіту вважається Я.А. Коменський, який зазначав, що кожний вік підходить для навчання і в людини в житті взагалі немає іншої мети, крім навчання. З промисловою революцією XIX ст. пов'язаний розвиток освіти для дорослих як наслідок динамічних змін у науці, техніці, соціально-економічних відносинах. Неперервна освіта супроводжує процес зростання освітнього (загального і професійного) потенціалу особистості протягом життя, який організаційно забезпечений системою державних та суспільних інститутів і відповідає потребам особистості й суспільства. Б.Л. Вульфсон зазначає, що в кожній країні процес розвитку теорії і практики неперервної освіти має свої специфічні риси. Водночас наявні й загальні принципи, одним із яких є дедалі більше використання найновіших технологічних засобів, що значно розширює можливості для навчання і різноманітної інформації на всіх етапах життєдіяльності людини [1].

Саме тому, із стрімким розвитком інформаційних технологій, вічною й незмінно актуальною є проблеми здоров'язберігаючого потенціалу просторової організації освіти в умовах медійно-інформаційному освітньому просторі. Просторова організація орієнтується на процес удосконалювання, які не обмежена ніякими рамками. Розв'язати проблему здоров'язбереження освітньої діяльності раз і назавжди неможливо, і процесуальність такої цілі найкраще відображає саме просторовий, а не інституційний вимір освітньої діяльності.

У руслі досліджень цієї сфери можна намітити низку конкретних аспектів особливої важливості на сьогоднішній день. Найбільше значення має інтеграція медіа й освітнього простору як новий освітній феномен, що характеризує освіту початку XXI століття, яка радикально змінює середовище буття та розвитку людини. При цьому слід сказати, що проблема інтеграції медіа- й освітнього простору як загроза для здоров'я людини викликана передусім так званою - просторовою лакунарністю.

Просторові лакуни в освіті являють собою медіа, які входять в інформаційно-комунікаційну карту світу, але не контролюються освітнім співтовариством, не взаємодіють із освітнім простором. Інакше кажучи, вони існують як «паралельна школа», тому стають зоною «ризику» і несуть інформаційну загрозу як загрозу для здоров'я людини. Це створює для освіти безліч якісно нових проблем здоров'язбереження, які недостатньо усвідомлені. «Інформаційний простір, не контрольований освітнім співтовариством, перебуває поза зоною наукової рефлексії, а це, у свою чергу, приводить до руйнування цілісності освітнього простору, до інформаційного перевантаження, сильного психое-

моційного навантаження його суб'єктів» [4,с.233]. Просторова організація освіти у контексті формування медійно-інформаційного простору вимагає на сьогоднішній день серйозного переосмислення. Найбільш ефективним механізмом вирішення проблеми, на нашу думку, мало б стати проектування відкритого медіа-освітнього простору на засадах попередження загроз для здоров'я освітніх суб'єктів і відповідно створення моделі освіти, що має випередувальний історичний характер, коли особистість отримує фундаментальні уявлення про глобально-відкриту інформаційну цивілізацію, управління якою базується на знанні природи освіти та медіа і орієнтується на медіа-культурне середовище буття людини.

Оскільки медійно-інформаційний освітній простір формується електронними медіа, важливим аспектом методології дослідження здоров'я в ньому є інтерпретація останнього в межах конструктивістського підходу. У дискурсі постсучасності стало переконання в тому, що навколишня нас реальність є нашою конструкцією. Те, що представляється наївній свідомості «об'єктивною» реальністю, насправді є інтеграл нашого особистого осмислення подій, що відбуваються, і інтерпретацій, пропонованих множинними інформаційно-комунікативними практиками, які і характеризуються як медійні. Наприклад, і феномен так званого кліпового мислення, і брендування візуального простору освітнього закладу, і подорожі по вікнах операційної системи Windows - усе те, із чого складається картина світу сучасної людини, є результатом роботи цього «конструктора». Эпістема повсякденності сьогодні - це набір не пов'язаних один з одним знанієвих фреймів-кліпів, що фактично ілюструють бодрійярівське поняття «симулякр».

Застосовуючи електронні технології, інформаційно-комунікативні практики на основі ЗМІ, реклами, PR формують «дану нам у відчутті» реальність, не залишаючи можливості освоювати її самостійно та безпосередньо. Мова йде про те, що М. Фуко назав тоталізуючим дискурсом: реальність конструюється, проектує, сценується [5]. Подібне трактування реальності характерне для постмодерністської традиції із властивим їй релятивізмом, що приводить до відмови від класичного поняття істини. Відповідно таке ставлення до реальності отримало назву «соціального конструкціонізму», автором терміна вважається К. Джерджен [2]. Соціальний конструкціонізм являє собою широку мультидисциплінарну методологію, яка завдяки своїм базовим світоглядним постулатам акцентує рухливість і культурну гетерогенність соціальних категорій і понять в епоху медіа-реальності. Суть цього напрямку можна позначити як постулювання комунікативної природи знання: «це означає розгляд знання як побічного продукту не індивідуальних свідомостей, а комунальних відносин... усі значущі пропозиції, що стосуються реального й правильного, мають своїм джерелом відносини» [3,с.38]. Релятивістська природа медіа у межах цієї методології активно протистоїть нормативній природі освіти та науки, що приводить до розщеплення не тільки знання, але й соціальних відносин медійно-інформаційного суспільства. Таким чином, уявлення про реальність, сформоване у межах цього підходу, з необхідністю орієнтується на включення фактора конструйованості.

Список використаних джерел

1. *Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Университет Российской академии образования / Б. Л. Вульфсон. - М.: Изд-во УРАО, 1999. - 208 с.* ***2****. Джерджен К. Соціальний конструкціонізм: знання та практика. Зб. статтей / Переклад з англ. А.М.Корбута; Під заг ред. А.А.Полоннікова / К.Джерджен. - Мінськ: БДУ, 2003. - 232 с.* ***3.*** *Иванова Л. А. Коадаптация медиа и образовательного пространства - залог успешного решения проблемы пространственной лакунарности в высшем профессиональном образовании [Текст] / Л. А. Иванова // Вестник Якутского государственного университета. Якутск, 2009. - Том 6. - № 2 (апрель-июнь). - С. 38-44.* ***4.*** *Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство та культура / М.Кастельс. - М.: ГУВШЭ, 2000. - С. 233.* ***5.*** *Фуко М. Воля до істини: по той бік влади, знання і сексуальності / М. Фуко. - М.: Касталь, 2006. - 512 с.*

В.В. Горлач

СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Міжкультурний характер туристичної діяльності вимагає від фахівця цієї галузі володіння на високому професійному рівні певними знаннями та вміння застосовувати їх у практичній діяльності, а отже визначає актуальні напрямки розвитку всієї системи професійної підготовки фахівця з туризму. Мова йде, насамперед, про необхідність формувати у майбутнього фахівця туристичної галузі в процесі професійної підготовки кроскультурної компетентності.

В цьому сенсі актуальним стає не лише зміст підготовки, а й пошук ефективних методів навчання. Варто зазначити, що в сучасних умовах особливого значення в системі професійного навчання майбутніх фахівців з туризму набуває використання активних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій. Це насамперед методи, які застосовують ігрові техніки, проектне навчання, що сприяє максимально наближеному до реальності моделюванню ситуацій професійної діяльності фахівця туристичної галузі [1,с.147].

Застосування зазначених методів (наприклад, віртуальна подорож країнами та музеями, міжкультурна комунікація представників різних лінгвокультурних спільнот в процесі професійної діяльності, створення туристичних віртуальних турів та ін.) дозволить відпрацьовувати конкретні умови професійної діяльності фахівця з туризму, в тому числі в сфері кроскультурної комунікації.

Таким чином, особливу актуальність для формування кроскультурної компетентності майбутнього фахівця туристичної галузі набуває пошук теоретичних підходів та адекватних засобів і методів організації освітнього процесу.

З точки зору семіотики культура представляє собою систему певних знаків, а явища культури - знакові утворення, що беруть участь у комунікації.

Оскільки кроскультурна компетентність - це здатність здійснювати адекватну кроскультурну комунікацію, то, на наш погляд, доцільним і актуальним інструментом формування кроскультурної компетентності в професійному навчанні майбутніх фахівців з туризму є семіотичний підхід, який, з одного боку,

надасть студенту різноманітні засоби для розв'язання ситуацій, що виникають під час кроскультурної комунікації, а з іншого, зробить сам процес пошуку виходу з цих ситуацій ефективним за рахунок адекватного використання різних знакових систем, виходячи з прагматики кожної конкретної ситуації та умов вирішення професійної задачі.

На необхідності застосовувати семіотичний підхід в професійній підготовці сучасного фахівця наголошували такі дослідники, як Вєряєв А.О., Салміна Н.Г., Чернишева А.Г., Рижова Н.І., Чигарева А.Г. та ін. Використання семіотичного підходу щодо кроскультурної комунікації можна інтерпретувати як процес пошуку учасниками спілкування відповідності своїм знакам (скажімо, словам) за допомогою інших знакових систем, щоб досягти розуміння між собою. З семіотичної точки зору процес комунікації буде вважатись ефективним в тому випадку, коли кожен учасник цього процесу буде однаково сприймати одну й ту саму інформацію, надаючи їй однаковий зміст і значення.

Таким чином, семіотичний підхід як методологічна основа формування готовності майбутнього фахівця з туризму до кроскультурного спілкування і здатності ефективно його здійснювати, по-перше, має міждисциплінарне значення, оскільки показує, що лінгвокультурний простір, міжкультурне спілкування та й взагалі будь-яка соціальна комунікація базуються на використанні знаків та знакових систем, а по-друге, підкреслює важливе значення мови як знакової системи, головною функцією якої є забезпечення комунікації.

Список використаних джерел

1. *Рыжова Н.И., Медянова П.В. Семиотический подход как актуальная основа решения профессиональных задач туриндустрии в области социально-коммуникативной деятельности. // Вопросы современной науки и практики. 2017. № 2. С.146-156.*

О. Ю. Висоцький

«НОВА ЩИРІСТЬ» ЯК ФОРМА ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Зміна парадигм у глобальній культурі з постмодерністської на метамодерністську справляє вплив на розуміння ролі освіти у розвитку людини. Концепція Нової української школи має шанс на успішне втілення, якщо за її реалізації повною мірою будуть використані можливості метамодерністської парадигми, однією із ключових складових якої безумовно є «нова щирість».

Щоб перебудувати всю традиційну систему освіти в контексті метамодерністської парадигми, необхідна деконструкція як порятунок від багажу зручних стереотипів, інституалізованої безособовості і фальшивих цінностей. І тут нам на допомогу приходить «нова щирість» з її екзистенційною критикою структури знань, які виявляються досить неточними і переускладненими картами постійно мінливих територій. Реальність змінюється швидше, ніж наші знання про неї.

Іншим викликом, на який дає відповідь «нова щирість», є відсутність суб'єктності в традиційних освітніх практиках. Викладач в системі традиційної освіти функціонує в якості своєрідного агента, який виступає від імені безликого суспільства, народу, держави, ретранслюючи смисли і навчаючи практикам, які мають мало спільного з екзистенційною ситуацією, як самого педагога, так і можливими майбутніми життєвими виборами учнів.

Тут на одне з перших місць виходить проблема довіри між викладачем і учнями, без якої неможливе ефективне навчання. Завдяки граничній щирості викладача, відбувається емоційне підстроювання і виникає емпатія, що призводить до особливого стану єднання навчального колективу. Що, як не «нова щирість», здатна максимально зробити освіту відкритою і наповненою особистісним змістом, і, тим самим, вивести її за рамки відчужених, репресивних і насильницьких соціальних практик?!

Нова концепція освіти вимагає від викладача бути провідником не просто до світу знань, а до особливої реальності успішних суб'єктів майбутніх професійних і життєвих битв. У процесі навчання учень не просто повинен засвоїти сукупність знань і набути вміння і навички, а, подібно міфологічному герою, пройти через внутрішнє переродження і зовнішні зміни, знайти суб'єктність і навчитися досягати успіху у вирішенні професійних, соціальних та/або особистісних завдань. Досить серйозною проблемою, яка потребує вирішення, є формування критичного мислення в учнів. Без вироблення звички до постійної рефлексії з приводу будь-яких дій та самого процесу мислення, формування критичного мислення приречене залишатися лише красивим гаслом без надії на фундаментальне практичне втілення. Завдяки «нової щирості», яка проявляє себе в граничній інклюзивності та загальності рефлексії, емоціоналізує і робить захоплюючим процес отримання знань та набуття навичок, критичне мислення стає звичкою і невід'ємною автоматизованої практикою при аналізі будь-якої інформації, що надходить до реципієнта.

«Нова щирість» протистоїть формалізації навчання. Знання не просто сприймаються, вони переживаються. При цьому важливим стає не сама по собі отримана абстрактна інформація, а її значення, смисли в контексті здійснення певної діяльності. В результаті, мислення учнів перетворюється з споглядально-рефлективного, відтворюючого, – в методологічне. Інформація перестає сприйматися як знання, якщо структурно слабо вписується в практичні контексти. Починає діяти принцип: те чи те знання повинно бути не просто цікавим, захоплюючим, а мати певне ресурсне значення для сприймаючих його суб'єктів.

Емоціоналізація навчального матеріалу, до якої призводить «нова щирість», дозволяє посилювати сприйняття знань і їх закріплення в пам'яті. Крім того, емоціоналізація освітньої комунікації дозволяє викладачеві досягати більшої довіри і взаєморозуміння в навчальній групі, що, своєю чергою, сприяє підвищенню ефективності навчальної діяльності.

«Нова щирість» вказує на складнощі, протиріччя і помилки в сприйнятті і взаємодії з реальністю, що стає найважливішим стимулом для поглиблення і розширення пізнавальних перспектив учнів. Не можна промовчати і про те, що «нова щирість» – це саморепрезентация, саморозкриття викладача як унікаль-

ного технолога розважального навчання, впливає на формування світогляду учнів. При цьому, слід зазначити, що «нова щирість» – це завжди своєрідна гра в протиставлення культурного героя відчуженому і жорстокому світу формалізації. Не слід також плутати особистість викладача і ліричного героя, роль якого він грає, звертаючись до технології «нової щирості».

Технологічність «нової щирості» вказує, з одного боку, на часткову штучність розглядаємого феномена, з іншого боку, ця технологічність дозволяє практично будь-якому викладачу оволодіти нею з тим, щоб оптимізувати ефективність освітнього процесу.

«Нова щирість» орієнтує на розуміння власного розуму і відчуття внутрішнього світу інших. Вона сприяє формуванню самосвідомості і емпатії, що є необхідним для успішної діяльності та щасливого життя людини.

Висновки. Отже, застосування особистісно-орієнтованого підходу у контексті реалізації концепції Нової української школи неможливо без використання технологічного потенціалу «нової щирості». Ця технологія дозволяє: 1) звільнити систему освіти від ідеологічних стереотипів, формалізованобезособових настанов та фальшивих цінностей; 2) педагогу набути суб'єктності в рамках своєї екзистенційної ситуації та майбутніх життєвих виборах учнів; 3) вирішувати проблему довіри між викладачем та учнями; 4) єднати навчальний колектив; 5) робити освіту відкритою і наповненою особистісним змістом і виводити її за рамки відчужених, репресивних і насильницьких соціальних практик; 6) учню знайти суб'єктність і навчитися досягати успіху у вирішенні професійних, соціальних та особистісних завдань; 7) викладачу підвищувати ефективність навчальної діяльності; 8) надавати знанню ресурсного значення для сприймаючих його суб'єктів; 9) учням поглиблювати і розширювати пізнавальні перспективи, що важливо а в контексті реалізації концепції освіти протягом життя; 10) кожному учаснику навчального процесу формувати самосвідомість і емпатію, що є необхідним для успішної діяльності та щасливого життя.

Н.Р. Грицак

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Стрімкий процес глобалізації, який є визначальним фактором розвитку сучасного суспільства, актуалізує проблему національної ідентичності. Погоджуємось із думкою М.Т. Степико, що саме «ідентичність нації - її цивілізаційний бренд, соціокультурна ніша країни, визначальна засада зовнішньої та внутрішньої політики держави» [6,с.4]. Закономірно, що питання формування й розвитку національної самосвідомості студентів є одним із пріоритетних завдань «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015), «Національна стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки». Для ефективного вирішення поставленого завдання доцільно ретельно вивчити, по-перше, соціально-психологічні умови розвитку самосвідомості особисті, по-

друге, розробити систему (модель, концепцію) формування національної свідомості у студентської молоді.

Студіювання сучасних філософських розвідок демонструє, що вивчення проблеми національної самосвідомості розглядається у таких основних напрямках: обґрунтування співвідношення понять ідентичність й ідентифікація (П.І. Гнатенко, В.М. Павленко) [1]; дослідження механізмів формування національної і транснаціональної ідентичностей в умовах глобалізації (М.А. Козловець) [3]; вивчення поняття української ідентичності у взаємообумовленості усіх її складників (М.Т. Степико) [6]; розкриття української національної символіки як репрезентанту національної ідентичності в постмодерному періоді (М.Л. Шумка) [7].

Утім, більшість дослідників погоджуються із думкою, що юність, яка припадає на час студентства, є визначальною фазою у формуванні національної самосвідомості. Чіткіше увиразнити питання становлення національної ідентичності у студентів допомагає робота Д.В. Піонтковської «Психологічні особливості розвитку національної ідентичності студентської молоді» (2017) [4]. Д.В. Піонтковська вивчила психологічні особливості розвитку когнітивного й афективного компонентів національної ідентичності студентів різних спеціальностей; встановила критерії, показники, рівні (високий, середній, низький) і чинники розвитку національної ідентичності студентської молоді. Психолог наголошує, що процес активізації розвитку національної ідентичності у студентів сприяє появі нових прагнень, зокрема здобуття знань про різні нації; емоційного ставлення до представників різних націй; взаємодіяти з представниками своєї та інших націй [4,с.11]. Тому доцільно активізувати розвивальну роботу, результатом якої має стати: розширення обсягу знань студентів про свою національну належність; поглиблення усвідомлення і підвищенню чіткості уявлень про власну національну тотожність; посилення здатності емоційного (толерантного) ставлення до представників різних націй. Результати емпіричного дослідження Д.В. Піонтковської є вагомими у фаховій діяльності викладача закладу вищої освіти, адже певною мірою спрямовують його педагогічну діяльність у бік створення умов гармонійного розвитку національної самосвідомості студентської молоді.

Для повноцінного розуміння процесу формування національної ідентичності у майбутніх учителів зарубіжної літератури доцільно використовувати результати досліджень В.Ф. Соколової. Щоправда, дослідниця теоретично обґрунтувала й розкрила специфіку розвитку національної самосвідомості у студентів під час вивчення творів української літератури і навчальних дисциплін українознавчого циклу. Важливим є висновок психолога, що «студентам, які активно засвоюють, інтеріоризують українську літературу, мову, українську народну творчість, історію розвитку титульної нації, притаманні вищі рівні розвитку національної самосвідомості і громадянськості; їм властивий більш дієвий характер духовних цінностей, відповідальне і свідоме ставлення до себе як до носіїв ментальних особливостей та характерологічних рис українського народу» [5,с.16]. Висновок ученого є логічним, адже саме українська література є провідною формою у становленні національної свідомості молодого поколін-

ня. Вважаємо, що варто наголосити й на вагомості курсу зарубіжної літератури, як важливого чинника у формуванні національних ідеалів, адже «цей предмет спрямовує не лише на розширення і поглиблення знань учнів про Україну, про її образ очима інших народів, а й на увиразнення невичерпних можливостей української мови» [2,с.40].

Закономірно, що у цьому контексті зростає роль учителів зарубіжної літератури, які не лише глибоко осягають своє національне минуле, але й на прикладі найкращих зразків світової літератури допомагають зрозуміти юним українцям власну культурну ідентичність, усвідомити причетність національних надбань до світових культурних досягнень, виховувати толерантне ставлення до культури інших народів.

Список використаних джерел

1. *Гнатенко П.І., Павленко В.М. Ідентичність: філософський та психологічний аналіз. - К.: АРТ-ПРЕСС, 1999. - 466 с.* ***2.*** *Клименко Ж. В. Шкільний курс «Зарубіжна література» як чинник формування української ідентичності // Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи в сучасному освітньому просторі: [збірник статей]. - Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. - Вип. 1. - С.37-4.* ***3.*** *Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. - 558 с.* ***4****. Піонтковська Д.В. Психологічні особливості розвитку національної ідентичності студентської молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». - Острог, 2017. - 21 с.* ***5****. Соколова В.Ф. Психологічні особливості розвитку національної самосвідомості студентської молоді засобами української літератури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». - К., 2005. - 21 с.* ***6.*** *Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. - К.: НІСД, 2011. - 336 с.* ***7.****Шумка М.Л. Українська національна символіка як репрезентант національної ідентичності // Актуальні проблеми філософії та соціології. - Вип. 9. - 2016. - С. 153-157.*

О. А. Дегтяр

РОЛЬ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ В XXI СТОЛІТТІ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Соціокультурна ситуація в сучасному світі зумовлюється багатьма факторами, які витікаю із системи світової організації та розвитку суспільства. Невпинно зростаюча роль технологій та інформатизація світу ставить перед школою нові завдання за для забезпечення сталого розвитку та формування людини сучасного. Гострота питань національного та релігійного плану все більше зростає. Процеси глобалізації та фрагментації, останнім часом розмивають «форму людини», яка завжди визначалася через його національну, етнічну, культурну, гендерну ідентичність [5]. Якщо ми звернимося до «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року» стане цілком зрозуміло, задля протидії яким соціокультурним проблемам, вона створена:

1. Економічні проблеми - енергоефективність підприємств, зміна економічної моделі з врахуванням національних традицій;
2. Соціальні проблеми - бідність, рівність участі в політичному житті, гендерна рівність, правосуддя;

3. Гуманітарні проблеми - громадського здоров'я, освіти (протягом всього життя);

4. Екологічні проблеми - раціонального використання природних ресурсів, зміна клімату [2].

Звичайно, що всі вищезгадані проблеми взаємопов'язані між собою, мають системний характер, і можуть бути вирішені лише при тісній взаємодії всіх інституцій держави та громадянського суспільства. Можна виділити дві рівні взаємодії: «людина - природа»; «людина - людина». Оскільки школа - це в першу чергу, взаємодія «людина - людина» то на нашу думку буде актуально розглянути саме цю взаємодію, яка повинна за позитивного сценарію, привести і до ефективної взаємодії «людина - природа».

Одним із важливих елементів впровадження концепції сталого розвитку в Україні є: забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства [2]. До цього ж, необхідно враховувати і загальносвітові тенденції, які тісно пов'язані із трансформацією індустріального суспільства в інформаційне.

Громадянське та інформаційне суспільство об'єднує поняття «критичне мислення», яке являється одним із ключових елементів, що дає можливість існувати їм самим та вільній людині в них (з можливістю самостійного вибору, власних цінностей і культурних особливостей). Науковці зазначають, що у нашій країні розвиток КМ поширюється у двох основних контекстах: прищепити молодому поколінню основи громадянського, тобто демократичного способу життя; сформувати вміння протистояти різним формам несанкціонованого вторгнення в особисте життя особи, тенденціям зовнішнього маніпулювання її свідомістю [3]. В такій ситуації набирає ваги відомий вислів - «Хто володіє інформацією - володіє світом», але можна також сказати: «Хто вміє критично аналізувати інформацію - має свободу свідомості, що дає можливість вибору».

Різні підходи до визначення критичного мислення добре розглянуті в статті Світлани Скворцової, де вона ставить крім основного запитання, ще одне: З якого віку можна застосовувати в навчальному процесі технологію розвитку критичного мислення? - враховуючи данні Ж. Піаже, що найкращі умови для розвитку критичного мислення створюються до 14 - 15 років [5].

Аналізуючи «Державний стандарт початкової освіти» від 21 лютого 2018 року № 87, який базується в першу чергу на компетентісному підході, ми визначили роль критичного мислення в його змісті [1]. Критичне мислення та вміння працювати з інформацією згадується в контексті інформаційно-комунікаційної компетентності та як загальні ключові уміння поряд із вмінням читати, системно мислити, висловлювати свою думку усно і письмово, та інші.

Таким чином, критичне мислення являється важливим елементом в соціальному житті та забезпеченні програми сталого розвитку. Громадянське та інформаційне суспільство, які є елементами реалізації останньої, базуються в свою чергу на КМ. Постає питання, зі збільшенням впливу інформатизації, необхідності переведення критичного мислення, крім загальної, в окрему важливу компетентність початкової та інших рівнів школи.

Список використаних джерел

1. *Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 року № 87. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a8/de2/5e1/5a8de25e1504c877583228.doc*
2. *Стратегія сталого розвитку України до 2030 року . - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf* ***3****. Береза В. Формування критичного мислення студентів як один із необхідних чинників демократизації українського суспільства. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/17/visnuk_5.pdf*
4. *Скворцова С. Розвиток критичного мислення в учнів початкової школи на уроках математики. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1IYSXZy4APW8mr9OkNuktiw9fEVVO3_HH/view?usp=sharing*
5. *Практическая философия: от классики до информационного социума: Сборник материалов Всероссийской конференции (Астрахань, Астраханский государственный университет, 27-28 сентября 2018 г.). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://publications.hse.ru/mirror/pubs/share//direct/225097103*

В.А. Кордун

«ФИЛОСОФИЯ АЛЬТРУИЗМА» ПИТИРИМА СОРОКИНА КАК ОСНОВА ЕГО ПЕДАГОГИКИ «КРИЗИСНЫХ ЭПОХ»

Российско-американский учёный Питирим Александрович Сорокин является одним из наиболее известных представителей гуманитарных наук XX ст.: социологии, психологии, культурологии, философии и пр. При этом не менее важен и его вклад в развитие университетской науки Российской империи, большевистской России и США не только как учёного-теоретика, но и педагога. Не случайно в последние годы возрастает интерес к персоне Сорокина-преподавателя, появляются научные публикации, посвящённые его педагогической деятельности [см. напр.: 1].

Обращаясь к данной теме, автор хотела бы показать неразрывную связь таких составляющих научно-педагогического наследия П. Сорокина, как теории социальных кризисов, теория альтруистической любви (теория креативного альтруизма) и непосредственно педагогической работы со студентами. Ещё в юношеские годы Питирим Сорокин - студент Хреновской учительской семинарии Костромской губернии, - тяготеющий к левым доктринам и идеологиям, вступает в партию российских эсеров и становится активным участником революции 1905 г. в Российской империи. За свою революционную деятельность он оказывается в местах лишения свободы (тюрьма г. Кинешмы) в статусе политзаключённого [см. напр.: 3, с. 35, 37, 38]. В период февральской революции П. Сорокин сочетает научную и преподавательскую работу (Санкт-Петербургский университет) с революционной деятельностью. Большевистский переворот вызывает острую критику Сорокина, как публициста («Воля народа») и учёного. Часть этой критики была адресована непосредственно В. Ленину, между этими двумя революционерами устанавливаются отношения не только идеологической, но и личной вражды [см.: 4], П. Сорокин подверга-

ется политическим гонениям со стороны новой революционной власти. В итоге в значительной мере на основании личного опыта революционера и «контрреволюционера» он напишет свой комплексный научный труд «Социология революции», опубликованный в сокращённой англоязычной версии уже в США (1925), после эмиграции учёного. Эта работа положит начало одному из главных направлений в научных исследованиях Сорокина - теории социальных кризисов («The Crisis of Our Age: The social and cultural outlook» [12], «The American Sex Revolution» [11], «S.O.S.: The Meaning of Our Crisis» [10], «Social Philosophies of an Age of Crisis» [13], «Man and Society in Calamity» [9].

Именно в «Социологии революции» он сформулирует свой главный научный принцип: нейтральность учёного относительно исследуемых социальных феноменов [см. напр.: 7,с. 33-35]. Этот же принцип он перенесёт на свою педагогическую деятельность в период преподавания в большевистской России.

Не менее важным для понимания мировоззренческих ориентиров Сорокина-педагога, чья преподавательская деятельность приходится преимущественно на кризисные периоды (российские революции 1905 и 1917 гг., послевоенный период в США), является его работа в области исследования креативного альтруизма. Учёный считал работу по исследованию феноменов альтруистической любви и альтруизации переломными моментами в своей научно-педагогической деятельности, открытием нового объекта социально-философских исследований. «Я сделал всё, что мог, пусть другие сделают лучше», - такова его оценка собственной работы в данном направлении [4,с.236].

По утверждению самого П. Сорокина, исследование феномена креативного альтруизма [14] стало «производным» от его исследований феномена культуры: «Закончив книгу «Общество, культура и личность», я начал ориентироваться па обширную и почти совсем неразработанную область исследований феномена альтруистской, созидающей любви. «Инвентаризация» имеющихся в этой области знаний показала, что сия гигантская проблема оказалась, в основном, вне поля зрения современной науки. Хотя многие современные социологи и психологи рассматривают явления ненависти, преступлений, войн и умственных расстройств в качестве законных объектов научного изучения, они в то же время совершенно нелогично вешают ярлык теологической проповеди или ненаучной спекуляции на любое исследование феноменов любви, дружбы, героических поступков и творческого гения» [6,с.221]. Однако, анализируя сорокинские публикации периода революций 1917 г. и гражданской войны («Существует ли нравственный прогресс человечества?»), мы видим, что к проблематике креативного альтруизма он обращается в связи с разочарованием в созидательной роли революций. Здесь же он начинает разрабатывать категориальный аппарат своей теории альтруизации.

К двум главным аспектам креативного альтруизма он относит в данной статье:

1) Взаимообусловленность моральности и альтруизма в кризисные периоды (способность жертвовать собой ради других);

2) Альтруизм, как ответ и альтернативу революционному (военному) насилию.

Ужас революции, по его мнению, способен не только отвратить человека от насилия, но и подтолкнуть его к созиданию прекрасного: «Сейчас мне вспоминается великий Кондорсе. Не в такой ли же атмосфере крови, ужаса и звества жил он в течение последних семи месяцев его жизни во время Великой французской революции. Преследуемый, принужденный скрываться от своих палачей и гильотины, под угрозой смертной казни, он писал свой знаменитый «Эскиз картины прогресса человеческого разума». <…> Пусть этот великий пример будет перед нашими глазами. Если указанные критерии верны, если исторический процесс на основании этих критериев будет свидетельствовать о росте социально-полезного поведения и альтруизма, то мы обязаны ответить на поставленный вопрос положительно, несмотря на все ужасы наших дней» [8,с. 22].

Что же касается работы Сорокина в Петроградском университете, именно тогда принцип нейтральности учёного относительно исследуемых социальных феноменов будет перенесён им и в сферу педагогической деятельности. Строгий академизм преподавания, без каких-либо идеологических ярлыков, приверженность общечеловеческим ценностям - именно так он ориентировал и своих студентов: «На лекциях я никогда не играл в политику, но приводил научные факты, независимо от того, подкрепляют ли они коммунистические теории или нет. Быть социологом в таких условиях - чертовски трудно, но я должен был оставаться честным социологом» [3,с.144].

Ярким примером такого подхода стала и речь Сорокина-преподавателя перед его выпускниками: «Первое, что Вы должны взять с собой в дорогу, - это знание, это чистую науку, обязательную для всех, кроме дураков, не лакействующую ни перед кем и не склоняющую покорно главу перед чем бы то ни было; науку, точную, как проверенный компас, безошибочно указывающую, где Истина и где Заблуждение. <…> Но не берите суррогатов науки, тех ловко подделанных под нее псевдознаний, заблуждений, то «буржуазных», то «пролетарских», которые в изобилии преподносят Вам тьмы фальсификаторов» [5,с.144]. Однако в этот период изменился социальный состав студенчества: места представителей дворянских, буржуазных семей и представителей «разночинной интеллигенции» заняли выходцы из социальных низов. Пролетарская молодёжь ждала от профессуры «пролетарской науки», а не сорокинского академизма преподавания. Этот конфликт интересов стал одной из причин эмиграции учёного из большевистской России.

Что же касается педагогической деятельности Сорокина как основателя и главы отделения социологии Гарварда, принцип политнейтральности учёного он переоценил уже в контексте реалий капиталистического общества. Своих студентов и аспирантов он ориентировал избегать грантов, поскольку фирмы-грантодатели всегда ожидают от исследователя того результата, который нужен им, в то время как научная объективность исследования может привести к совершенно иному результату: «Если бы Платон сегодня написал свою «Республику» <…> и подал заявку на финансирование <…> уверен: ему бы отказали под предлогом того, что его «Республика» - совершенно ненаучная спекуляция», - говорил я им» [3,с.219]. Принцип бескорыстия учёного-исследователя -

один из главных посылов Сорокина-педагога его студентам.

Другим посылом Сорокина-преподавателя студентам будет ориентирование их на практическую направленность «альтруистической любви». Сорокин демонстрирует это принцип, приобщив своих юных коллег к исследованиям сферы альтруистической любви. Каждый из его студентов, составивших экспериментальную группу (5 человек) должен был найти себе среди однокурсников наиболее неприятного для себя - «врага». По ходу эксперимента в отношении «врага» нужно было совершать добрые дела от помощи в подготовке к занятиям до предложения вместе сходить в кино и т.д. Под конец эксперимента четыре из пяти пар «врагов» стали лучшими друзьями, а пятая пара преодолела отношения вражды [3,с.229].

Подводя итоги вышеизложенному, можно констатировать, что в научно-педагогической деятельности Сорокина его установка на максимальную объективность в изучении социальных явлений гармонизировалась с его преподавательской этикой: обучение студентов теоретико-методологическим основаниям науки, без навязывания им готовых идеологий. Кроме того, им была продемонстрирована практически необходимость науки, направленной на преобразование общества к лучшему, что реализовывалась учёным даже в мелочах - способствовании улучшению климата отношений в среде его подопечных - студентов.

Список использованных источников

1. *Кукушкина Е. И. Питирим Сорокин - организатор науки, педагог и общественный деятель [Текст] / Кукушкина Е. И. // Возвращение Питирима Сорокина: материалы Международного научного симпозиума, посвященного 110-летию со дня рождения П. А. Сорокина, 4-9 февраля 1999 г. / под ред. Ю. В. Яковца. - М: Московский общественный научный фонд; МФК, 2000. - С. 73-77.* ***2.*** *Солунова С. С. Поступь жизни // На штурм науки : Воспоминания бывших студентов факультета общественных наук Ленинградского университета [Текст] / С. С. Солунова. - Л., 1971. - С. 40-43.* ***3.*** *Сорокин П. А. Долгий путь : [автобиогр. роман] / П. А. Сорокин ; [пер. с англ. П. П. Кротова, А. В. Липского.]. - Сыктывкар: Изд.-во Коми АССР, 1991. - 304 с.* ***4.*** *Сорокин П. Ленин. Фанатик и антисоциальный экстремист [Текст] / Питирим Сорокин ; пер. с англ. Ю. Дойкова // Новое время. - 2002. - №3. - С. 34-36.* ***5.*** *Сорокин П. А. Отправляясь в дорогу [Электронный ресурс] / Сорокин Питирим. - Режим доступа: http://modernlib.ru/books/sorokin_pitirim/otpravlyayas_v_dorogu/read_1/* ***6.*** *Сорокин П. А. Преступление и кара, подвиг и награда [Текст] / Питирим Сорокин. - СПб: Изд.-во Долбышева, 1914. - 456 с.* ***7.*** *Сорокин П. А. Социология революции [Текст] / Питирим Сорокин. - М: «Территория будущего» - Росспэн», 2005. - 702 с.* ***8.*** *Сорокин П. Существует ли нравственный прогресс человечества? / Питирим Сорокин // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2015. Том XVIII. № 2 (78). - С. 15-31.* ***9.*** *Sorokin P.A. Man and Society in Calamity / Pitirim A. Sorokin, Iving L. Horowitz. - N.Y.: Transaction Publishers, 2010. - 352 p.* ***10.*** *Sorokin P A. S.O.S.: The Meaning of Our Crisis / The Meaning of Our Crisis By Pitirim A. Sorokin. - Boston: The Beacon Press, 1951 - XI, 177 p.* ***11.*** *Sorokin P. A. The American Sex Revolution / The American Sex Revolution by Pitirim A. Sorokin. - Boston: P. Sargent, 1956. - 186p.* ***12.*** *Sorokin P .A. The Crisis of Our Age: The social and cultural outlook / P. A. Sorokin. - New York: Dutton, 1941. - 338 p.* ***13.*** *Sorokin P A. Social Philosophies of an Age of Crisis / Pitirim A. Sorokin. - Boston: The Beacon Press, 1950. - XI, 345 p. 14. Sorokin P. A. The Ways and Power of Love: Types, Factors, and Techniques of Moral Transformation / Pitirim Aleksandrovich Sorokin. - Philadelpia & London: Templeton Foundation Press, 2002. - 552 p.*

В.М. Кротенко, О.Б. Хомич

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Структурним компонентом неперервної освіти для сталого розвитку є система науково-методичної роботи освітніх закладів, яка забезпечує індивідуально-особистісне та професійне зростання педагогів шляхом опанування новітніх практик і технологій на засадах інноваційних освітніх підходів.

У розбудові Нової української школи модернізація педагогічної освіти сприяє переосмисленню соціальної та професійної місії вчителя, актуалізує оновлення підходів до організації науково-методичної роботи в умовах освітнього закладу.

Дослідження показують, що в багатьох освітніх закладах області існує певна система науково-методичної роботи з педагогічними кадрами, яка грунтується на традиційних (індивідуальні, групові, колективні) формах навчання вчителів. Вищезазначені форми стають ефективнішими за умов диференційованого їх застосування для вчителів різних вікових категорій. Умовно педагогів, які працюють в освітньому закладі, можна поділити на три основні вікові групи: молоді вчителі (22-25 років), досвідчені (30-45 років) та вчителі, які мають значний досвід педагогічної діяльності (50-65-70 років).

Своєрідність методичної роботи з молодими вчителями полягає в тому, що теоретичний рівень підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів не узгоджується з рівнем розвитку їхніх практичних навичок, професійних компетенцій.

Молоді педагоги потребують практичних порад та підтримки. Ці завдання ефективно вирішує застосування таких форм методичного навчання як «Школа молодого вчителя», наставництво, психолого-педагогічні практикуми. Темами практикуму можуть бути: методичні вимоги до сучасного уроку; аналіз різних типів уроку; організація індивідуальних занять з різними категоріями учнів; психолого-педагогічні вимоги до перевірки оцінки знань учнів, форми контролю знань, умінь навичок; організація диференційованого підходу до учнів, діяльність вчителя на уроках особистісно-орієнтованого спрямування; самоаналіз уроку; використання на уроці проблемно-пошукових методів, дидактичних, рольових, ділових ігор, елементів лекційно-семінарських методів.

Наставницьку діяльність з молодими педагогами можна представити трьома етапами: *перший* - адаптивний (знайомство з обов'язками, змістом діяльності, виявлення утруднень та розробка програми адаптації); *другий* - основний (допомогти скласти власну траєкторію входження в професію); *третій* - контрольно-оціночний (перевірка рівня професійності компетентності, готовності виконувати свої функції).

Методична робота категоріями вчителів вікових меж 35-45 та 50-70 років повинна відповідати вимогами науки андрагогіки (навчання дорослих). Навчання дорослих має суттєві відмінності від навчання школярів і студентів. Деякі характерні риси навчання дорослих: недирективний характер навчання; ная-

вність (внутрішня) потреби, сенсу навчання; практичне спрямування (можливість використання); наявність професійного та особистісного досвіду (це дає змогу швидко поєднувати наявний досвід з новим). Засвоєння нових знань дорослими йде з різною швидкістю, тому виникає потреба в більшій індивідуалізації занять.

Під час організації навчання для цих вікових груп педагогів необхідно враховувати психологічні особливості даного віку (уповільнення когнітивних процесів, зміни темпоритму діяльності) та професійну мотивацію (вона також змінюється, можливі формалізм, байдужість, спустошеність тощо).

Практика організації методичної роботи в освітньому закладі показує ефективність використання для даної вікової групи активних методів навчання. Використання даних методів дозволяє враховувати вікову обмеженість когнітивних процесів і сприяти розвитку стійкої мотивації до пізнання нового. Активні методи навчання вчителів дозволяють знімати психологічні бар'єри особистості - критичність, страх невдачі, захист свого «Я».

Існує практика диференційованої роботи з учителями за рівнем їхньої мотивації. Наприклад, «***Школа вищої педагогічної майстерності***» для групи вчителів, які бажають і вміють працювати творчо; «***Школа вдосконалення педагогічної майстерності***» для вчителів, які бажають працювати творчо, але відчувають труднощі в роботі; «***Школа становлення молодого вчителя***» - для молодих вчителів; «***Школа становлення позитивної мотивації до педагогічної праці» -*** заняття якої стимулюють творчий потенціал, професійну зацікавленість педагогів своєю діяльністю.

В сучасних умовах важливим завданням науково-методичної роботи освітнього закладу є формування не тільки предметної, а й психологічної компетентності вчителя. Вона є головною в структурі педагогічної діяльності, входить до структури загальних педагогічних здібностей вчителя. Поглиблення знань, умінь і навичок з психології навчання, виховання, розвитку дітей, аутопсихології (знання про себе, власна рефлексивність, мотивація, комунікативні здібності, саморегуляція, саморозвиток тощо) є необхідними для всіх категорій вчителів, дозволяють отримати якісні результати професійної діяльності.

В документах про Нову українську школу багато уваги приділяється питанням психолого-педагогічної компетентності вчителя. Це пропорційна сукупність професійних, комунікативних, особистісних якостей вчителя, що дають змогу отримувати якісні результати в процесі навчання і виховання. Дбати про це покликана методична служба освітнього закладу.

Якими знаннями можна посилити інформаційне поле вчителя для підвищення його психолого-педагогічної компетенції?

У навчанні: предмет, цілі та мотивація навчальної діяльності; вікові аспекти навчання; психологія навчальної діяльності школяра; психологічні характеристики факторів ефективності навчання; невстигаючі учні в навчальній діяльності; сучасні технології навчання, нестандартні форми роботи на уроці.

У вихованні: психологічні основи керівництва процесом виховання; психологічні механізми та чинники виховання; роль психологічних впливів у вихованні; вікові та індивідуальні аспекти виховання.

В аутопсихологічній компетентності педагога: знання власних психологічних особливостей; розвиток педагогічної мотивації; рефлексія в діяльності вчителя; комунікативні уміння і навички педагога; саморегуляція та збереження власного здоров'я; потреба в особистісному професійному зростанні; самоосвіта, самовиховання, саморозвиток педагога.

Розвиток вищезазначених підструктур не здійснюється лише самим учителем. Це організована навчальна діяльність у педагогічному колективі: інформаційна, діагностична, тренінгова. Особливо дієвими в навчанні вчителя є тренінги (мотивації, рефлексії, самооцінки, особистісного зростання тощо) , ігри і ситуативні вправи.

Головне, що треба враховувати при організації підвищення педагогічної майстерності, це те, що аутокомпетенція не тільки забезпечує оптимальність самоорганізації життя і професіональної діяльності вчителя, а по суті є основою всіх його компетенцій.

А.М. Куций

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Динаміка сучасного розвитку цивілізації, прогнозування його перспектив наводять на висновки, що освітня система, заклад вищої освіти, його викладацький колектив, який ігноруватиме у своїй діяльності інноваційні технології, не лише відставатимуть від суспільних процесів, тенденцій, а й сприятимуть програмуванню аутсайдерських інтелектуальних, духовні, соціальних позицій. З розвитком сучасної цивілізації, пов'язаним із продукуванням нових знань, створенням нових технологій, систем комунікацій, ускладненням соціальних зв'язків постійно оновлюються вимоги до якості освіти, одним із найважливіших засобів забезпечення якої є інноваційність освітнього пошуку.

Як відомо, однією з особливостей суспільства XXI століття є його відкритість. Сама освітня практика сьогодні також повинна мати відкритий характер [1,с.28]. З огляду на це, інноваційне виховання і навчання на противагу традиційному, яке реалізовувалось «у сучасному, виходячи з минулого», прагне функціонувати у контексті сьогодення, орієнтуючись на майбутнє.

Технологія кооперативного навчання є інноваційною за своїм змістом та засобами реалізації. Одночасно кооперативність (співробітництво), що лежить в основі цієї технології, набагато ширше за своїм призначенням. Загалом, вищим ступенем розвитку взаємодії в освіті вважається категорія «співробітництва», яка в науці тісно пов'язана з категорією «гуманізація освіти».

Кооперативне навчання є інноваційною здоров'язберігаючою освітньою технологією, що передбачає суттєву зміну ролі освітньої взаємодії від авторитарної до демократичної, спрямованої на ефективну комунікацію всіх учасників освітнього процесу. В основі кооперативного навчання - діалогічний та конструктивістський підходи до опанування навчальними та соціальними компетентностями. Кооперативне навчання як навчання у співробітництві передбачає

встановлення неконфронтаційних, емпатичних, позитивно взаємозалежних, співвідповідальних відносин.

Зважаючи на те, що освіта, по суті, є інтерпретаційним процесом, у багатьох моделях кооперативного навчання закладено конструктивістські підходи. Метод конструктивізму звертається до навчальної діяльності, яка в ідеалі повинна органічно синтезувати в собі креативний, рефлексивний і дискурсивний виміри, оскільки пізнання невіддільне від дії. Знання виявляється продуктом не індивідуальних свідомостей, а комунікативних (кооперативних) стосунків. В центр уваги виходить місце виробництва смислу, або поточний процес координації між людьми, постійний взаємообмін між співрозмовниками, де значення локалізується всередині «паттернів взаємозалежності» [2,с.21].

З викладеного вище можна сформулювати важливі для освітньої діяльності висновки: обдумуючи і реалізуючи викладацькі стратегії й методики, ми повинні концентруватися на здобувачах освіти, а не тільки на предметі, що викладається; нема знання, незалежного від смислу, який конструюється викладачем і здобувачем. Останнє означає, що немає знання, незалежного в своїй закінченості від того, хто пізнає; знанням виявляється те, що здобувачі за допомогою кооперації конструюють в процесі навчання в якості знання. Кооперативне навчання - активний процес, в якому його учасники конструюють гіпотези, нові ідеї чи концепти, ґрунтуючись на своїх наявних знаннях. В рамках системи неперервної освіти тренер повинен залучати суб'єктів до кооперації, яка передбачає активний діалог, і направляти їх, коли необхідно, з метою вибудови суб'єктами власної пізнавальної бази, а не просто пасивного навчання під його керівництвом. Наукові розвідки щодо феномену кооперативного навчання виявляють його переваги у стимуляції метакогнітивної думки, внутрішньої мотивації та наполегливості у досягненні мети [3,p.39]. Кооперативне навчання розвиває практичні вміння, навички комунікації, надає інструменти дослідницького характеру, рефлексивні вміння, розвиває критичне мислення.

Таким чином, сучасна освітня парадигма все ширше робить наголос на навчанні як дослідженні, що є прямим втіленням конструктивістських підходів та конкретизована у кооперативній технології навчання. Тому необхідно прагнути до створення середовища, яке сприяє дослідженню, а не просто «систем викладання» чи «середовища навчання». Розвиток кооперативних компетентностей (компетентностей у спільній творчості) навичок покращує спілкування, сприяє кращій соціалізації особистості, стимулює розвиток її пізнавальних здібностей, сприяє її зростанню як яскравої індивідуальності та відповідального громадянина. Заохочення використовувати освітянами у своїй діяльності технології кооперативного навчання є кроком до демократизації та гуманізації освітнього середовища, розширення завдань освіти у бік випередження її розвитку як суспільної галузі.

Список використаних джерел

1. *Висоцька О.Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства [Текст] / О.Є.Висоцька // Особистість в єдиному освітньому просторі. Збірник наукових тез / наук.редактори В.В.Пашков, В.В. Савін, А.І.Павленко. - Запоріжжя: ТОВ «Фінвей», 2012. –*

460 с. - С.28-30. ***2.*** *Гофман И. Анализ фреймов: первичные системы фреймов; формула внешнего выражения фреймов [Текст] // Социологический журнал, 2001. - № 1. - С. 21-23.* ***3.*** *Johnson D.W. Active learning: cooperation in the college classroom [Text] / David W. Johnson, Roger T. Johnson, Karl A. Smith. Edina, MN : Interaction Book Co. 2006. - 128 p.*

Л.В. Лаврова

ВАЛЕОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

Оскільки валеологічна парадигма філософії здоров’я зараз є методологічною основою освітнього процесу здоров’язберігаючого напряму, важливо зрозуміти, що саме привноситься у цю основу власне валеологічними знаннями, а що є результатом філософських узагальнень і формування власне філософії здоров’я. У першому випадку мова йде про оригінальні наукові розробки, які забезпечуються валеологічним синтезом спеціальних галузевих знань про здоров’я. У другому випадку мова йде про формування самостійної галузі філософського знання, яка слугує світоглядно-методологічною основою означеного синтезу. Власне, проблема полягає у тому, що значна частина валеологів не бачить цієї дихотомічності своєї дисципліни і відповідно дуже часто приписує їй характер метанауки, хоча такі риси у ній з’являються виключно завдяки залучення філософського інструментарію [1].

Виходячи з цієї точки зору, власне валеологію як науку про здоров’я можна розглядати як міждисциплінарний синтез конкретних напрямів теорії й практики формування, збереження й зміцнення здоров'я індивіда. При цьому предметом дослідження валеології є індивідуальне здоров'я, його механізми, можливості керування ними. Валеологія досліджує здоров’я переважно на рівні організму на основі холістичного підходу. До її основних завдань входить розробка й реалізація уявлень про сутність індивідуального здоров'я, пошук моделей його вивчення, методів оцінки й прогнозування; розробка моніторингу стану здоров'я населення на основі кількісної оцінки здоров'я індивіда; формування «психології здоров'я», розробка методології й методів формування, збереження й зміцнення індивідуального здоров'я; забезпечення первинної й вторинної профілактики захворювань за рахунок підвищення рівня здоров'я; розробка програм підвищення рівня здоров'я популяції через індивідуальне здоров'я. Дисциплінарна методологія валеології обмежується діагностикою рівня здоров'я, прогнозуванням й керуванням здоров'ям індивіда. Основною методологічною проблемою валеології є конкретизація сутності індивідуального здоров'я. Хоча і постулюється єдність медико-біологічного та соціального підходів, психічні та духовні якості людини звичайно не розділяються і досліджуються лише у контексті виконання індивідом своїх біологічних та соціальних функцій. Відповідно типове валеологічне визначення здоров’я виглядить наступним чином: здоров'я - динамічний стан людини, який визначається резервами механізмів самоорганізації її системи (стійкістю до впливу патогенних факторів і здатністю компенсувати патологічний процес), характеризується енергетичним, пластичним і інформаційним (регуляторним) забезпеченням процесів самоорганізації, а також є основою прояву біологічних (виживаність - збереження особини, ре-

продукція - продовження роду) і соціальних функцій [2,с.81-83].

З огляду на вищезазначене важливо зрозуміти, що валеологія як міждисциплінарний синтез спеціальних знань про здоров'я сама по собі не можу слугувати методологією дослідження та формування культури здоров'я і здорового способу життя. Спосіб життя - категорія соціальна, це не тільки наявність або відсутність шкідливих звичок, це - рівень виробництва, добробуту, культури, освіти, медична активність тощо. У комплексі спосіб життя, як і здоровий спосіб життя, вимагає соціально-філософської та філософсько-освітньої методології. Роль валеології в здоровому способі життя - формування принципів, виходячи із сутності здоров'я, спрямованих на його формування, збереження й зміцнення [3]. Те ж саме стосується і поняття культури здоров'я, яке ґрунтується на загальній культурі особистості у понятті духовності. Це є предмети філософії культури, культурології, філософії освіти, сама ж по собі валеологія дуже мало що може дати для розуміння духовності як основи формування культури здоров'я та духовного здоров'я особистості і суспільства.

Тому валеологія може виконувати функції філософії здоров'я, лише ставши складовою філософського знання, будучи інтерпретована у межах філософських категорій та закономірностей. Розгляд цієї другої складової філософії здоров'я дозволяє визначитися як з основними її методологічними характеристиками, так і зі специфікою взаємодії філософії здоров'я та філософії освіти.

Список використаних джерел

1. *Есикова М.М. Основные стратегии здоровья в валеософии /М.М. Есикова // Тезисы докладов и выступлений IV Росс. философ. конгресса. - М.: Соврем. тетради, 2005. -Т.4. - С. 715-716.* ***2****. Апанасенко Г.Л. Валеология на рубеже веков / Г.Л. Апанасенко/ Валеология. - 2002. - №1. - 81-83.* ***3.*** *Родионов А.В. Индивидуальный подход к формированию здорового стиля жизни / А.В. Родионов, Е.А. Уваров // Теория и практика физической культуры. - 2006. - № 1. - С.50- 52.*

Т. В. Лисоколенко

ГЕЙМІФІКАЦІЯ: СЕРЙОЗНО ПРО НЕСЕРЙОЗНЕ

Для характеристики швидкоплинного XXI ст. як найкраще підходить поняття «суспільство граюче». Адже пристрасть до гри вже давно припинила бути суто дитячою забавкою, дорослі також живуть граючись, заграючись у віртуальній реальності через екрани власних гаджетів. Сучасна людина грає, формуючи «кліпове» сприйняття деяких подій, які через медійні канали сприймаються як медійні картинки, до яких начебто особа не причетна. Та й взагалі усю культуру XXI ст. вже давно визначили як «медіальну» або «медійну», в межах якої трансгуманізм є вже чимось звичним.

Сучасне «граюче» суспільство достатньо сильно резонує з освітнім простором, в межах якого, в переважній більшості, грають не дуже багато, або грають не в ті ігри. Адже під поняттям «ті ігри» діти та дорослі часто розуміють певний різновид ігор - віртуальні ігри. У відповідь на суспільний запит та як данина часу виникає поняття «гейміфікація освіти», яке найчастіше визначають як:

«the process of adding games or gamelike elements to something (such as a task) so as to encourage participation»* [2]. В основі гейміфікації лежить використання якостей гри в неігровому процесі.

Процесами гейміфікації пронизане усе наше життя. Більшість людей, причетних до розробки геймплея, здається, шукають відповідь на запитання: як зробити цікавим нецікаве? З відомими видами гейміфікації ми зіштовхуємось постійно. Так, це можуть бути бонуси за покупки та програми лояльності, знижки та рекомендації, мобільні додатки, що базуються на основі позначок та рангів, сприяючи здоровому способу життя та збалансованому харчуванню, так легко рахуючи наші калорії тощо.

Для гейміфікації в освіті головним є не повноцінне створення гри, а «запозичення її духу», її елементів для досягнення освітніх цілей. Журналістка К.Гафт пропонує проводити аналіз гейміфікації в освітньому просторі відповідно до двох напрямків застосування гри. Це «глибинна» та «легка» гейміфікація. Перший напрямок передбачає повне занурення суб'єкта у світ гри, другий напрямок не пов'язаний з повним включення у гру, однак запозичує деякі її риси [1]. До таких запозичень слід віднести елементи змагальності, системи рейтингів та балів, інші елементи заохочення. Однак між цими полюсами гейміфікації перебувають й інші варіанти впровадження гри в освітній процес. Тобто сьогодні гейміфікація в сфері освіти є достатньо різноманітною, починаючи від процесу повного занурення у гру до використання лише деяких елементів. Різновид використання гри у процесі навчання напряму залежить від того, реалізацію якої дидактичної складової має забезпечити гра.

Позитивним прикладом впровадження гейміфікації в освітній процес є досвід Д.Хантера, який розробив власну програму, засновану на вивченні географії через представлення світу в умовах зомбі - апокаліпсису. Вчитель фізики Ш. Янг вигадав world of classcraft, перетворивши уроки у захоплюючі рольові ігри. Також, до позитивних прикладів гейміфікації сучасної освіти відносять відому багатьом освітянам гру Minecraft, використання якої призвело до формування сучасної спільноти освітян MinecraftEdu.

Принципи гейміфікації також досить часто використовують у сфері освіти дорослих. Наприклад, некомерційна організація Games for charge (G4C) пропонує більш ніж двадцять ігрових програм, які покликані мотивувати дорослих змінювати світ. Палітра запропонованих ігор вражає. Це й права людини, освіта, подолання бідності, охорона навколишнього середовища тощо.

Як і будь-яке соціальне явище, гейміфікація в освітньому просторі має як свої переваги, так, власне, і недоліки. До переваг слід віднести: збільшення рівня зацікавленості школярів навчальними предметами, розвиток пізнавальних здібностей, формування та розвиток комунікативних командних навичок тощо. До недоліків або ризиків сучасної гейміфікації можна віднести: «процес заграванння», коли гра вже не спрямована на отримання знань чи розвиток навичок, а цікавить сама по собі як процес; «тривалу гейміфікацію», коли людина вже набула достатнього запалу до отримання знань без допомоги гри, але не вийшла з

* Процес додавання ігор чи ігрових елементів до будь-чого, для стимулювання участі (переклад мій – Т.Л.)

процесу гри; ризик появи єдиного лідера, або кількох активних гравців і формування на їх фоні аутсайдерів групи. Також гейміфікація в освіті, при недостатньому управлінні цим процесом, може супроводжуватись ризиком підміни понять «гра» та «знання» - тут важливим є усвідомлення різниці між грою як забавкою та грою заради знань.

Отже, чи потребує філософської уваги сьогодні поняття гейміфікації? Вочевидь, що так, потребує, адже за допомогою гри є можливість перетворити буденне на святкове, звичне на незвичне. Гейміфікацію можна розуміти як різновид філософії творчості та нових форм прояву креативності, які перебувають безпосередньо в полі філософської рефлексії.

Список використаних джерел

1. *Гафт К. Геймификация в образовании. ЧТД. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://4td.fm/article/geymifikatsiya-v-obrazovanii/ 2.Gamification.Dictionary. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.merriam-webster.com/dictionary/gamification#note-1*

Ю.В. Макєшина

СПОРТИВНА КУЛЬТУРА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС СЬОГОДЕННЯ

Аналіз наукових праць останніх років демонструє становлення низки новітніх теоретичних напрямків в українській науці. Наприклад, гендерні дослідження, інституційні політичні дослідження й теорії міжкультурної комунікації. Останнім часом в світі, зокрема в Україні гуманітарні науки переживають період швидкого зростання. Виникнення нових предметних галузей, котрі свідчать про розвиток української гуманітаристики, розширення сфери її теоретичних і аналітичних інтересів, до якої також залучається проблематика фізичної культури і спорту. Як приклад тут можна навести наступне. Концепт «співтовариство» («Community»), спочатку виник саме в політичній думці, в XX столітті став частіше використовуватися по відношенню до локальних, культурних та релігійних громад. Водночас, він зберігає значний потенціал для описування і пояснення феномену спорту, дослідження спортивної галузі як соціально-політичного феномену. Осмислюючи спорт в таких теоретичному руслі, варто звернутися до проблеми «соціального впорядкуавання» (Т. Гоббс): чи можливо співтовариство, якщо воно складається з відносно автономних індивідів (наприклад, у футбольній команді)?

Сутність проблеми «командне співтовариство» можна прояснити, залучаючи концепцію соціальної дії: індивіди, вступаючи у взаємодію, хоча й спрямовують власні дії, однак керується «суб'єктивним сенсом». Втім, можливо, раціональний індивід (наприклад, форвард футбольної команди) буде керуватися власними уподобаннями і вибирати оптимальний для себе варіант дії. Однак в процесі командної взаємодії він все ж таки змушений прораховувати не тільки свої дії, але й реакції інших, тобто, якщо повернутися до політичної теорії, то тут встановлюються «інститути». За визначенням Д. Норта, «інститут - це правила гри», де останні безпосередньо пов'язуються інституціональною політи-

кою і сферою спортивного життя [2,с.98].

Також поява такого нового напрямку, як «соціологія ризику» також доводить безумовний інтерес для аналітичних розробок в сфері фізичної культури і спорту. Соціологія ризику - галузь соціологічної науки, представники якої займаються вивчення ризиків, соціальних аспектів інституційних ризиків, а також ризикову поведінку в такому напрямку, як «соціологія тіло», де відіграє особливу роль в теоріях постмодернізму. Так, великий філософ постмодерну М. Фуко присвятив багато праць вивченню впливу суспільства і соціальних практик щодо людського тіла. З. Бауман, Ж. Бодрийяр та ін. вивчали роль дієти, фітнесу тощо як соціальні практики та їх вплив на формування нормативної тілесності. Дж. Александер вважає, що політичні технології також можуть контролювати тіло [3]. Сучасна соціальна психологія також значний інтерес в руслі досліджень спорту, а саме таке її основне поняття, як «група», «соціальна група» як динамічна цілісність, що володіє властивостями, які є відмінними від властивостей його частин або їх суми. Так, спортивну команду, безсумнівно, можна розглядати в класифікації соціальних групи як «малу групу». Усі процеси, що існують в процесі соціалізації малої групи нерозривно пов'язані зі специфікою «комунікативна компетентність». Комунікативна компетентність в теорії дії - це мистецтво створювати вигідну інтерпретацію своїх вчинків і прогнозування щодо вчинків противника. Сучасні вчені-соціологи, психологи та ін. стверджують: політичний авторитет заслуховується не стільки вчинками, скільки перемогою в боротьбі за їх інтерпретацію (інтерпретація-тлумачення): «Будь-яке розуміння - є інтерпретація, і всякої інтерпретація рухається в Медіумі мовою» [1]. Філософія, культурологія, філологія, точні науки об'єднуються категорією «смисл», «смислам» належить культура, в той же час зрозуміти перехід від природи до культури можна тільки спираючись на поняття «сенсу». Сенс виражається, насамперед, у словах, і один і той же сенс може виражатися словами, що мають різне тлумачення. Останнє чітко пов'язаним з багатьма проблемами міжкультурної комунікації.

Культура і комунікація нерозривно пов'язані, культура породжує комунікацію і нею ж і породжується. Історичний період кінця XX - початку XXI ст. являє собою на думку вчених, «одним з найбільш революційних періодів в історії людства». В гуманітарній сфері сьогодні відбуваються процеси руйнування і породження смислів, і в цьому контексті проблема міжкультурної комунікації посідає одне з чільних місць в соціології, політології, філології, культурології.

В принципі будь-яка комунікація містить параметри міжкультурної: ідея міжкультурної комунікації народжується одночасно з людиною. Ця думка визначає широке розуміння міжкультурної комунікації, застосовуючи більшою мірою як до теоретичних, так і до практичних проблем з фізичної культури і спорту. У власному розумінні слова «комунікація» мається на увазі пряме або опосередковане спілкування «представників різних культур». У широкому сенсі будь-яка комунікація є «міжкультурною». Інтерес багато в чому визначається двома сучасними тенденціями - глобалізація і регіоналізація, є одночасними чинниками. Так, з одного боку, Франція бажає лідирувати в об'єднаній Європі, що є неможливим без уніфікації економіки, політики, культури й мови. З іншо-

го боку, французи проводять політику «франкофонії», що пов'язана із захистом і поширенням власної культури і мови. При теоретичному осмисленні аспектів міжкультурної комунікації відзначається, що це вид культурної комунікація, що володіє новими якостями. Втім «культурний бар'єр» як справедливо зауважують вчені, є набагато небезпечнішим і неприємнішим ніж мовний. Він ніби-то зроблений із абсолютно прозорого скла і його невідчутно до поки «не розіб'єшь собі лоба» цією невидимою перешкодою. Всі тонкощі і вся глибина проблем міжкультурної комунікації стають особливо наочними при зіставленні іноземних мов з іншими, і чужої культури зі своєю рідною. Ситуації міжкультурних змагань, олімпіад, чемпіонатів завжди включають елементи міжкультурної комунікації. Прямі та зворотні зв'язки, потенційні дані в системі «культура» починають «працювати» в висловлюваннях, приводячи до породження «смислів», які повинні бути зрозумілими учасниками процесу комунікації, незважаючи на всі «підводні камені» щодо інтерпретації та національної культурної своєрідності.

Список використованих джерел

1. *Гадамер Х.-Г. Истина и метод. Основы философской герменевтики / Х.-Г. Гадамер. - М.: Прогресс, 1988. - 704 с.* ***2.*** *Норт Д., Уоллис Дж., Вайнгаст Б. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества / Д. Норт., Дж. Уоллис, Б. Вайнгаст / Пер. с англ. Д. Узланера, М. Маркова, Д. Раскова, А. Расковой. М.: Изд. Инст-та Гайдара, 2011.- 480 с.* ***3.*** *Alexander J. The promise of a cultural sociology: Technological discourse and the sacred and profane information machine / J. Alexander // Theory of culture / Ed. by R. Munch, N. J. Smelser. Berkeley, 1992. - P. 293-323.*

В. В. Сагуйченко

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Аналіз ефективності національних систем освіти дає можливість змінити підходи до формування та реалізації освітньої політики навчального закладу з врахуванням національних, культурних, релігійних особливостей та соціального партнерства як засобу для успішної реалізації освітніх реформ. А сьогодні реформи стають невід’ємною складовою системи освіти. Вони також супроводжують зміни в системі вищої освіти. Зупинимося на її важливої складової - системі післядипломної педагогічної освіти. Сьогодні є актуальна необхідність виходити із незадоволеності бачення організаційної культури педагогічної праці в системі післядипломної педагогічної освіти, яка найчастіше зосереджується на пошуках альтернативних форм роботи, а не на посиленні ефективності педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників, що помилково зводиться до рейтингів за результатами успішності учнів та студентів [4,p.8].

Практична робота у якості вчителя, директора школи, інспектора, методиста та інших посадах в освітніх закладах, в тому числі останні 20 років в системі післядипломної освіти свідчить: найбільш проблемними у колі питань за-

лишаються аспекти життєтворчого імперативу, етики відповідальності, філософії навчального плану, соціальних комунікацій, педагогічних ризиків, на яких є доцільність зупинитися окремо. Сьогодні ми все частіше говоримо про життєтворчий імператив безперервної освіти. Зміст життєтворчого імперативу у системі післядипломної педагогічної освіти, можливо, полягає у вимозі постійного саморозвитку особистості та її самореалізації у всіх сферах її життя, в тому числі і професійній. Враховуючи діалогічний підхід в управлінні післядипломною педагогічною освітою, ми повинні підкреслити: взагалі наша сучасна освіта є важливою соціальною комунікацію. Але хочу також підкреслити, що діалог, який виникає і підтримується в ході управління освітою, потребує також комунікативної компетентності, яка має постійно розвиватися як на управлінському рівні, так і на рівні особистості педагога та управлінських кадрів. Звертаючись все частіше до категорії філософії навчального плану післядипломної освіти, віддаємо перевагу аналітичній і прагматично орієнтованій філософії. Важко обійти у післядипломній педагогічній освіті роль етики відповідальності: адже етика відповідальності Г. Йонаса і його послідовників є фундаментом формування нових педагогічних відносин.

Отже, у післядипломній педагогічній освіті вона є не тільки предметом для засвоєння, а й життєвим принципом педагогів, дотримання її принципів є показником як особистісної, так і професійної зрілості педагога. Неможливо сьогодні не згадати педагогічні ризики післядипломної освіти. Серед педагогічних ризиків післядипломної освіти передусім треба назвати необхідність постійного переучування, яка дестабілізує людське буття. Усі педагогічні ризики цієї освіти пов’язані із процедурами селекції знань та орієнтацій. З тим, що вона значною мірою залежить від самоосвіти і самовиховання, від людських якостей педагога, його професійного саморозуміння, здатності до інновацій та сприйняття освітніх реформ. Суб’єктивний чинник взагалі відіграє провідну роль у післядипломній педагогічній освіті.

Узгодження освітнього і культурного потенціалу особистості з об’єктивними умовами його реалізації завжди породжує низку ризиків різного рівня, серед яких передусім треба назвати ризики, що пов’язані з хибним або неадекватним розумінням ситуативних і перспективних педагогічних завдань. До цього можна додати, що нові тенденції соціокультурних контекстів, конфронтація з ними або сприйняття цих нових обставин, сприяє тому, що відносно швидко, але не просто, змінюються певні інтереси, формується вже в іншому новому аспекті ціннісна картина своєї власної особистості, її місця в житті, в професійній діяльності, обмірковуються нові орієнтири та траєкторії розвитку життєвого успіху та професійної педагогічної кар’єри [3]. Поряд з цим є суттєве протиріччя між соціальним, моральним характером освіти та антисоціальним, бездуховним ринком, існуючою сферою послуг, сучасними засобами масової інформації.

Багато в чому це є наслідком недостатньої орієнтації педагогічної професійної освіти на формування духовного світу педагогів як вузьких фахівців, а не як особистості, її світоглядів, нерозуміння своєї ролі і місця в соціумі, наслідків своєї діяльності, низьким статусом професії у суспільстві, про що

свідчать соціологічні дослідження 2018 року Євгена Мулярчука «Покликання як мотивуючий чинник розвитку освіти в Україні»: «40 відсотків студентів педагогічного університету не збираються працювати за педагогічним фахом» [2,с.217].

Сьогодні суспільству дається можливість вирішувати питання про співвідношення світської та релігійної культур і їх місця в сучасній освітній сфері. Всі ці важливі питання потребують і чіткої подальшої науково обґрунтованої організації педагогічної праці науково-педагогічних працівників. Тому, в 2010 році Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України, ініціював створення Всеукраїнської громадської організації «Консорціум закладів післядипломної освіти» як самостійної, неприбуткової, добровільної всеукраїнської громадської організації, а в 2015 році в рамках Консорціуму діяльність Українського відкритого університету (УВУПО) як інноваційного сучасного навчального закладу європейського типу, до складу якого увійшли заклади післядипломної освіти та їх партнери в освіті. Важливо підкреслити, що організація пропонує пошук варіантів певних стандартів післядипломної освіти для обговорення у суспільстві, які потребують нормативно-правового унормування з питань стандарту цілісної системи післядипломної освіти, удосконалення стандарту підвищення кваліфікації, нових підходів до стандарту професійного розвитку педагогічних і управлінських працівників, адже реформою передбачено вибір місця проходження підвищення кваліфікації. [1, с. 20] І вдалим місцем для дискутування з цих питань є і наша конференція, де представлено дослідження фахівців з педагогіки, психології, філософії, публічного управління та інших дисциплін.

Список використаних джерел

1. *Кириченко М.О. Інноваційні підходи до професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві. // Міжнародна конференція «Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України». (28 жовтня 2016 р.). Київ. 2016. С. 16-30.* ***2.*** *Мулярчук Є. Покликання як мотивуючий чинник розвитку освіти в Україні // Філософія освіти. Philisophy of Education: Research Journal, № 1, 2017. С. 213-234.* ***3.*** *Сагуйченко В.В. Вітчизняна післядипломна освіта: реалії та перспективи розвитку // В кн.: Суспільне покликання філософії освіти у сучасних соціокультурних контекстах / ред. Култаєва М.Д. Харків: Щедра садиба плюс, 2014. С. 279-295.* ***4.*** *Sahuichenko V. Kotarbinsky's ideas in the context of increase in organizational culture of pedagogical work // 8th Biennial Conference of Philosophy of Ecucation Society of Poland 21-23 September 2018. Warsaw. 2018. P. 8.*

О.Г. Рогова

ЗНАЧЕННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ДЛЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Серед здоров'язберігаючих освітніх технологій у вітчизняній освіті у порівнянні з європейськими країнами досить мало уваги приділяється дослідженню підходів щодо забезпечення психічного здоров'я підростаючої особистості. Ві-

домо, що навіть коштовні спеціалізовані лікувальні заклади не є панацеєю від усіх проблем. А саме психічне здоров'я не є виключно медичним поняттям, а визначається багаточисельними соціальними та особистісними факторами, через які люди стають уразливими перед життєвими проблемами.

Саме тому дослідження проблем ментального здоров'я слід розглядати набагато ширше, з урахуванням всієї складності формування ціннісно-етичних факторів і духовних сенсів життєдіяльності особистості у сучасному світі. Особливої уваги заслуговують сьогодні й заходи по ранньому виявленню психічних розладів й профілактиці психічного здоров'я, що потребує нового рівня актуалізації, в першу чергу, освітніх програм до зазначених проблем.

Психічне здоров'я - одна з найважливіших загальнолюдських цінностей, тому що саме воно є основою благополуччя і гармонії людського життя. У різноманітті думок і течій можна відстежити загальні зв'язки теорії психічного здоров'я з духовно-ціннісним розвитком особистості: з давньогрецької міфології до арсеналу світової філософії потрапив термін ψυχή (психе), що перекладається як «душа», «дух» чи навіть «дихання життя». Тому практично все, що відбувається у людському житті, пов'язано з психічним здоров'ям. Термінологічно поняття «психічне здоров'я» використовується для опису будь-якого рівня розумового і/або емоційного благополуччя і/або відсутності психічного розладу. Всесвітня_організація_охорони психічного здоров'я (Organization of services for mental health) [1] виділяє наступні критерії психічного здоров'я: усвідомлення і відчуття безперервності, постійності і ідентичності свого фізичного і психічного «Я»; відчуття постійності і ідентичності переживань в однотипових ситуаціях; адаптивність в мікросоціальних відносинах; адекватний зросту рівень зрілості особових сфер емоційно-вольової і пізнавальної;критичність до себе, своєї власної психічної продукції (діяльності) та її результатів; відповідність психічних реакцій (адекватність) силі і частоті дій середовища, соціальним обставинам і ситуаціям; здатність самокерування поведінкою відповідно до соціальних норм, правил, законів; здатність планувати власну життєдіяльність і реалізовувати ці плани; здатність змінювати спосіб поведінки залежно від зміни життєвих ситуацій і обставин.

Зауважимо, що сучасна дискредитації, а деколи навіть і ліквідація сталих критеріїв духовно-етичного життя суспільства приводить не тільки до слабкої етичної вираженості у людей, що створює враження, що внутрішнє життя людини зводиться виключно до психологічних переживань, безвідносних до етичних і духовних цінностей, але і значно ускладнює практичну реалізацію даних критеріїв в умовах відсутності ціннісного каркаса.

Наприклад, в науковій літературі відомі й описані механізми виникнення і розвитку психічних хвороб залежно від стресових та інших подібних граничних психологічних ситуацій. І хоча само поняття стресу є суб'єктивно-психологічним, обставини, що викликали у однієї особи стрес, іншу можуть залишити в цій же ситуації без помітних психічних наслідків. Тобто самі по собі стресові або фрустраційні процеси не є достатніми для виникнення психічної хвороби, вони вимагають такого підґрунтя, на якому можуть укорінитися. І таким підґрунтям досить часто виступає духовна нерозвиненість і ціннісна дезор-

ієнтація особистості.

Отже, проблематика психічного здоров'я вимагає більшої орієнтації на людську реальність у всій повноті її духовно-душевно-тілесних вимірювань через сходження від психофізіологічних до метаантропологічних аспектів буття, де загальним принципом духовного здоров'я є не просто прагнення людини стати і залишатися самою собою, не дивлячись на перипетії і труднощі індивідуального життя, а і намагання перетворення свого життя у напрямку духовного зростання на основі духовно-культурного укорінення і ціннісної спадкоємності людського буття. Оскільки психічне здоров'я тисячами зв'язків поєднується з ціннісно-світоглядними уявленнями людей, а за стійкість людського організму, визначення рівня його адаптації до змін, пластичність пристосування до середовища, відповідає духовність, сформулюємо центральну ідею духовного розвитку як ідею можливості і необхідності сходження людини до повноти власної реальності через зародження і плекання духовно-ціннісних якостей і здібностей, на основі розвитку сутнісних сил і прагнень людини. Очевидним фактом є розуміння того, що духовний розвиток в даному сенсі має починатися зі шкільного віку.

Виходячи з вищезазначеного, значущі дорослі (в першу чергу, педагоги і батьки) мають створити для дитини зовнішні орієнтири - ціннісний нормативний каркас, систему координат, здатних зміцнювати й спрямовувати зростаючу особистість. Наступним етапом має бути введення педагогічної діяльності в духовно-ціннісний контекст, як спосіб життя, що виявляється в родовому укоріненні, культурній спадкоємності і особистісній спрямованості особистості, як найважливіших складових психічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. *Organization of services for mental health. Geneva, World Health Organization, 2003 (Mental Health Policy and Service Guidance Package) http://www.who.int/mental_health/policy/Organization%20of%20Services%20for%20MH_ru.pdf*

М.В. Сурякова

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПОЗИЦІЯ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Ринковий підхід до освіти, розуміння освіти як послуги закликає навчальні заклади прийняти реалістичну модель сучасної вищої освіти, в якій студент - це продукція освітньої системи, а роботодавець - споживач. Освітня послуга може бути визначена з точки зору позиційного аналізу, де замовником виступає державні структури, соціально-економічна система, які здійснюють контроль, регуляцію; організатором є адміністрація закладу; виконавцем є викладач; отримувач послуги є студент; споживачем є роботодавець, суспільство; джерело фінансування - батьки студента.

Від викладача така «виконавська» позиція вимагає розуміння, яким вимогам він має відповідати, якими критеріями якості освіти має керуватися у власній професійній діяльності. Очевидно, що без усвідомлення цієї «системи коор-

динат» фахівцю важко (або й неможливо) забезпечувати високий рівень виконання професійних дій. Тому перед викладачем вищої школи постає нагальне завдання: усвідомити професійну позицію викладача у сучасному освітньому просторі, визначити значення професійно-педагогічної діяльності, її особистісний смисл, а також з'ясувати критерії якості надання освітньої послуги [2]. Необхідність такого аналізу викликано потребою у визначенні ставлення викладача до власної професійної діяльності, необхідністю мати певну думку щодо виконання професійних дій, що й потребує від нього певних розумових зусиль. Ймовірно, визначення позиції щодо професійної діяльності викладача можна було б визначити як професійну інтерпретацію.

Професійна визначеність досягається через усвідомлення викладачем мети сучасної освіти, яку також можна розуміти з різних позицій. Так, можливий підхід визначення мети «від споживача», що обумовлено сформульованим соціально-економічним замовленням. Якість професійної освіти в такому разі визнається високою, якщо його результати відповідають вимогам, які висуває практика. Мета з позиції «отримувача» виходить з особистісних інтересів того, хто навчається. Освіта розглядається наразі як засіб не стільки передачі знань, умінь, навичок, скільки розвиток особистості. Особистість при цьому розуміється як суб'єкт вільної творчої діяльності. Такий підхід передбачає ставлення людини до власного розвитку як до цінності. А якість професійної освіти можна визначити як рівень розвитку здатності особистості до самореалізації у трудовій діяльності. То ж для здійснення інтерпретації власної професійно-педагогічної діяльності викладач має чітко усвідомити в якому підході, з яких позицій він реалізує освітню мету.

Дослідження професійної інтерпретації передбачає визначення її окремих складових. На нашу думку, професійна інтерпретація може складатися з певних компонентів: інтерпретація професії в соціально-економічному контексті; інтерпретація професійної діяльності в контексті особистісного смислу; інтерпретація себе як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності; інтерпретація власної перспективи у професійному просторі [3].

Дослідники професійного становлення фахівця розглядають професійні цінності, мотиви труда, задоволеність професійною працею у взаємозв'язку з соціальною та об'єктивною реальністю. Визначеність особистості щодо професійної діяльності досягається через усвідомлення її значущості для інших та власно для себе. Саме усвідомлення, а точніше ступінь й адекватність усвідомлення суб'єктом об'єктивно заданої соціальної та технічної реальності, своєї ролі як спеціаліста й особистості, здатної до розвитку й саморегуляції, є підґрунтям ставлення до власної професійної діяльності й себе як її суб'єкта [1].

Однак проблема постає в тому, що викладачі, хоча й мають усталену визначеність щодо власної професійної діяльності, але інтерпретують її не у педагогічній площині, а у вузько спрямованих рамках окремої науково-практичної сфери, наприклад, філології, природничо-математичної, інформаційної, художньо-естетичної галузі тощо. Зрозуміло, що така професійна інтерпретація викривлює сутність педагогічної професії, і має бути трансформована шляхом переосмислення та переінтерпретації.

Виявлення особливостей інтерпретування викладачами різних дисциплін особистісних смислів професії, себе як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, власного професійного розвитку й визначення загального значення професії викликало необхідність відповідного дослідження.

Результати дослідження показали, що загальне значення професії досліджувані викладачі інтерпретували з різною спрямованістю: професія для себе, професія заради інших, професія заради розвитку певної галузі, а також невизначеність щодо змісту й значення професії. Дані, які були отримані у дослідженні інтерпретації загального значення педагогічної професії, вказують на цілком адекватне тлумачення викладачами власної професії. Переважна більшість відповідей викладачів наділяють свою професію значенням «надання освіти іншим», «розвиток інших», «навчання інших». Тобто інтерпретують педагогічну професію як необхідну для розвитку суспільства, молоді, певних економічних галузей, наукової думки. Така інтерпретація професії, на наш погляд, має визначити професійну позицію викладача, яка б відповідала сучасним запитам освітньої послуги.

Разом з тим, інтерпретація педагогічної професії як призначеної перш за все для самого фахівця, з нашої точки зору не відповідає викликам реальності. Нагадаємо, що у сучасному освітньому просторі викладач має утримувати позицію виконавця освітньої послуги основного замовника - держави й соціуму, або студента. Дуже неконкретна, узагальнена інтерпретація професійної діяльності також не сприяє визначенню адекватної позиції викладача. У психологічні науці існує уявлення, що саме смислові утворення упорядковують внутрішній світ особистості, і відкриває їй перспективу життєвого шляху. Тому інтерпретація власної професійної діяльності через усвідомлення її смислу та ставлення до неї має привести особистість до визначеності професійної позиції.

Досліджувані викладачі особистісний смисл професійної діяльності головним чином вбачають у власному розвитку. І професійний, і особистий розвиток викладачі пов'язують з інтелектуальними зусиллями, професійним спілкуванням, поглибленням спеціальних знань, сприймання нової науково-практичної інформації. Результатом такого розвитку має бути професійне вдосконалення, реалізація, задоволення потреб, можливість бути корисним, утвердження у суспільстві.

Цікавим представляється й факт позитивного емоційного забарвлення професійної діяльності викладачами, адже емоційна реакція є безпомилковим індикатором, який вказує на дійсне ставлення людини до будь-якого явища.

Відзначимо, що дослідження передбачало також і виявлення уявлень викладачів про труднощі педагогічної діяльності, серед яких називалися байдужість, лінь студентів, емоційне напруження, необхідність емоційного контролю, нестача часу, необхідність індивідуального підходу тощо. Але реалістичні уявлення про труднощі педагогічної роботи в цілому не впливали на позитивне емоційне забарвлення інтерпретації професії викладачів.

Дослідження самоінтерпретації викладачів як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності виявило декілька професійних позицій: професійний викладач, професіонал певної наукової галузі, а також невизначеність позиції.

Отримані дані виявили, що переважна більшість викладачів більшою мірою мають ідентифікацію фахівця саме певної наукової або виробничої галузі, аніж педагогічної сфери. Аналіз отриманих даних свідчить, що викладачі вбачають подальший професійний розвиток у двох напрямках: особистий професійний прогрес розуміється як накопичення професійного досвіду, інтелектуальний розвиток, високий рівень професіоналізму, що передбачає задоволення від діяльності; рядом з цим викладачі не забувають й про «вторинну, побічну» похідну, яка притаманна науковим надбанням й отримання наукового ступеню, та передбачає визнання у професійному товаристві.

Отже, дослідження інтерпретації викладачами вишів власної професійно-педагогічної діяльності довело що у процесі інтерпретування професійної діяльності суб'єкт отримує можливість визначити професійну позицію й сформувати особистісну думку. Позиція, яку має сформувати особистість у професійному просторі, визначається її спроможністю інтерпретувати власну професію у контексті особистісних смислів і у широкому соціально-економічному контексті.

Список використаних джерел

1. *Иванова Е.М. Психология профессиональной деятельности / Е.М. Иванова. - М.: ПЕР СЭ, 2006. - 382 с.* ***2.*** *Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін..; За ред.. З.Н. Курлянд. - 2-ге вид. - К.: Знання, 2005. - 399 с.* ***3.*** *Сурякова М.В. Здатність до інтерпретації в контексті особистісного розвитку людини / М.В. Сурякова // Науковий вісник Херсонського державного університету / Серія: Психологічні науки.- Херсон: ХДУ, 2015. - Випуск 5. - С. 65-69.*

Л.М. Харлаш

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Швидкий розвиток Всесвітніх глобалізаційних процесів налаштовують громадян до життя у швидкоплинному світі, примушуючи таким чином в освіті акцентувати увагу на формування особистостей, які можуть себе реалізувати у новому інформаційному суспільстві.

Принцип «стати самореалізованим та конкурентоздатним» вимагає у педагогів цифрового суспільства створення таких умов, які сприяють розвитку у людини здібностей самостійно у динамічному ритмі розв'язувати освітні проблеми. Процес навчання вимагає спеціальних форм організації навчального процесу, де традиційні форми набувають нових якостей і змісту [1].

Освіта, в свою чергу, має дійовий характер, спрямований на зміну моделей поведінки людини, відповідно до набутих нею знань, умінь та навичок. Набуває все більшого значення інформальне навчання у поєднанні з інструменталізацією пожиттєвого навчання.

Так як освіта водночас може бути і результатом освітнього процесу (інкорпорованим освітнім капіталом за П'єром Бурдьє), то наявність освіти або її брак тісно пов'язані із соціальним статусом. Отже, освіта з одного боку, є передумо-

вою успішної участі в суспільних процесах, а з іншого - навпаки, завдяки інтенсивній участі й подоланню життєвих ситуацій людина навчається впродовж життя. Таким чином, сучасні педагоги опинились в руслі соціальної організації індивідуального і колективного навчання.

Придбаний за радянські часи існування освітньої системи габітус вчителя, породив конкретні соціальні практики індивідів щодо надання освітніх послуг. Тому цифрова компетентність більшості вчителів середніх загальноосвітніх закладів зводиться до використання інформаційно-комунікаційних технологій тільки під час проведення очної частини навчального процесу, наприклад, педагоги, створюючи презентації в програмі Power Point, відображають зміст навчального матеріалу, поглиблюють його або перевіряють отримані знання учнів. Система міцних придбаних схильностей освітянам заважає у новому інформаційному суспільстві побачити нові реалії використання цифрових технологій, вийти за межі класних кімнат та розширити поле спілкування при навчанні. За власними дослідженнями, можна стверджувати, що тільки п’ята частина вчителів математики, які підвищували кваліфікації у 2018 році на базі комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» мали представлення про дистанційну форму навчання та знали основні принципи побудови освітнього простору.

Учителю сьогодні для організації навчальної діяльності вже недостатньо традиційних інформаційних джерел, якими він звик користуватися, не задовольняють його і стандартні форми, якими він звик оперувати на уроці.

В системі неперервної освіти педагога формується можливість періодичного чередування роботи, навчання та інших видів діяльності. [4,с.182]. Для вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти створений напрямок - тематичні курси підвищення кваліфікації за різними формами навчання, де освітяни за потреби мають можливість придбати необхідні знання, уміння і навички для використання цифрових технологій як в професійному, так і в особистому житті.

Європейські організації та інституції, серед яких Європейський дослідницький центр (JRS) оголосили стратегію на виконання та підтримку низки досліджень та ініціатив під назвою «Навчання та навички у цифрову еру» (Learning and Skills for the Digital Era). В рамках даної стратегії було розроблено та представлено Європейською комісією важливий документ - Рамку цифрової компетентності для громадян (скорочена назва - DigComp), (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens), до якої увійшли описи дескрипторів та рівнів володіння цифровою компетентністю [5]. Еталонна модель Dig Comp виміру цифрової компетентності громадян розроблена та постійно оновлюється Об’єднаним дослідницьким центром внутрішнього наукового відомства Європейської комісії «DigComp 2.0: Система цифрової компетентності громадян». За останні роки відбулось концептуальне оновлення рамок цифрової компетентності громадян (ЄС) Dig Comp. Опис п’яти вимірів цифрової компетентності зазначено в документах проекту «Наука для політики». Ця система є інструментом для підвищення рівня цифрової компетентності громадян та може бути використана щодо планування освітньо-навчальних ініціатив задля підвищення

рівня цифрової компетентності конкретних цільових груп, є загальним орієнтиром на європейському рівні. [5].

Рамка цифрової компетентності Dig Comp 2.0 включає базовий рівень користувача, незалежний та професійний. Вона окреслює п'ять сфер цієї компетентності: *інформація та цифрова грамотність, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпечність, вирішення проблем*. Рамка 2.1, оновлена у 2017 р. містить дескриптори з восьми рівнів майстерності. Вісім рівнів майстерності кожної компетентності були визначені у формі результатів навчання (з використанням дієслів, за таксономією Блума) використовуючи формулювання, що пропонуються Європейською системою кваліфікацій (EQF). Опис кожного рівня містить знання, вміння та навички, описані в одному дескрипторі для кожного рівня кожної компетентності: тобто 168 дескрипторів (8 х 21 результатів навчання). Рамка цифрової компетентності має наступну структуру: сфери (визначені як компоненти цифрової компетентності - їх п'ять); дескриптори та назви компетентностей (що стосуються кожної сфери); рівні грамотності (за кожною компетентністю); приклади знань, навичок та ставлення (застосовані до кожної з компетентностей). З розробленою рамкою можна ознайомитись за посиланням - https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digitalcompetence-framework.

Спираючись на опис цифрової компетентності у рамці та керуючись сучасними розробками у сфері оцінювання та стандартизації інформаційно-комунікаційної компетентності та цифрової компетентності (серед яких - DigiComp), під час підготовки та підвищення кваліфікації вчителів до показників, які педагог має досягнути, варто віднести: *керування інформацією (Information management)* - знання, вміння й навички для пошуку необхідних відомостей та даних, їх аналізу та використанню відповідно до цілей професійної діяльності; *співробітництво (Collaboration)* - знання, вміння й навички для відповідальної участі в он-лайн-спільнотах та взаємодії з іншими користувачами в мережі Інтернет; *комунікація (Communication)* - знання, вміння й навички для спілкування за допомогою он-лайн-інструментів, з урахуванням конфіденційності, безпеки та мережевого етикету; *створення контенту і знань (Creation of content and knowledge)* - знання, вміння й навички для творчості та створення нових знань і контенту через використання ІКТ, які поширюються за допомогою сервісів Інтернет; *етика та відповідальність (Ethics and responsibility)* - знання, вміння й навички для належної етичної поведінки в мережі Інтернет; *оцінювання та розв'язання проблем (Evaluation and Problem-solving)* - виявляється у здатності доцільного підбору ІКТ для оцінювання й самооцінювання знань, вмінь і навичок у межах різних навчальних дисциплін для вирішення проблем, опрацюванні результатів оцінювання за допомогою ІКТ й надання відповідних консультацій; *технічне оперування (Technical Operation)* - знання, вміння й навички, необхідні для ефективного, безпечного та доцільного використання ІКТ у професійній та навчальній діяльності [2, с. 51-52]. Фредрік Мазелл, ген директор міжнародного он-лайн сервісу CEO BlaBlaCar визначає 5 факторів, які могли б поліпшити освіту в епоху цифрових технологій і допомогти суспільству взяти з цього максимум: безперервне навчання, знання з пер-

шоджерел, он-лайн освіта, розвиток навичок та творчість і емпатія «Щоби бути цінною, освіта повинна в першу чергу навчити нас, як працювати в командах, збільшити нашу цікавість і підвищити здатність вирішувати проблеми» [3].

Висновки. Цифрова компетентність сучасного вчителя є особистою, професійною потребою та викликом в умовах інформаційного суспільства. Забезпечення цієї потреби можливе як через систему підвищення кваліфікації з урахуванням необхідності навчання впродовж життя, так і через систему інформальної освіти. Ознайомлення з напрацюваннями європейської спільноти, з Рамкою цифрової компетентності для громадян сприятиме цілісному баченню цієї категорії та прогресу на шляху формування цієї важливої ключової здатності людини.

Список використаних джерел

1. *Ляхоцька Л.Л. Рамка цифрової компетентності для громадян: роль учителя у цифрову еру / Ляхоцька Л.Л. / Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару з оффлайн-трансляцією «Застосування хмаро-орієнтованого навчального середовища для формування інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу в умовах реформи Нової української школи 16-20 травня 2018 р м. Київ. - Режим доступу: https://docs.google.com/presentation/d/1XvL5yKSEozsEHqJN_AvMXRKnBvE15MOoSkxCMn72BcM/present?slide=id.p2* ***2.*** *Овчарук О.В. Цифрова компетентність вчителя нової української школи / О.В.Овчарук / Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 28 лютого 2018 р.) / за заг.ред. О.Е Коневщинської, О.В.Овчарук. - Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2018 - 61 с. - С.50-54.* ***3.*** *Фредерік Мазелла, засновник BlaBlaCar - про сучасну освіту - Режим доступу: https://nachasi.com/2017/05/01/modern-education/* ***4.*** *Learning to be. The world of Education Today and Tomorrow. - P. : Unesko; L : Harrap, 1972. - P. 181- 222.* ***5.*** *Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517/-44 p.*

Л.М. Шабаєва

РОЛЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

У Концепції «Нова українська школа» визначено нове соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на «вихід» («output») - результат - у формі розвинутих ключових компетентностей учнів, структури знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, їхньої успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, інноватора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя [1].

Поняття «система виховання цінностей» у парадигмі «Нової школи» розуміємо як виховний процес, що є складовою освітнього процесу й орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної

мови й культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [2].

Навчання в Новій українській школі, її ціннісно-світоглядна домінанта ґрунтується на постулатах педагогіки партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму, зокрема враховує суб'єктний досвід кожної дитини, забезпечуючи її гармонійний розвиток, сприяє збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, переживання позитивних емоцій для суб'єктивного благополуччя, надає можливості самоактуалізації тощо) [2].

Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, дитиноцентризм. Дитиноцентризм увійшов в історію виховання як педагогічна течія або особливий підхід до виховання дитини. Першим з педагогів-дослідників ще у XVII ст. найбільш повно здійснив фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму мислитель і засновник нової прогресивної педагогічної системи Я.А. Коменський (оскільки людини є частиною природи, то розвивається вона за спільними з природою законами, значить і навчально-виховний процес повинен будуватися у відповідності з цими законами; обґрунтування принципу природовідповідності у вихованні дитини; найбільшого значення в навчанні потрібно надавати доцільним і раціональним методам навчання, які повинні узгоджуватися з природою дитини) [3].

В.Г. Кремень розглядає дитиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини. Переважна більшість сучасних педагогів-дослідників розглядають *дитиноцентризм у контексті гуманізації освітнього процесу та тлумачать його як соціально-педагогічну модель освіти, системоутворювальною метою якої є створення умов для розвитку її природних задатків і здібностей*. Дитиноцентризм у сучасній освіті розглядається як один з чинників розвитку та якісного прориву в національній системі освіти. Виокремлення в кожній дитині її сутності та особливостей створює можливості для максимального наближення навчання і виховання цієї дитини до її конкретних здібностей. Загалом це і є те, що може і повинна робити школа - допомогти дитині пізнати себе, розвинутись на основі її природних задатків. Сформована таким чином особистість у дорослому віці матиме більше можливостей для успішної самореалізації, що забезпечить динамічний розвиток суспільства на основі гуманізму і демократії. [3].

Зміни в суспільному житті зумовлюють пошук шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, саморозвитку і самореалізації. Осмислюючи проблему людини в умовах сучасної антропологічної кризи, коли існує загроза її існуванню, В. Кремень підкреслює, що вихід із цієї ситуації полягає в переході до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а *людина в її новій якості стане метою і смислом прогресу*. Так виникає і стверджується *людиноцентризм* - нова стратегія поступу суспільства, в основі якої - не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає сенс. [4].

Випускник нової української школи це - цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє

згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення; інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя.

Світогляд людини закладається саме в школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості. Школа для дитини - це не просто дім знань із предметів, а дім, де дають освіту для життя. Цінність предметів (знань та умінь) у їх виховній спрямованості. [5]. Світогляд людини закладається саме в школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості. Школа для дитини - це не просто дім знань із предметів, а дім, де дають освіту для життя.

Список використаних джерел

1. *Бех І.Д., Чорна К.І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (Програмно-виховний контекст) / І.Д.Бех, К.І.Чорна. - Київ, Черкаси: ЧОІПОПП. - 40 с.* ***2.*** *Виховуємо громадян - патріотів України. Науково-методичний посібник / авт. кол. за заг. кер. К. Чорної. - Черкаси: видавництво ЧОІПОПП, 2011. - 273 с.* ***3.*** *Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. - Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. - 300 с.* ***4.*** *Концепція «Нової української школи» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.imzo.gov.ua/2016/08/30/kontseptsiya-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli/* ***5.*** *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів ІІ-ї Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 28 квітня 2017 р. м.Київ / редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Катюк. К.: Агроосвіта, - 2017.*

І.Є. Шапунова

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Сучасний етап екологічної освіти в Україні характеризується як екологічна освіта в інтересах сталого розвитку. Екологічна освіта в інтересах сталого розвитку - це випереджувальна освіта, спрямована на вирішення сучасних соціально-екологічних проблем, що створює умови для самореалізації та розвитку особистості в мінливому соціоприродному середовищі. ЇЇ мета при цьому визначається як навчання громадян управлінню якістю життя, усвідомленню об'єктивно існуючих екологічних обмежень економічного розвитку і необхідності адаптації до цих обмежень. Завданнями є: формування надпредметних знань, умінь і навичок (ключових освітніх компетентностей) на основі розуміння основних законів екології та концепції сталого розвитку, розвиток усвідомленої мотивації для навчально-дослідної та соціально значущої діяльності, спрямованої на поліпшення стану навколишнього середовища і якості життя [3,с.30].

При цьому можна виділити наступні особливості екологічної освіти для сталого розвитку: випереджаючий характер (спрямованість на запобігання соціально-екологічних проблем); інтегративність (об'єднання розрізнених екологічних знань з природничо-наукових, гуманітарних і технічних дисциплін в єдине ціле з метою синтезу нового навчального змісту з існуючого); надпред-

метність (конструювання нового навчального змісту, побудованого на інтеграції сучасних наукових знань про природу, суспільстві, економіці і ідеях сталого розвитку); створення умов для прийняття учнями еколого-гуманістичних цінностей, заснованих на усвідомленому обмеженні потреб і біосферосумісних принципах діяльності людини; зв’язок нових цілей і завдань з попередніми в екологічній освіті [2,с.33].

Змістовні лінії ЕОСР: умови сталого існування життя на Землі і стійкого розвитку людства; взаємозв'язку в суспільстві, економіці і природі; громадянськість, права і відповідальність; потреби і права майбутніх поколінь; різноманітність культурне, соціальне і біологічне; якість життя, рівноправ’я та соціальна справедливість; управління; зміна клімату; власне здоров'я і здоров'я інших людей; світ, безпеку і вирішення конфліктів; розвиток міських і сільських територій; майбутнє прогнозоване і непередбачуване.

При цьому кожна лінія пов'язана з природними, соціальними і економічними аспектами сталого розвитку. Така розстановка акцентів у змісті освіти для сталого розвитку з'ясовна: неможливо вирішити екологічні завдання поза зв'язком їх з економічними і соціальними проблемами. Екологічне благополуччя залежить від соціальної стабільності і демографічної збалансованості суспільства. Все це вимагає перебудови звичних уявлень людини не тільки про себе, а й про світ, зміни поведінки [1,с.6].

Ключовими поняттями екологічної освіти в інтересах сталого розвитку є: сталий (збалансований) розвиток, екологічно орієнтоване управління діяльністю людини, безпека, здоров'я людини, якість життя, системи життєзабезпечення і підтримки життя, біологічне різноманіття, біосферосумісний розвиток суспільства, екологічна ємність екосистем і біосфери , межі зростання, громадянська відповідальність на місцевому та глобальному рівнях, потреби і права майбутніх поколінь, рівноправність та соціальна справедливість, управління відходами, зниження екологічних ризиків, ресурсозбереження та енергозбереження, глобальна зміна клімату, приватне і сімейне здоров'я, мир, безпека та вирішення конфліктів, індивідуальний і колективний ризики; соціальний, техногенний та екологічний ризики, урбанізація, урбоекосистеми та ін.

Уміння працювати з інформацією, уміння вчитися стають основою успішної соціалізації особистості. Навчальна інформація сприяє формуванню ціннісно-смислових орієнтирів, а екологічні знання трансформуються в засіб регуляції дій і вчинків, включених в реальний контекст життя. Цілісність змісту навчання надає реалізація нового методологічного підходу - відбір змісту не тільки в логіці науки, а й в логіці життя і майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. *Захлєбний, А. Н. Про надпредметні функції екологічного освіти / А. Н. Захлєбний, Е.Н.Дзятковська // Екологічна освіта: до школи, в школі, поза школою. - 2008. - № 1. - С. 3-8.* ***2.*** *Чернова, Н. М. Про зміст шкільної екологічної освіти / Н. М. Чернова // Розвиток безперервної екологічної освіти: -: Вид-во НЕПУ, 1995. -С.29-36.* ***3.*** *Марфенін, Н. Н. Екологічна освіта в інтересах сталого розвитку / Н. Н. Марфенін, Л. В. Попова // Навколишній світ: 2005: аналіт. щорічник. -: Модус-К - Етерна, 2006. - С. 19-58.*

І.А. Шишко

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ВИНИКНЕННЯ МОВИ, ЇЇ ПРИРОДИ І РОЛІ У СУСПІЛЬСТВІ

Мова як соціальний феномен завжди перебуває в центрі уваги дослідників. Це обумовлено тим, що мова в суспільстві виконує найважливіші комунікативні та пізнавальні функції. Протягом всієї історії розвитку соціально-філософської думки теорію мови розробляли видатні вчені, як філософи, так і мовознавці. У центрі теорій завжди було розуміння того як виникла мова та у чому її природа. О.Шефатов зауважує, що правильна відповідь на це питання залежить від правильного розуміння інтеграційної ролі мови в системі сучасних суспільних відносин [8; 9,с.14-25].

Зважаючи на ситуацію у країні, проблема мови у сучасній культурі є однією з тих ключових проблем, які продовжують залишатися найбільш гострими і важливими останніми роками. Сьогодні гостро відчуваються такі соціальні параметри як «спілкування», «інформація», «культура» у розвитку українського суспільства та, безпосередньо, роль мови у цьому розвитку. Саме від стану мовного розвитку у країні залежить вирішення таких важливих проблем мови як моделювання спілкування у країні, створення штучного інтелекту [4,с.39-57].

Мова як соціальний феномен виникає, реалізується та функціонує у соціальній діяльності, тому, вирішення спірних питань щодо мови, необхідно розпочати з виявлення механізму породження мови даної соціальної діяльності. Саме це у всіх існуючих теоріях мови не досліджується. Мова досліджується тільки як окреме явище без зв’язку із соціальною дійсністю, що зумовлює необхідність розгляду мови через призму соціальної діяльності із застосуванням соціально-філософської методології [4,с.39-57].

Саме В.Гумбольт розглянув діалектику мови в її ставленні до світу та людей. Він визнавав конструктивну роль мови, особливо тоді , коли сама мова ставала самостійною силою. В.Гумбольт переконував, що мислення не просто залежить від мови, а у певному ступені обумовлено кожною окремою мовою [4,с.39-57]. О.Потебня стверджував, що відношення між розумовими і мовними категоріями протилежно тому, яке пропонують раціоналісти, тобто, будучи переходом від несвідомості до свідомості, мова є вторинною стосовно до мислення[8; 9,с.14-25]. У науці існує кілька методологічних підходів щодо дослідження мови як соціального феномену, а саме:

- логічний підхід виходить з того, що мова адекватно відображає реальний світ;
- психологічний підхід за основу бере положення, що мова пов’язана з психологічним процесом освоєння суб’єктом реальної дійсності;
- семіотичний підхід розробляє ідею, що мова виступає як система знаків, пов’язаних набором синтаксичних, семантичних і прагматичних правил, на основі яких виникає феномен мови в суспільстві;
- культурологічний підхід в якості вихідної методологічної основи дослідження мови використовує положення, що всі культурні феномени надає

мова.

Проблема походження мови у соціально-філософських і мовознавчих теоріях осмислювалась ще у Стародавній Греції. В Античні часи розглядали ідею про договірну основу виникнення мови. Давньогрецький філософ-матеріаліст Демокрит пов'язував спосіб життя первісних людей із їх потребами. Він так уявляв собі виникнення людства. Спочатку у людей було життя, схоже на звіряче. Вони врозбрід виходили на пасовища і харчувалися травою, плодами дерев. Страх перед звірами примусив їх об'єднатися і допомагати один одному [4,с.39-57]. Їх голос спочатку був нерозбірливим і безглуздим, але поступово вони перейшли до розбірливих слів, встановивши один з одним символи для кожного мовлення, і тим самим створили засіб для пояснення щодо всього. Лукрецій Кар першим висуває емоційну гіпотезу. Висловлювати назви предметів змусила людину саме потреба у спілкуванні, враження людини від мовлення викликаються не просто чимось побаченим нею. Тобто людина емоційно сприймала корисні (або шкідливі) властивості мови. У часи Середньовіччя мова була «Божим даром». Французький математик, фізик, філософ Пєр Луі Мопертюі розробив теорію вигадування мови людьми. Ж.-Ж. Руссо вважав витоками у безсвідомих, стихійних діях людей, перш за все у емоційно-естетичних переживаннях та їх висловлювання голосом. На думку В.Вундта, мова виникає неконтрольовано та безсвідомо. Слова виникають з «інстинктивного потягу» [8; 9,с.14-25].

Всі ці погляди щодо виникнення мови можна об'єднати у декілька підходів: феноменологічний (мова розглядається як трансцендентальна рефлексія духу), екзістенціоналістичний (мова насичує наше буття), символічний (символи мови як духовний потенціал), релігійний («На початку було Слово. І Слово є Бог») [8; 9,с.14-25].

Отже, порівняння різних гіпотез походження мови дає багатий матеріал для роздумів. Можна погоджуватися з котроюсь із них і можна сперечатись щодо всіх, однак в одному можна зійтися точно: розвиток мови загалом супроводжується постійними змінами на всіх рівнях. Розвивається мова за своїми законами і усі зміни у ній зумовлені двома основними чинниками (зовнішніми і внутрішніми), які мають об'єктивний характер, тобто не залежать від волі людей [4,с.39-57]. Аналіз динаміки сил соціальної дії та соціальної протидії в соціальній діяльності дозволяє охарактеризувати її в категоріях змісту і форми. Мова у своїх структурах кодує загальне в соціальній діяльності, тобто форму діяльності, тим самим сприяє збереженню цієї діяльності в ідеальному плані. У зв'язку з цим соціальна діяльність виступає як основа мови та визначає її природу як фіксування загального в соціальній діяльності.

Список використаних джерел

1. *Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - К.. 1997. - С. 44-48.* ***2.*** *Зиммель Г. Философия культуры // Избранное. Т.1 Философия культуры. М.:Юрист, 1996.* ***3.*** *Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. - К. - Одеса, 1991. - С. 187-225.* ***4.*** *Кочсрган М.П, Вступ до мовознавства. - К., 2000. - С. 39-57.* ***5****. Маркузе Г. Одномерный человек// Американская социологическая мысль: Тексты. М., 1996. С. 126.* ***6.*** *Маслов Ю.С. Введение в языкознание. - М., 1987. - С. 186-*

*220. **7.** Цивилизация. Культура. Личность. Ответ, ред. Келле В.Ж. М., 1999. 128.Чураков А.Н. Информационное общество и эмпирическая социоло-гия//Социс.№ 1.1998. С.71. **8.** Шефатов О.І. Роль мови у сучасному суспільстві. - С. 2005. **9.** Ющук І.П. Вступ до мовознавства. - К., 2000. - С. 14-25.*

В.М. Швидун

РЕФОРМУВАННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі розвитку держави, на нашу думку, доцільно говорити про необхідність розробки та реалізації концепції розвитку системи післядипломної педагогічної освіти, оскільки глобальні зміни в суспільстві вимагають кардинальної модернізації освітньої галузі для адекватного реагування на виклики сучасності. Застосування підходів, використовуваних раніше, навіть тих, що давали позитивний ефект, екстраполяція колишніх способів вирішення проблем, обмеження локальними нововведеннями в окремих галузях освіти не дозволять здійснити необхідну модернізацію освітньої галузі України. У даному контексті доцільно говорити про перехід від спонтанних, періодичних нововведень до нововведень систематичних, розроблених, апробованих та реалізованих самою вищою школою, оскільки саме такий варіант розвитку виступає гарантом її цілеспрямованого, контрольованого і керованого руху вперед.

На кінець XX століття виділились три концепції освіти: предметно-зорієнтована, особистісно-зорієнтована та особистісно-розвивальна. За предметно-зорієнтованої концепції режим освіти характеризувався процесами відображення - повторення, відтворення переданих педагогом знань з окремих предметів і досвіду поведінки. Методами прямого впливу виступають - вимога, навіювання, вправа, покарання і т.п. У статті «Державне регулювання реалізацією компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти» [4] нами здійснено аналіз предметно-зорієнтованої концепції з виокремленням як негативних, так і позитивних її аспектів.

В особистісно-зорієнтованій концепції освіти втілюється гуманістична парадигма, основи якої заклав ще Сократ (469-399 до Р.Х.). Саме він розробив філософську основу гуманістичної педагогіки, в центрі якої стояла людина, що потребувала не простої освіти шляхом передачі істини, а освіти, яка б надавала можливість пошуку людиною смислу життя через пізнання самого себе. Основні цінності, що ненав'язливо запропонував Сократ у підходах до педагогічної діяльності - душа, особистість, свобода, вибір, самостійність, самовизначення. Ці цінності стали актуальними тільки наприкінці XIX ст. і зараз знаходять своє певне відображення в особистісно-зорієнтованій педагогіці.

У особистісно-розвивальній концепції освіти, що була започаткована І. Г. Пестолоцці (1746-1827), загальною метою виховання вважалось створення умов для всебічного розвитку людської природи, прояву в дітях «істинної людяності».

Підходи до визначення поняття «компетентність» на сьогодні існують різні.

У статті «Державне управління розвитком професійних компетенцій педагогічних працівників України протягом 1930-х років» [3] нами проаналізовано підходи вчених до розуміння поняття «компетентність». На нормативному рівні поняття «компетентність» в Україні визначене Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», у якій зазначено, що «компетентність/компетентності - здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості».

За визначенням В.В. Олійника та Л.І. Даниленко «Нова модель компетентності вчителя - це науково обґрунтований склад професійних знань, умінь, навичок, серед яких треба визначити конструктивні та гностичні, аналітичні, проективні, рефлексивні, організаторські, комунікативні вміння, культуру педагогічного спілкування, розвинену педагогічну техніку» [2, с. 134].

Розбудова національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до організації науково-методичного супроводу педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти. Зокрема, виділяємо доцільність реалізації кількох положень:

- створення ефективної системи управління розвитком професійних компетентностей учителів, здатних формувати якісні базові знання та життєві компетенції учнів;
- «розгляд системи науково -методичної роботи з вчителем як інтегрованої цілісності, основна увага якої концентрується на залученні… до пошуку засобів і способів розв’язання реальних професійних проблем, що приводить до визначення цілей, функцій та видів науково - методичної роботи, встановлення їх взаємозв’язку» [1];
- забезпечення реалізації науково-проблемного підходу в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- створення та реалізація системи моніторингу особистісно-професійного потенціалу педагога разом з самооцінкою педагогічної діяльності;
- активне впровадження психологічного супроводу вчителів, що передбачає надання їм необхідної теоретичної та практичної допомоги …

Список використаних джерел

1. *Кравченко Г. Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / Кравченко Г. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_3/10krappe.pdf.* ***2.*** *Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В.В. Олійника, Л.І. Даниленко. - К. : Міленіум, 2005. - 230 с.* ***3.*** *Швидун В.М. Державне управління розвитком професійних компетенцій педагогічних працівників України протягом 1930-х років / В. М. Швидун // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Том XII. Серія «Державне управління». Випуск 193 «Проблеми сучасного державного управління», Донецьк, 2011.* ***4.*** *Швидун В.М. Державне регулювання реалізацією компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти /В. М. Швидун // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2013. - № 3 (18). - С. 84-94.*

РОЗДІЛ ІІ.

СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ЗНАНІЄЦЕНТРИСЬКОЇ ДО КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ

І. І. Антоненко

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Вища освіта та наука сьогодні значною мірою сприяють розвитку культури та відтворенню інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, які направлені на досягнення успіхів. Зміни в соціально-економічному розвитку нашої держави привели до модернізації вищої професійної освіти, яка зумовлена процесами глобалізації, інтеграції, інформатизації суспільства. Також були визначені нові вимоги до іншомовної професійної підготовки фахівців в різних сферах та покращення їх професійних вмінь.

Низький професійний й культурний рівень населення та молоді, становить загрозу не тільки перспективам економічного росту, але й соціальній стабільності. Отже, економічні та соціальні зміни пред’являють до молодих фахівців високі вимоги. Формується конкурентне середовище, в якому здатний розвиватися та працювати тільки фахівець високого рівня кваліфікації. Тому при розгляді питань сучасного функціонування та розвитку професійної освіти, все більше розглядаються питання якості освіти та керування якістю в навчальних закладах. Під професійною готовністю розуміють інтегративне утворення, яке включає професійну спрямованість, професійні знання та вміння. Мартинова Р. Ю. вважає, що інтегрований процес навчання - це така взаємопов'язана діяльність, яка забезпечує оволодінням змістом предмета, що складається з різних дисциплін [2].

Питання щодо проблем будування ефективної освіти і її реформування порушувалося в роботах В. А. Болотова, А. А. Грекова, Ю. А. Назарова, Н. Л. Селіванової, Н. К. Сергєєва та ін. Поєднання здобутків науки та вітчизняного і зарубіжного досвіду навчання, вважають перспективним напрямом модернізації в вищій школі та професійно орієнтованого навчання. Недосконаліть в керуванні пізнавальною діяльністю є причиною зниження ефективності підготовки, тому важливо знаходити резерви підвищення обсягу та якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Проблема підтримки розвитку освіти є глибоко соціальною і належить до пріоритетних завдань суспільного розвитку, безпосередньо пов'язана з системою національних інтересів. Тому зростає відповідальність закладів професійної освіти за якість підготовки випускників. Зараз освітнім закладам надаються певні повноваження при визначенні стратегії свого розвитку, концепцій та технологій, організаційних методів роботи в навчанні студентів. Цей факт також покладає на учбові заклади додаткову відповідальність за результати своєї освітньої діяльності. Таким чином навчальні заклади стоять пе-

ред необхідністю розробки таких методів впливу на освітній процес, які б гарантували досягнення поставлених цілей, так як якість вищої освіти є основою формування цього простору.

Дослідження форм та методів фахової підготовки з метою продуктивного формування професіоналізму показують, що зараз переносяться акценти з традиційних методів навчання на нетрадиційні. Велике значення має й те, що набагато більшої уваги надається різноманітним формам роботи. Сучасні фахівці повинні бути не тільки кваліфікованими працівниками, але й допитливими дослідниками. Необхідно, щоб при навчанні фахівець отримував не тільки знання, а й вміння як їх розширити, експериментувати, порівнювати, класифікувати та використовувати їх. Фахівець, для того щоб бути обізнаним з досягненнями та здобутками сучасної науки, повинен весь час поповнювати свій багаж знань, розуміти перспективи свого професійного розвитку. Завдання полягає в постановці задачі, аналізі, в пошуках можливостей її вирішення та в аналізі отриманих результатів. Для цього необхідні міцні знання з предметів, які формуються під час підготовки.

Якість освіти і ефективність перебуває під впливом різних факторів, серед найважливіших з яких є інноваційна діяльність закладів освіти та її практична спрямованість. Для успішного розвитку інтеграційних процесів між наукою і виробництвом необхідно забезпечити поєднання інтересів у розвитку фундаментальних знань, наукових досліджень і оновлень технологій. В вищих навчальних закладах використовується моніторинг як новий перспективний напрямок, який призначений сприяти підвищенню якості освіти у всіх її основних складових. Поняття «моніторинг» розглядається як більш широка категорія, ніж контроль, оскільки моніторинг включає в себе аналітику, діагноз, прогноз тенденцій, коректування розвитку освітніх програм.

Вимоги щодо якості підготовки майбутніх фахівців передбачають дослідження структури їхньої професійної діяльності, детальний аналіз професійних функцій фахівця; визначення вмінь, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності, тобто сприйнятливість, динамічність та готовність навчатися. Під професійною компетентністю розуміють систему знань, умінь і навичок, професійно значимих якостей особистості, що забезпечують можливість виконання професійних обов'язків певного рівня. Професійна компетентність включає не тільки базові знання та вміння, а й ціннісні орієнтації спеціаліста, мотиви його діяльності, культуру взаємодії з оточуючими, здатність до власного саморозвитку. Під якістю освіти необхідно розуміти рівень фахівців тобто їх знання, навики, особистісні характеристики. Отже, для ринку праці дуже важливим показником, окрім спеціальних знань, є і особистісні якості. Нові пріоритети в сфері освіти та покращення роботи учбових закладів, програм та методик безпосередньо впливають на якість підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. *Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парлам. вид-во, 2014. - 18 с.* ***2.*** *Мартынова Р. Ю. Дидактическая сущность интегрированного процесса обучения // Наука і освіта. - 2009. - № 10. - С. 197 - 202.*

В.В. Астахова, В.П. Лашко, В.А. Астахов

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Один з основних напрямків підготовки фахівців з фізичної культури є розвиток у студентів діалектичного мислення, вміння розкривати суть явищ в усій їх повноті, різноманітті і протиріччях.

Цю задачу можна вирішувати, якщо на кожному занятті, одним з головних завдань, вирішуватиметься привчання студентів до творчого мислення - одному з найважливіших якостей фахівця будь-якого профілю, особливо фахівця з фізичної культури і спорту. В процесі вивчення теоретичних і практичних курсів, в цілях розвитку творчого мислення, можуть бути використані найрізноманітніші методичні прийоми, особливо проблемний виклад матеріалу.

На лекціях надзвичайно важливо не лише всебічно використовувати наукові дані по питанням, що викладаються, але і показати логіку найбільш важливих напрямків матеріалу, що вивчається, розкривати питання з позиції найбільш важливих проблем. На практичних заняттях головна увага повинна приділятися розгляду конкретних проблем в дискусійному плані. В процесі цих занять важливо ставити студентів в такі умови, які б вимагали не механічного повторення матеріалу, що вивчався раніше, а саме творчого використання знань в рішенні практичних завдань, які належить вирішувати фахівцеві з фізичної культури і спорту.

При цьому дуже важливо, щоб при вивченні спортивно-педагогічних дисциплін учбовий матеріал ув'язувався з психолого - педагогічною та медико - біологічною спрямованістю і навпаки, виклад загальнотеоретичних і медико - біологічних дисциплін тісно ув'язувався з профілюючими учбовими дисциплінами. На розвиток творчого мислення значною мірою повинні впливати усі види практики. Тому вже в процесі ознайомлювальної практики на першому і другому курсах необхідно привчати студентів до глибокого осмислення того, з чим вони знайомляться і давати можливість спробувати вирішити випробувати свої можливості у безпосередній фізкультурній, спортивній і організаційній діяльності, з подальшим глибоким аналізом.

Особливо важливу роль в розвитку творчого мислення студентів повинні грати курсові і дипломні роботи, при виконанні яких необхідно, щоб студенти отримали навички дослідницької роботи, при цьому творчо використовували отримані знання по різних учбових дисциплінах. Крім того, під час рішення завдань по розвитку творчого мислення, повинна використовуватися добре організована самостійна робота, де студенти повинні навчитися активним методам оволодіння професією, що дозволяє не лише вивчити предмет, але і перетворити знання в творчі уміння.

Список використаних джерел

1. *Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання - Київ, 2003-423 с.* ***2.*** *Лашко В.П., Астахов В.А. Плавання. Навчально-методичний посібник для студентів ІФК - Дніпропетровськ, 2012-130 с.* ***3.*** *Моляко В.А, Психологическая система тренинга конструктивного*

мышления // Вопросы психологии, 2000, № 5. ***4.*** *Научный журнал [Електроний ресурс] Режим доступу https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=35432* ***5.*** *Научный журнал [Електроний ресурс] Режим доступу https://studfiles.net/preview/6208369/page:6/* ***6.*** *Научный журнал [Електроний ресурс] Режим доступу https://moluch.ru/archive/60/8663/*

Karyna Berkut

FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCES OF STUDENTS USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF STUDINGN FOREIGN LANGUAGE AS AN ASPECT OF INNOVATIVE EDUCATIONAL DEVELOPMENT

Nowadays there is a problem in the system of higher education in Ukraine. It is impossible to become a modern specialist in his field without knowledge of information and communication technologies and the ability to speak foreign languages. The introduction of ICT into the educational process can improve the quality of knowledge, enhance the motivational aspect and students' cognitive interest.

Information and communication technologies involve various fields of human activity. The modernization of the educational sector includes the transition from the use of traditional means of transferring and receiving information to a personal computer, computer classes with interactive methods and means of training, and the information field of the Worldwide Network.

Nowadays English has become the language of global international communication. A modern person must fully possess the skills of expressing their own thoughts in English. But free communication requires interest. This topic has always been relevant, because motivation encourages students to study the most complex tasks in a foreign language.

Information and Communication Technologies (ICT) are the new methods toward social, economic and political development. It aims to provide the essential skills necessary to operate effectively in the 21st century while providing a learning environment that is interesting and engaging.

In recent years, the number of studies has grown significantly, the use of ICT in the educational process has become the subject of this study.

This topic in Ukraine is devoted to such researchers as V. Y. Bykov, Y.V. Bulakhov, V.F. Zabolotnyj, G.O. Kozlakov.

Today, the attention of researchers attracts various aspects of the implementation of information and communication technologies in the educational process. The problem of using ICT is devoted to the research of N. Boyko and A. Bayrakovsky, who point out that the introduction of information and communication technologies in the educational process contributes to a more complete acquirement of students with a system of knowledge and skills, develops the creative orientation of cognitive activity of students, assists in the formation of appropriate professional and personal qualities [1,p.1].

Multimedia plays an important role in the development of the information society. Students practice intellectual dexterity during lectures by performing lexical-

grammar exercises on the base of multimedia technologies. The task of grammar is aimed at identifying students' awareness of the practical use of the learned material. The exercises are aimed at the perception and understanding of foreign language vocabulary. Students are invited to listen and reproduce the texts of English speakers. The tasks of speaking determine the student's ability to express their own opinion. Multimedia according for G. S. Goncharenko is a complex of hardware and software that allows the user to communicate with the computer, using a variety of natural environment for themselves: graphics, hypertexts, sound, animation, video. Multimedia systems provide the user of a personal computer with the following types of information: text; image; animated pictures; audio comments; digital video [2,p.298].

In the teaching of foreign languages there are two main aspects of the use of ICT tools: as an object of study and as a means of providing educational activities at different stages of the class. It is the acquisition of new knowledge, the formation of new skills, verification of educational achievements, knowledge correction.

The use of ICT has a number of advantages: the ability to use at any stage of work, the economical use of training time, the use of various audiovisual means of training, creating a comfortable learning environment, activating student learning activities, intensifying training and raising the level of motivation, creating conditions for self-employment, reducing the types of work that tire the student.

The use of ICT forms the development of communicative competences that allow the use of almost all senses by combining printed text, graphics, moving video and audio, creating a virtual space for «live» communication.However, one should not forget that when working with modern ICT the role of the teacher changes. His main tasks is the support and development of students' personality. Relations in a such situation should be based on the principles of cooperation and co-creation. The advantage is given to work in small groups without strict control from the teacher. The best results are achieved by the ability of students to choose the topic for discussion themselves. It increases the motivation of students to learn a foreign language and promotes the development of communicative culture [3,p.156].

As a result, the use of new modern information technologies in teaching foreign languages expands the scope of the educational process, increases its practical orientation, promotes the increase of motivation, development of intellectual, creative abilities of students. According to many experts, new information technologies based on computer facilities make it possible to increase the efficiency of educational process.

References

1. *Aver'yanova N. Informacijnyj prostir v systemi osvity. Ridna shkola, 2007, No. 2, p. 33.* ***2.*** *Goncharenko S. Ukrayinskyj pedagogichnyj encyklopedychnyj slovnyk, No. 2. Rivne: Volynski oberegy, 2011. p. 522.* ***3.*** *Koval T. Pidgotovka vykladachiv vyshhoyi shkoly: informacijni texnologiyi u pedagogichnij diyalnosti. Kyiv: NLU, 2009. p. 380.* ***4.*** *Cherednichenko G. Multymedijni texnologiyi u procesi vykladannya dyscypliny «inozemna mova» u vyshhyx texnichnyx navchalnyx zakladax. G.A.Cherednichenko, L.Yu. Shapran, L.I. Kuny`cya // Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogika. Ternopilskyj nacionalnyj pedagogichnyj universytet im. V. Gnatyuka No. 4, 2011. pp. 134 - 138.*

О.В. Городецький

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ЦІННІСНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СПОРТИВНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Здоровий спосіб як проблема життєвого вибору окремої людини та цілого народу з часом набуває все більшої актуальності. На сьогодні цілком зрозумілим є той факт, що майбутнє як нашої так і всіх інших держав залежатиме від людей, від збереження їх активного і творчого потенціалу, який і визначатиме життя людської цивілізації на століття уперед. Сьогодні вже не існує сумнівів у тому, що втрачаючи себе - своє здоров'я та здатність до здорового, активного життя, - людина втрачає все, і цьому не зможуть зарадити жодні технологічні винаходи.

У сучасних наукових розвідках з філософії спорту автори все частіше звертаються до проблеми здорового способу життя в Україні. Здоров'язберігаючі технології та їх використання в студентському середовищі активно вивчаються у наукових дослідженнях вітчизняних та закордонних фахівців: С. О. Футорного, О. В. Рудницького [11, с. 52-56; 12, с. 99-105]; О. В. Пахалок [8, с. 115-131]; В. Й. Григор'єва [3, с. 24-28]; С. І. Селіверстова [10, с. 113-114]; Г. М. Пилипа, Я. Г. Іванушко [9, с. 111-112]; Н. М. Букороса [2, с. 3-5]; Л. П. Ніколаєнко, І.А.Андрушко, Т. Т. Кулинич [7, с. 295-297]; О. В. Лейфи, Ю. Д. Железняк, Ю.М. Перельман [6, с. 41-43]; А. В. Домничєва, І. Ф. Албегової, Г. Л. Шаматонової [5, с. 47-49]; О. Е. Андрющенко [1, с. 44-46]; Л. П. Додонової [4, с. 22-26] та ін.

Мета нашого дослідження є аналіз значення здорового способу життя як ціннісної орієнтації студентської молоді, - майбутніх спеціалістів галузі фізичної культури і спорту. Відповідно до обраної мети визначено основні завдання наукової розвідки: аналіз результатів отриманих на цьому етапі наукового дослідження та рекомендації щодо можливого використання даних з метою створення комплексу засобів соціально-педагогічного впливу на молоду людину з метою допомоги в формуванні власного здорового способу життя як найважливішої складової особистих життєвих пріоритетів.

На думку наших респондентів, а під час соціологічного дослідження було опитано студентів I-V курсів, в питанні «**Як Ви розумієте поняття «здоровий спосіб життя»?** правильний варіант відповіді вибрали 55,0% респондентів, 28,0% - вибрали дискусійний варіант, що обговорюється серед фахівців у галузі фізичної культури і спорту і які є прихильниками істотної зміни поняття «здоровий спосіб життя»; 17,0% - вибрали принципи здорового способу життя, а не саме поняття.

Отже, відповіді наших респондентів свідчать, що більшість студентів знають усталене поняття «здоровий спосіб життя» (I курс - 57,0%; II курс - 57,0%; III курс - 53,0%; IV курс - 55,0%; V курс - 54,0%). Однак вибір дискусійного варіанту скоріше за все не потрібно вважати істотною помилкою респондентів. Отриманий високий рівень знань у вищому навчальному закладі спортивно-фізкультурного профілю дозволяє студентам мати особистий погляд на поняття

«здоровий спосіб життя». Що стосується варіанту, коли респонденти вибрали принципи, а не саме поняття здорового способу життя, з одного боку прикро, що чимало студентів не відчувають різницю між поняттям та принципами, а з іншого - досить тонка межа між ними.

На питання **«Як Ви розумієте зміст концепції «сталого розвитку»?** більшість респондентів 63,0% дали правильну відповідь (I курс - 62,0%; II курс - 61,0%; III курс - 65,0%; IV курс - 65,0%; V курс - 63,0%).

Таким чином, значна частина студентської молоді розуміє що потрібно встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі, зменшення антропогенного навантаження на природу. Підтримка двох інших варіантів відповіді не потрібно одностайно вважати тільки помилковими. Позитивне бачення 20,0% молодих людей - концепції з неухильним зростанням економічних показників та з безсистемними заходами збереження довкілля, а також підтримка 17,0% респондентів концепції про постійне економічне зростання економічних показників країни без урахування взагалі потреби в безпечному і здоровому довкіллі частково можна пояснити не тільки не знанням або нерозумінням концепції «сталого розвитку», але і особистим поглядом частини молоді України на невтішні економічні показники в державі.

Відповіді студентів на питання **«Як Ви оцінюєте стан свого здоров'я»?** розділились так: 65,0% - добре; 17,0% - відмінно; 10,0% - задовільне; 6,0% - погане; 2,0% - важко відповісти.

Отже, вік респондентів та спортивно-фізкультурний профіль вищого навчального закладу позначився як важливий фактор при відповіді на це питання. Те що більшість студентської молоді вибрало пункт - добре не викликає здивування, тому що під час регулярних тренувань та спортивних змагань молоді люди отримують численні травми різного ступеню важкості.

При відповіді на питання **«Які ТВ-програми Ви вважаєте першочерговими для перегляду»?** більшість студентів (можна було пронумерувати п'ять варіантів відповідей у порядку значимості) віддали перевагу варіантам: спортивні програми - 65,0%: інформаційні - 66,3%; 67,0% - трансляції спортивних виступів; 65,3% - трансляції змагань з екстремальних видів спорту; кінофільми (42,0%); новини (36,6%); кіноподорожі (9,2%).

Отже, складається позитивне враження від варіантів, що вибрала сучасна спортивна молодь: вибір для перегляду спортивних програм серед яких були і інформаційні, свідчить не тільки про захоплення та любов молодих спортсменів до спортивних змагань, а також про бажання удосконалення своїх професійних навичок та чималий інтерес до історії спорту, до життєвого шляху великих постатей у спорті.

Друге місце: кінофільми, де до першої п'ятірки входять комедії, фантастика, мультиплікаційні, мелодрами та бойовики, - дуже добре підкреслюють вік респондентів, особливо третє місце у мультиплікаційних фільмів, а також їхні телевізійні смаки.

Третє місце серед ТВ-програм, які є першочерговими для перегляду закріплене за новинами, - це показує, що студентську молодь цікавить не тільки своя

професійна спеціалізація та розважальні програми, а також її хвилює політичне, економічне та культурне життя в країні та світі.

Четверте місце у програм присвячених подорожам по Україні та світу, свідчить про те, що спортивну молодь цікавить внутрішній та закордонний туризм, краєзнавство, що відповідно піднімає їх рівень знань з географії, історії, біології та ін.

Відповіді на питання **«Як Ви ставитись до тютюнопаління»?** серед студентів відносним лідером є варіант відповіді: байдуже, оскільки це особистий вибір курця (46,0%); друге місце посідає варіант: вважаю неприпустимим (38,0%); на третьому місці варіант: серед своїх рідних і знайомих пропагую відмову від тютюну (14,0%); четверте - вважаю можливим (2,0%).

Отже, студенти відповіли по різному на це питання: на жаль, перше місце зайняв варіант про байдужість спортивної молоді до тютюнопаління інших людей, що свідчить про курс на індивідуалізацію в українському суспільстві, що збігається зі світовою тенденцією. Однак, якщо об'єднати відсоток студентів, що відповіли на друге та трете питання, то прихильників позбавлення від поганої звички тютюнопаління у суспільстві буде більше, чим байдужих молодих людей. А те що відсоток прихильників тютюнопаління не більше 2,0% серед студентської молоді дає надію, що у майбутньому боротьба з цією поганою звичкою закінчиться перемогою здорових сил суспільства.

Відповідь на питання **«Чи вважаєте Ви допустимим вживання алкогольних напоїв»?** відповіді студентів розділились: перше місце посідає варіант: ні (36,8%); тільки у зв'язку зі значними подіями (34,0%); у колі друзів, на вечірках або виїздах на природу (15,4%); так - тільки (9,0%).

Отже, відносна більшість спортивної молоді є прихильниками не вживання алкогольних напоїв взагалі, що не може не сприйматися позитивно. Чисельність студентів, що вживають рідко алкогольні напої дещо менше. На жаль на відміну від тютюнопаління прихильників вживати алкогольні напої буде більше у відсотковому відношенні, однак їх чисельність буде невеликою. Ці соціологічні дані свідчать, що абсолютна більшість студентів-спортсменів розуміють, що фізична культура і спорт та алкогольні напої речі несумісні.

Таким чином, відповіді наших респондентів свідчать, що специфіка життєдіяльності спортсмена формує характер молодої людини. Тільки регулярні тренування та постійна участь у різного рівня змаганнях, де виступають достойні опоненти, перемогти яких можливо тільки зусиллями самого спортсмена. Саме цю специфіку молоді, що займається фізичною культурою і спортом і показали відповіді на це питання.

Список використаних джерел

1. *Андрющенко О. Е. Аксиологические аспекты формирования здорового образа жизни учащейся молодежи: опыт регионального исследования / О. Е. Андрющенко // Теория и практика физической культуры. - 2016. - № 4. - С. 44-46.* ***2.*** *Букорос Н. М. Шляхи підвищення мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом / Н. М. Букорос // Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та здоров'я людини у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: 24-25 квітня 2015 р., Чернівці, ЧНУ. - Чернівці: ЧНУ, 2015. - С. 3-5.* ***3.*** *Григор'єв В. Й. Парадигматика здорового способу життя як*

сучасний цивілізаційний концептуальний вимір / В. Й. Григор'єв // Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти: Матеріали ІІ-ї Міжнародної науково-теоретичної конференції кафедри соціально-гуманітарних дисциплін. - К.: НУФСУ, 2010. - С. 24-28. ***4.*** *Додонова Л. П. Системный анализ словосочетания «здоровый способ жизни» / Л. П. Додонова // Вестник спортивной науки. - 2013. - № 3. - С. 22 - 26.* ***5.*** *Домничев А. В. Вовлеченность студенческой молодежи в занятия физической культурой как условие и фактор укрепления их здоровья / А. В. Домничев, И. Ф. Албегова, Г. Л. Шаматонова // Вестник спортивной науки. - 2016. - № 1. - С. 47-49.* ***6.*** *Лейфа А. В. Взаимосвязь физической активности, здоровья и качества жизни студенческой молодежи / А. В. Лейфа, Ю. Д. Железняк, Ю.М. Перельман // Теория и практика физической культуры. - 2015. - № 11. - С. 41 - 43.* ***7.*** *Ніколаєнко Л. П. Здоров'язбережувальні технології як цінність освіти / Л. П. Ніколаєнко, І. А. Андрушко, Т. Т. Кулинич // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: 29-30 квітня 2016 р., Дніпропетровськ, ДНУ. - Частина ІІ.- Дніпропетровськ: Роял Принт, 2016. - С. 295 - 297.* ***8.*** *Пахолок О. В. Трансформация культуры здоровья в цивилизационном процессе / О. В. Пахолок // Социология: теория, методика, маркетинг. - 2012. - № 3. - С. 115 - 131.* ***9.*** *Пилип Г. М. Актуальність формування здорового способу життя у студентської молоді / Г. М. Пилип, Я. Г. Іванушко // Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та здоров'я людини у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: 24-25 квітня 2015 р., Чернівці, ЧНУ. - Чернівці: ЧНУ, 2015. - С. 111-112.* ***10.*** *Селіверстов С. І. Формування здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів / С. І. Селіверстов // Актуальні проблеми фізичної культури, спорту та здоров'я людини у сучасному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: 24-25 квітня 2015 р., Чернівці, ЧНУ. - Чернівці: ЧНУ, 2015. - С. 113-114.* ***11****. Футорний С. О. Сучасні підходи до формування здорового способу життя студентів / С. О. Футорний // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. - 2012. - № 3. - С. 52 - 56.* ***12.*** *Футорний С. О. Характеристика стану здоров'я студентів вищих навчальних заходів / С. О. Футорний, О. В. Рудницький // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. - 2013. - № 2. - С. 99-105.*

Л. А. Делова

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ СИСТЕМЫ НЕПРЕРЫВНОГО ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Инклюзивное образование призвано обеспечить безбарьерный доступ к образованию лицам с ограниченными возможностями здоровья. Образовательная инклюзия - это процесс обучения здоровых детей и детей, имеющих ограниченные возможности здоровья, в условиях одного класса, одной группы. Работа с детьми с ограниченными возможностями здоровья требует системности, непрерывности. Между тем в современной России система непрерывного инклюзивного образования («детский сад - школа - ссуз - вуз») находится в стадии становления и осмысления пока еще незначительного по временному параметру опыта [1].

Инклюзия предполагает сопровождение детей с ОВЗ. Базовым составляющим элементом инклюзивной практики является психолого-педагогическое сопровождение. Поэтому одной из задач образовательного учреждения с инклюзивными классами является организация системы эффективного психолого-педагогического сопровождения через взаимодействие диагностико-консультативного, лечебно-профилактического, коррекционно-развивающего,

социально-трудового направлений деятельности.

Инклюзивная образовательная среда формируется командой педагогов и специалистов - коллективом, работающим в междисциплинарном сотрудничестве. В развитии инклюзивного образовательного пространства, как правило, участвуют учителя начальных классов, учителя-предметники, психологи, логопеды, дефектологи, инструкторы по ЛФК, педагоги дополнительного образования, репетиторы. По различным расчетам, одному «включенному» ребенку-инвалиду требуется 5-7 специалистов для сопровождения. знания, умения и навыки педагогов общего образования не должны дублировать подготовку специалистов специального (дефектологического) образования. Специалистом инклюзивного образования может быть педагог абсолютно нового типа, не сводимый к типичной «сумме» нынешних педагогов массовой школы и педагога-дефектолога [2, с.29-31].

Программы подготовки специалистов инклюзивного образования должны иметь сопровождение семей с детьми с ОВЗ раннего возраста является одним из основных аспектов инклюзивного образования. Служба раннего сопровождения должна вести работу по повышению родительской компетентности и коррекции отношений детей и родителей, по профилактике инвалидизации, стигматизации и самостигматизации и ребенка с ОВЗ, и семьи. Результатом данной работы становится повышение адаптационных возможностей детей, создание основы для их когнитивного и эмоционального развития [3, с.498]. \Важной задачей в этих условиях является подготовка специалистов для инклюзивного образования, процесс подготовки будущего учителя к работе с учащимися в условиях инклюзивного образования. Для этих целей:

1. Разрабатываются и реализуются программы повышения квалификации «Психологопедагогическое сопровождение лиц с ОВЗ» для учителей общеобразовательных школ.

2. Разрабатываются и реализуются программы профессиональной переподготовки учителей общеобразовательных школ по специальному (дефектологическому) направлению, профилям: «Логопедия» и «Олигофренопедагогика».

3. Разработана и реализуется программа профессиональной переподготовки: «Комплексное психолого-педагогическое сопровождение лиц с ОВЗ» объемом 520 часов для специалистов, имеющих базовое высшее образование.

Разработка и реализация программ осуществлена многопрофильной командой специалистов: педагогами и психологами, специальными педагогами и специальными психологами, дефектологами, социологами, клиницистами.

Программы включают такие модули, как: клиническое сопровождение обучающихся с ОВЗ, нормативно-правовое обеспечение жизнедеятельности лиц с ОВЗ, комплексная деятельность специалистов в работе с лицами с ОВЗ, тьюторство в системе инклюзивного образования, организация деятельности специалистов сопровождения дошкольников с ОВЗ, организация деятельности специалистов сопровождения обучающихся с ОВЗ и т. д. клиническое сопровождение детей дошкольного возраста с ОВЗ [3,с.498-499].

Таким образом, подготовка специалистов инклюзивного образования - важная задача при решении проблемы непрерывного инклюзивного образования.

Список использованных источников

1. *Гребенникова В.М., Никитина Н.И. Становление и развитие в России системы непрерывного инклюзивного образования: социально-педагогический контекст// Современные проблемы науки и образования. - 2015. - № 5. Режим доступа: URL: http://science-education.ru/ru/article/view?id=22898 (дата обращения: 20.11.2018).* ***2.*** *Кантор В.З. О подготовке педагога для инклюзивного образования / Вестник Герценовского университета. - 2010. - № 6.* ***3.*** *Гаязова Г.А., Султанова Р.М., Шавалиева И.Ш. Проблемы подготовки специалистов инклюзивного образования / Современные проблемы науки и образования. - 2015. - № 5.*

О.І. Демиденко

ПРОБЛЕМА МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В ЯКОСТІ СПОНУКАЮЧОГО ФАКТОРУ ДО ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

В сучасному глобалізованому просторі набуває все більшого розповсюдження явище освітньої міграції. Воно призводить до неоднозначних наслідків. З одного боку, специфічною особливістю освітньої міграції є її менш шкідливий характер - на відміну від інших видів міграції. В ідеальному варіанті вона виступає частиною процесів «циркуляції умів», в рамках яких молоді люди виїжджають за кордон на навчання, набувають нові знання та досвід, а потім повертаються на Батьківщину, де можуть застосувати надбане на практиці. В результаті трудовий потенціал країни поповнюється за рахунок фахівців, які не могли бути підготовлені рідною системою освіти; відбувається трансферт результатів інтелектуальної діяльності - ідей та інформації - з розвинутих держав до країн, що розвиваються. Це безперечно становить позитивний результат для країни походження освітніх мігрантів.

Втім, проблема міжнародної освітньої міграції ускладнюється тим фактом, що студенти, які навчаються за кордоном, є потенційними трудовими мігрантами та - в найгіршому випадку - емігрантами. Це може призвести до таких негативних явищ, як: зменшення кількості працездатного населення та народжуваності, втрати інтелектуальних капіталу та потенціалу у вигляді перспективних фахівців та інноваційних розробок. Безпосереднім наслідком такого стану справ стає старіння нації та зниження якості трудового ринку, що є загрозою для національної безпеки країни походження освіті мігрантів [2,с.45].

Для України явище освітньої міграції її громадян набуває сьогодні надзвичайних масштабів. При цьому динаміка його розвитку за останні роки демонструє сталу тенденцію до зростання. В період з 2000 по 2012 р. чисельність українських студентів, які навчаються за кордоном, збільшилась у понад чотири рази. В 2012/2013 навчальному році вона становила понад 39 тис. осіб [1,с.19]. Після подій Революції Гідності та початку російської агресії ситуація загострилась ще більше. Так, в 2016/2017 навчальному році вже в одній Польщі навчалось понад 35,5 тис. українських студентів [3]. При цьому статистика свідчить, що значна частина українських громадян, яка здобувають освіту за кордоном, не повертаються в Україну після завершення навчання. Це наочно

демонструють й опитування студентів щодо їхніх планів стосовно подальшого життя після навчання в інших державах. Таким чином, освітня міграція стає першим етапом для остаточної втрати нашою державою найбільш активної та фахово підготовленої частини її населення. Це призводить до суттєвого зниження інтелектуального потенціалу, яке заважає стабільному розвитку країни в умовах активізації процесів переходу людства до постіндустріального інформаційного суспільства.

Для вирішення проблеми необхідно чітко розуміти, чим вона викликана. Останнє опитування, здійснене центром CEDOS серед українських студентів польських ВНЗ, дозволяє визначити їхню мотивацію до міграції. Найпопулярніші відповіді на питання щодо причин виїзду за кордон - бажання отримати диплом європейського університету (51 %) та бажання мати більше знань (48 %). Незадовільні умови життя в Україні (система охорони здоров'я, транспортна інфраструктура, ринок житла тощо) назвали причиною 47 % респондентів [5]. За цих умов лише підвищення вимог до якості освіти та її забезпечення надають змогу зупинити відтік студентів у закордонні ВНЗ. У контексті зазначеного пріоритетними напрямками модернізації національної системи освіти стають: створення механізмів для забезпечення якості освіти, які все ще практично відсутні в нашій державі; інтеграція до європейського простору вищої освіти та наукових досліджень; формування та розвиток практики освіти впродовж життя, яка сьогодні фактично знаходиться у зародковому стані. В практичній площині необхідно звернути увагу на такі моменти, як подолання надлишкової бюрократизації вітчизняних університетів; застосування в навчальному процесі новітніх методик та технологій; своєчасне оновлення освітніх програм та стандартів, які мають орієнтуватися на компетентнісний підхід [4,с.718-719].

При цьому важливим аспектом проведення реформи освітнього сектору є іміджева складова. Сьогодні серед українського студентства практика навчання за кордоном є настільки привабливою та бажаною, що будь-які перспективи її реалізація зустрічаються позитивно - навіть у випадку, коли реальна якість запропонованих іноземним ВНЗ освітніх послуг або не відповідає вимогам часу, або ж не має переваг над вітчизняною системою освіти. Відтак, в багатьох випадках рішення про освітню міграцію приймається виключно через глобальний авторитет цієї ідеї - не підкріплений реальним станом справ. Дуже важливо переконати молоде покоління українців в тому, що національна освітня галузь може надавати якісні послуги та користуватися довірою. Досягнення цієї мети можливе не лише за рахунок глибокої реформи, але й вимагає її належної презентації в інформаційному середовищі. Українська освіта одночасно потребує як невідкладної модернізації, так і адекватного маркетингу.

Список використаних джерел

1. *Алексєєва Т., Горбаньова К. Інтелектуальна еміграція з України / Т.Алексєєва, К. Горбаньова // Причорноморські економічні студії. - 2016. - Вип. 11. - С. 18-21.* ***2.*** *Іванова І.Ф. Міжнародна освітня міграція української молоді: причини, наслідки / І.Ф, Іванова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Соціологія і політичні науки. - 2017. - Т. 22, Випуск 1 (27). - С. 45-*

*53. **3.** Малиновська О.А. Сучасна міграція українців до Польщі та пов'язані з нею виклики [Електронний ресурс] / О.А. Малиновська // НІСД. - Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/migrats_Pol-fbd2a.pdf **4.** Романюк М.Д., Смутчак З.В. Проблема освітньої міграції в аспекті реформування вищої освіти / М.Д. Романюк, З.В. Смутчак // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2018. - Випуск 22. - С. 716-719. **5.** Українське студентство в Польщі: політики залучення, інтеграції та мотивація і плани студентства [Електронний ресурс] / CEDOS - Режим доступу: https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv*

О. М. Єфімова, С. А. Жицька

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Основним проблемним питанням, що стоїть перед сучасною військовою освітою, є створення якісної системи військово-професійної підготовки курсантів у вищих навчальних закладах, яка поєднує теоретичні знання та практичні навички, що відповідає професійному військовому досвіду військовослужбовця.

Проблема підготовки майбутніх офіцерів виникла у зв'язку з періодичним реформуванням ЗС України та, як наслідок, системи вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Перегляд програм підготовки офіцерських кадрів ЗС України у ВВНЗ, може розглядатися як вихід із проблемної ситуації, що дасть змогу підвищити рівень функціонального стану військовослужбовців української армії та надати необхідну кількість кваліфікованих спеціалістів.

Покращення практичної підготовки майбутніх офіцерських кадрів дає можливість озброїти курсантів системою міцних практичних знань, навичок, яка залежить від різних складових, на які впливають об'єктивні та суб'єктивні чинники. Для підвищення якості практичної підготовки курсантів з дисциплін важливе значення відіграють зовнішні та внутрішні закономірності процесу навчання. Завдяки тому, що зовнішні закономірності (рівень базових знань, що отримують в школі, соціальний статус курсанта тощо) в більшій мірі носять об'єктивний характер, необхідно більшу увагу звернути на внутрішні, тобто ті, що пов'язані безпосередньо з навчально-виховним процесом [2,с.154].

Підвищення методичної підготовки випускників шляхом стажування в військових частинах; активне залучення їх до участі в якості керівників навчальних місць під час практичних занять; виступів з доповідями в ході заходів науково-методичного спрямування дають змогу курсанту отримати повноцінний практичний досвід з виконання спеціальних завдань.

Підвищення якості практичної підготовки курсантів з дисциплін потребує від науково-педагогічного складу застосування сучасних та новітніх методів організації занять з обов'язковим розширенням власної професійної компетентності. Удосконалення фахової підготовки викладачів через участь у курсах підвищення кваліфікації провідних навчальних закладів України та Європи.

Досвід наукових та науково-педагогічних працівників ВВНЗ України, вивчення досвіду провідних країн світу та різноманітність сучасних підходів до професійної підготовки курсантів. Підготовка військових фахівців є ефектив-

ною, за умов, де основою організації процесу підготовки курсантів виступає методика в єдності її цільових, змістових, технологічних і результативних компонентів, що поетапно реалізується в освітньому процесі з врахуванням визначеного комплексу базових підходів, напрямів, психолого-педагогічних умов [2,с.159].

Таким чином, основа вище зазначених підходів базується на вивченні вищої військової школи України, підвищенні ефективності системи військової освіти, завдяки, підготовки військових фахівців та наближення кращих здобутків підготовки військових фахівців провідних країн світу до системи військової освіти і науки в нашій державі.

Список використаних джерел

1. *Наказ Міністра оборони України № 346 від 20.07.2015 «Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України.* ***2.*** *Фтемов Ю. О. Комплексність проведення занять основа успішної підготовки фахівців інженерних військ / Ю. О. Фтемов, Р. Л. Колос // Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції 16 грудня 2015 року / За загальною редакцією В. М. Телелима - К.: НУОУ ім. Івана Черняховського, 2016. - С. 154 - 156.*

О. Г. Ігнатович

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА У СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Компетентність фахівця XXI століття все більше і більше обумовлюється саме академічної, перш за все, письмовою формою грамотності, тому сучасне суспільство висуває досить високі вимоги до системи вищої професійної освіти, умов, в яких воно здійснюється і до результату, якого досягає. «У нашому суспільстві Епохи Інформації - XXI століття - знання стає головним капіталом, а здатність критично мислити - основою демократичного взаємодії» [5, с.21].

Формування академічної культури в традиціях європейської університетської освіти розуміється як сукупність норм і цінностей освітньої та наукової діяльності університету [1,с.180]. Академічне письмо - це можливість студента вдосконалити свої навички при написанні різних письмових робіт, які об'єднані тим, що підпорядковані певним вимогам до структури побудови та компонування тексту, вибору стилю викладу (публіцистичний або науковий), вмінню робити посилання, перефразувати, вибудовувати аргументацію, правильно оформляти літературні джерела. Сучасне університетську освіту передбачає фундаментальне, ґрунтовне читання ключових в конкретній галузі текстів, так як «центральне місце в структурі наукового стилю займають академічні тексти - статті, монографії, дисертації, так як вони найбільш явно відповідають цілям науки розширювати, поглиблювати і видозмінювати знання про навколишній світ» [3,с.153]. Для ефективної роботи з текстом повинні бути сформовані на-

ступні основні вміння: володіння академічної загальнонаукової лексикою, розуміння метафор, розуміння складових частин тексту і зв'язків між ними, розуміння різних типів мови і тексту (наукові описи, інструкції, таблиці, докази і т.д.), вміння інтерпретувати графічну інформацію і розуміти діаграми, вміння відрізнити основну ідею від другорядних деталей, причину від слідства, а факт від думки, вміння класифікувати питання і зіставляти їх, вміння робити ви оди на основі інформації і застосовувати їх до інших ситуацій, вміння сформулювати проблему, провести доказ і уявити фактичний матеріал в його підтримку, вміння оцінити значення понятого на більш загальному і високому рівні.

Проблема формування навичок академічного письма є досить злободенною і актуальною, яка передбачає пошук відповіді на основні проблемні питання: які історичні форми академічної культури можуть бути використані в сьогоднішній освітній практиці сучасного університету, яким чином у формуванні навичок академічного письма може бути використано філологічне і філософське знання про пристрій будь-якого письмового тексту, в тому числі і наукового, які завдання можуть і повинні вирішувати навчальні курси академічного письма, з одного боку, і курси, орієнтовані на більш високі освітні рівні, - з іншого.

Дослідження з проблеми формування навичок академічного письма визначили в їх структурі три ключові компоненти: оперативна грамотність, яка розглядається як мовна (в тому числі, і письмова) компетентність; культурна грамотність, яка зводиться до розуміння дискурсу або культури (вміння здійснювати комунікацію на мові специфічної групи людей або предмета, наприклад, наукова мова економіки або освіти, поетична мова і т.д.); критична грамотність як розуміння того, як створюється знання і як його можна трансформувати (наприклад, вміння зрозуміти, що має на увазі або вважає автор письмового тексту) [7,с.36-46].

Всі елементи академічної грамотності (читання, письмо, вміння слухати і говорити, критичне мислення, вміння користуватися технологіями, а також способи мислення, які сприяють успішності навчання (academic success) - вимагаються від студентів, які поступили на будь-який науковий напрям. У цілому, академічну грамотність необхідно розглядати як комплекс умінь, пов'язаних з обробкою інформаційних потоків, критичним і аналітичним мисленням, який лежить в основі нової грамотності людини XXI ст. і проявляється насамперед у сформованих навичках академічного письма.

Дискусія про науковий та освітній потенціал академічного письма - це своєрідний пошук нових форм підтримки та розвитку науково-дослідницької діяльності університету в сучасних умовах. Студенти вищої професійної школи повинні бути добре підготовлені до подальшого саморозвитку, інновацій, різноманітності способів досягнення цілей, до самостійного прийняття рішень, до колегіальності, прояву ініціативи і гнучкості.

Дистанційне навчання - це «процес взаємодії викладача й студента за допомогою комп’ютерних комунікацій» [4,с.32]. Організація дистанційного навчання можлива за умови певного забезпечення: програмно-технічного; правового; маркетингового; методичного; фінансового та матеріально-технічного; організаційного управління процесом [2]. Дистанційне навчання як самостійна та

особлива організаційна форма покликане вирішувати специфічні завдання щодо розвитку творчої складової освіти: підвищення активної ролі студента у власному навчанні при постановці освітньої мети, доборі домінантних напрямів, форм і темпів навчання в різноманітних освітніх галузях; різке збільшення обсягу доступних освітніх масивів, культурно-історичних досягнень людства, доступ до світових культурних та наукових скарбів для населення з будь-якого пункту, де є телезв'язок; отримання можливості спілкування студента з педагогами-професіоналами, з однодумцями, консультування у фахівців високого рівня незалежно від їх територіального розташування; збільшення евристичної складової навчального процесу завдяки застосуванню інтерактивних форм занять, мультимедійних навчальних програм; більш комфортні, порівняно з традиційними, умови для творчого самовираження студента, можливість демонстрації ним продуктів власної творчої діяльності для всіх, широкі експертні можливості оцінки творчих досягнень.

Використання дистанційного навчання гармонійно поєднує логічний та образний способи засвоєння інформації, що підвищує ефективність освітнього процесу, активізується та індивідуалізується процес навчання, засвоєння знань та навичок, які усувають шаблонізацію та надлишок зайвої для конкретної особистості інформації, скорочується процес оновлення знань, що полегшує адаптацію людини до світу, який стрімко змінюється, формується всесвітній науковий, культурний та освітній простір, що полегшує процес міжнаціонального спілкування.

Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замовленню щодо підготовки сучасного фахівця, тому що використання дистанційних форм навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає студентів до самостійної роботи, формує їхню інформаційну и академічну культуру, мотивує до опанування інноваційних засобів здобуття та застосування інформації. Дистанційне навчання не зводиться до механічної передачі навчального матеріалу за допомогою тих, чи інших комунікаційних засобів та сучасних систем мультимедіа. Процес формування навичок академічного письма в умовах дистанційного навчання передбачає реалізацію конкретних цілей: формування вмінь адаптувати принципи риторики і принципи побудови пропозиції до різних ситуацій в академічному письмі; оволодіння різними тактиками генералізації ідей по темі; розвиток здатності утримувати предмет розмови, розвивати тему, структурувати письмову роботу; навчання стилістично грамотно вибудовувати пропозиції і вживати слова; вдосконалення техніки письма; розвиток стратегії і техніки роботи з власної статтею; освоєння вимог, що пред'являються до письмових текстів (наприклад, до цитування слів і ідей інших авторів); отримують можливості (і розвивають необхідні здібності) максимально використовувати дослідницькі ресурси; розвиток навичок критичного мислення, необхідних при використанні інформації з різних джерел (книг, статей, мережі Інтернет) [6].

Використання дистанційного навчання гармонійно поєднуються логічний та образний способи засвоєння інформації, що підвищує ефективність освітнього процесу, активізується та індивідуалізується процес навчання, засвоєння

знань та навичок, які усувають шаблонізацію та надлишок зайвої для конкретної особистості інформації, скорочується процес оновлення знань, що полегшує адаптацію людини до світу, який стрімко змінюється, формується всесвітній науковий, культурний та освітній простір, що полегшує процес міжнаціонального спілкування.

Подальше вивчення проблеми формування академічних навичок у студентів в умовах дистанційного навчання необхідно організовувати з урахуванням наступних напрямків: організація цілісної системи формування навичок академічного письма, яка може розглядатись як надбудова до підготовки студента у вищому навчальному закладі; багаторівнева модель формування навичок академічного письма яка мати інтегративний характер, будуватиметься на основі особистісно-орієнтованого підходу у навчанні. На особливу увагу заслуговує вивчення і аналіз проблеми існування національних традицій навчання академічному письму, визначення їх переваг та недоліків і виявлення, які з них найбільшою мірою можуть бути джерелом інновацій для нашої системи освіти.

Список використаних джерел

1. *Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / Укл. И.П.Бех, Ю.Л.Маліновський: за ред. академіка В.П.Андрущенка. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. - 221 с.* ***2.*** *Журавлева О. Б. Управление Интернет обучением в высшей школе / О. Б. Журавлева, Б. И. Курук, Е. Г. Соломина; под ред. Б. И. Курука. - 2-е изд. - Мн.: Горячая линия - Телеком, 2007. - 224 с.* ***3****. Меркулова О.П. Письменный текст в учебной деятельности студентов / О.П. Меркулова // Самостоятельная работа и академические успехи. Теория, исследования, практика: материалы V международной научн.-практ. конф. / Белорус. гос. ун-т; Центр проблем развития образования. - Минск: Пропилеи, 2005. - С. 150-156.* ***4.*** *Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. - К.: А.С.К., 2002. - 255 с.* ***5.*** *Халперн Д. Психология критического мышления /Д. Халперн.− СПб.: Изд-во Питер», 2000.− 512 с.* ***6.*** *Eubanks D. Introduction to Academic Writing / Eubanks D. // English 101 - Introduction to Academic Writing [Electronic resource]. - 2006. - Mode of access: www.English101-IntroductiontoAcedimicWriting.edu. 7. Green, B. The new literacy challenge /B. Green / Literacy Learning: Secondary Thoughts, vol. 7, no. 1, 1999. - Pp. 36-46.*

Л.М. Зламанюк

МЕТОД ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ

Людство увійшло у XXI століття. Одним із шляхів впровадження випереджаючої освіти є модернізація викладання природничо-наукових дисциплін. Як відомо, проблема класифікації методів навчання та їх визначення (дифеніції) належить до пріоритетних у дидактиці. Оскільки тенденції розвитку сучасної освіти свідчать про ускладнення й технологізацію застосовуваних у навчанні методів, це створює в контексті теорії методів реальні умови для подальшої диференціації та інтеграції знання про них.

Як категорія історична, методи навчання трансформуються відповідно до змінюваних цілей і змісту освіти. Компетентнісний підхід у сучасній шкільній

освіті, зокрема історико-суспільствознавчий, зробив актуальним звернення і вчителів, і вчених-педагогів до проблем застосування активних і інтерактивних методів навчання. У свідомість українських вчителів поступово через публікації останнього часу і через систему додаткової освіти закладається думка, що саме активні й інтерактивні методи навчання створюють необхідні умови як для становлення і розвитку компетентностей учнів, так і для розвитку й виховання особистості активних громадян з відповідною системою цінностей.

Сучасний етап розвитку освіти в Україні потребує все більше нових методів навчання саме для його ж ефективності. Метод проектів формує в учнів комунікативні навички, уміння коротко і доступно формулювати думки, терпимо ставитись до думки партнерів по спілкуванню, розвивати уміння добувати інформацію з різних джерел, обробляти її за допомогою сучасних комп'ютерних технологій.

Метод проектів дозволяє вирішувати завдання формування і розвитку інтелектуальних умінь, навчити учнів самостійному критичному мисленню, розмірковувати, базуючись на певних законах, робити висновки, приймати самостійні рішення і, що не мало важливо працювати в команді, виконуючи свою роль. Усім цим умінням необхідно навчати, для чого і використовується проектний метод навчання у співпраці. Проект - це певна самостійна робота, яка планується та реалізується невеличкою групою учнів. Завдання дослідницького і творчого характеру суттєво підвищують інтерес учнів до вивчення будь-якого предмету. Виконання проекту - це самостійна робота, досить тяжка, але в той же час дуже цікава. Крім того, проектна технологія носить творчий характер оскільки вона вимагає максимально вільного підходу до вибору і структурування інформації, яка знайдена учнем в Інтернет - просторі, оформленні результатів проекту і його презентації з використанням мультимедійних технологій. Не менш важливим є захист результатів такої роботи.

Елемент творчості робить проектну роботу дуже індивідуальною. Працюючи над проектом учні проводять невеличку дослідницьку роботу: шукають інформацію в книгах, спілкуються з іншими людьми, знаходять ілюстрації, фотографують. Проектна робота може бути виконана в класі або вдома. Ключ до успіху проектної роботи - це добра організація і підготовка. Учні вчаться працювати самостійно і самостійно планувати свій проект. Метод проектів - суть розвиваючого, особистісно орієнтованого характеру навчання. Певна річ, найбільш повно він може використовуватись на будь-якому ступені навчання, в тому числі і в уроках природничо-наукового навчання при будь-якій моделі навчання. Всі права у виборі проблеми, яка вимагає певних засобів для її розробки та рішення.

На засадах особистісно орієнтованої педагогіки; розвиток критичного мислення; впровадження норм міжособистісної та міжкультурної взаємодії на засадах принципів толерантності; розвиток правової культури особистості; виховання активної громадської позиції. Розвиток базується на трьох головних елементах: 1) самопізнання; 2) самонавчання; 3) прийняття самостійних рішень. Основна ідея цього: учень - це активна творча особистість, яка здатна → пізнавати + саморозвиватися.

Висновки. З вищесказаного, відзначимо, що виконання завдань проекту виходить за межі уроку та вимагає багато часу, але при цьому можна вирішити цілий ряд важливих завдань. А саме: учні отримають можливість здійснювати творчу роботу в межах даної теми, самостійно здобувати необхідну інформацію не тільки з підручників, а й з інших джерел; учні в проекті взаємодіють одне з одним та з учителем. Вчитель виступає при цьому не лише контролером, але й консультантом; посилюється індивідуальна та колективна відповідальність учнів за конкретну роботу в межах проекту; у проекті враховуються інтереси та індивідуальні здібності учнів.

Список використаних джерел

1. Комар Т. В. Методологія проектної діяльності: теоретичний аспект / Т. В. Комар // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». - 2013. - № 2. - С. 102-107. 2. Мірошник С.І. Теоретичні основи навчальної проектної діяльності учнів [Електронний ресурс] / С.І.Мірошник // Народна освіта. - 2014. - Випуск №2 (23). - Режим доступу : www.narodnaosvita.kiev.ua/. 3. Педагогічне проектування / авт.-упорядн. А. Цимбалару. - К. : Шкільний світ, 2009. - 128 с. 4. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системеобразования / Под ред. Е.С. Полат. - М., 2004. 5. Полат Е.С. Метод проектов. [Электронный ресурс] http://wiki.iteach.ru/images/4/4e/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D1%82_%D0%95.%D0%A1._-_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%B2.pdf (дата обращения: 24.03.2015).

О.П. Куцевол

ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ «СМАРТФОННОГО» ПОКОЛІННЯ

Сьогодення потребує від студентів уміння застосовувати в конкретному спілкуванні знання мови, навички роботи у групі, способи взаємодії з сучасними людьми та подіями, вправність у виконанні різних соціальних ролей. Людину, здатну легко адаптуватися в нових інформаційних умовах, потрібно творити нам - викладачам.

На жаль, чарівного рецепта не існує. Такий «рецепт» конкретний викладач змушений створити у конкретній групі. Нині студенти активно послуговуться новими пристроями , телефонами з доступом до інтернету. Зазвичай гаджети не сприяють активному навчанню, а, навпаки, відволікають від нього, якщо викладач не контролює їх використання. За таких умов формувати комунікативну компетентність тільки на основі традиційних методів неможливо, тому, шукаючи відповідь на це питання, я дійшла висновку, що зацікавити, вмотивувати студентів до вивчення предмету, можна шляхом уникнення одноманітності.

Правильна, раціональна організація навчальної діяльності студентів, дозволяє підвищити рівень активності і якість підготовки.

У сучасних умовах все частіше можна почути такий вираз як «кліпова молодь», тобто покоління, здатне отримувати більше інформації з деяких візуальних комп'ютеризованих джерел, а зовсім не традиційним способом - шляхом

читання книг.

Сьогодні в освітньому процесі недостатньо ораторського мистецтва педагога, недостатньо прекрасних за змістом підручників. Сучасне заняття сьогодні - це не просто інформативна одиниця, а комплексний, розвивальний елемент.

У сформованих умовах інформаційного суспільства необхідно доповнювати освітній процес сучасними ресурсами, до числа яких відносять навчальні елементи, одягнені у візуальну форму, які можна відтворювати або використовувати як із залученням електронних ресурсів, так і без них.

Однак роль візуалізації навчально-виховного процесу в розвитку навчальних здібностей студентів, різноманіття її функцій у цьому процесі та способи застосування для вирішення всього різноманіття дидактичних завдань є недостатньо дослідженими в педагогічній науці і практиці.

Дослідники підтверджують ефективність використання візуалізації в процесі навчання дітей на всіх його етапах. Манько Н.Н. наводить наступні аргументи на користь візуалізації навчання [1,с.74]: з психологічних досліджень відомо, що до 90% інформації передається візуальним способом; в процесі еволюції засобів візуальної реалізації інформації відбулися серйозні зміни, які безпосередньо вплинули на організацію і результати навчально-виховного процесу; інтенсифікація навчання досягається завдяки можливостям візуалізації представляти великі обсяги інформації в лаконічній, згорнутій, логічно організованій формі, зручній і адекватній психофізіології людини; зв'язок між здатністю мислення створювати образно-змістові форми, в яких повинні відображатися характеристики досліджуваного об'єкта.

Візуалізація (від лат Visualis - зоровий) - створення умов для зорового спостереження. У загальному значенні - метод подання інформації у вигляді оптичного зображення (Наприклад, у вигляді малюнків і фотографій, графіків, діаграм, структурних схем, таблиць, і т д.).

Активне застосування візуальних методів дає можливість розвитку в студентів найважливішого інструменту оперативного освоєння дійсності - можливість засвоювати не сукупність готових знань, а опановувати методами набуття нових знань при стрімкому збільшенні обсягу інформації у світі в цілому. Простіше кажучи, ми пропонуємо учневі рибу, а вудку, за допомогою якої він сам в змозі наловити стільки риби, скільки йому буде потрібно.

На підставі викладеного можна констатувати, що в нових соціально-економічних умовах зростає актуальність проблеми використання інноваційних методів навчальної діяльності для візуалізації навчання. Для цього необхідно виявлення, осмислення і реалізація нових властивостей і функцій засобів візуалізації та адекватних технологічних способів роботи з ними на всіх етапах навчальної діяльності. Застосування інноваційних методів для візуалізації навчальної інформації дозволяє вирішити цілий ряд педагогічних завдань: забезпечення інтенсифікації навчання, активізації навчальної та пізнавальної діяльності, формування і розвиток критичного і візуального мислення, зорового сприйняття, передачі знань та розпізнавання образів, підвищення візуальної грамотності та візуальної культури.

Список використаних джерел

1. *Інноваційний освітній проект «Когнітивна візуалізація знань: бачити - мислити - діяти, пізнання - самостійність - творчість, краса - добро - щастя» / Заг. і науч. ред. М.М. Манько. - М., 2008.* ***2.*** *Ладиченко Т. Електронний педагогічний програмний засіб з історії - новий крок в оволодінні навчальним матеріалом // Історія в школах України. - 2005. - №4.- с.35-36.* ***3.*** *Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. - метод. посібн./ за ред. О. І. Пометун. - К.: Вид-во А. С. К., 2004.*

Л.В. Кузьмінова, І.А.Птачик, О.В. Панькевич

ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ- АГРАРІЇВ В УМОВАХ ЗМІН СЬОГОДЕННЯ

Світ сьогодні непізнанно змінився і продовжує змінюватися. Призначення сучасної освіти полягає в тому, щоб передати глибокі загально-культурні основи, здатність не просто пристосуватися до цих змін, а змінювати своє особисте, соціальне та професійне життя. В центрі уваги особистісно-зорієнтованого навчання стоїть цілісна особистість, яка відкрита для всього нового, робить особистий вибір у різних ситуаціях і несе за цей вибір повну і свідому відповідальність. На наш погляд - це навчання, яке відповідає сучасним вимогам підготовки спеціалістів. Викладач є модератором навчального процесу, спрямовує і підтримує навчально-пізнавальну діяльність студентів, враховуючи їх потреби та інтереси. В основі особистісно-зорієнтованої системи лежить признання індивідуальності, самобутності, самоцінності, творчого підходу [2].

Основу навчання науковому пізнанню складає ретельна робота самих студентів чи в аудиторії чи в польових умовах - здобуття узагальненого теоретичного знання, яке повинно стати результатом великої самостійної практичної роботи з певного учбового предмету і самостійних висновків, і узагальнень на основі цієї роботи.

Самостійна робота в системі особистісно-зорієнтованої освіти у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час вільний від занять. Самостійна робота студента - це форма організації освітнього процесу (навчальна, навчально-дослідна науково-дослідна), до якої відноситься самостійний пошук отримання знань, їх використання для вирішення навчальних, наукових та професійних завдань; творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу в ході лекцій, підготовки до занять, іспитів, диференційованих заліків, виконання курсових і дипломних проектів; різноманітні види індивідуальної та групової пізнавальної діяльності студентів [1].

Самостійна робота, як складова частина підготовки фахівців проводиться з метою:

- формування умінь пошуку та використання інформації, необхідної для ефективного виконання завдань професійного та особистісного росту;
- оволодіння вміннями працювати з літературними джерелами;
- розвитку пізнавальних здібностей і активності студентів: творчої ініціативи, самостійності, відповідальності і організованості;

- формування самостійного професійного мислення: здатності до особистісного розвитку, самоосвіти і самореалізації;

- розвитку культури міжособистісного спілкування, взаємодії між людьми, формування умінь роботи в команді.

Світ сьогодні змінюється з неймовірною швидкістю. Сучасна людина за невеликий час може зрозуміти, пропустити через своє серце стільки подій і ситуацій, скільки людині, яка жила XVIII столітті необхідно було прожити років 50. Об'єм інформації постійно збільшується - в геометричній прогресії і хід подій значно прискорений. У контексті сучасної парадигми навчання домінує серед інших видів освітньої діяльності студентів та дозволяє розглядати знання , як об'єкт власної діяльності студента. У кожного всередині - надзвичайна мудрість і відповіді на головні питання. Сьогодні студенти відкривають в собі і розвивають ті здібності, які є важливими і необхідними для даного часу. Довіра до себе допомагає досягти поставлених цілей.

Самостійна робота є одним із обов'язкових видів навчально-пізнавальної діяльності студента, що виконують, як навчальну, пізнавальну, коригуючу, що передбачає осмислення та аналіз новітніх теорий, концепций, підходів до визначення відомих понять, виховну, розвиваючу. Стимулююча функція, сутність якої полягає у такій організації самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатов пізнавальної діяльності.

Знання - найважливіша ланка в системі особистісно-зорієнтованого навчання [2]. Процес навчання, у якого є ціль - це міра розширити свої можливості та кругозір, можливість бути спроможним, легко адаптовуватись до розв'язання будь-яких завдань, замислюватись над власним майбутнім крізь призму цілей та суспільно значущих планів життєвого шляху, самостійно шукати нові знання та їх практичне застосування. Усвідомити - це здібність використати ці знання, реалізувати, зосередитися на бажаному результаті та зусиллях по його досягненню. Це праця думки і зосередженої уваги основних задач.

Національною гордістю є праця. Саме нашій країні необхідні фахівці, які будуть мати попит в суспільстві. Головне навчитися, думаючи вчитись та довіряти собі, бути вдячним рідним, вчителям, педагогам за професійно-особистісний розвиток і саморозвиток. Нам, молодим, необхідно встигнути зробити так багато і пам'ятати, що саме українці сьогодні змінюють світ, а перш за все ті, які живуть з відповідальністю за своє життя. І нам для цього дані сили, які наділені вірою. Досвід старшого покоління допомагає придумати нову ідею, а погляд свіжий - за молодим поколінням. Особистісно-зорієнтоване навчання студентів - аграріїв в умовах змін підвищує якість освіти, формує здатність особистості до самоосвіти, саморозвитку, самовиховання.

Список використаних джерел

1. *Закон України: « Про вищу освіту» від 01.07.2014. № 1556-V11.* ***2.*** *Бех І.Д. Особистісно - орієнтоване навчання/ І.Д.Бех.- К.: ІЗМН, 1998.-204 с.* ***3.*** *Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні./За ред. Максименка С.Д., Циби В.Т. Шайгородського Ю.Ж.-К.: Укр. Центр політ. менеджменту, 2003.*

Конопкіна Л. І., Ботвінікова Л. А.,
Мироненко О. В., Бєлослудцева К. О., Фесенко О. В., Губа Ю. В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВА ЧАСТИНА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Вступ. Сучасна система вищої медичної освіти в Україні модернізується відповідно до європейських стандартів та передбачає підготовку компетентного фахівця-медика [6]. Випускник сучасного медичного вишу має володіти певними професійними якостями, усвідомлювати свою професійну відповідальність, вміти визначати і успішно досягати певних професійних цілей, бути професійно придатним та дійсно кваліфікованим спеціалістом при ухваленні професійних рішень. Відтак, у контексті вимог до розвитку медичної галузі та підготовки її фахівців проблема формування відповідальності у майбутніх лікарів набуває особливої актуальності. У сучасних умовах розвитку медичної галузі існує проблема підготовки такого спеціаліста, який би відповідав нормам професійно-етичної поведінки лікаря, одним з основних компонентів якої є відповідальність. Тому дуже важливим видається аналіз теоретичних підходів до розуміння майбутніми лікарями, як студентами, так і лікарями-інтернами професійної відповідальності як одної із важливих якостей майбутніх фахівців [3].

Відповідальність як якість майбутнього фахівця-медика є проявом різнопланової активності. Однією з найбільш загальних властивостей особистості, яка об'єднує в собі компоненти афективно-мотиваційної, інтелектуальної та діяльно-поведінкової сфери людини як духовної цілісності. Сформованість внутрішньої відповідальності вважається головним критерієм оцінки рівня моральної зрілості особистості майбутніх лікарів.

Людина стає відповідальною в реальних життєвих ситуаціях та обставинах, що передбачає включення механізмів утворення у процесі прийняття професійного обов'язку. Відповідальність є однією з найбільш загальних властивостей особистості, яка містить когнітивні, емоційно-мотиваційні та поведінкові компоненти [4]. У педагогічній та віковій психології одним з основних аспектів вивчення проблеми відповідальності є аналіз розвитку її окремих складових у старшому підлітковому та юнацькому віці. Результати досліджень свідчать про те, що саме в юнацькому віці відбуваються важливі зрушення в становленні відповідальності особистості. Цьому сприяють об'єктивні соціальні умови вибору молодою людиною свого подальшого шляху, усвідомлення шляху, усвідомлення індивідуальної та соціальної необхідності брати на себе відповідальність за якість професійної підготовки та обраної суспільної діяльності [1].

Професійна відповідальність завжди пов'язана з професійними можливостями розуміння і реалізації людиною професійних вимог з урахуванням конкретних умов їхнього виконання. Професійна відповідальність характеризується тим, що особистість приймає свої професійні обов'язки у відповідності з вимогами своєї організації (соціальної групи колективу) і суспільства в цілому.

У психологічних дослідженнях професійна відповідальність трактується як

міра усвідомлення особистістю своїх професійних обов'язків і добровільного їх виконання, а також міра її провини за невиконання професійних обов'язків. Деякі вчені вважають правомірним вживання понять «професійна відповідальність» та «відповідальність» в тотожному значені власного дослідження [2]. Високий рівень професійної відповідальності майбутніх фахівців-лікарів у її правому, соціальному та морально-етичному аспектах є визначальним чинником забезпечення ефективності роботи медичних установ та забезпечення висококваліфікованої медичної допомоги хворим. Відповідно до цього, стає наявним, що професійна відповідальність є одним з найбільш значущих аспектів формування повноцінної особистості лікаря. Крім того, безумовно, професійна відповідальність медиків є одним з найбільш значущих аспектів соціальної відповідальності та структурним компонентом цієї професійної діяльності, яка успішно розвивається.

Узагальнену модель професійного ставлення особистості розробив К. Муздибаєв, який визначає професійне ставлення як процес вирішення протиріч між соціально-професійними вимогами до особистості та її бажаннями, можливостями у їх реалізації [5]. Центральна тенденція формування відповідальності як професійної якості майбутнього лікаря проявляється у виникненні додаткового внутрішнього механізму контролю. З механізмами контролю пов'язане уявлення про інстанцію, перед якою суб'єкт відповідальності звітує. Інстанція може бути як зовнішня, так і внутрішня, тобто екстернальний та інтернальний локуси контрою. Це є суттєвим чинником, що визначає характер відповідальності особистості. Відповідальна особистість характеризується самостійністю мислення лікаря, вмінням приймати рішення та відповідати за свої дії. А отже, поняття відповідальності взаємопов'язане з поняттям самоконтролю.

Висновок. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що одним із важливих аспектів навчання майбутнього лікаря є формування відповідальності як важливої професійної якості. Перспективним надалі є комплексно-системний аналіз проблеми, що передбачає вивчення відповідальності на рівні цілісного суб'єкту поведінки в конкретних навчально-педагогічних умовах.

Список використаних джерел

1. *Артемьева Е.Ю. Основы психологи субъективной семантики / Е. Ю. Артемьева / [под ред. И.Б. Ханиной]. - М., 1999. - 127 с.* ***2.*** *Зарицька В.В. Необхідність розвитку емоційного інтелекту особистості в процесі її підготовки до професійної діяльності / В.В.Зарицька // Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія. - 2010. - Т. 15. - Вип. 16. - С. 13-24.* ***3.*** *Ільніцька О.М., та ін. Актуальність післядипломної освіти медичних працівників у Державних закладах охорони здоров'я України. - Медична освіта. - 2018. - № 3(79). - С.36-39.* ***4.*** *Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения : в 2-х томах / Алексей Николаевич Леонтьев / [под ред. В.В. Давыдова и др.]. - М. : Педагогика, 1983. - Т. 2. - 318 с.* ***5.*** *Муздыбаев К. Дилеммы распределения ресурсов // Вестн. Санкт-Петерб. ун-та. 1992. - Сер.6. Вып. 1. С. 62-69.* ***6.*** *Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. / За ред. Максименка С.Д., Циби В.Т. Шайгородського Ю.Ж. - К.: Укр. Центр політ. менеджменту, 2003.*

Р.М. Ключник

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ЕТИЧНІ ТА КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ

Будь-яка людина, яка вивчає іноземну мову, зіштовхується з багатьма різноманітними припущеннями, які відрізняються від її власних. Разом з вивченням мови ми змушені вивчати культуру, порівнюючи її з рідною культурою і досліджуючи відмінності у житті та ментальності представників різних культур. Таким чином, вивчення іноземної мови мотивує студентів відкривати для себе внутрішній світ іншої культури [1,с.198].

Важливу роль культурологічної спрямованості навчального процесу відзначає О.Б. Тарнопольський. Починати міжкультурну освіту слід із самого початку, з короткого фонетичного курсу. Уже в ньому потрібно наводити найелементарніші комунікативні формули. Наприклад, на запитання *«How are you?»* в англійській мові можна відповісти лише оптимістично, але не песимістично [2,с.37]. Крім того, існує неформальне привітання *«hiya»*, яке теж корисно знати. Вираз *«How do you do?»* взагалі не є питанням і не потребує відповіді, а лише повторення цієї фрази. Втім, у реальному мовленні цей вираз вже не використовується і вважається застарілим. Додамо також, що початківцям іноді важко усвідомити, що словам «ви» і «ти» в англійській відповідає «*you*», яке вживається у множині.

Необхідно відзначити, що категорія особи - це та частина граматики, на яку особливо впливають як інші мови, так і людський чинник. Нові форми ввічливості (другої особи множини або третьої особи однини чи множини) часто виникають під впливом інших мов [3,с.277]. У даному випадку цікавим є приклад польської мови. Вивчаючи її, слід пам’ятати, що займенник *wy* (ви) можна вживати лише при неофіційному спілкуванні, звертаючись до сукупного, множинного адресата, тобто до групи осіб, з якими мовець перебуває у порівняно близьких стосунках (сімейних, дружніх, товариських, службових). При зверненні до незнайомої людини або тієї, що знаходиться на вищому щаблі соціальної ієрархії, слід використовувати займенник *Pan* або *Pani*. При цьому дієслово, що виступає у ролі присудка, буде вживатися у третій особі: *Skąd Pan jest?* (Звідки Ви?).

М. Лазінський виділяє три види записів *pan/pani*, які будуть представляти: 1) займенники; 2) назви, які означають одночасно «чоловік» і «жінка»; 3) повнозначні іменники «володар/володарка» [4]. На відміну від польської мови, в українській іменник пан / пані не виконує ролі займенника, а має лише функції, описані у другому і третьому пунктах.

Інший приклад можна навести, використовуючи лексику уроку з англійської мови, коли вчитель, говорячи англійською мовою, періодично запитує клас *«Do you understand me?*», тобто «Ви мене розумієте?» Граматично це питання є правильним, але британський слухач це зрозумів би як натяк на неспроможність усвідомити сутність питання, оскільки фраза має прихований зміст, що можна витлумачити як «Чи ви загалом розумієте, про що йде мова?». В

окресленій ситуації доцільно поставити запитання такого характеру: *«Have you caught the idea?»*, дослівно «Чи усвідомили ви ідею?», тобто «Чи Ви розумієте поставлене запитання?» [5,с.4]. Розглядаючи вплив вивчення мови на свідомість суб'єкта пізнання, слід мати на увазі те, що нова мовна система змінює «кут зору» на оточуючий світ, його елементи, призводячи до подолання «моно-культурності» та «лінгвоцентризму» [6,с.171]. Крім того, вивчення мови неминуче розширює наш світогляд, зокрема, історичний: так, ми дізнаємося, що *Venäjä* - це не що інше, як Росія фінською мовою: така назва походить від племені венедів. У той же час вже згадувана польська мова містить досить незвичайне для інших європейців слово *Włochy*, яке використовується для позначення Італії (назва також походить від одного з давніх племен).

Отже, формування соціокультурної компетентності майбутнього філолога є надзвичайно важливою справою, адже зробити фаховий переклад чи навчити іншого іноземній мові може лише людина з широким світоглядом. Втім, для людини, яка претендує на знання мови навіть для службових чи побутових потреб, знання етичних та культурних аспектів також є корисним. Це дозволяє розуміти глибинний зміст сказаного, інтерпретувати алюзії, евфемізми, фразеологізми, які зрозумілі носіям мови. Таким чином, вищесказане лише підтверджує необхідність використання аутентичних матеріалів на заняттях з іноземної мови.

Список використаних джерел

1. *Соколова І. Розвиток крос-культурної компетентності студентів економічних спеціальностей на заняттях з англійської мови / І. Соколова // Світогляд - Філософія - Релігія: збірник наукових праць. - 2014. - Вип. 7 - С. 197-205.* ***2.*** *Тарнопольський О.Б. Методика навчання англійської мови дорослих поза межами вишівських мовних програм / О.Б. Тарнопольський. - Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. - 228 с.* ***3.*** *Стрілець І. Способи апеляції в етикеті української та польської мов / І. Стрілець // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. - 2009. - Вип. 4. - С. 273-283.* ***4.*** *Łaziński M. O panach i paniach: polskie rzeczowniki tytularne i ich asymetria rodzajowo-płciowa. - Warszawa, 2006. - 360 s.* ***5.*** *Бакум З. Крос-культурний підхід у викладанні іноземної мови студентам-філологам / З. Бакум, О. Пальчикова // Теоретична і дидактична філологія. - 2012. - Вип. 13. - С. 3-7.* ***6.*** *Ремизова С.В. Психологические особенности изучения иностранного языка и формирования иноязычного сознания / С.В. Ремизова // Известия Уральского государственного университета. Сер. 1. Проблемы образования, науки и культуры. - 2010. - № 1 (71). - С. 165-174.*

С. А. Кирилюк

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ - ОДНА ІЗ ВАЖЛИВИХ ПРОБЛЕМ НАВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку вищої школи характеризується посиленням уваги до мовної освіти в країні, потребою формування особистості, яка б відзначалася свідомим ставленням до рідної мови, мовленнєвою активністю на всіх етапах оволодіння мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу, високою культурою спілкування в різних життєвих ситуаціях. Головним завданням є прагнення звернути увагу на важливість постановки проблеми формування культури

спілкування студентів у методиці навчання української мови, оскільки найголовнішою освітньою метою і завданням є різнобічний особистісний і мовленнєвий розвиток. Реалізація нової освітньої мети насамперед передбачає усвідомлення того, що мова - це засіб збагачення, розвитку і реалізації мовлення кожної особистості.

Протягом життя кожен постійно контактує з іншими, спілкується з найрізноманітнішими людьми. Потреба у спілкуванні є первинною потребою людини, бо, спілкуючись людина не тільки обмінюється інформацією з іншими людьми, а й звертається до них із проханням, подякою, запитанням чи вимогою, ставить собі за мету вплинути на співрозмовника, домогтися потрібної відповіді, дотримуючись при цьому культури спілкування.

У процесі свого розвитку суспільство поступово виробляє певні зразки поведінки, які визначають правила взаємодії та взаємостосунків між людьми і функціонують як суспільні норми. Ці норми у різних спільнотах можуть істотно відрізнятись. Етикету спілкування завжди притаманні етнічні особливості, національна своєрідність. Щодо мовленнєвого етикету українців, то в ньому відбито такі риси, як побожність, пошана до батьків, до жінки, демократизм, емоційність, естетизм та ін.

Одним із засобів людського спілкування є мова - система словесних знаків, які використовуються як форма існування, засіб засвоєння і передавання суспільно-історичного досвіду людства. Володіючи мовою, люди обмінюються думками, розуміють один одного і взаємодіють. За допомогою мовлення, засобом якого є слова, здійснюється вербальна комунікація. Оскільки будь-яке повідомлення не залишає людину байдужою, то в спілкування завжди включені емоції − невербальна комунікація.

Отже, культура мовлення − це сукупність таких якостей, які найкраще діють на адресата із урахуванням конкретної ситуації, поставлених мети завдань. До них відносяться: точність, зрозумілість, чистота мови, багатство і розмаїтість, виразність, правильність.

Культура поведінки, культура мовлення і культура спілкування в житті найчастіше виступають в єдності. Культура спілкування є складовою частиною культури людини в цілому. Культура спілкування моделює поведінку людини − спонукає її у певній ситуації поводитися у відповідний спосіб. Характер моральної та психологічної культури спілкування у суспільстві помітно впливає на стан економічного та політичного розвитку країни, духовність її громадян та їх національну свідомість. Культура спілкування формується багатьма поколіннями людей. Суспільство в цілому і кожний член мають прагнути до того, щоб не тільки зберегти, а й примножити спадщину предків.

Під мовленнєвим етикетом розуміють розроблені правила мовленнєвої поведінки, систему мовленнєвих формул спілкування. Знання правил мовленнєвого етикету, їх дотримання дає змогу людині почувати себе впевнено і невимушено, не відчувати незручностей через огріхи і невиправні дії, уникнути кепкування з боку оточуючих.

Мовлення людей здійснюється не лише як судження про дійсність, а й як певна комунікативна ситуація: як звернутися до співрозмовника, запитати, при-

вітатися, подякувати, попросити пробачення тощо.

Термін «культура спілкування» почав з'являтися у наукових працях у 80-і роки, в яких здебільшого характеризуються окремі види культури спілкування.

Однак, незважаючи на певні успіхи в цій галузі, теорія і практика навчання культури спілкування потребує подальшого вдосконалення, тому у наведених дослідженнях розглядаються лише окремі аспекти проблеми. Недослідженими залишаються важливі питання, пов'язані з методикою системного розвитку і формування вмінь і навичок культури спілкування на заняттях рідної мови; не цілком визначено критерії відбору вправ для формування культури спілкування і місце цієї роботи в навчальному процесі; не розроблені питання комплексного підходу до формування культури спілкування.

Спостереження за навчальним процесом, аналіз рівня знань, умінь і навичок студентів дали змогу зробити висновки про те, що поставлена проблема потребує подальшого вирішення. Це пов'язано насамперед з недостатньою розробленістю методики формування культури спілкування.

Результати анкетного опитування викладачів української мови свідчать, що робота формування навичок культури спілкування ними проводиться недостатньою мірою, не систематично, окрім занять спеціально відведених програмою на розвиток зв'язного мовлення. Хоча більшість викладачів вважають, що така робота дуже необхідна для формування в студентів культури спілкування в різних сферах життя.

Відповідна робота повинна проводитись не лише на спеціально відведених заняттях, але повсякчас − на кожному занятті, тому що, як відомо, вміння і навички формуються і розвиваються у людини в процесі її навчання.

Отже, формування навичок культури спілкування не повинне обмежуватись епізодичними вправами і завданнями, воно потребує розвитку і вдосконалення протягом вивчення всього курсу української мови. Все краще, що дає світові наука і практика, має бути надбанням кожного, якщо він критично оцінює рівень своєї культури і прагне до її вдосконалення.

Таким чином, роль культури спілкування у формуванні культури людини в цілому є надзвичайно важливою. Проблема формування культури спілкування потребує подальшого дослідження, недостатня розробленість цієї проблеми вказує на необхідність створення експериментальної методики, спрямованої на формування у студентів культури спілкування. Як зазначав Антуан де Сент-Екзюпері, найбільшою розкішшю, що гідна людини, є радість людського спілкування. Щоб мати успіх у мистецтві спілкування, треба його опановувати й застосовувати у щоденній практиці.

Список використаних джерел

1. *Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / Скрипченко О.В., Долинська Л.В. Огороднійчук З.В. та ін. - К.; Просвіта, 2015.− 416 с.* ***2.*** *Радевич - Винницький Я. Етикет і культура спілкування. − Львів: В-во «Сполом», 2012. − 223 с.* ***3****. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. − К.: Веселка, 2016. − 214 с.* ***4.*** *Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник − К.: Академвидав, 2009. − 504 с.*

Л.І. Коноп кіна, Л.А. Ботвінікова, О.В. Мироненко, О.В.Фесенко, К.О. Бєлослудцева, Ю.В. Губа

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСОВУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Одним із пріоритетних напрямків державної політики щодо розвитку освіти є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних для творчої праці, професійного розвитку, самоосвіти [7]. Необхідність переходу у навчальному процесі від підходу, заснованого на знаннях, до практико-орієнтованого підходу актуалізує проблему технологій та методів навчання. Застосування інноваційних технологій у навчальний процес грає важливу роль у досягненні визначених цілей підготовки викладачів вищої медичної школи [2,3].

Вищому навчальному медичному закладу потрібен викладач, котрий працює у форматі творчого пошуку, що ґрунтується на здобутках традиційної методики а також повинен долучать інноваційні елементи. Професійна мобільність майбутнього викладача медичного вищу - це властивість особистості, що сприяє швидкому реагуванню на умови, що змінюються, деякі ситуаційні обставини. Професійна мобільність повинна актуалізувати всі потенційні можливості суб'єктної активності викладача і прогнозування професійної самореалізації. Формування професійної мобільності передбачає розвиток здатності інструктора досить швидко і успішно оволодівати необхідними знаннями, сучасними технологіями навчання, а також самостійно набувати відсутні знання і вміння, що забезпечують високій рівень подальшого навчального процесу. Професійна мобільність викладача вищою медичної школи корелює насамперед з індивідуально-психологічними якостями особистості, до яких відносяться сформоване клінічне мислення, високі пізнавальні інтереси, адекватність сприйняття професійної ситуації, прогнозування її розвитку, та, безумовно, визначення умов і засобів корегування діагностично-лікувального процесу. Одним з напрямком цього розвитку є навчання майбутніх педагогів вищої медичної школи різним інноваційним стратегіям навчання, у т.ч. «інтерактивним технологіям» [1].

Поняття «інтерактивні технології» розглядається як сучасний етап розвитку активних методів навчання. Інтерактивне навчання - це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка сприяє розвитку активності та самостійності студентів. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається шляхом активної взаємодії учасників навчального процесу. При цьому студенти і педагог є рівноправними суб'єктами навчання, вони обмінюються досвідом, навичками. Інтерактивне навчання виступає важливою умовою підвищення ефективності навчання. Завдяки активності усіх учасників навчального процесу відпрацьовується вміння працювати у групі (команді). Використання інтерактивних форм і методів навчання зокрема у медичному вищі надає можливості створення комфортних та сприятливих умов навчання, сприяє розвитку творчих здібностей та ініціативності як педагогів, так і сту-

дентів [5,6].

У процесі інтерактивного навчання майбутній педагог виступає суб'єктом навчання: активним учасником подій і власної освіти та розвитку, що забезпечує внутрішню мотивацію навчання та сприяє його ефективності.

Необхідність інтенсифікації та оптимізації процесу підготовки майбутніх педагогів вищого медичного навчального закладу обумовили впровадження різних форм інтерактивного навчання на кафедрі внутрішньої медицини 1 Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України». Такі методи передавання інформації як інтерактивна лекція, «ажурна пилка», навчально-пізнавальні дискусії дають можливість за короткий час опрацювати великий обсяг нового матеріалу. Важливу роль при цьому, безумовно, грають методи ведення дискусії. Поряд з добре відомим форматом дискусії та дебатів цікавими є такі методи як «шкала думок», «парний вербальний потік», «керована розмова». Використання методу роботи в малих групах і парах дає можливість набути необхідних навичок для спілкування з хворими, колегами та іншим медичним персоналом - то що взаємодії професійної команди [4]. Серед методів розв'язування проблем в навчальному процесі майбутніх викладачів-медиків активно використовується «мозковий штурм» у його різних варіаціях (наприклад, в презентації та обговоренні історії хвороби) - «стена мудрості», «обговорення постерів», «обговорення презентацій», «ділова гра». Ситуаційні вправи, імітації, рольові ігри, сценарії проблем відносяться до імітаційних інтерактивних методів та передбачають моделювання життєвих обставин, клінічних та професійних ситуацій, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та запропонованої ситуації. Усі ці заходи, безумовно, впливають на формування клінічного мислення, що має бути кінцевим результатом навчання.

Інтерактивне навчання - це передусім активне діалогове навчання. Проведений аналіз результатів підготовки майбутніх викладачів медичного напрямку в контексті застосування сучасних інноваційних технологій засвідчив, що використання інтерактивних форм та методів навчання створює умови для підготовки компетентного фахівця та розвитку творчих здібностей педагога вищої медичної школи. Використання інтерактивних технологій є також засобом реалізації важливих властивостей майбутніх викладачів, таких як здатність до активної співпраці, взаємодії, креативності. Завдяки впровадженню інтерактивного навчання майбутній педагог медичного вищу приймає участь у процесі навчання на засадах власної освітньої траєкторії, відчуває власну успішність, а отже хід та результат його професійної підготовки набуває особистісно орієнтованого значення.

Список використаних джерел

1. *Айламазьян А.М. Актуальні методи виховання і навчання: ділова гра. - М. : Владос-прес, 2000.* ***2.*** *Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: Монографія / О.І. Гура. - Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. - 332 с.* ***3.*** *Дианкина М. С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психологопедагогический аспект) / М. С. Дианкина. - М., 2002. - 256 с.*

4. Новак О.О. Шляхи розвитку емоційного інтелекту педагогічних працівників / О.О. Новак // Постметодика. - 2010. - № 6 (97). - С.41-48. 5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І.М.Дичківська. - К. : Академвидав, 2004. - 218 с. 6. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Новолокова. - Х.: «Основа», 2012. - 176 с. 7. Образовательный стандарт послевузовской профессиональной подготовки специалистов. Специальность № 040126 «Акушерство и гинекология». - М., 2010.

Т.Ю. Крушинська, А.В. Шарун, С.Ю. Єгорова

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ У СВІТЛІ ФОРМУВАННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОБІОЛОГІЯ, ВІРУСОЛОГІЯ, ІМУНОЛОГІЯ»

Реформа вищої медичної освіти в Україні виступає одним з важливих напрямків європейськоі інтеграції. Студенти, що вступили на спеціальність «Медицина», з 2016 року отримують вищу освіту другого (магістерського) рівня. Нові галузеві стандарти підготовки магістрів базуються на коммпетентнісному підході. І тому набуття чітко визначених загальних та спеціальних (професійних) компетентностей - це є метою при вивченні кожного предмету. Окрім знань та умінь, важлива роль відводиться становленню особистості майбутнього лікаря, розвитку його автономії, відповідальності, та комунікації.

Комунікаційна складова, яка закладена у програмі вивчення дисципліни «Мікробіологія, вірусологія, імунологія» передбачає: формування і використання комунікаційної стратегії, що включає як міжособистісну взаємодію, так і інформаційні технології, формування обґрунтованих висновків і їх донесення пацієнтам і фахівцям.

Це потребує таких компетентностей як абстрактне мислення, здатність встановлювати логічні смислові зв'язки, опановувати сучасні знання. В курсі медичної мікробіології фундаментальні теоретичні узагальнення присутні в основному в разділі «Імунологія». Це використання принципів та закономірностей імунної відповіді задля розуміння методів серодіагностики, профілактики інфекційних захворювань та механізмів імунопатологічних реакцій. При вивченні інших розділів розвиток цих компетентностей може бути забезпечений не стільки їх змістом, скільки відповідними методами навчання. Розвитку логічного мислення студентів на кафедрі мікробіології ДЗДМА, сприяє виконання завдань зі складання порівняльних і узагальнюючих таблиць, що містяться у виданному колективом кафедри «Збірнику завдань зі спеціальної бактеріології», структурно-логічні граф-схеми методичних розробок.

Комунікативна стратегія та тактика міжособистісної взаємодії пов'язані з такими компетентностями як розуміння предметної області і професіональної діяльності, а також здатністю приймати обґрунтовані рішення. Інтерактивні форми навчання будуть найдоцільнішими для цього. Ділові ігри дозволяють не тільки моделювати професійне середовище, змінюючи та обираючи різноманітні варіанти стратегій рішення завдань та розвитку подій, але й дозволяють заощадити час, програти ситуацію знов, накопичуючи досвід задля уникнення

помилок у майбутньому, що є дуже важливим у галузі охорони здоров'я. Моделюючи професійні та соціальні відносини ділові імітаційні ігри, що використовуються при вивченні спеціальної бактеріології і вірусології органічно інтегруються в структуру практичного заняття, зазвичай за сценарієм «лікар - пацієнт» або «консиліум». Виступ в ролі пацієнта, проведення критичного аналізу, оцінка роботи колег сприяє формуванню рефлексивно-комунікативної складової компетентності. Рефлексивна компетентність передбачає уміння виконувати дослідницьку діяльність, рефлексивні властивості свідомості, організаційно-професійні навички. Рефлексія фахівця потребує аналітичних умінь, осмислення та побудови (конструювання) своєї діяльності. Задля цього на кафедрі мікробіології ДЗДМА студентами виконуються індивідуальні завдання, проводиться підготовка презентацій в рамках роботи наукового гуртка, написання рефератів за темами пропущених лекцій, що також передбачає використання різноманітних інформаційних ресурсів. До цієї ж категорії можна віднести участь студентів у наукових конференціях - подготовку друкованих робіт і виступи. Для викладачів кафедри мікробіології керівництво студентськими роботами є одним із пріоритетів наукової діяльності. Щорічно 10-15 наших студентів стають учасниками всеукраїнських конференцій медико-біологічної і гуманітарної тематики.

Використання інформаційних технологій як частина загальної компетентності активізується широким використанням у навчальному процесі сторінки кафедри на сайті ДЗДМА. Там представлена вся інформація щодо його організації та методичного забезпечення, а також ресурси для поглиблення, за бажанням, знань з потенційною можливістю використання різноманітних засобів навчання та засвоєння інформації. Тобто усі ці засоби направлено на здобуття інформаційно-комунікаційної компетентності фахівця, що виявляється у сукупності компетенцій у професійній та комп'ютерно-інформаційній галузях, та зумовлюють готовність майбутнього медика до здійснення ефективної діяльності у клініці, забезпечують здатність виконувати необхідні для цього дії в умовах інформатизації суспільства.

Дуже важливим аспектом комунікації, як міжособистісної, так і пов'язаної з використанням технічних засобів і інформаційних технологій, виступає мовна підготовка студентів. При формуванні методичного і технічного забезпечення занять з мікробіології і інших медико-біологічних дисциплін, необхідно дати можливість засвоєння студентами англійської базової термінології з відповідної області знань. Цьому сприятиме використання англомовних відеофільмів, таблиць та інших наочних засобів навчання, створення бази тестових завдань з паралельним українським та англійським текстом, видання навчальних посібників типу двомовного словника-довідника з дисципліни.

ВИСНОВКИ. Сучасні стандарти підготовки фахівців, засновані на компетентнісному підході, ставлять нові завдання перед працівниками вищої медичної освіти. Оволодіння комунікацією, яка є невід'ємною складовою компетентності магістра медицини, вимагає розробки відповідних методик навчання. При вивченні мікробіології ця задача може бути вирішена за рахунок структурування навчального матеріла, інтерактивних і індівідаулізованих форм аудиторної

та позааудиторної роботи, доцільної організації педагогічного спілкування, широкого використання сайту кафедри та англомовних наочних посібників у навчальному процесі.

Є.Д. Лазарєва, В.О. Петренко

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ЯКІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Інтелектуальна праця - це рушійна сила нашого суспільства, яка характеризується створенням нових продуктів інтелектуальної діяльності, вона є більш складною за фізичну, оскільки потребує не просто чіткого та неупередженого виконання покладених на працівника обов'язків, які при фізичній праці часто здійснюються автоматично, без застосування розумових здібностей, а й певного аналізу своєї діяльності, вибору оптимального рішення, яке виникає у ході виконання конкретного завдання тощо. Доцільно відзначити, що застосування інтелектуальної праці в процесі трудової діяльності стає характерним для більшості сучасних професій, адже відбувається різке збільшення обсягу інформації, яку оброблює працівник, виникає дефіцит часу для прийняття рішень при зростанні їх соціальної значущості та особистої відповідальності.

Інтелектуальну працю можна визначити як працю, яка породжує знання, працю, що вимагає перекомбінування старих елементів в нові конфігурації - в залежності від того, що необхідно зараз - «по праву такі дії можна назвати інноваційними, творчими» [1,с.17]. Розумова праця є ширшою категорією по відношенню до «інтелектуальної праці». Інтелектуальна праця носить вужчий, специфічний характер, в ньому із зазначених вище ознак розумової праці характерних для визначення сутності інтелектуальної праці є лише творча складова, що відноситься до продуктивного структурного елементу розумової праці.

За визначенням П. Друкера для розумової праці не може бути сформульовано чіткого алгоритму дій, працівники розумової праці самі несуть відповідальність за прийняті рішення і за результати своєї діяльності, їм потрібна незалежність у прийнятті рішень; невід'ємною частиною розумової роботи має бути безперервна інноваційна діяльність та запровадження нововведень; працівнику розумової праці потрібно постійно навчатися та постійно навчати інших; продуктивність їх праці не можливо виміряти кількісно, найбільша увага приділяється якості; для підвищення продуктивності праці працівників розумової діяльності, необхідно витрати розглядати з точки зору капіталовкладень [2, с. 87].

Під інтелектуальною працею слід розуміти різновид розумової діяльності, яка полягає у застосуванні творчих та інтелектуальних здібностей працівника, використанням її інтелектуально-творчого потенціалу при виконанні покладених на неї обов'язків у виробництві чи іншій сфері діяльності із застосуванням притаманних особі інтелектуальних умінь, використанням інтелектуальних ресурсів, на основі креативності з метою отримання нового інтелектуального продукту, послуги, інноваційних ідей, удосконалення чинних товарів чи послуг, технологій, комунікацій, соціальних, культурних та політичних зв'язків у сус-

пільстві, які неодмінно стають об’єктами інтелектуальної власності, а отже і об’єктами охорони права інтелектуальної власності [3, с.48].

Вивчення мотивації людини завжди вважалося дуже важким завданням, особливо тому, що мотивація визначається внутрішнім станом людини, виміряти яке неможливо. На сьогоднішній день існує безліч складних і різноманітних теорій, що дозволяють установити причини, які мотивують людину працювати з максимальною віддачею. У цілому всі теорії можна представити як співвідношення трьох напрямків мотивації (задоволення потреб - теорія очікування - теорія постановки цілей).

Мотивацію персоналу як галузь практичної діяльності, що безпосередньо пов’язана з реалізацією інтересів суб’єктів господарювання, взаємодією роботодавців і найманих працівників, механізмів посилення трудової активності, розглядають як одну з провідних складових соціально-трудових відносин [4, с.15].

Специфіка, велика кількість стадій інноваційного процесу висувають особливі вимоги до розробки загальної системи мотивації для промислових підприємств, які орієнтовані на інноваційний шлях розвитку.

В інноваційних умовах розвитку велику роль відіграє персонал підприємства, тобто його творча та розумова праця, що є активним учасником створення, впровадження та поширення інновацій, тому питання мотивації грає важливу роль в інноваційній діяльності підприємства. Інноваційна діяльність - це комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління та ін. [5, с.39].

Мотивація - це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації [6, с.12]. Мотивація - це те, що активізує, стимулює людину і направляє її дії на досягнення поставленої цілі [7, с.9]. Мотивація - це процес спонукання себе й інших до діяльності для досягнення особистих цілей або цілей організації [8, с.360]. Мотивація - процес задоволення працівниками своїх потреб і очікувань в обраній ними роботі, здійснюваний у результаті реалізації їх цілей, узгоджених з цілями і завданнями підприємства, і одночасно з цим як комплекс заходів, що застосовуються з боку суб'єкта управління для підвищення ефективності праці працівників [9]. Мотивація - це внутрішня енергія, що включає активність людини в житті і на роботі [10, с.10].

В даний час в світовій практиці формується концепція не просто людського капіталу, а капіталу інтелектуального. Інтелектуальний капітал тим цінний, що в нім можна побачити такі складові: людський капітал - людина, його знання, освіта, професіоналізм; й інновації - результат творчої праці, інтелектуальний продукт [11, с.275]. Якщо говорити в цілому, то в Україні існують певні труднощі з мотивуванням персоналу. Це, перш за все, пов’язано з тим, що найбільш дієвими інструментами мотивації у нас є фінансові, проте більшість керівників прагнуть не витрачати кошти на мотивування персоналу. Тому частіше використовують певні санкції за невиконання завдання. Нематеріальна мотивація у нас також використовується, але меншою мірою, оскільки є менш дієвою. Хоч на

підприємствах і створюється певна культура та традиції, що сприяє ефективному виконанню роботи, проте фінансові виплати - поки що найкращий стимул для українців, оскільки заробітні плати порівняно з цінами зростають меншими темпами [12, с.58].

Цікавою технологією ефективних мотивацій для вітчизняних підприємств доцільно запропонувати систему грейдування. Питання грейдування, тобто створення ієрархії посад, яка дозволяє визначити правильний (справедливий і ринково обґрунтований) рівень компенсації для кожного працівника, стає все більш актуальним для великої кількості компаній [13, с 30].

Грейдинг являє собою багатогранне явище. Впроваджуючи та використовуючи систему грейдів, кожне сучасне підприємство має змогу не лише удосконалити систему мотивації, а й покращити систему управління персоналом у цілому. Грейдинг дає можливість підприємству мати прозору систему посадових окладів, яка буде зрозуміла і працівникам, адже відомо, що працівник, відчуваючи причетність до організації та цілковиту поінформованість про внутрішні процеси, є більш відданим підприємству [14, с.239]. Таким чином, грейдинг можна розглядати як один із інноваційних механізмів мотивації творчої праці. Але. для підвищення конкурентоспроможності кожному закладу вищої освіти потрібно впроваджувати свій власний мотиваційний механізм управління творчою працею персоналу, його креативністю.

Список використаних джерел

1. *Лебединцева, Л.А. Инновационная сущность интеллектуального труда и интеллектуальная собственность / Л.А. Лебединцева // Вестник Санкт-Петербургского гос. университета. - Серия: Социология. Психология. Педагогика. - 2011. - Вып. 3. - Ч. 1. - С. 92-103.* ***2.*** *Друкер, П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: пер. с англ. / П.Ф.Друкер. - М.: Вильямс, 2004. - 272 с.* ***3.*** *Вахонєва, Т.М. Щодо визначення сутності поняття інтелектуальної (творчої) праці / Т.М. Вахонєва // Наука і правоохорона. - 2014. - № 4. - Ч. 2. - С. 46-50.* ***4.*** *Шершеневич, Г.Ф. Авторское право на литературные произведения / Г.Ф.Шершеневич. - Казань: Тип. Имп. ун-та, 1891. - 321 с.* ***5.*** *Колот, А.М. Мотивація персоналу: підруч. / А. М. Колот. - К.: КНЕУ, 2002. - 337 с.* ***6.*** *Тарасова, О. В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О. В. Тарасова //Економіка харчової промисловості, 2012. - № 1. - С. 37 - 41.* ***7.*** *Колот, А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу : Навч. посібник. / А. М. Колот. - К. : КНЕУ, 1998. - 224 с.* ***8.*** *Травин, В. В. Мотивационный менеджмент : Модуль III : Учеб.-практич. пособие. - [2-е изд., испр.] / В.В. Травин, М. И. Магура, М. Б. Курбатова. - М. : Дело, 2005. - 96 с.* ***9.*** *Мескон, М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. - М. : Дело, 1992. - 704 с.* ***10.*** *ШапироС.А. Мотивация и стимулирование персонала [Електронний ресурс] / С.А.Шапиро. - М. : ГроссМедиа, 2005. - 224 с. - Режим доступу: http://www.psi-test.ru/pub/shapiro/oglav.html.* ***11.*** *Сисоліна, Н.П. Мотиваційні механізми на сучасному підприємстві / Н.П.Сисоліна, С.С.Нісфолян // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2017. - Вип. 31. -С. 273-279.* ***12.*** *Зеленько, Г.І. Мотивація як чинник підвищення ефективності праці персоналу підприємства / Г.І. Зеленько, Л.Ю. Ганжурова // Наукові записки НаУКМА. – Том 133. – 2012. – Економічні науки. – С. 65-70.* ***13.****Савочкин, Д. Формирование грейдинговой сетки компании / Д. Савочкин // Управление персоналом. – №10 (229). - 2012. - С. 29-31.* ***14.*** *Ткач, О.А. Грейдинг як сучасна технологія системи мотивації / О.А. Ткач // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2013. – №1–2 (2). – С. 235–240.*

Л.І. Конопкіна, Л.А. Ботвінікова, О.В. Мироненко,
О.В. Фесенко, К.О. Бєлослудцева, Ю.В. Губа

ДОСВІД РОБОТИ «ПАЛАТНОЇ КОМАНДИ» ЯК НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНОЇ ФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЩО РОЗМОВЛЯЮТЬ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У МЕДИЧНОМУ ВИШІ

Дуже важливим і складним етапом виробничої практики за фахом «внутрішні хвороби» для іноземних студентів IV курсу, котрі навчаються англійською мовою, є організація засвоєння практичних навичок. Актуальним є навички, що пов'язані з навчанням студентів спілкуванню з хворим, обстеженням хворого, а також роботою з первинною медичною документацією, у тому числі історією хвороби [6,7]. Обмін досвідом та взаємодія з деякими закордонними медичними школами (Германії, Австрії, США) стали підставою для впровадження принципу «палатної команди» під час виробничої практики студентів в умовах терапевтичної клініки [4,5].

Студентський девіз роботи палатної команди: «… навчаючи інших, навчаєшся сам». До складу кожної палатної команди було введено студента IV курсу, лікаря-інтерна або клінічного ординатора що, безумовно, володіє англійською мовою. Таким чином, створено структуру функціонального вертикального підпорядкування медичного персоналу, що відповідає вимогам щодо надання всебічної кваліфікованої допомоги хворому у клініці [1]. Координацію роботи усіх членів палатної команди здійснюють досвідчені викладачі, контролюють правильність оволодіння практичними навичками щодо фізікального обстеження пацієнта: у тому числі збору скарг, анамнезу хвороби та життя. Важливим моментом є навчання студентів діагностичними методами, що застосовуються у клініці внутрішніх хвороб, таких як проведення і розшифровка спірометрії, проведення і розшифровка ЕКГ, трактовка рентгенограм та комп'ютерних томограм органів грудної, черевної порожнини, даних ЕхоКГ та Доплер-ехоКГ, УЗД внутрішніх органів тощо. Особлива увага надається головним принципам надання медичної допомоги при невідкладних станах: гіпертензивному кризі, нападі ядухи при бронхіальній астмі, набряку легень, гострій зупинці серця, пароксизмальній тахікардії і миготливій аритмії, синкопальних станах.

Важливою частиною роботи «палатної команди» є участь в обходах професорів і доцентів кафедри, консиліумах, клінічних та патолого-анатомічних конференціях лікарні а також участь у роботі «Школи молодого клініциста», що регулярно проводиться на кафедрі внутрішньої медицини 1. Ці заходи грають велику мотиваційну роль у формуванні професійного кругозору та етикету майбутнього спеціаліста [2,3]. Щоденно керівник виробничої практики проводить теоретичний тренінг згідно з питаннями, що виникли у членів «палатної команди» під час клінічного розбору хворих, та пояснює, наприклад, коло питань, що обговорювалися на консиліумах або конференціях.

Для визначення ефективності виробничої практики у «палатної команді» вивчали вхідний та вихідний рейтинги кожного студента за рівнем засвоєння на практиці професійних знань та вмінь згідно з учбовим планом. Порівняння результатів успішності виробничої практики у «палатній команді» та за індивідуальними завданнями, як було традиційно, свідчить про те, що студенти-співробітники команди одержали рейтинговий бал у середньому на 18-21% вище.

Таким чином, створення «палатної команди» є ефективною формою проведення виробничої практики для студентів, котрі навчаються англійською мовою, що сприяє підвищенню рівня професійних знань та практичних навичок щодо обстеження терапевтичного хворого.

Список використаних джерел

1. *Абрамов А.А. Методика обучения в интернатуре СПбМАПО по специальности «Стоматология общей практики» // Институт стоматологии: научно-практический журнал. - 2008. - № 2. - С. 24-26.* ***2.*** *Алямовский В.В., Дуж А.Н., Соколова О.Р. и др. Трансформация мотивации в послевузовском обучении // Актуальные проблемы и перспективы развития российского и международного медицинского образования. Вузовская педагогика: материалы конф. Красноярск: Версо, 2012. - С. 319-321.* ***3.*** *Витенко И.С. Особенности мотивации профессиональной деятельности у студентов медицинских вузов и интернов. //Медична психологія. - 2009. -№ 4. - С. 9 - 12.* ***4.*** *Дьяченко В.Г., Костакова Т.А., Пригорнев В.Б. Профессиональные мотивации будущих врачей // Электронный журнал «Вестник общественного здоровья и здравоохранения Дальнего Востока России». - 2011.-№ 2, вып. 3.* ***5.*** *Ехалов В.В., Слива В.И., Станин Д.М. и др. Принципы подготовки врачей-интернов разных специальностей по циклу «Неотложные состояния» // Медицина неотложных состояний. - 2011. - № 4 (35).* ***6.*** *Кулавский В.А., Насырова С.Ф., Хайруллина Ф.Л. и др. Совершенствование методов обучения в подготовке интернов акушер-гинекологов // Науч.-практ. конф. «Актуальные вопросы хирургии и последипломной подготовки врачей хирургического профиля», Уфа, 23.05.2012: сб. тр., приложение № 2. - 2012. - С. 266-270.* ***7.*** *Нагорная Н.В., Остропольец С.С., Бордюгова Е.В. и др. Пути активизации деятельности врачей-интернов // Интернет-издание: Журнал «Здоровье ребёнка». - 2011. -№ 3 (30). http://www.mif-ua.com/archive/article/21924*

К.С. Олійник

ПОТЕНЦІАЛ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Нині в нашій державі суттєво зріс спектр соціальних проблем (надання соціальних гарантій учасникам АТО, соціальна допомога хворим на ВІЛ-інфекції, соціальна реабілітація переселенців і мігрантів, соціальна робота з малозабезпеченими категоріями населення, допомога особам, які звільнені з місць позбавлення волі та ін.) з якими стикаються українці, а тому необхідно ще під час навчання у закладах вищої освіти необхідно суттєво підвищити рівень професійної підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 231 «Соціальна робота». Сьогодення, як відзначають науковці, позначається «реалізацією програми структурного реформування вищої освіти в тісній взаємодії з іншими освітніми ланками, що забезпечує збереження досягнень минулого та приведення системи

вищої освіти у відповідність зі світовими науковими здобутками» [1, с. 56].

У нашому баченні теоретичні знання і практичні уміння, отримані у процесі неперервної освіти («молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр»), дозволять суттєво збагатити професійні компетенції та дадуть змогу майбутньому фахівцеві успішно будувати свою професійну кар'єру. У «Хартії про ціложиттєве навчання» [4] задекларовано, що особа повинна набувати нові знання та опановувати новими технологіями впродовж усього свого життя. Ми переконані у тому, що саме неперервна освіта забезпечить майбутнім соціальним працівникам затребуваність на ринку праці.

Під неперервною професійною підготовкою розуміємо таку діяльність освітніх закладів, яка спрямована на розвиток позитивної внутрішньої мотиваційної сфери та вдосконалення особистісно-професійних якостей, отримання ґрунтовних знань та формування умінь та навичок. У системі неперервної професійної підготовки очевидний пріоритет має вища школа, яка визначає цілі, а також зміст діяльності інших ланок. Поділяємо позицію А. Фурмана [3] у тому, що неперервність обумовлена циклічно-вчинковою парадигматикою, яка відображає перетворення студента у компетентного фахівця.

Як доводить Н. Ничкало [2] у контексті неперервності професійної підготовки особливої актуальності набуває забезпечення адресної спрямованості знань, шляхом безперервного занурення студентів в сферу майбутньої діяльності, стимулювання механізмів саморозвитку та самовдосконалення в контексті опанування професійними знаннями та уміннями. Авторка доводить, що неперервна освіта реалізується шляхом:

- створення інтегрованих навчальних планів та програм для підготовки кваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти;
- формування потреби й здатності до самонавчання та саморозвитку;
- оптимізації системи перепідготовки фахівців, що передбачає вдосконалення фахового рівня відповідно до потреб ринку праці.

У психолого-педагогічному баченні неперервність має суттєвий позитивний вплив на: розвиток професійного та інтелектуального самовизначення; формування готовності до майбутньої професійної діяльності; вдосконалення процесуальних складових професійної діяльності, використання отриманих знань і умінь для виконання професійних обов'язків.

До уваги було взято той факт, що для більшості учнів коледжів та студентів молодших (перший та другий) курсів ЗВО, які навчаються за спеціальністю 231 «Соціальна робота» домінуючими є, в основному, загальні пізнавальні інтереси. Пізніше, на другому та третьому курсах навчання у ЗВО починає зростати значимість професійних дій, налагоджується професійне цілепокладання майбутнього фахівця. І лише згодом, за даними нашого власного опитування, (на третьому та четвертому курсах бакалаврату) у студентів активно розвиваються професійні практичні інтереси в соціальній сфері, вони оволодівають професійними цілями, у них формується орієнтація на майбутню діяльність.

У контексті основоположних засад неперервності професійної освіти майбутніх фахівців спеціальності 231 «Соціальна робота» доцільно спочатку охопити учнів коледжів, пізніше вдосконалити освітній процес в закладах вищої

освіти під час здобуття студентами освітнього рівня «бакалавр», а потім потрібно дати можливість студентам розширити спектр отриманих знань та поглибити практичні уміння й навички під час навчання у магістратурі. Вагомим потенціалом володіє й післядипломна освіти, де активно продовжуються процеси професійного вдосконалення.

Таким чином, неперервність професійної освіти майбутніх соціальних працівників має бути нині одним із провідних принципів організації освітнього процесу. Лише таким чином, можна забезпечити формування професіоналізму майбутніх фахівців, сформувати систему ціннісних орієнтацій, що дасть можливість вдосконалити професійні уміння та розширити професійний світогляд. Вважаємо, що професійна підготовка майбутніх фахівців є доволі складною конструкцією, її оптимізація можлива за умови неперервності.

Список використаних джерел

1. *Левочко М. Т. Проектування методичної системи освіти при підготовці фахівців у системі «коледж - університет». Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні, методологія, організація : зб. тез доповідей учасників VI міжнар. наук. конф.; Держ. ком. стат. України; ред. кол.: І.І. Пилипенко (гол. ред) [та ін.]. К. : ДП «Інформаційно-аналітичне», 2009. С. 52-56.* ***2.*** *Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць / за ред. І. Я. Зязюна, Н. Г. Ничкало. К., 2001. Ч. І. С. 35-43.* ***3.*** *Фурман А. В. Інноваційна психодидактична модель професійної підготовки фахівців соціономічних професій. Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 30-31 березня 2017 р.) [ред. кол. Є.М. Потапчук (голов. ред.)]. Хмельницький : ХНУ, 2017. С. 53-55.* ***4****. Хартія про ціложиттєве навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.eu-edu.org/news/info/87. Загол. з екрану.*

O.V. Monastyrna

ACTIVE LEARNING STRATEGIES IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE (TEFL)

The integration of Ukraine into the international community and the establishment of closer economic, political and cultural partnership has led to a significant increase of the need to have a good command of at least one foreign language. Ukrainian higher educational institutions are actively involved in the process of European integration of higher education, shifting priority directions to the inclusion of English in the curriculum at all stages of specialists' education. Hence, the necessity of application of modern and effective teaching approaches in EFL classes in order to produce the best possible results of student's foreign language acquisition is of paramount importance.

Implementation of the active learning strategies in an EFL classroom can be one of the possible solutions to the task.

There are various definitions of active learning. For example, C. Bonwell and J. Eison define active learning as instructional activities involving students in doing things and thinking about what they are doing [1]. Learning activities that promote

active learning are focused on development of student's skills, rather than on teacher-to-student transmission of information.

Active learning is based on the constructivist learning theory according to which every person constructs their own understanding of the world around them and has their own convictions and vision of the world. That means that in the process of learning students are given an opportunity of constructing their knowledge, skills, and abilities themselves through interaction with each other on the basis of previous experiences. They discover and transform new information, checking that new information against what is already known to them [2].

In general, active learning refers to the level of student's engagement in the educational process. The main goal of the teaching approach is to make students active participants in the learning process. Students are not any longer considered as passive agents, whose role in learning is to receive knowledge from the teacher, but as active participants, who acquire the necessary knowledge and skills on their own, interacting with one another.

Working in a small groups or in pairs, students actively interact «face-to-face» with their classmates that helps them not only to practice and improve their communication skills but during such an interaction they made a mutual impact on each other's knowledge and skills by learning from one another. They explain material to each other, discuss it, teaching one another what they know.

Active learning approach can provide students with an effective way of mastering a foreign language and, moreover, it contributes to positive motivation for its acquisition and potential growth of the student. In the process of different learning activities that are built on active interaction between students, they involuntarily acquire knowledge and skills, based on their experience. Learners are actively involved in educational process and thus they can express their opinion on different topics, participate in discussions, understand facts and their application, analyze, make decisions, thereby promoting competencies such as critical thinking, decision-making, while at the same time improving their language skills.

The main aims of the approach can be achieved in diverse environments (university, school etc.), by all age groups (children, teenagers, adults, etc.) and implemented by using a wide range of means, such as:

Work shops that allow students to prepare an academic activity on a given (chosen) topic and present it during regular classes in the course of which all students are actively involved in the learning process and discussions. In preparation students collect and summarize information that is required, using specific literature or electronic materials. Since this search is done using different sources in English, it strongly contributes to student's foreign language acquisition.

Role plays are used to create specific situations in which students have an opportunity of taking on different roles while solving the given task. It is an effective technique that contributes to the development of student's speaking skills providing them with an opportunity for spontaneous communication.

Class discussions enable the development of student's speech fluency as well as their motivation and interest in the learning process through conversations, sharing their opinions and experiences on a given issue. Discussion can be applied in various

activities such as comparison of two connected pictures that provide a visual hint for questions to be discussed.

Brainstorming activities are aimed at encouraging students to find a creative solution to the complex issue through group discussion.

Peer teaching or learning through teaching creates appropriate conditions for student's active cooperation with one another and that helps them not only to practice and improve their communication skills but also during such an interaction students have a mutual impact on each other's knowledge and skills by learning from each other. In short, the technique occurs when one student who acts as a peer teacher receives from the regular one a task that requires the organization and conduction of several learning activities (that are usually based on a coursebook) that may involve speaking tasks (comparison of several pictures, their description, answering relevant questions, etc.), vocabulary exercises, explanation of grammar material, and others.

References

1. *Bonwell, C.C., Eison, J.A./ C.C. Bonwell, J.A. Eison.// Active learning: Creating excitement in the classroom, ASHE-ERIC Higher Education Report. - 1991. - 1. - P. 5.* ***2.*** *Tarnopolsky, O.B., Monastyrnaya, A.V. Constructivist approach to teaching English as a foreign language / Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції (25-26 травня 2018 р.). Дніпро, 2018. - с. 165-166.*

Scientific supervision by O.B. Tarnopolsky, Doctor of Pedagogy, Full Professor.

Г. І. Слободяник, О. В. Нікітюк

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НА ВІЙСЬКОВИХ МЕДИЧНИХ КАФЕДРАХ ТА КУРСАХ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗСУ

Якість освіти на військових медичних кафедрах і курсів можна тлумачити як ступень задоволення учасників освітнього процесу наданими військовими медичними кафедрами та військовими медичними курсами освітніми послугами (на даний час пройшло вісім курсів допідготовки офіцерів запасу медичної служби в Української військово-медичної академії - УВМА) або ступень досягнення поставлених освітніх цілей і завдань.

Найбільш поширеною думкою є те, що якість освіти - це відповідність певній нормі, стандарту. Іншими словами, якість визначає корисність, цінність об'єктів, їх здатність задовольнити певні потреби або реалізувати певні цілі, норми, тобто виражає адекватність вимогам, потребам, нормам. Але разом з тим, поняття норми не є абсолютним, незмінним, фіксованим. Ці норми зазнають постійних змін, набувають нових меж, якостей тощо.

Підходи для визначення якості і компетентності освіти на військових медичних кафедрах і курсах до підготовки офіцерів медичної служби потрібно привести до єдиного державного стандарту на нашу думку, як колись було у Радянському Союзі, бажано зробити єдину українську систему, чи на базі «натовських стандартів» (тоді потрібно повністю змінити відношення до військової медицини та перевести її на «натовські стандарти» не тільки на словах і прове-

дення декількох навчань типу «Медсанбат»), а повністю оновити матеріально - технічну базу у медичних пунктах, медичних ротах військових бригад по «натовським стандартам». Поки приходиться спостерігати інше. Таким чином, компетентність навчання майбутніх офіцерів медичної служби слід розглядати під новим кутом відношення держави, як якісну систему соціально - зумовлених показників рівня знань, умінь та професійних навичок, ціннісного ставлення до світу, якими повинен оволодіти курсант чи студент, майбутні дійсні офіцери медичної служби, офіцери медичної служби запасу чи резерву.

Якість освіти та компетентність повинна досягатися основними умовами військово-медичної освіти: 1. Управлінням освіто-військовим процесом; 2.Науково-методичною роботою; 3. Кадровим забезпеченням; 4. Матеріально-фінансовим забезпеченням.

Якість результатів освітнього процесу реалізується: 1. За змістом освітнього процесу; 2. Процесом навчання; 3. Викладанням матеріалу.

У підсумку якість результатів освітнього процесу оцінюється: 1. Знаннями курсантів та студентів; 2. Уміннями курсантів та студентів; 3. Володіннями і навичками; 4. Вихованості; 5.Розвитком особистості.

У свою чергу, якість освіти і компетентність курсанта навчального закладу слід розглядати як його відповідність і адекватність в доктринах військової освіти, державно-військових стандартах, навчальних програмах, соціальним вимогам і нормам, прийнятим в освітніх документах. Також на компетентність випускника офіцера впливають також його певні особистісні риси, тому, поряд із якістю освіти, є сенс говорити про якість випускника як особистості, тобто про адекватність майбутнього офіцера до зовнішнього світу. Є внутрішня якість курсанта, його потенціал трансформується у зовнішню якість у процесі її діяльності через затребуваність одержаних ним знань і вмінь. Основою, ядром якості майбутнього офіцера є якість його інтелекту, що охоплює духовно-моральну, ідеологічну, національно-патріотичну компетентність.

Навчання за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби має свої особливості, однак воно має відповідати загальноприйнятим в державі стандартам. Нормативно-правові яким, які регулюють підготовку офіцерів запасу, а саме наказ МОУ Та МОНУ від 14.12.2015 року № 719/1289 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу» та наказ МОУ, МОЗУ та МОНУ від 29.06.2016 року № 322/631/709 «Про затвердження Інструкції по організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби» мають суттєві відмінності. Причому у програмі навчання офіцерів запасу усіх спеціальностей 55 % навчального часу відводиться на підготовку студента як загальновійськового офіцера і 45% навчального часу як військового фахівця (танкіста, артилериста, медика та іншого спеціаліста. На навчання офіцера-медика - такі предмети: основи тактики медичної служби,військовій токсикології, цивільної оборони. В програмі підготовки офіцерів запасу медичної служби лише 20,6 % навчального часу відводиться на військові дисципліни - на нашу думку це недостатньо.

Отже програма підготовки та якість навчання та їх компетентність офіцерів

медичної служби запасу потребує змін, а саме збільшення військової складової при підготовці офіцерів запасу хоча б до 35 -40%, адже рівень знань та практичних навичок з військових дисциплін офіцерів запасу медичної служби є дуже низьким і потребує значних змін матеріального забезпечення.

Список використаних джерел

1. *Програма 17 міжнародної наукової конференції «Новітні чинники впливу на формування особистості студента-майбутнього лікаря», секція II,Слободяник Г.І., доповідь: «Стан військової медицини в зоні бойових дій - патріотичне виховання у підготовці студентів-медиків». К., - 2017. - с.4.* ***2.*** *Програма Другої Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції «ВІЙНА НА ДОНБАСІ. 2014-2016 рр.». Доповідь: Нікітюка Олександра, Слободяника Геннадія, Копичко Наталії :»Діяльність Восьмих курсів перепідготовки офіцерів медичної служби запасу (січень-вересень 2015 року)». К., - 2017. - с.6.* ***3.*** *Законопроект України:»Про систему реабілітації в Україні». Обговорення законопроекту. Доповідач представник Уповноваженого Президента України з питань реабілітації учасників АТО Н.Зарецька. Доповнення Г.І. Слободяника та ін. Біла Церква. РДА. 16 жовтня 2017 р. - 28 с.* ***4.*** *Нікітюк Олександр, Слободяник Геннадій, Копичко Наталія. Діяльність восьмих курсів перепідготовки офіцерів медичної служби запасу (січень - вересень 2015 р.). //Мат. Другої Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції «Війна на Донбасі 2014-2016 рр.». УДК 355.54. К., - 2017. - с.60-64, 284.* ***5.*** *Нікітюк О.В., Андрейко Я.Т., Слободяник Г.І., Копичко Н.М.. Формування особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я в процесі навчання за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу. //Мат.XVIII Міжнар. наук. конф., пам'яті засновника і керівника Поканевича Валерія Володимировича. «Новітні чинники формування особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я». К., - 2018. - с.127-130.* ***6.*** *Слободяник Геннадій, Нікітюк Олександр. З власного досвіду організації медичного та кадрового забезпечення військової частини В 3500 - А 2227 (40 окремої артилерійської бригади - 40 - ОАБр). Програма Третьої всеукраїнської наукової військово-історичної конференції «ВІЙНА НА ДОНБАСІ. 2014-2018 рр.».19 квітня 2018 року. К., - 2018. - с.10-11.* ***7.*** *Слободяник Г.І. Досвід організації медичної служби військової бригади та роль особистості та патріотичного виховання у підготовці офіцерів медичної служби. Програма XVIII Міжнародної наук. конф., пам'яті засновника і керівника Поканевича Валерія Володимировича 20 березня 2018 року «Новітні чинники формування особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я». К., - 2018. - С.4.* ***8****. Нікітюк О.В., Андрейко Я.Т., Слободяник Г.І., Копичко Н.М.. Київське військове-медичне училище (1939-1958 рр.) - альмаматер підготовки військових фельдшерів. Програма наук.-практ. конф.:»Історія медичної науки, практики та освіти», 26-27 квітня 2018 року. К., - 2018. - С.6.* ***9.*** *Нікітюк О.В., Андрейко Я.Т., Слободяник Г.І., Копичко Н.М. Київське військове-медичне училище (1939-1958 рр.) - альма-матер підготовки військових фельдшерів. //Збірка статей та тез наук.-практ. конф.:»Історія медичної науки, практики та освіти». К., - 2018. - с.347 -361.* ***10.*** *Слободяник Г.І., Нікітюк О.В. Якість освіти та компетентність офіцерів запасу медичної служби у процесі навчання на кафедрах медицини катастроф та військової медицини. //Тези доповідей. науково-метод. конференції Військової академії (м. Одеса). «Наукові основи функціонування системи метод. роботи у Військовій академії та шляхи підвищення її ефективності». Одеса, - 2018. - с.48-52.* ***11.*** *Нікітюк О.В., Слободяник Г.І..Формування мужності - важлива складова у патріотичному вихованні військовослужбовця. //Зб. тез доповідей Міжн. наук.-техн.конф.: «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки сухопутних військ» 17-18 травня 2018 р.. Національна академія сухопутних військ ім..Гетьмана Сагайдачного.- Львів, - 2018. - с.314-315.* ***12.*** *Програма Міжнародної науково - технічної конференції: «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки сухопутних військ» 17-18 травня 2018 року. Національна академія сухопутних військ ім. Гетьмана Сагайдачного. Секція 6:»Науково-технічні та психолого-педагогічні аспекти підготовки військ». Доповідь:Нікітюка О.В., Слободяника*

Г.І.Формування мужності - важлива складова у патріотичному вихованні військовослужбовця. 30.03.2018 р. Львів, - 2018. - с.385. ***13.*** *Слободяник Г.І. Організація та надання медичної допомоги у зонах проведення бойових дій (АТО, ООС) військовослужбовцям при гострих захворюваннях, станах та травмах у військових частинах, бригадах, закладах. Книга-посібник. К., - 2018. - С.102.*

Н.В. Лончук

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Виходячи з головної мети випереджаючої освіти для сталого розвитку - навчання молоді управлінню якістю життя, навчальний заклад має створити такий освітній простір, в якому це поняття є свідомою потребою й мірилом освіченості, що досягається шляхом розвитку загальної культури учасників освітнього процесу, методом активізації інтелектуального потенціалу, розвитком творчої діяльності, зростанням рівня компетентності особистості.

А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак «технологію виховання» розглядають як науково обґрунтовану систему педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на розв’язання конкретного виховного завдання [1]. Сучасне виховання має відігравати випереджальну роль в розбудові демократичного процесу, ґрунтуватися на кращих здобутках національної культури й педагогіки, протидіяти соціальній деградації, стимулювати самоорганізацію та особисту відповідальність людей, формувати демократичність [3].

Серед компонентів концептуальної структури випереджаючої освіти слід підкреслити інноваційність, компетентісний підхід до здобуття освіти (орієнтований на вироблення власних моделей поведінки в різних ситуаціях, акцентує увагу на предметно-дієвому компоненті, застосуванні у повсякденному житті), виховання відповідальності у молоді, використання проективних технологій в освіті[4]. Саме тому пріоритетними напрямками виховної роботи в Кам'янському медичному коледжі визначено:

- виховання справжнього громадянина і патріота України (згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді);
- формування системи основних компонентів духовного світу особистості з використанням досвіду духовності, звичаїв і традицій українців;
- формування у суспільній свідомості переваг здорового способу життя, культу соціально активної, фізично здорової та духовно багатої особистості;
- створення необхідних умов для ефективного розвитку студентського самоврядування, виявлення його потенційних лідерів та організаторів;
- забезпечення високого рівня професійності та вихованості молодої людини, сприяння розвитку індивідуальних здібностей, таланту та самореалізації, виховання свідомого ставлення до професії медичного працівника.

Циклова методична комісія кураторів груп є важливою ланкою навчально-виховного процесу, яка забезпечує організацію виховної роботи в коледжі. Куратори здійснюють організаційно-виховну роботу в закріплених групах, співпрацюють із завідуючими відділеннями, викладачами, працівниками гуртожит-

ку, студентським самоврядуванням, батьками студентів. На семінарах та засіданнях циклової методичної комісії кураторів груп обговорюються нагальні проблеми освітнього процесу, відбувається обмін та вивчення передового педагогічного досвіду, новітніх концепцій виховання.

У стінах медичного коледжу студенти не тільки отримують глибокі професійні знання, а й вчаться гуманності, милосердю, вмінню співпереживати. Беруть активну участь у громадському житті та позанавчальній роботі, є учасниками волонтерського руху, доброчинних акцій та соціальних проектів.

Педагогічним колективом коледжу проведено цілу низку обласних і міських соціальних проектів і тренінгів із залученням телебачення, ключовим меседжем яких став зв'язок із громадською думкою, інформація про стан справ у медичному коледжі, формування довіри до медицини, підвищення рівня медично-профілактичної освіченості жителів міста, зростання рейтингу медичної професії.

Значне місце у навчально-виховному процесі посідає виховання у студентів гордості за обрану професію, розвиток індивідуальних інтелектуальних здібностей. Цьому сприяють такі заходи: посвята у студенти; відвідування студентами пологового будинку; зустрічі зі співпрацівниками центру планування сім'ї; заходи тижня за фахом, який передбачає участь у професійному конкурсі, науково-дослідницькій роботі студентів; урочисте святкування випуску молодих фахівців тощо.

Кам`янський медичний коледж активно співпрацює з Центральною міською бібліотекою ім. Т.Г.Шевченка. За вагомий внесок у виховання молодого покоління та підтримку бібліотек м. Кам`янське колектив медичного коледжу було нагороджено Дипломом визнання. Представники студентської молоді Кам`янського медичного коледжу є переможцями та лауреатами міського фестивалю художньої самодіяльності студентів «Студентська весна», міського фестивалю військово-патріотичної пісні «Солдати миру», міського фестивалю-конкурсу української пісні «Вінок України».

Важливою частиною виховної роботи є тісний зворотній зв'язок із батьками студентів, що реалізується шляхом запрошення батьків на всі виховні заходи, які відбуваються в коледжі, проведення батьківських зборів. Таким чином, виховна робота постійно здійснюється на заняттях, виховних годинах, позакласних заходах та через індивідуальне спілкування шляхом взаємодії між викладачами та студентами, їх батьками.

Список використаних джерел

1. *Випереджальна освіта для сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rpp.nashaucheba.ru/docs/index-892.html.* ***2.*** *Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку: Науково - методичний посібник. - Дніпропетровськ, 2011. - 200 с.* ***3.*** *Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник / А.С.Нісімчук, О.С.Падалка, О.І.Шпак. - К. : Просвіта, 2000. - 368 с.* ***4.*** *Нові інформаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://it-tehnolog.com/statti/novi-informatsiyni-tehnologiyi-v-osviti.*

С. І. Нестуля

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ У ВНЗ УКООПСПІЛКИ «ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Проблема формування лідерської компетентності у студентської молоді набуває вкрай гострої актуальності у світлі компетентнісного підходу підготовки випускників закладів вищої освіти. Адже колишні студенти, особливо бакалаври та магістри з менеджменту, будуть брати на себе відповідальність за долю фірм, організацій, трудових колективів, міських громад і країни загалом. Відтак, ще на студентській лаві вони мають отримувати теоретичну підготовку і практичний досвід в світлі сучасної лідерської парадигми, яка потребує не лише професійних знань, але й лідерського світоглядного бачення.

Для того, щоб студентська молодь використовувала здобутки лідерології при реалізації практичних завдань студентського самоврядування, та з метою формування лідерської компетентності студентів в Полтавському університеті економіки і торгівлі з 2008 року введено спецкурс за вибором «Основи лідерства». Метою курсу авторський колектив у складі д.і.н., професора, ректора університету Нестулі О.О. та доцента кафедри управління персоналом та економіки праці, к.і.н. Нестулі С.І. визначає реалізацію основних компонентів сучасної парадигми освіти та структурних елементів лідера-професіонала: *когнітивних* - дати знання про класичні і сучасні концепції лідерства, *діяльнісно-творчих* - озброїти вмінням і навичками професійної взаємодії та комунікації; *аксіологічних* - вводити студента у світ загальноприйнятих цінностей та цінностей лідерства, *особистісних* - розвивати у студентів постійну потребу і прагнення до самовдосконалення [1; 2].

Авторською програмою передбачено розгляд таких питань у темах, які мають допомогти у становленні лідерів: Чому реалії сьогодення вимагають саме лідерських якостей? Чим лідерство відрізняється від менеджменту? Еволюція теорій лідерства. Різні типи і стилі поведінки лідерів. Особистісні аспекти лідерства. Що робить лідера харизматичним? Лідерство як система фреймів. Влада і вплив лідера. Складові емоційного інтелекту лідера. Робота лідера з командою. Роль лідера у створенні місії та стратегії організації, у формуванні корпоративної культури та багато інших питань, які дають можливість студентам з’ясувати сутність лідерства та озброюють їх методиками формування лідерських рис.

Практичні заняття проходять у вигляді міні-тренінгів з використанням найновіших інтерактивних методів: рольові та ділові ігри, ситуативні завдання, самопрезентації, підготовка власних і групових проектів. Широко застосовуються тести самоаналізу для саморозвитку: «Самооцінка лідера: якості лідера-менеджера»; «Самооцінка лідера: здібності до керівництва командою»; «Самооцінка лідера: розвиток когнітивних можливостей» тощо.

З метою впровадження дистанційного навчання студентів у ПУЕТ для вивчення спецкурсу створено дистанційний курс «Основи лідерства» (автори курсу

О. Нестуля, С. Нестуля) у системі Moodle.

Нині студенти з ентузіазмом вивчають «Основи лідерства», адже кожен може проаналізувати і зважити свої знання, вміння і навички, накреслити план подальшого вдосконалення своїх можливостей і постійного зростання. Адже постійний духовний, інтелектуальний поступ чи не найхарактерніша ознака життя, яка відкриває перед молоддю перспективу і налаштовує на успішну реалізацію планів і завдань через постійну працю над собою.

Для успішної реалізації цих завдань спецкурсу виявилось замало і на прохання студентів ще у 2009 р. в Полтавському університеті економіки і торгівлі урочисто відкрив свою роботу студентський клуб «Лідер».

Разом із студентською радою університету члени клубу уже традиційно проводять тренінги: «Формування команди», «PR технології», «Психологія колективу», «Ефективне планування діяльності органів студентського самоврядування», «Фандрайзинг для органів студентського самоврядування», «Лідерство в управлінні», «Особиста ефективність та впевненість у собі», «Особистісне і професійне позиціонування студента-випускника», «Мій лідерський потенціал», «Розвиток лідерського потенціалу в управлінні проектами», «Розвиток креативного потенціалу особистості» [3]. Детальніше з діяльністю клубу можна ознайомитися на сайті ПУЕТ: http://puet.edu.ua/uk/studentskiy-klub-lider.

Тісна співпраця з органами студентського самоврядування, взаємне збагачення досвідом допомагає молоді виявити власну життєву позицію, подолати байдужість, формує дух не просто колективної, а командної роботи, сприяє становленню лідерів. Сьогодні вкрай важливо пробуджувати у молоді розуміння глибинного змісту їх щоденної людської перетворювальної діяльності, міри їхнього впливу на стабільність світового плину життя. Адже становлення сильної України залежить не лише від високопрофесійних якостей сучасної молоді, але і від їх лідерських здібностей, вміння протистояти кризам і викликам XXI століття.

Список використаних джерел

1. *Нестуля О. О., Нестуля С. І. (2016). Основи лідерства. Наукові концепції (середина XX - початок XXI ст.) : навч. посіб. Полтава : ПУЕТ. 375 с.* ***2.*** *Нестуля О. О., Нестуля С. І. (2009). Основи лідерства: навчальний посібник. Полтава: РВВ ПУСКУ. 126 с.* ***3.*** *Нестуля, С.І. (2017). Практика реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління у ПУЕТ. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб.наук.праць Харківського нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди, Вип. 49, 154-167.*

В. І. Меняйло

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ДО ДОСЛІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з найважливіших якостей майбутнього доктора філософії, запорукою його успішного становлення як професіонала є готовність до дослідницько-інноваційної діяльності, яка у сучасному висококонкурентному середовищі

виступає необхідною складовою його професійної готовності.

Особливості концептуалізації поняття готовності до професійної дослідницько-інноваційної діяльності детермінуються специфікою самої діяльності та відповідними особистими і професійними якостями її суб`єктів, які О. Джеджула називає інноваційними властивостями і відносить до них: здатність до творчого мислення, інноваційну активність особистості, її адаптивність, позитивне ставлення до себе та обраної діяльності, прагнення до особистісного і професійного розвитку і самовдосконалення [3,с.73].

Не менш важливим чинником є так звана операційна готовність до дослідницько-інноваційної діяльності, яка проявляється в умінні визначати найбільш ефективні прийоми і способи впровадження інновацій, майстерне володіння впроваджувальними технологіями, методиками тощо [5,с.219].

Третьою необхідною передумовою готовності до дослідницько-інноваційної діяльності, на яку звертає увагу М. Артюшина, є створення відповідного інноваційного середовища, в якому відбувається інтенсивна соціальна взаємодія суб'єктів діяльності щодо генерації інноваційних ідей та їх запровадження [2,с.136]. Наявність цієї умови викликана тим, що, по-перше, дослідницько-інноваційна діяльність визначається великою кількістю операцій різного характеру, пов'язаних з генерацією, провадженням та розповсюдженням інновацій; тому, носить не індивідуальний, а, здебільшого, колективний характер. По-друге, саме у процесі колективної співпраці стає можливим зняття психологічних бар'єрів, що неминуче виникають через природнє несприйняття людиною інновацій. Таку поведінку особистості науковці називають антиінноваційною або інноваційним бар'єром. Причинами його виникнення можуть бути: чутливість до критики, тривога та боязнь усього нового, страх перед невизначеністю, почуття невпевненості у своїх силах і, як результат, знецінення власної «Я-концепції» [4,с.35]. Одним з ефективних способів усунення такого бар'єру як раз і слугує організація командної або групової роботи, в процесі якої обговорюються проблемні питання, приймаються колективні рішення, демонструється позитивний досвід, формується орієнтація на успіх.

Як відомо, за класифікацією Е. Роджерса [1,с.97-98] лише 2,5% працівників в організації відносяться до категорії інноваторів, які готові до змін і не бояться ризикувати; ще 13% співробітників виступають у ролі послідовників - швидко сприймають нове, але після деяких роздумів. Зазвичай вони є авторитетами, які формують загальну думку колективу. Третя категорія - більшість (34%): легко йдуть за сформованою думкою, але самі не ризикують брати на себе відповідальність, тому рідко виступають у ролі керівників. Наступні 34% працівників належать до скептиків, які із сумнівом відносяться до всього нового і погоджуються слідувати за іншими лише під суспільним натиском або у випадку очевидної корисності інновації. І остання категорія - консерватори, які категорично не сприймають інновацію і не погоджуються на її реалізацію аж до того часу, поки вона не стане традицією (16%).

Стан психічної готовності до інноваційної діяльності, - зазначає Е. Печерська, - залежить від індивідуальних особливостей особистості та умов, в яких відбувається діяльність; він «є виразом сукупності інтелектуальних, емоційних,

мотиваційних і вольових сторін психіки людини у їх співвідношенні із зовнішніми умовами і майбутніми завданнями» [6,с.167-172].

Таким чином, враховуючи викладене, робимо висновок, що готовність майбутнього доктора філософії до дослідницько-інноваційної діяльності обумовлюється такими чинниками: операційною готовністю, що означає оволодіння технологією здійснення дослідницько-інноваційної діяльності, яка включає сукупність професійних знань, умінь, навичок, способів і прийомів, що гарантовано забезпечать процес генерації, освоєння та поширення наукових інновацій; сформованістю інноваційних властивостей, які визначають особистісну готовність до здійснення перетворень, під якою розуміємо і морально-вольові якості особистості, і здатність до творчого мислення і рефлексії, і прагнення саморозвитку та самовдосконалення; наявністю інноваційного середовища, яке створює умови для колективної взаємодії та сприяє найбільш повному розкриттю інноваційного потенціалу та творчої активності особистості.

Список використаних джерел

1. *Rogers E. M. Diffusions of Innovations. N. Y.: The Free Press, 1962. Цит. за Перлаки И. Нововведения в организациях. М.: Экономика, 1980. С. 97-98.* ***2.*** *Артюшина М. В. Інноваційна діяльність у професійно-технічній освіті: поняття, підходи, технології. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2014. Вип. 37. С. 133-137.* ***3.*** *Джеджула О. М. Формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності майбутніх викладачів технічних дисциплін. Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Сер.: Соціально-гуманітарні науки. 2013. №2. С. 72-83.* ***4.*** *Ковальчук О. М. Готовність майбутніх учителів до самоуправління інноваційною діяльністю. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія. 2013. Вип. 40. Ч. 2. С. 33-38.* ***5.*** *Мосіюк О. О. Структура готовності майбутнього вчителя математики до інноваційно-дослідницької діяльності. Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. Вип. 6 (78). С. 219-224/* ***6.*** *Печерская Э. П. Методология формирования инновационного компонента профессиональной деятельности специалиста в условиях высшей школы: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08. Тамбов, 2003. 361 с.*

В.А. Соснова

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ВИКЛАДАЧА СЬОГОДЕННЯ

Педагогічний дизайн викладача сьогодення - це зовнішній вигляд педагога, особисте мислення, вчинки, дії, мистецтво говорити й слухати, здатність підкреслити свою специфічність та індивідуальність. Усе зазначене забезпечує сприймання викладача аудиторією.

Від сучасного викладача, який приділяє належну увагу власному педагогічному саморозвитку, залежить, чи буде випускник коледжу гарним спеціалістом, який, окрім належної професійної підготовки, повинен бути ініціативним, сприйнятливим до інноваційних пошуків, психологічно стійким, готовим до перевантажень, стресових ситуацій, уміти виходити з них, здатним приймати самостійні рішення, а заразом і працювати в команді.

Педагогічний дизайн викладача сьогодення - це автоформула вашої особи-

стої користі для людей: студентів, колег, оточуючих і самих себе. Кожен з нас - живий логотип власної суті. Логотип - це (як правило) графічне зображення, інколи поєднане з текстом, що відображає обличчя компанії, символ що дає стиль та створює враження щодо компанії.

Максимально результативним саморозвиток викладача може бути тільки за умов урахування його індивідуальних запитів, потреб, можливості вільного і самостійного проектування власної індивідуальної освітньої траєкторії.

Нагальна ж потреба в індивідуалізації навчання студентів спонукає викладача постійно вдосконалювати і розвивати власну освітню траєкторію: це готовність до здійснення нових напрямів у своїй діяльності, до складу яких увійшли: діагностичний, професіографічний, консультаційний, освітній, інформаційний.

Існує низка підходів до визначення педагогічного дизайну, але головним залишається його суть. Це (педагогічний дизайн) - приведене в систему використання знань (принципів) про ефективну навчальну діяльність (учіння і навчання) в процесі проектування.

Говорячи про педагогічний дизайн сучасного викладача, варто виокремити такі професійні групи: педагог-початківець - проектування - «Педагогічне наставництво»; педагог-фахівець - проектування - «Педагогічне моделювання»; педагог-майстер - проектування - «Педагогічна майстерня».

Режими педагогічного дизайну у викладачів різного рівня відрізняються. Найпростіше визначення педагогічного дизайну -це системний підхід до освітнього процесу. А педагогічний дизайн заняття - це спланований систематичний процес, що передбачає реалізацію таких чотирьох компонентів:

- предметно-просторового (створення сприятливих і комфортних умов для розвитку освітньо-професійної траєкторії як кожного студента, так і викладача під час аудиторної та позааудиторної роботи);
- пізнавально-діяльнісного (забезпечення мотивації пізнавальної діяльності студентів; майбутніх медичних працівників використання інтерактивних методів і прийомів залучення студентів до різних видів діяльності);
- соціально-особистісного (дотримання принципу розвитку партнерської взаємодії викладачів та студентами; доступність презентації навчального матеріалу; забезпечення певного психологічного клімату);
- рефлексивно-творчого (забезпечення позитивної установки на творчу діяльність студентів і взаємодію; рефлексія (самоаналіз) особистих досягнень; результативність).

Дійсно, педагогічний дизайн як заняття, так і дизайн кожного викладача, є індивідуальним, але обов’язково - це співпраця викладача і студента. Вона основа успіху.

У чому ж вбачають дизайн освітньої траєкторії викладачі? Так, для педагогів-початківців у «Школі початкуючого викладача» організовано наставництво. Досвідчені викладачі не дають готових порад і рекомендацій, а лише допомагають молодим колегам знайти власні рішення актуальних проблем.

Для підвищення інтересу до сприйняття навчального матеріалу викладач застосовує техніку приваблива мета. Так, на заняттях з біофізики викладач має

на меті: показати серію експериметнів з медичної оптики. Перед студентами ж стоїть інша мета: навчитися користуватися оптичними приладами, розуміти принцип їхньої роботи і можливості використання залежно від оптичних характеристик. (Лайфхак (корисна порада) викладачеві-початківцю: Шукайте привабливу мету серед кола студентських безпосередніх інтересів.

Педагоги-фахівці працюють у режимі педагогічного дизайну. Педагогічний дизайн - теоретичне підґрунтя для створення інтерактивних інформаційних освітніх технологій. Ефективність застосування чисельних педагогічних технологій потребує від педагога поряд з методологічною обізнаністю, інноваційної, творчої діяльності, формою об'єктивізації якої виступає проектна культура. Педагогічне проектування виступає засобом структурування професійної діяльності викладача. Мета такого проектування - створення дизайну сучасного лекційного, практичного чи позааудиторного заняття як складової центрального компоненту навчального процесу у вищий школі.

Зрозуміло, що виникає питання: «З чого розпочати?». Проектуючи тему, ставте собі дослідницьку мету. Наприклад, випробувати новий для себе прийом, технологію тощо. Це головний спосіб професійного зростання, а отже і вибудовування власної освітньої траєкторії.

Педагог-майстер - активний учасник семінарів з обміну досвідом, майстер-класів, педагогічних майстерень, вебінарів. Під час проведення семінару з обміну досвідом педагог-майстер ставить за мету - повідомити присутнім про напрацювання викладача з певної проблеми, зацікавити творчими набутками. А даючи майстер-клас, викладач має на меті не лише ознайомлення з досвідом, а й передачу його, вироблення умінь застосовувати продемонстровані методи, прийоми, технології. У педагогічній майстерні уміння є результатом самостійної творчо-пошукової діяльності. Система пропонованих викладачем завдань спрямована на постійне поглиблення розуміння сутності проблеми, усвідомлення неповноти власних знань.

Метою роботи педагогічної майстерні є відкриття учасниками нового в предметі дослідження, у способах діяльності, в собі. Зрозуміло, що це «нове» в кожного буде іншим. Педагогічна майстерня: Знайомтесь: відкриті задачі.

З дитинства ми розв'язуємо ті задачі, розв'язанню яких нас навчили. Формула закритої задачі така: чітка умова + закріплений спосіб розв'язання = єдино правильній відповіді. Крок ліворуч, крок праворуч від загальноприйнятого способу розв'язання (а отже, і мислення) - зниження оцінки. Більшість студентів тяжіють не до оригінальної думки, а до розжованої і розкладеної чітко «на полиці» інформації. Невизначеність умови і варіативність розв'язання творчої проблеми їх лякають. Це закономірно. Не можна птаха навчити літати в клітці. Не можна виховати студента з творчим мисленням, не «піднявшись» на простір завдань відкритих.

Таким чином, педагогічний дизайн можна вважати неодмінною складовою, що має враховуватися при проектуванні сучасних засобів навчання. Побудовані на основі моделей педагогічного дизайну, електронні освітні ресурси зможуть найбільш ефективно передавати навчальний матеріал та створювати умови для його якісного засвоєння особами, які навчаються.

Т.О.Перцева, Л.І.Конопкіна, О.Г.Черкасова, О.В.Мироненко, О.В.Фесенко, Л.А.Ботвінікова, К.О.Бєлослудцева

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕКЦІЙ З ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ У МЕДИЧНОМУ ВИШІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. Зміст методичного забезпечення у закладі вищої медичної освіти, перш за все, визначається специфікою викладання дисципліни, а також формою проведення навчальних занять, формою навчання студентів, перспективами його використання [4]. Враховуючи механізми затвердження методичних видань у вишах України, їх можна розподілити на дві групи - зовнішні та внутрішні.

Зовнішні - це навчальні видання, яким надано гриф Міністерства освіти і науки (МОН) України. До них належать: підручник (навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни), навчальний посібник (навчальне видання, яке доповнює або замінює підручник (частково чи повністю), може охоплювати матеріал лише одного чи декількох розділів навчальної програми), посібник (видання, призначене на допомогу у практичній діяльності чи в оволодінні навчальною дисципліною), наочний посібник (видання, зміст якого передається, в основному, зображувальними засобами), практичний посібник (виробничо-практичне видання, призначене для оволодіння знаннями та навичками при виконанні будь-якої роботи), навчально-наочний посібник (навчальне образотворче видання матеріалів на допомогу у вивченні чи викладанні), навчально-методичний посібник (навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни), практикум (навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок), словник, довідник, конспект лекцій.

Внутрішні видання - це методичні розробки, що зазвичай друкуються власною поліграфічною базою та затверджуються для використання навчально-методичною радою вузу. До них належать методичні вказівки (рекомендації) для усіх форм проведення навчальних занять та форм організації навчання студентів, а також навчальні посібники без грифу МОН України.

Основна частина. Лекція (від лат. «*lectio*» - читання), що з'явилася у Стародовній Греції та набула розвитку у Стародавньому Римі і в середні віки, - це організований у доступній формі систематизований виклад навчального матеріалу, будь-якого читання, теми, розділу предмета, сутності тієї чи іншої проблеми. Лекція у вищій школі розглядається і як метод, і як форма навчання. Це логічно структурований, системний, послідовний і обмежений у часі виклад передбаченого програмою наукового питання, побудований на діалектико-матеріалістичній основі. Вона є однією з основних форм проведення навчальних занять [1-4], у тому числі й на кафедрах Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» (ДЗ «ДМА»), де тематика лекцій визначається робочою навчальною програмою.

2017-2018 навчального року співробітники кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «ДМА» вирішили відійшли від традиційного опорного конспекту лекцій з

внутрішніх хвороб і запропонували студентам 4 курсу сформований лекторами навчально-наочний посібник «Курс лекцій», який відноситься до внутрішнього видання. У посібнику у вигляді відтворених друком лекційних слайдів міститься та ж сама інформація, що її подає лектор у вигляді мультимедійної презентації. Тексти лекційних слайдів є або оригінальними авторськими розробками, або складені на основі матеріалу підручника з внутрішніх хвороб.

Навчально-наочний посібник став основним навчальним виданням повного викладу лекційних тем на кафедрі. Усі факти, методи, схеми, рисунки, що їх представляють лектори на лекціях, слугують засобами для розкриття основної ідеї. Вони знайомлять студента з основними напрямами розвитку медичної науки, з вирішенням головних сучасних наукових проблем у терапевтичній галузі знань, пов'язують теоретичні положення науки з практикою, слугують засобами професійного виховання студентів.

Кожна представлена у навчально-наочному посібнику лекція містить план та перелік використаних бібліографічних джерел. Поряд із зображенням кожного лекційного слайду у посібнику є відведене місце для додаткового запису студентом тієї інформації, якою він сам бажає доповнити представлений матеріал. Посібник «Курс лекцій» використовувався студентами як безпосередньо під час проведення лекційних занять, так і у подальшому - під час проведення практичних занять з внутрішньої медицини. 55 студентів 4 курсу медичного факультету наприкінці проходження ними циклу з внутрішньої медицини були опитані викладачами кафедри стосовно зручності використання навчально-наочного посібника «Курс лекцій», ефективності засвоєння теоретичного матеріалу з дисципліни та необхідності формування подібних видань на інших кафедрах ДЗ «ДМА».

Результати опитування показали, що усі (100 %) студенти високо оцінили методичну роботу викладачів кафедри, наголосили на високій ефективності впровадження видання у навчальний процес вузу, а також запропонували видати аналогічні посібники (у тому числі альбоми, плакати, таблиці тощо) для елективних курсів навчання.

Висновок. Навчально-наочний посібник «Курс лекцій» є високоефективним методичним виданням для засвоєння студентами 4 курсу медичного вишу теоретичного матеріалу з внутрішніх хвороб. Видання навчальних посібників, які містять ілюстративно-наочні матеріали сприяє вивченню й викладанню предмета, курсу, дисципліни у медичному виші, засвоєнню їх змісту, розвитку та професійному вихованню особистості.

Список використаних джерел

1. *Кузьмінський, А. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / А. І. Кузьмінський. - К. : Знання, 2005. - 486 с.* ***2.*** *Мачинська, Н. І. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі : навчально-методичний посібник / Н. І. Мачинська, С. С. Стельмах. - Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. - 180 с.* ***3.*** *Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / В. М. Нагаєв. - К. : Центр навчальної літератури, 2007.* ***4.*** *Педагогіка вищої школи : підручник / за ред. Д. В. Чернілевського. - Вінниця : АМСКП, Глобус-Прес, 2010.*

Н.О. Черняк

ІНТЕРАКТИВНО-ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Практика використання інтерактивних технологій вже давно стала дуже популярною і широко визнаною у навчанні англійської мови як іноземної. Ця практика базується на роботі студентів у парах та малих групах над екстралінгвістичними завданнями типу рольових та ділових ігор, дискусій, дебатів, та інших видів навчальної діяльності з пошуком інформації, якої бракує. Загальноприйнятим є також той факт, що такі заняття забезпечують взаємодопомогу студентів у виконанні таких завдань та їх імпліцитне взаємонавчання завдяки різниці у потенціалах знань, навичок та вмінь, що безумовно підвищує мотивацію до навчання. Зарубіжні та вітчизняні дослідження інтегрованого та інтерактивного навчання, яке, безумовно, є найбільш конкурентним та індивідуальним на сьогоднішній день, доводять, що співробітництво зумовлює: вищій рівень досягнень і більшу продуктивність, панування турботливіших, чуйніших взаємин, соціальну компетентність і самоповагу. Крім того, саме під час інтегрованих та інтерактивних занять приділяється увага не заучуванню матеріалу, а розвитку у студентів умінь і навичок спілкування, роздумів, формування і висловлювання власних суджень.

У дослідженнях А.Е. Авдюкової, Л.Н. Вавілової, В.А. Вакуленко, Ю.Е. Водопьянової, Н.П. Волкової, П.Д. Гаджієвої, В.В. Гузеева, Л.К. Гейхман, Т.Н. Добриніної, В.К.Дьяченко, Д.С. Ермакової, Д.Н. Кавтарадзе, М.В. Кларіна, С.Г. Корнієнко, М. Раковської, О. Різниченко, Ю. Семенчика, О.Б. Тарнопольського, Т.Л. Чепель, А.В. Хуторського, Дж.Г Міда, Г. Блумера, Д.М. Болдуіна, Ч. Кулі та інших знайшли відображення проблеми освоєння і використання інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання визначається дослідниками по-різному. Найбільш вдале визначення, на нашу думку, дав М.В. Кларін: «Інтерактивне навчання - це навчання, засноване на прямій взаємодії тих, хто навчається з навчальним оточенням, з метою отримання нового досвіду».

Дослідженню різних аспектів інтегрованого навчання присвячені роботи багатьох сучасних вітчизняних науковців, таких як: Н.О. Борисенко, І.Д. Звєрєв, В.М. Максимова, В.С. Таланчук, А.В. Усова, В.М. Федорова та ін.. Інтегровані форми навчання розуміються дослідниками як засіб організації навчального процесу, орієнтованого на засвоєння видів досвіду, що виходять за рамки предметних знань і забезпечує більш високий рівень компетентності у досліджуваній сфері, ніж це має місце у традиційному предметно-розділеному навчанні.

Одночасно застосовуючи інтерактивні та інтегровані технології навчання ми намагаємося поєднати: 1) навчання комунікації англійською мовою для спеціальних цілей у студентських групах двох різних спеціальностей, враховуючи професійно-комунікативні потреби цих спеціальностей; 2) вдосконалення знань, умінь та навичок студентів у професійних сферах; 3) навчання студентів у співпраці. З нашої точки зору, результатом вдалого поєднання цих трьох ком-

понентів стане підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

На нашу думку, проведення інтегрованих інтерактивних занять з частковою інтеграцією (поєднання матеріалу з різних предметів, підпорядкованого одній темі) можливо зі студентами багатьох спеціальностей, наприклад: спеціальностей «Міжнародна економіка» та «Менеджмент», «Міжнародна економіка» та «Правознавство», «Філологія» та «Соціальна робота», «Психологія» та «Правознавство», «Психологія» та «Соціальна робота», «Психологія» та «Політологія».

Наприклад, проаналізувавши робочі програми та технологічні карти спеціальностей «Філологія» та «Психологія» прийшли висновку, що у кожному семестрі існує хоча б по одній темі, які можна поєднати для проведення інтегрованих інтерактивних занять. навіть на першому та другому курсах, а саме: «Здоров'я» та «Пошук роботи». У темі «Здоров'я» можуть бути такі наступні підтеми як: «Здоровий спосіб життя», «Хвороби XXI століття: причини та їх профілактика», «Як подолати стрес». А тема «Пошук роботи» може складатися із таких підтем як: «З чого почати», «Підготовка до співбесіди», «Співбесіда».

Отже, об'єднання студентів різних спеціальностей під час занять з англійської мови може стати ефективною і корисною практикою з точки зору підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності, вдосконалення комунікативних вмінь і навичок як з іноземної мови, так і у професійних сферах.

О.С. Скрипник

ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА

Наша держава сьогодні знаходиться в умовах реформи, яка відбувається в соціально-економічній галузі, це пов'язано з входженням України в європейський простір, переходом на багаторівневу систему освіти. У зв'язку з цим підвищується рівень вимог суспільства до фахівця, головною метою стає «підготовка висококваліфікованих фахівців, які будуть конкурентоспроможними на національному, європейському та світовому ринках праці» [1]. Тому процес формування компетентного спеціаліста є однією з важливих проблем педагогіки. На нашу думку, ця тенденція стосується і професійної підготовки майбутніх хореографів.

На сьогодні, існує складність теоретичної сторони досліджуваної проблеми, яка полягає у відсутності спеціальних наукових розробок, присвячених проблемі формування професійної компетентності майбутніх хореографів.

Позитивним моментом у теоретичній розробці є те, що існує низка наукових розробок, які розкривають різноманітні сторони теорії й практики формування компетентності фахівців інших професій. А також, в Україні та Росії останнім часом існує висока активність у дослідженнях, які розкривають окремі аспекти підготовки майбутніх хореографів (Л. Каміна, О. Таранцева, Г. Бурцева, В. Нікітін, Ю. Герасимова, Є. Громова, Т. Сердюк та ін.). Ще, у галузі

мистецтвознавства за минулі десятиліття був накопичений чималий фонд наукових знань, який стосується теорії й практики підготовки танцівника (А.Ваганова, Н. Базарова, В. Костровицька, А. Писарєв, М. Тарасов, Г. Березова Г. Гусєв, А. Клімов, Т. Ткаченко, Н. Стуколкіна, А. Лопухов, А. Ширяєв, А.Бочаров, А. Борзов, Л. Цвєткова, К. Василенко, В. Верховинець, А. Гуменюк, О. Колосок, С. Зубатов, О. Степовий).

Метою статі є визначення критеріїв професійної компетентності майбутнього хореографа.

Структура й зміст професійної компетентності майбутнього хореографа визначається специфікою його хореографічної діяльності, «її приналежність до сценічності визначають нестандартність професійної підготовки студента-хореографа у вузах культури й мистецтва. Зміст професійної хореографічної освіти зводиться не тільки до наукових знань, а включає емоційно-образний світ мистецтва, історичні традиції й сучасні інновації, ціннісні орієнтації й відносини, особистісні творчі прояви й сукупність видів хореографічної діяльності»[2, с.50-51].

Вітчизняні вчені, аналізуючи проблему компетентності, також розкривають зміст цього поняття через призму діяльності. Імовірно, у зв'язку із цим, поняття «компетентність», «професійна компетентність», «компетентність фахівця» вживаються в наукових працях як синонімічні, оскільки всі вони, по суті, пов'язані з можливістю здійснення трудової, професійної діяльності.

Загалом в теорії освіти професійна компетентність розглядається як необхідна умова готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності. Тому, розглянемо змістовне наповнення понять «готовність», яке на думку В. Сластьоніна, є основною педагогічною категорією, що сприяє більш повному розкриттю змісту професійної компетентності [3,с.41]. Це дозволить нам визначити власне значення поняття «професійна компетентність», та зв'язати структуру готовності майбутніх хореографів і структуру їх професійної компетентності.

Насамперед відзначимо, що згідно з точкою зору Ю. Сенько, готовність до педагогічної діяльності - це новоутворення майбутнього фахівця, що є фундаментом його професійної компетентності [4,с.68].

Готовність допомагає фахівцеві правильно використовувати знання, досвід, вона являє собою такий психічний стан людини, коли вона усвідомлює цілі своєї праці, здатна аналізувати й оцінювати виробничу ситуацію, вибирати доцільні способи дії, передбачати можливі ускладнення й вибирати шляхи їхнього попередження й подолання, аналізувати й оцінювати досягнуті результати [5,с.9].

В. Сластьонін розглядає готовність як складний синтез тісно взаємозалежних і взаємообумовлених структурних компонентів: ціле-мотиваційного, змістовно-операційного, емоційно-вольового та оцінного [6, с.42].

Л. Гусейнова зазначає, що структура готовності складається з психологічної готовності, що передбачає свідоме ставлення до діяльності згідно власних здібностей і можливостей; практичної готовності - як потенційної можливості оволодіння системою професійних знань, умінь та навичок; моральної готовності,

що ґрунтується на усвідомленні професії, на позитивному відношенні до майбутньої діяльності, на прагненні до максимального використання власних сил та можливостей у майбутній професійній діяльності. [7,с.9].

Отже, проаналізувавши зміст і структуру готовності до професійної діяльності, ми можемо сформулювати власне визначення поняття «професійна компетентність» майбутнього хореографа - це інтегральне, цілісне утворення особистості фахівця, яке включає в себе готовність людини до здійснення професійної діяльності на основі наявних знань, умінь, навичок і професійно-особистісних якостей. Структурними компонентами, які складають професійну компетентність, є: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, творчо-діяльний та регулятивний.

З метою виявлення реального рівня сформованості професійної компетентності, спираючись на запропоновану структуру професійної компетентності майбутнього хореографа, критеріями означених компонентів виступили:

- рівень розвитку ціннісно-мотиваційної сфери оволодіння фахом, показниками якого стали:

- професійно-змістовне й професійно-відповідальне ставлення до своєї професії, розуміння її соціальної значущості;

- позитивне ставлення, інтерес і здібності до спеціальності, внутрішнє прийняття її цілей, умов і завдань;

- усвідомлення себе як професіонала;

- стійка потреба в професійному самовдосконаленні, мотивація до високих творчих досягнень у рішенні завдань різного характеру складності;

- повнота й системність теоретичної обізнаності з показниками:

- загальнопрофесійні знання;

- професійні знання;

- спеціальні знання;

- методичні знання;

Характер досвіду хореографічної діяльності з показниками:

- уміння (рухові, перцептивно-рефлексивні, комунікативні, організаторські, гностичні і проектувальні);

- професійні якості (цілеспрямованість, саморегуляція, самоорганізація, креативність, працездатність, комунікабельність, готовність працювати в колективі, здатність освоювати нові технології, ерудованість, задоволеність професійною працею);

Рівень саморегуляції: здатність самоналагодження на професійну діяльність, уміння вчасно мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний і фізичний) потенціал; оцінка й переоцінка своїх здібностей, корекція власних дій і поведінки; володіння способами професійно-особистісного самовираження, саморозвитку й самовдосконалення; адекватна самооцінка значущості своєї участі в спільній роботі; творча індивідуальність (розвиненість творчих якостей та індивідуального стилю).

Ми вважаємо, що подальший порівняльний аналіз дозволить визначити чіткі рівні сформованості професійної компетентності майбутніх хореографів. Це,

у свою чергу, допоможе нам точніше і об'єктивніше оцінити ефективність експериментальних методик.

Список використаних джерел

1. *Наказ МОН № 612 від 13.07.2007 «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року». Режим доступу - http://www.khai.edu/page.php?pid=567* ***2.*** *Макарова Л.Н. Требования к компетентностной модели будущего хореографа / Людмила Николаевна Макарова, Марина Николаевна Юрьева // Высшее образование сегодня. - № 4. - 2010. - С. 50-53. 3. Исаев И. Ф. Педагогика: учеб. пос. для студ. пед. учеб. заведений / Исаев И. Ф., Мищенко А. И. Сластенин В. А. - М. : Школьная пресса, 2002. - 512 с.* ***4****. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования / Ю.В. Сенько. - М. : Академия, 2000. - 240 с.* ***5.*** *Терехов П. Формирование педагогической компетентности специалиста в системе непрерывного социокультурного образования / П. Терехов // Вестн. высш. шк. - 2003. - №2. - С. 7-12.* ***6.*** *Сластенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной підготовки / В.А. Сластенин. - М. : Просвещение, 1976. - 160 с.* ***7.*** *Гусейнова Л.В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Л.В. Гусейнова. - К. - 2005. – 22 с.*

Н.В.Чіжова

ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Сьогодення з появою абсолютно нових спеціальностей завдяки розвитку інформаційних технологій та коливаннями на ринку праці вимагає від випускника вишу крім знань, умінь та навичок перш за все сформованої особистісної мобільності. Успіх молодого спеціаліста цілком залежить від його здатності адаптуватися до життєвих умов, самостійно та активно діяти, креативно ставитись до прийняття рішень, комунікабельності та неперервного саморозвитку - які є складовими особистісної мобільності. За прогнозами спеціалістів зі сфери людських ресурсів сучасні студенти змінять щонайменше 5 різних професій (може навіть не в одній сфері) протягом свого життя.

Метою виховної роботи у виші є розвиток особистості, її здібностей та формування особистісної мобільності. Виховні заходи для студентів відіграватимуть важливу роль у розвитку особистості тільки якщо вони позитивно впливатимуть на внутрішнє стимулювання активності студентів щодо роботи над собою, тобто коли розвиток набуватиме характеру саморозвитку [2,с.7].

Під саморозвитком психологи розуміють самостійний поетапний процес побудови людиною власної особистості, набуття, утвердження та актуалізації якостей та характеристик, яких раніше не було.

У зв'язку з невеликим життєвим досвідом та опинившись у новому середовищі студенти потребують чуйного та доброзичливого педагогічного керівництва, що спрямовуватиме студентську активність, самостійність та творчість та допомагатиме у впровадженні проектів. Педагоги, знаючи схильності та інтереси студентів можуть надавати їм інформацію щодо різноманітних позааудитор-

них заходів, спрямовуючи, надихаючи та підтримуючи своїх вихованців.

Навчальна діяльність характеризується нормативністю (регламентується навчальними планами та програмами) та надіндивідуальністю, обов'язковістю для всіх, нехтуючи індивідуальними особливостями. В той час як позааудиторна діяльність, навпаки, є ненормативною та носить індивідуальний характер. Визначення її змісту, форм і методів не регламентується і зумовлюється насамперед потребами та інтересами студентів [1].

Особливістю позааудиторної роботи зі студентами технічного вишу є їх схильність до точних наук та зацікавленість технічними проектами, так в НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського широко відомі проекти RADIO KPI, KPI TV, лабораторія електроніки «Lampa».

Студенти приймають участь у наукових конференціях, на яких діляться своїми науковими здобутками, обмінюються думками та ідеями; приймають активну участь в предметних олімпіадах та наукових семінарах. Вже 13 років студенти пробують свої сили у відкритій міжнародній студентській олімпіаді з програмування «KPI-OPEN».

Разом з викладачами студенти долучаються до винаходів та наукових розробок на базі різноманітних лабораторій. Викладачі пропонують студентам поглибити свої знання, долучившись до роботи гуртків професійно-наукового спрямування. Молоді люди мають можливість під керівництвом досвідчених педагогів зануритись в свою спеціальність та разом з теоретичними знаннями розвинути практичні навички.

На сьогоднішній день існують програми академічної мобільності такі як Erasmus+, MEVLANA, IGPAS, DAAD за якими студенти мають змогу продовжити своє навчання чи стажуватися за кордоном. Також за домовленістю між університетами студенти можуть отримати подвійний диплом, паралельно навчаючись в двох вишах. Викладачі проводять роз'яснювальну роботу та допомагають з вибором програм.

Виявити та розвинути свої здібності студенти можуть, відвідуючи клуби та гуртки. Позитивний виховний вплив клубно-гурткової роботи важко переоцінити, оскільки вони розвивають такі особистісні якості як креативність, самостійність, роботу в команді, комунікативні та когнітивні навички, фізичні якості: витривалість, зосередженість та ін., та надають студентам можливість спробувати себе в різних видах спорту, включаючи туризм. Залучаючи студентів до роботи клубів та гуртків викладачі сприяють різнобічному розвитку особистості та її самовдосконаленню.

Студенти університету свою активну життєву позицію виражають, ініціюючи та втілюючи в життя мистецькі проекти такі як арт-простір «Колізей» - амфітеатр зі сценою на подвір'ї за навчальним корпусом в якому відбуваються концерти та творчі зустрічі; арт-простір «Вежа» на місці колишнього звалища. Вже декілька років існує в бібліотеці студентський простір «Belka» - оновлений зал з технічним обладнанням, в якому можна працювати та проводити зустрічі та семінари.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що позааудиторна діяльність - невід'ємна складова навчально-виховного процесу, що створює умови

для саморозвитку та самореалізації студентів, розвитку їх поведінкової гнучкості, комунікабельності, креативності та цілеспрямованої організації їхнього дозвілля, максимального задоволення пізнавальних і соціокультурних потреб.

Список використаних джерел

1. *Овчаренко Г.Е. Педагогічні умови соціалізації студентів мистецько-педагогічних спеціальностей у позанавчальній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.05 «Соціальна педагогіка». - Луганськ, 2005. - 22 с.* ***2.*** *Тернопільська В.І., Коломієць Т.В., Піонтківська І.О. Довідник з виховної роботи зі студентами / В.І. Тернопільська, Т.В. Коломієць, І.О.Піонтківська // - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2014. - 264 с.*

О.О. Човган

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В Україні нині активно здійснюється повномасштабна модернізація освітянської діяльності, мета якої - створити належні умови, за яких діти зможуть стати соціально мобільними й творчими. Доволі складно це зробити для тих діток, у яких є особливі потреби. Це пов’язано з тим, що їм необхідно організувати особливі умови для навчання, а також забезпечити доброзичливе ставлення у навчально-виховному процесі. У цьому контексті зауважимо як незаперечний факт те, що дітей з особливими потребами слід сприймати не як осіб, яким необхідний особливий догляд та опіка в ізольованих умовах, а як таких, що мають жити повноцінним життям серед здорових дітей. З огляду на цей факт, потребує реального наповнення сучасними педагогічними інноваціями освітній процес загальноосвітніх закладів в умовах інклюзивної освіти. У зазначеному контексті професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти розглядається як актуальна вагомого часу.

Відзначимо, що відповідно до Концепції розвитку інклюзивного навчання (2010 р.), законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (2014 р.) на законодавчому рівні проголошено право осіб з особливими потребами на гідну і якісну освіту, що має забезпечуватися в усіх закладах освіти, незалежно від ступеня інвалідності. Наголосимо, що у працях О. Акімової, Д. Деппелер, С. Калаур, Т. Лорман, Д. Лупарт, Н. Софій, Н. Суховієнко висвітлено теоретичні та методичні засади інклюзивної освіти; практичні аспекти організації інклюзивної освіти досліджували Т. Бут, М. Ейнскоу, В. Засенко, М. Малофєєв, Д. МакГі-Річмонд, Д. Роза, С. Сорокоумова, Д. Харві, І. Хафізулліна, З. Шевців, Л. Шипіцина, О. Шпек.

Не дивлячись на значну кількість публікацій професійна підготовка соціальних працівників до роботи в інклюзивному середовищі не була предметом окремих наукових розвідок.

У методологічному контексті поділяємо позицію С. Калаур про те, що інклюзивна освіта володіє значними перевагами для дітей з особливими освітніми потребами, а саме: «сприяє поліпшенню когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей з особливими потребами в наслідок спілкування з однолітками; здорові діти відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами при цьому є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками; оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально; організація освітнього процесу відбувається на основі орієнтації на сильні сторони дітей з врахуванням їхніх здібностей та інтересів» [1, с. 59].

Доволі вагомими вважаємо напрацювання американської дослідниці С. Пітерс, яка у роботі «Інклюзивна освіта: стратегія ОДВ для всіх дітей» визначила дослідила основні проблеми інклюзивної освіти. до них віднесено: 1) доступ та участь (позитивною стороною є увага до питання доступу (фізичного, соціального, економічного) як невід'ємної частини розробки, планування, реалізації та оцінки програми; негативною стороною є наявність різних стандартів участі та доступу, що застосовуються); 2) підготовка та підвищення кваліфікації фахівців (наприклад, коли фахівці засвоюють інноваційні дітоцентриські стратегії для навчання, негативною стороною є суперечність між зміною способів навчання на тренінгах та невирішеність їх через розмір класу, відсутність матеріалів); 3) законодавство стосовно інклюзивної освіти (з одного боку на національному рівні підтримується інклюзивна освіта; з іншого боку бракує ресурсів щодо дотримання усіх вимог); 4) ідентифікація та розміщення (позитивна сторона – рішення про ідентифікацію та розміщення стосуються батьків і базуються на індивідуальних планах; проте працівники освіти можуть приймати рішення про відмову); 5) оцінка, підзвітність, ефективність (позитивною стороною є використання різних форм оцінювання для інформування та полегшення викладання та навчання; негативною стороною є використання стандартних тестових результатів як єдиного показника успіху) [2, с. 38-46]. Цей перелік охоплює різні сторони впровадження інклюзивної освіти та аналітично представляє ризики й складнощі, які можуть виникати під час цього процесу.

У нашому баченні доцільно зосередити увагу на розробці професіограми фахівця, який уміє працювати в умовах інклюзії. З практичної точки зору вважаємо, що професіограма повинна охоплювати комплекс теоретичних знань, сукупність практичних умінь і навичок, перелік професійних компетенцій, професійно значущі якості, професійні та особистісні характеристики. Під час професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи в інклюзивному середовищі вважаємо за доцільне створити оптимальні умови для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів, а також системно працювати над формуванням у студентів ґрунтовних знань та цілеспрямовано розвивати практичні уміння і навички у процесі роботи в інклюзивній освіті.

У зазначеному контексті ми цілеспрямовано працювали над розробкою й впровадженням в освітній процес студентів психолого-педагогічних факультеті спеціальних практичних вправ та завдань під час вивчення фахових дисциплін

«Інклюзивна освіта», «Основи дефектології та логопедії», які враховують специфіку майбутньої професійної діяльності і забезпечують самостійну діяльність з дітьми, які мають особливі потреби.

Список використаних джерел

1. *Калаур С.М. Психолого-педагогічна характеристика інклюзивного підходу як основи для організації освіти дітей з особливими потребами. Гірська школа Українських Карпат. Наукове фахове видання з педагогічних наук. 2017. № 16. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» С. 58-62.* ***2.*** *Peters J. Susan Inclusive Education: An EFA Strategy for All Children. World Bank, Human Development Network, 2004. 67 p.*

О. В. Ткач

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Прогнози щодо соціальної структури й характеру продуктивних сил інформаційного суспільства на сьогодні вже не є предметом футурології, проте й досі тривають суперечки щодо особистісних рис і кола професійних навичок «ідеального фахівця» постіндустріальної економіки. Теоретичною моделлю перспективного фахівця на сьогодні є так звана інноваційна людина - особа такого соціально-культурного розвитку, яка здатна творчо працювати, бути конкурентоспроможною в умовах сьогодення [2,с.3].

Ключовим елементом нової економічної системи, економіки суспільства знань, є передусім наукомісткі технології, а високий рівень автоматизації та комп'ютеризації створює можливості для інтелектуального пошуку, генерації оригінальних ідей, продуктивної інноваційної діяльності. Таким чином, перед системою освіти, зокрема й вітчизняної, постають завдання, що включають в себе створення педагогічних концепцій з урахуванням докорінних змін у структурі ринку праці.

За оцінкою Світового Банку (World Bank, 2016), 65 % сьогоднішніх учнів початкової школи в подальшій професійній діяльності будуть розв'язувати над завдання, яких ще не існує [3].

Під час роботи Світового економічного форуму було визначено такі ключові компетенції, необхідні у XXI столітті: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; управління людьми; координація з іншими; емоційний інтелект; здатність оцінювати ситуацію і приймати рішення; орієнтація на надання послуг іншим; здатність до переговорів; когнітивна гнучкість [3].

Як бачимо, серед наведеного переліку переважають уміння, які забезпечують якісну й плідну міжособистісну взаємодію, тобто високий рівень розвитку комунікативної компетентності людини.

Під комунікативною компетентністю особистості розуміють здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування [1, с. 28].

Комунікативна компетентність передбачає високу мовну свідомість особис-

тості, мовленнєву вправність, розвинуту емпатію, навички активного слухання тощо. При нормальному розвиткові особистості формування й збагачення комунікативних навичок відбувається в процесі соціальної взаємодії, засвоєння культурних норм, навчання.

Для українського суспільства й донині , на жаль, характерним є недостатньо високий рівень комунікативної компетентності й психологічної грамотності, що є, зокрема, наслідком тривалого поневолення особистості в умовах тоталітарної держави, дискретності й деформації процесу трансляції національно-культурного досвіду між поколіннями тощо. Подолання означеної проблеми додатково ускладнює комплексне завдання виховання гармонійно розвинутої особистості й підготовки фахівця нової генерації, зокрема у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю.

Отже, пріоритетними для вітчизняної педагогічної науки й закладів освіти мають бути такі освітні ініціативи, які створюють умови для розкриття й розбудови не тільки інтелектуального потенціалу, а й вдосконалення соціогуманітарних компетентностей української молоді.

Список використаних джерел

1. *Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, П. В. Растянников. - М., 1990.* ***2.*** *Дубасенюк О.А Інноваційні навчальні технології - основа модернізації університетської освіти // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: Зб. наук.-метод праць / За ред. О.А. Дубасенюк. - Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. - С. 3-14.* ***3.*** *Михайленко О., Блейон Т. Постіндустріальна вища освіта крізь призму технологій, свободи, лідерства і культури: результати українсько-канадського пілотного дослідження цифрових компетенцій та культурних цінностей студентів і викладачів / О. Михайленко, Т. Блейон //Освітні тренди. - Режим доступу : http://www.edu-trends.info/uoit-project/.* ***4.*** *Чезова І О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості / І. О. Чезова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. - Випуск 1. - Т. 1. - Херсон, 2014.- С. 103 - 107.*

РОЗДІЛ ІІІ.

ШЛЯХИ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

О.Г. Братанич

ВИПЕРЕДЖАЮЧА ІНШОМОВНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Із входженням України до європейської спільноти, розширенням ділових, культурних, політичних зв'язків з США, Канадою, Туреччиною, Китаєм та іншими країнами зростає і зростатиме надалі потреба кожної людини у оволодінні іноземними мовами задля вирішення своїх особистих та професійних потреб.

Зважаючи на потреби, рівень мотивації до вивчення іноземних мов в українському суспільстві зростає, обумовлений такими економічними стимулами як: можливість подорожувати без посередників (тур агенцій, які стягують плату за свої послуги); можливість знайти необхідну іншомовну інформацію в Інтернеті для вирішення професійних проблем і отримання більшого прибутку або просунення по службі; можливість знайти більш престижну і високооплачувану роботу за кордоном тощо, а також особистими стимулами - бажанням «бути в тренді», почуватися вільно у глобалізованому комунікативному просторі.

Саме тому багато дорослих самостійно, за допомогою Інтернет технологій або за допомогою реальних та віртуальних репетиторів вивчають самі та залучають до додаткового платного навчання іноземних мов своїх дітей.

Проте, через скрутний економічний стан переважної більшості українських громадян в умовах тривалих військових дій на сході України та економічної нестабільності, не кожен громадянин може собі це дозволити. Держава, у особі МОН України, розуміючи, що сталий розвиток українського суспільства в умовах глобалізованого світу та економічних викликів неможливий без сталого розвитку шкільної іншомовної освіти, подовжило термін навчання першої іноземної мови та запровадило вивчення другої іноземної мови у загальноосвітній школі, що, як свідчать вітчизняні наукові дослідження, вже почало давати свої результати.

Сталий розвиток суспільства-це сталий розвиток кожної особистості. Вважається, що рівень освіти в цілому і рівень іншомовної освіти в тому числі є однією з трьох складових індексу людського розвитку (разом з ВВП на душу населення та середньою тривалістю життя).

Незалежно від віку українців, інтенсивне та поглиблене вивчення іноземних мов та культур інших народів стає суттєвим фактором розвитку особистості, самовдосконалення, збагачує особистість не тільки на емоційному та інтелектуальному, але й на професійному рівні.

Припускається, що в деяких сферах економіки та бізнесу у найближчому

майбутньому знання іноземних мов стане обов'язковою умовою працевлаштування, на знання рідкісних для України іноземних мов з'явиться попит, а це означатиме, що саме вони робитимуть людей більш конкурентоспроможними на ринку праці. Згідно Ethnologue (Simons & Fennig, 2018) всього в світі налічується більше 7000 мов, але 8 з них - найпопулярніші (Рис. 1.1).

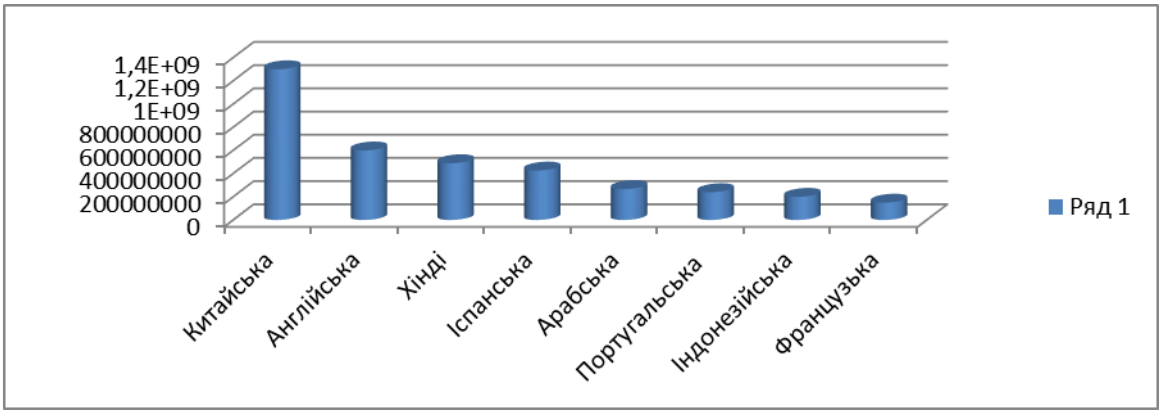

Рис.1.1/ **Рейтинг мов за кількістю носіїв. Топ 8**

Більшість з цих мов є рідкісними для України іноземними мовами з точки зору кількості людей/фахівців, які ними володіють.

Конфедерація британської промисловості (Confederation of British Industry, CBI) надала інший рейтинг мов (окрім англійської), які найчастіше застосовуються та користуються попитом у світі бізнесу: французька, німецька, іспанська, мандарин, арабська, польська, російська, кантонський (гуанчжоуський) діалект китайської мови, японська, португальська.

В українській загальноосвітній школі друга іноземна мова, переважно, - німецька або французька. Деякі з решти перелічених вище мов вивчаються на факультетах іноземної філології столичних університетів, де готують переважно перекладачів та дипломатів. Проте цього недостатньо. Насмілимося висловити думку, що саме відсутність фахівців (інженерів, лікарів, економістів тощо) зі знанням інших, окрім англійської, іноземних мов та культур є одним із факторів, що гальмує процес налагодження ефективних взаємовигідних економічних зв'язків з такими країнами - лідерами за темпами економічного розвитку як, наприклад, Індія та Китай.

Звідси можна зробити висновок, що шкільна випереджуюча іншомовна освіта для сталого розвитку мовної особистості та сталого економічного розвитку країни потребує диверсифікації іноземних мов, які вивчаються у загальноосвітній школі як друга іноземна мова.

Проблема диверсифікації іноземних мов потребує запровадження антисипаторної (прогнозуючої, випереджуючої) іншомовної освіти (Anticipatory Education) як нового способу виконання завдань завтрашнього дня сьогодні.

Модель АНТИСИПАТОРНОЇ іншомовної освіти є футуристичною навчальною системою, яка забезпечує основу для визначення певних соціально-економічних тенденцій, адекватного реагування на ці тенденції заздалегідь, діючи на СТАРТІ ТЕНДЕНЦІЇ. Вона вимагає: знати, що буде далі; віднайти можливості, змоделювати майбутнє; прискорити успіх.

Е.И. Брагина

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ГРУППЫ ОБУЧАЮЩИХ ПРИЛОЖЕНИЙ НА БАЗЕ ANDROID/WEB-ВЕРСИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Ни для кого не секрет, что практически 99 процентов учащихся школ, начиная с младших классов, сегодня, используют смартфоны. Трудно переоценить границы уже имеющегося и наблюдаемого внедрения технологий в жизнь и развитие детей. Цель данной работы: выделить из большинства доступных приложений и сайтов те, которые соответствуют школьной программе или являются действительно образовательными.

Интерактивный курс русского языка **«Верные слова»** доступен в десктоп-версии. Это говорит о том, что его нельзя использовать в виде приложения. Курс имеет точную направленность методического материала на конкретные разделы грамматики (использование дефиса, двойных согласных, правила написания личных окончаний, и т. д). То есть материал излагается на интуитивном уровне, дает ученику возможность закрепить свои знания в игровом режиме, а также в простой лексической среде, ведь материал составлялся буквально самими учащимися .

Говорить о методической ценности приложения ***«Пунктуация»*** это не простая шпаргалка по пунктуации русского языка. Разработчик в очень интересной и общей познавательной форме буквально прививает правильную пунктуацию и стилистику текста, используя при этом, все изящество и богатство классики русской литературы. Даже лишь угадав, не зная правильный вариант подстановки знака препинания, ребенок заинтересовывается самим произведением и тем, как же все-таки верно было бы написать. Для этого в программе встроена функция автоматического объяснения как правильных, так и неправильных вариантов ответа.

Из всего многообразия подобных приложений, ***«Анаграмма»*** от разработчиков InstantApp.ru является наиболее комплексным и технически продуманным решением для пополнения словарного запаса детей в игровом режиме. От ребенка требуется не просто собрать из букв искомое слово, но также применить логическое мышление и перебрать в голове множество вариантов уже знакомых слов. Приложение легко настраивается в рамках 3-20 букв слова в упрощенном и полном режиме. Разница сложности и редкости слов обуславливается ранее упомянутыми режимами. В итоге, ребенок увлекается, и, с большой вероятностью сможет развить свой интеллектуальный потенциал, например, мгновенно составляя из букв такого сложного слова как «старорежимность» - «нерасторжимость».

Модель применения в классе данного приложения прекрасно описывается примером долгосрочного соревнования и установки рейтинга учеников в зависимости от количества набранных слов по скорости. Ориентируясь на уровень знаний учеников, преподаватель может проанализировать количество букв, а также сложность словаря, который нужно применять. Что касается развития долгосрочной памяти, то методика позволяет гарантировать частичное закреп-

ление особенно сложных слов, которые могут разбираться в классе, если ученики не знают их определения. Рекомендуется использовать данное приложение в сочетании с приложениями-словарями, которых множество в Интернете, и выбор лучших из них будет рассмотрен далее.

Удобно реализованная Android версия ***орфоэпического*** словаря с опцией тестирования - это удобный инструмент для каждого учителя. Программа предусматривает достаточно большой объем слов (150 000) с акцентированными ударениями и примерами изменения слова согласно падежам и их склонению. Кроме того, в программе доступна опция тестирования.

Помимо консервативной и достаточно сложной методики преподавания орфоэпии согласно школьной программе последних лет, включающей в себя конкретные правила, которые, в свою очередь, все же помогают ученикам запомнить правильные ударения в словах, имеются такие инструменты запоминания, как этот. В любом случае правила, сами по себе, запоминаться не должны, а развиваться должно интуитивное чувство правильного использования ударений. Данное приложение может помогать ученикам, как в самостоятельной работе, так и быть базисом для орфоэпических игр, устраиваемых преподавателем в конце урока. Ребенок может сказать правильный ответ самостоятельно, а может воспользоваться словарем.

Команда разработчиков «TTdictionary» приложения для Android ***этимологического*** справочно-учебного проекта содержит: этимологический экскурс обширной базы слов русского языка в режиме справочника; имеется режим «Обучение», в котором можно осуществлять изучение случайных слов, либо повторять этимологию избранных; на любом из этапов обучения и использования словаря можно добавлять слова в избранное, что автоматически создает из них группу для повторения.

Вышеописанные функции в комплексе представляют собой прекрасный вариант для занятий на уроке. Процесс обучения может проходить в виде игры со случайным выбором слов и прогрессом учеников (индивидуальным для каждого), либо с анализом отдельных слов, выбранных учителем заранее. В процессе обучения, ребенок может выбирать - подтвердить ли ему знание определенного слова, либо пропустить, как знакомое. В случае незнакомого слова - учитель может прийти на помощь и для всего класса разобрать странное или даже смешное слово, например «щунить», ведь словарь предлагает в процессе обучения «перескочить» на оригинал данного слова в виде «щувать».

Интерактивные медиа-уроки, работа с информационными образовательными технологиями, а также удаленное самообразование - это настоящее современного учителя. Идя в ногу с учениками в освоении определенных приложений или сайтов дает возможность внедрить группу образовательных приложений или сайтов в их обязательный список на устройстве.

Профессиональный анализ с позиции учителя русского языка материала и качества продукта - это важный барьер, который должен защищать детей от недопустимой рекламы, некачественного образования, бессмысленного контента, либо неэффективного способа подачи материала.

Использование и применение определенных технологий и решений самим учителем, детьми, а также их родителями в интерактивном режиме, онлайн, может облегчить в целом огромные пласты индивидуальной работы и решить проблемы с ограниченным временем и отсутствием времени у родителей, для работы дома.

В.Н. Багрій

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІВ ДНЗ

У сучасних умовах реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, яка визначає основні напрями, пріоритети, завдання державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику, спрямовану на підвищення якості й конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, її інтеграцію в європейський і світовий освітній простір, важливого значення набуває діяльність методичних служб.

Проблема підвищення якості професійної компетентності працівників освіти зумовлена зростанням вимог до рівня їх професійної майстерності. Особливу роль у здійсненні реформ в освіті відіграє вдосконалення науково-методичної роботи шляхом формування інноваційного освітнього середовища, реалізації особистісно-орієнтованого, індивідуального та диференційованого підходу до підвищення їхньої професійної компетентності [2].

На пріоритет формування інноваційного освітнього простору вказують всі сучасні законодавчі та нормативні документи, найбільш регламентують здійснення інноваційної діяльності Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. № 114), «Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проектів за пріоритетними напрямами діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. № 245) та інші [4,с.13].

У документах, що визначають розвиток системи освіти в Україні, відзначається потреба посилення уваги держави і суспільства до такої важливої підсистемі, як дошкільний освіта.

Величезними здібностями підвищення якості освіти є організація і впровадження в педагогічну практику освітніх установ інноваційної діяльності, спрямованої на проектування стратегії відновлення управління дошкільної освіти, а також організацію інноваційної методичної роботи з педагогічними кадрами.

Сьогодні в сфері освіти виділяється велика кількість інновацій різного характеру, спрямованості і значимості, проводяться великі або малі державні реформи, впроваджуються нововведення в організацію і зміст, методику і технологію викладання. теоретична опрацювання проблеми інновацій є основою оновлення освіти, його осмислення та оновлення з метою подолати стихійність

цього процесу, ефективно керувати ним.

Результати аналізу наукових джерел доводять, що більшість авторів (Т. Демиденко, Н. Клокар) доводять, що первинною функцією інноваційної діяльності є внесення змін до освітнього процесу шляхом пошуку, розроблення та впровадження педагогічних нововведень [1,3]. До основних понять інноваційного процесу відносять проведення нестандартних занять, проектну діяльність, навчання з допомогою мультимедійних технологій, музейну педагогіку, запрошення діячів культури, мистецтва, народних майстрів на заняття тощо.

В даний час можна виділити ряд суспільних тенденцій, здатних привести до народження інновацій: Вимоги гуманізації освітнього процесу. Високий рівень вимог до якості освіти та розвитку дітей в зв'язку з впровадження ФГТ. Орієнтація на культурно-моральні цінності. Конкурентні відносини між освітніми установами. Активне реагування на різноманіття інтересів і потреб дітей та їх батьків. Великі потенційні можливості, що виражаються в інноваційної освітньої ініціативи педагогів.

Інноваційний розвиток в даний час зустрічає ряд труднощів. Сюди можна віднести збільшення складності праці, розширення кола посадових обов'язків, недостатнє ресурсне забезпечення для впровадження інновацій, слабкі матеріальне і моральне стимулювання, для дітей - навчальне навантаження. Але поряд з труднощами виділяються і позитивні фактори. Для педагога - зростання професійної майстерності, формування здатності до професійної рефлексії, вміння здійснювати дослідницьку діяльність, для дітей - підвищення якості навчання.

Однак педагогічна практика свідчить про те, що дошкільні освітні установи недостатньо готові до відбору та оцінювання позитивних інновацій в дошкільну освіту, до розробки та впровадження інноваційних програм і технологій, до якісної реалізації їх в роботі з дітьми. Це свідчить про те, що має місце протиріччя між соціально-обумовленої потребою в підвищенні професійної компетентності педагогів інноваційних ДНЗ та реальним станом інноваційної діяльності, покликаної забезпечити готовність педагогів до інновацій. Незважаючи на те, що проблеми інноваційної педагогічної діяльності широко і міцно увійшли в життя дошкільних освітніх установ, нормативного та інструктивно-управлінського забезпечення процесів оновлення управлінської діяльності та методичної роботи в ДНЗ, підвищення їх ефективності в умовах реалізації інновацій явно не достатньо. Робота з інноваційних напрямів здійснюється у такі основні кроки:

1. Пошук нових ідей: створення інформаційного фонду шляхом збору та аналізу інформації; виявлення інноваційних потреб ДНЗ.

2. Формування нововведення: формулювання ідей і можливостей, планування етапів роботи; опробування інноваційних ідей; підведення підсумків апробації, прийняття рішення про масштабне нововведення, вироблення програми її реалізації; розробка нормативно-правової бази інноваційної діяльності.

3. Реалізація нововведення: навчання інноваційним технологіям всіх педагогічних колективів; мотивація і стимулювання педагогічних працівників; дослідницька, творча, рефлексивна діяльність педагогів.

4. Закріплення нововведення: розробка презентаційних матеріалів; поширення досвіду роботи на різних рівнях.

Таким чином, інноваційна діяльність, здійснювана дошкільними освітніми установами в даний час, змінює традиційну систему роботи: на перше місце ставить вихованців і педагогів, керівників освітніх установ, науково-методичних працівників, їх професійні запити і потреби. Вимоги сучасності потребують переорієнтації змісту виховання підростаючого покоління, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного розвитку життєвої компетентної особистості дитини. Розвиток дошкільної освіти залишається одним із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти.

Список використаних джерел

1. *Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.М. Дичківська. - К., 2004. - 352 с.* ***2.*** *Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у закладах освіти [Электронный ресурс] / - Режим доступа: http://virtkafedra.ucoz.ua/publ/vistavkova_zala/zaporizkij_rajon/innovacijni_formi_rozvitku_profesijnoji_kompetentnosti_pedagogichnikh_pracivnikiv_u_zakladakh_osviti/23-1-0-70* ***3.*** *Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності. Дис. канд.пед.наук: 13.00.04 - Київ, 1997. - 227 с.* ***4.*** *Формування інноваційного простору дошкільної освіти: наук.- метод. посіб. / упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; А. С. Виноградова за ред. Є.Р. Чернишової / Ун -т менедж. освіти НАПН України. - К., 2012. - Ч. 1. - 112 с.*

М.О.Тропіна

ШЛЯХИ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Супервізія довгий час в багатьох структурах була виключно вертикальною. І виглядало це, як перевірка методів і досягнень підлеглого, більш досвідченим керівником. Інакше кажучи це була перевірка. Сучасні реалії підштовхують нас до того, що супервізія може і повинна служити ресурсом для сучасного освітянина, надихати і підштовхувати, підтримувати і розвантажувати.

Що таке супервізія? Супервізія - це консультативна підтримка в питаннях, пов’язаних з роботою та професійною діяльністю. Підвищення професійної ефективності - головний результат супервізію, який включає в себе рішення різних питань: усвідомлення професійних границь, знаходження альтернативи діям в конкретних робочих ситуаціях, формування стосунків з колегами, підлеглими, клієнтами, співпраця в команді, робочі стратегії, зменшення факторів стресу та синдрома вигоряння та багато інших питань, які актуальні в повсякденній роботі.

Як відбувається супервізія? Супервізія - це процес, який починається зі зясування замовлення - для яких працівників та для досягнення яких цілей необхідна супервізію? Завершується процес оцінюванням процеса та результатів супервізію.

Перед початком супервізію заключається письмовий договір чи усна угода, в яких обговорюються три основні питання: які супервізії будуть забезпечені - індивідуальні, групові чи командні; що буде вважатися результатом супервізії;

яка тривалість однієї сесії супервізії; яка буде загальна тривалість супервізії та ін. Индивідуальна супервізію частіше триває від 60 до 90 хвилин, відбувається один раз на 2 тижні, всього 6-10 сесій, а групова та командна тривають від 120 до 180 хвилин, відбівається один раз в 2-4 тижні, також 6-10 сесій.

Коли необхідна супервізія? В допомогаючих професіях, та професіях що відносяться до категорії «людина-людина», там де відбувається тісний контакт з емоціями і почуттями інших людей, там де особистість є водночас і інструментом своєї діяльності. Для такого кола професій супервізія має бути доступною вже в період навчання, на етапі учбової практики, та на протязі подальшої професійної діяльності. Професіонали часто вважають, що супервізія необхідна в кризових ситуаціях і тоді, коли є ознаки вигоряння. Однак супервізію необхідно відвідати до появи таких ситуацій. Одним із завдань супервізії є своєчасне виявлення і усунення кризової ситуації. Також регулярні супервізії забезпечують профілактику вигоряння та розвивають емпатію у роботі з людьми.

Спираючись на власний досвід хотілось б зауважити, що можливість отримувати супервізію, як підтримку і супровід на етапі освоєння нових знань та в процесі інтегрування цих знань в практичну діяльність, була надзвичайно допоміжною інтервенцією. Це давало можливість бачити певні «важкі» ситуації з різних кутів, отримувати підтримку колег, активно навчатись через досвід інших, розширювати свій професійний інструментарій, розвивати рефлексію та саморефлексію, як цінну особистісну рису.

Сучасний педагог потребує таку можливість на рівні з працівниками інших соціально-значущих професій. Навчати сучасних дітей це виклик для особистості вчителя. Щоб бути компетентним і сучасним, вчитель має вдосконалюватись без зупинки. Освоювати все нові знання та навички, використовувати новітні можливості і сучасні технології, бути розвиненим і компетентним в багатьох сферах. Все це спричиняє величезний тиск, потребує багато ресурсу та сил. Супервізія як комплексна допомога, може бути допоміжною для педагога, з метою збереження психічного здоровя, розвитку творчого потенціалу, підвищення працездатності, та місцем невичерпного ресурсу. Місцем турботи і внутрішнього зростання, там де задовольняються потреби і розвивається емоційний інтелект як важлива риса особистості.

Супервізія вчить бути толерантним до різноманітності, стриманим в оціночних судженнях, розвиває погляд в середину себе. Надає можливість отримувати та надавати підтримку в психологічно безпечному просторі, в умові рівності умов для всіх учасників.

К.В. Рожкова

КОНЦЕПЦІЯ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»: МОЖЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Важливим кроком змінити країну є прийняття Закону про освіту. Проблеми сучасного викладання предметів стали актуальними у теперішній час. Криза освіти є головною причиною незадоволення стейкхолдерів (учнів, студентів, їх

батьків, вчителів та викладачів, а також роботодавців), що призводить до падіння престижу вітчизняної освіти.

Реформа української середньої освіти - це проектування майбутнього нашої країни, адже саме школа формує мислення абсолютної більшості дітей, які візьмуть на себе керівництво державою та відповідальність за її економіку. Вона стосується понад 22 мільйонів осіб. Серед них - батьки, вчителі та учні. Дискусії про Закон тривали більше трьох років. Ця тема поширювалася на значні верстви українського народу.

За наявними даними, будуть формуватися такі навички XXI століття: інформаційна грамотність, винахідливе аналітичне мислення, ефективне спілкування, творче ставлення до справи, робота у команді, вирішення проблеми, вміння брати відповідальність на себе, робота у проектах та життєві компетентності.

У концепції НУШ та в проекті Закону закладено ключові компетентності й наскрізні вміння, якими має володіти учень після закінчення школи: спілкування державною мовою, спілкування іноземними мовами, математична грамотність. Дитина буде володіти такими компетентностями як: а) компетентності в природничих науках і технологіях, б) інформаційно-цифрові компетентності, в) уміння вчитися впродовж життя, г) соціальні і громадянські компетентності. Також необхідно приділяти увагу розвитку підприємливості, загальнокультурної грамотності та екологічній грамотності й здоровому способу життя. У сучасному педагогічному дискурсі поширена думка, що випускник НУШ буде насамперед особистістю, патріотом та людиною-інноватором.

На думку експертів, кількість учбових років треба збільшити до дванадцяти, так діти будуть отримувати достатні знання для вступу у ВНЗ. Початкова школа буде перші 4 роки, далі учень переходить до гімназії (базова середня школа). Старша профільна школа являтиме собою ліцеї академічного та професійного спрямування. У професійному - поряд із загальною середньою освітою школярі отримуватимуть перші навички майбутньої професії.

Більшість школярів втрачає хист до навчання ще з малих літ. Батьки зі свого досвіду намагаються їм допомогти, але не розуміють, що з роками поняття змінюються. Статистика показує, що за 11 років у дітей зростає 40% захворюваності органів травлення, 70% - нервової системи та 30% - серцево-судинної системи, що значно впливає на їх успішність у школі.

Навчання у НУШ передбачає: нові можливості викладання, дружні відносини між учнями, батьками та вчителями, упровадження проектної роботи та навчання через діяльність. Усе це стане можливим у новій школі XXI століття. Аксіологічний підхід до вивчення педагогічних явищ і процесів дозволяє висвітлити внутрішню сторону взаємозв'язку особистості і суспільства, побачити особистісний аспект орієнтації школярів на цінності.

Реформу, що пропонується Міністерством освіти буде важко втілити у реальність через опір реакційно налаштованих кадрів, які не планують змінювати себе і змінювати своє викладання у школі. Значна частина педагогічних працівників не сприймає модель партнерства у відносинах між учнем та вчителем. Освіта України застрягла у радянському минулому. Ми вчимося за принципом

«всі мають бути однаковими» та знаннєвим підходом - коли дітям дають десятисторінкові конспекти, змушують їх завчити, але не пояснюють, як цим користуватись та навіщо воно їм потрібно. Викладати, як раніше, буде неможливо: змінилися діти, змінилися умови, а найголовніше - ставлення людей до навчання.

На мою думку, школа має виховувати не лише людину з інтелектуальним потенціалом, а й з власною громадянською позицією, свідомими рішеннями та емоційною стабільністю. З новою реформою діти навчаться критичному мисленню, стануть більш креативними, зможуть управляти людьми, будуть брати на себе відповідальність та стануть на крок ближче до успішного майбутнього. Стануть свідомо робити і приймати рішення (важливим буде не тільки якість, але і швидкість прийняття рішень). Нова Українська школа - школа, що буде відповідати вимогам сучасної України і потребам українських дітей.

Список використаних джерел

1. *Гриневич Л.М. Надто важливий. Чому потрібно прийняти новий закон про освіту? / Л.М.Гриневич. - Режим доступу: https://life.pravda.com.ua/columns/2017/06/19/224784/* ***2.*** *Кирьякова А. В. Аксиологическая концепция ориентации личности в мире образования / А.В.Кирьякова // Вестник ОГУ. - 1999. - № 1. - С. 13-19.* ***3.*** *Назаренко Л. М., Антюшина О. М. Ціннісні орієнтири «нової школи»: у вимірі наукової позиції Є.П. Голобородько // Таврійський вісник освіти. - 2017. - № 1. - С. 30-33.* ***4.*** *Яланська С. П. Психологічні аспекти педагогіки партнерства нової української школи / С. П. Яланська // Багатовимірність особистості: теорія, психодіагностика, корекція. Зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару з міжнар. участю (м. Полтава, 23 березня 2017 р.) [Електронний ресурс] / ред. колегія: С.Д. Максименко, М.І. Степаненко, С.М. Шевчук, Н.В. Сулаєва, К.В. Седих, В.Ф. Моргун (відп. за випуск). - Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. -С. 317-319.*

Oleksandra Bondarenko

SOURCES AND TYPES OF VOCABULARY IN ESP TEACHING

The important source of vocabulary in English for specific purpose (ESP) course is a word list. A word list is a set of words or phrases that you want your learners to learn and to memorize.

We can agree with the opinion that vocabulary makes our speech more colorful. In ESP courses vocabulary occupies a central place. It is the easiest thing to add to a general English course to turn it into an ESP course. It is also a good way of tailoring a published ESP coursebook for your students' specific need. Most ESP coursebooks cover broad fields like engineering or medicine, so if you want to create a course for narrowest ESP field (like automotive engineering or dentistry), a good technique is to use a broad - focus coursebook and then add plenty of vocabulary of that field.

A good starting point when building a vocabulary syllabus is a word - list of **target vocabulary**, i.e. those words and phrases that you especially want the students to learn during the course. This may come from a technical dictionary or a glossary or index of a respected text book. Definitely, this list needs to be edited so that only the most important words are selected, and so that the list isn't too long. It is very diffi-

cult to learn more than 10 words new words in a single practical lesson. That does not mean you should limit your list to 10 words per lesson. If you give your students 20 new words, they may choose the 10 or so that they find most useful. There is also a good chance that they will already know some of the 20 words, for example because they are similar in their own language or their meaning is easy to work out. So, try teaching up to 20 words per lesson, but do not expect your students to learn them immediately.

Editing a word - list involves trimming it from two opposite directions: you can remove the words that are so basic that you are sure your students already know them, as well as the words that are so sophisticated and specialized that your students are never likely to come across them or need them. The words that remain are the ones in the middle: the words that they do not currently know, but which should be useful to them. In other words, target vocabulary - the words or phrases that you especially want the students to learn during the course.

A second source of vocabulary is the authentic reading and listening texts that the teacher choose to incorporate into the course. Because we have no control over the vocabulary that is used in texts, the words are likely to be a mixture of target and non - target vocabulary. **Non - target vocabulary** refers to words and phrases which are worth learning, but which are not part of the main aim course.

It is important to focus on both target and non - target vocabulary in your course. Target vocabulary from word lists helps you to be systematic. Non - target language is also important for building general fluency, sophistication and accuracy.

A third source of non - target vocabulary is the students themselves, who may have problems with vocabulary as they are trying to speak or write. For example, they may mispronounce a word or use it with the wrong preposition, in which case you may decide to draw attention to it by writing it on the board. A general name to this - **emergent language,** i.e. language, words that emerges during a lesson, but which you did not plan to include in advance; language that comes from the students themselves, is often easier to earn, more memorable and more useful than words from other sources. Emerge language - the words or phrases that emerges during the lesson, but which did not plane to be included. [1]

Let us also dwell on the types of vocabulary. *Technical vocabulary* includes that appear only in a specific field (e.g. cardiogram in medical English), as well as general English words which have a completely different meaning in one field (e.g. bug and mouse in IT English). *Semi - technical vocabulary* - words that occur with the same in general English (|or very similar meaning), but which have a higher frequency in a specific field (e.g. force, motion and stress in technical English). *Non - technical vocabulary* - is not specific to one field, but may still be useful for our students to learn [2].

Actually, vocabulary for ESP is a specific vocabulary that is taught for a certain period to students of a specific field and/or specialism. Moreover, what a good and experienced teacher would do in order to teach and replenish the vocabulary of a student? To follow these techniques: collocation, drilling? Concept checking questions (CCQs), translation, recycling and revision, noticing, presentation techniques, looking for meaning through context and vocabulary banks [3].

Список використаних джерел

1. *Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT). Module 3 - The language of ESP: lexis. - pp.2-3.* ***2.*** *Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT). Module 3 - The language of ESP: lexis. - p.6.* ***3.*** *Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT). Module 3 - The language of ESP: lexis. - pp.16-17.*

Н.В. Галькевич

МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Методологічна культура вчителя є складовою частиною загальнолюдської духовної культури, що включає в себе знання, уміння, навички, рівень інтелекту, моральний та естетичний розвиток, світогляд, способи і форми спілкування. Переважна більшість дослідників розглядає методологічну культуру, як стрижень професійно-педагогічної культури вчителя.

Вчителі початкових класів поєднують у собі характеристики педагога - дослідника і педагога -практика. Встановлено що професійно-педагогічна діяльність вчителя початкових класів включає методологічний аналіз, професійну і методологічну рефлексію, застосування методів і технологій.

Академік О. Савченко сказав: «Сучасний учитель має реалізувати в своїй професії розвинене педагогічне мислення, етичну компетентність, готовність не лише виконувати функції вчителя, а брати відповідальність за розв’язання багатьох інших завдань». Методологічна культура вчителя - особлива культура наукового мислення вчителя, базою якого є методологічні знання та досвід рефлексії самосвідомості професіонала, що намагається зрозуміти свою діяльність. Методологічна культура вчителя включає знання методології педагогіки і вміння її застосовувати у педагогічній діяльності. Оволодіння вчителем методологічною культурою дозволяє здійснювати такі пізнавальну, нормативну та знакову функції.

На основі аналізу наукових досліджень у галузі педагогіки згаданих зарубіжних і вітчизняних учених (А.Капська, Д.Пенишкевич, В.Поліщук, Н.Сейко, та інших), виокремлено функції соціально-педагогічної діяльності вчителя в початковій школі:

- Комунікативна - полягає в налагоджені взаємодії особистості учня з учасниками навчально-виховного процесу;
- Організаторська - характеризує педагогічну діяльність з погляду соціального менеджменту.
- Прогностична - означає передбачення вчителем результатів своєї діяльності;
- Діагностично-корекційна - полягає у своєчасному виявленні соціальних аномалій у конкретному соціумі;
- Доброчинна - надання морально-психологічної підтримки особі;
- Навчально-методична - передбачає розроблення форм, методів і технологій.

Творчий компонент методологічної культури вчителя проявляється в педагогічній творчості, яка являє собою важливу складову професійної діяльності. Вона дозволяє творити нові матеріальні й духовні цінності на основі розкриття і вирішення протиріч засобом діагностичного аналізу, новітніх педагогічних знахідок, здогадок, відкриттів, педагогічного новаторства, яке дозволяє оптимізувати систему навчання. Педагогічна творчість дозволяє спрогнозувати розвиток різних педагогічних ситуацій, а також сконструювати і реалізувати нову систему педагогічного процесу

Наявність творчості в професійній діяльності вчителя сприяє пошуку та використанню педагогічних інновацій, веденню методичної майстерні, створенню і опису досвіду (авторської методики, програми, посібника, тощо).

«Тільки людина, зазначає - А.Ходусов, що володіє культурою, здатна осмислити свої дії, поведінку, критично оцінити їх, здатна до рефлексії». Опираючись на ці слова, ми шукаємо сутність рефлексивного компоненту, в основі якого лежить процес самопізнання і самоаналізу педагогічної діяльності. Сюди входять вміння учителя вибирати альтернативні способи рішення навчально-виховних задач; самоаналіз прогнозуючого типу, спрямований в майбутнє, самовизначення, самозвіт тощо.

Сучасне суспільство гостро несе потребу в глибоко компетентних вчителях, особливо вчителях початкової школи, які працюють над реалізацією ідей Нової української школи, які здатні проявляти високу адаптивність і готових до вирішення нових завдань та адекватному сприйняттю прогресивних нововведень, зацікавлених у підвищенні ефективності професійної діяльності, плануючих майбутнє і готових брати на себе відповідальність. Рівень ефективності професійної діяльності вчителя Нової української школи залежить від рівня його загальної, професійно-педагогічної та методологічної культури.

Список використаних джерел

1. *Балл Г. Категорія «культура особистості» в аналізі гуманізації загальної та професійної освіти / Георгій Балл // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : зб. наук. праць. - К., 2003.* ***2.*** *Бойко Е. Ф. Совершенствование методологической культуры учителя в системе повышения квалификации : дис... к-та пед. наук -13.00.08 / Бойко Елена Фёдоровна. -Новокузнецк, 2003.* ***3.*** *Лаврентьєва.О. О. Методологічна культура вчителя: у пошуках концептів професійної діяльності. - м. Київ, Педагогіка, - 2012 р.*

Л. П. Лайчук

СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Соціалізація - це процес входження індивіда в суспільство, активне засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності у даному суспільстві [1,с.45]. Соціальне становлення підлітків є досить актуальним питанням освітнього процесу в сучасних умовах сталого розвитку. Соціалізація особистості можлива лише при міжособистісній взаємодії індивідів, де відбувається передача фізичного та морального

досвіду, загальнолюдських цінностей та якостей, соціальних норм та правил. Нова українська школа є початковою та рушійною силою для співпраці та взаєморозуміння, що є невід'ємною частиною для адаптації до соціуму у подальшому розвитку підлітків. Набуття процесу соціалізації лежить в основі Концепції соціального научіння (Н. Міллер, Дж. Доллард) яка показує, як дитина пристосовується в сучасному світі, як вона засвоює норми суспільства [3,с.49].

Проблема процесу соціалізації підлітків полягає в тому, що не для кожної особистості шлях адаптування до соціуму є легким та безумовним. Тому є важливим дослідження становлення особистості в сучасних умовах, визначення труднощів та оптимальних засобів їх вирішення.

Пубертатний вік - складний період життя для кожної особистості. В літературних джерелах його прийнято вважати кризисним. Спостерігаючи за підлітками, у повсякденній діяльності яскраво виражається соціальна ситуація розвитку, яка спонукає до потреби у спілкуванні, становленні в соціумі, прийнятті нових рішень, обов'язків, стилів и стратегій поведінки, де більшість представників пубертатного віку мають труднощі в реалізації потреб через недостатній досвід дорослого життя.

В ході спостереження нами були виявлені труднощі та перепони процесу набуття соціального досвіду підлітками. Головною умовою, яка може мати полярний вплив на розвиток особистості є середовище. Кожен індивід вчиться і реагує на взаємодію оточуючого середовища, де в нього змінюються погляди та соціальні установки. Суб'єктивними труднощами процесу соціалізації підлітків є почуття самотності та самопізнання. В такому стані підліткам важко встановлювати взаємозв'язки з однолітками та дорослими через власні переживання, занижену самооцінку, тривожність, неприйняття себе. Особливої уваги потребують підлітки групи ризику: схильність до шкідливих звичок, аморальність батьків, гіпо- або гіперопіка, діти з особливими потребами, розлади в сім'ї.

В умовах сталого розвитку соціалізація підлітків об'єднує різні покоління, через неї реалізується передача культурного та соціального досвіду. Лише в спільності, в спільному житті всіх людей складається моральний і юридичний закон, моральні завдання та обов'язки [2,с.27].

Джерелом соціалізації є значима діяльність. Її відсутність є показником девіантної поведінки підлітків, криза моральних ідеалів, бездуховність, що є результатом антисоціальних установок. Таким чином, підліткам необхідно допомогти обрати правильний шлях, мотивувати та розвивати пізнавальні інтереси, визначити види діяльності і надати всі необхідні для цього умови.

Список використаних джерел

1. *Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Р. В. Зозуляк-Случик. - Івано-Франківськ : НАІР, 2015. - 218 с.* ***2.*** *Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Курс лекцій. - Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2002. - 260 с.* ***3.*** *Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко,Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчукта ін. - К.: Просвіта, 2001.- 416 с.*

О.И. Опалева

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РЕКЛАМНЫХ РОЛИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ФРАНЦУЗСКОМУ ЯЗЫКУ (КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД)

Термин «языковая компетенция» широко используется в современной педагогике. В нём можно выделить следующие аспекты:

1) творческий характер использования языка: рассмотрение его как способа создания нового продукта (реклама, пиар, массовая коммуникация в целом);

2) понимание глубинной структуры (умение учащегося понимать не только прямое, но и переносное значение слов, эвфемизмы, фразеологизмы);

3) понимание грамматического строя языка, умение использовать грамматические конструкции.

Языковая компетенция не только обусловливает решение языковых задач, но и развивается сама в их разрешении через обогащение учащегося расширяющимся материалом речевого опыта и его все более осознанной трансформацией [1,с.8].

Ученику полезно знать, что перевод рекламного текста означает установление связей между собеседниками в языке-оригинале и языке-переводе. Перевод рекламных текстов основывается на функционально-прагматической адекватности. Однако не следует забывать о социокультурном контексте, делая поправки на ценностные ориентиры, доминирующие в стране, где текст был создан, а также в стране, на язык которой текст переводится рекламный продукт. Реклама, в идеале, должна соответствовать тому ментальному полю, которое исторически сложилось в том или ином обществе. Аксиологический (ценностный) подход и заключается в том, что учащиеся, переводя рекламные тексты, должны погружаться в социокультурное пространство той страны, региона, с которым необходимо ознакомиться [2,с.198].

Речевая компетенция в современной педагогике понимается как определённый уровень владения основными навыками и умениями всех типов речевой деятельности в важнейших для данного возраста и социального статуса сферах и жанрах коммуникации [3,с.46]. Стоит вспомнить античного философа Аристотеля, утверждавшего, что человек является единственным существом, одарённым речью, следовательно, этим благом необходимо пользоваться в обществе. Речевую компетенцию ещё называют дискурсивной, т.к. она позволяет каждому из нас принимать участие в дискурсах различного вида и содержания.

В чём же уникальность речевой компетенции? М.П. Манаенкова полагает, что именно в её бинарной природе. Так, с одной стороны, она является результатом образовательного процесса, а с другой, ключевым средством лингвистического образования. Амбивалентный характер речевой компетенции проявляется и в межличностном общении: эволюционирует в процессе коммуникации, при этом являясь её основой [4].

Рекламные ролики затрагивают эмоции, привлекают внимание аудитории и стимулируют учеников проявлять интерес к французскому языку. Интересна

игра слов в рекламе горчицы «Maille Dijon»: *Il n'y a que Maille qui m'aille*). На слух *Maille* и *m'aille* звучит одинаково, поэтому ученик привыкает к феномену омофонии в процессе аудирования. Также реклама аппелирует к метафорами, идиомам, скороговоркам в изучаемом языке. Так, слоган рекламной продукции фирмы «St. Hubert»: *Aussi bon cru que cuit, qui l'eût cru?* интересен с этой точки зрения. Такого рода примеры иллюстрируют потенциал полисемии, рифмы, аллитерации, метонимии, генерализации, гиперболы и других приёмов.

Другими преимуществами рекламы является то, что она доступна онлайн, её можно использовать в текстовом, аудио- и видеоформате. Реклама предоставляет массу примеров риторических оборотов, используемых для создания звучных слоганов. Рифма и аллитерация, которые часто встречаются в рекламных роликах, также помогают практиковать произношение и анализировать фонетические особенности французского языка.

Также представляет интерес локализация рекламы (перевод англоязычных и других рекламных роликов на французский язык). Существуют графические органайзеры (в западной литературе их называют *storyboards*, которые позволяют ученикам составить собственный рекламный ролик для телевидения [5,с.162-163].

Кроме того, учащимся можно предложить составить собственный рекламный слоган, который будет учитывать менталитет и традиции определённой франкоязычной страны или региона, например, бельгийской Валлонии или канадского Квебека. Очевидно, что отличия от Франции повлекут за собой особенности рекламного дискурса. Одним из практических заданий может быть составление диалога на французском между рекламщиком (пиарщиком) и рекламодателем, причём один из участником может быть по легенде не французом. Для учеников, имеющих опыт в фото- и видеосъёмке, несложно будет снять собственный видеоролик даже на мобильный телефон.

Таким образом, социокультурная компетенция также формируется на уроках французского языка. Дети узнают больше о странах, народах, говорящих по-французски, их традициях и стереотипах. В том числе изучается и рынок, экономический аспект жизни общества. Реклама же легко адаптируется к различной клиентуре. Она ничего не изобретает, а лишь следует новым идеям и использует их. Так, чтобы создать положительное отношение потребителя к товару или услуге, реклама использует юмор как положительную эмоцию, что должно привлечь внимание клиента к рекламируемому предмету. Украинская исследовательница Д. Руснак приводит пример рекламной кампании французского банка «Cofidis», которая в рекламных роликах «*Préjugés, pourquoi*?» высмеяла негативные стереотипы, связанные с кредитованием [6,с.76].

Говоря о практических аспектах использования рекламных роликов, можно обратиться к интернет-сайту https://ielanguages.com/authentic-french.html. На данном ресурсе размещено множество рекламных роликов, часть из которых по продолжительности не превышает одной минуты, а потому подойдёт даже ученикам, владеющим языком на уровне А2. Так, реклама финансового учреждения *Crédit Mutuel du Sénégal* знакомит нас с особенностями рекламного и финансового бизнеса в Сенегале, франкоязычной стране, на которую мало обра-

щают внимание составители традиционных российских учебников. Реклама доступна по ссылке: https://ielanguages.com/french-creditmutuel.html [7].

Интересной является также реклама французского языкового сообщества Бельгии. Как известно, брюссельский столичный регион двуязычен: там используются нидерландский и французский языки. В рекламном ролике обыгрывается малопонятное нидерландское название одной из 19 коммун столичного региона: Koekelberg (Кукельберг). Данный ролик будет полезен для школьников и с точки зрения ознакомления с политической географией Европы: https://ielanguages.com/french-communite.html [7].

Рассмотренные выше компетенции не формируются сами по себе: задача преподавателя - обеспечить их комплексное развитие. Иными словами, ученик, оканчивающий российскую или украинскую среднюю общеобразовательную школу и готовящийся к поступлению в вуз и сдаче ЕГЭ либо ВНО (а в перспективе и DELF), должен применять полученные знания в живом общении. Соотношение между компетенциями и результатами обучения мы попытались обобщить в таблице 1.

Таблица 1. Развитие компетенций с помощью рекламных роликов

Компетенция	Результат
Языковая	Умение решать конкретные языковые задачи, в том числе переводческие; понимание грамматической структуры, использование теоретических знаний на практике.
Речевая	Способность общаться и достигать целей путём использования устойчивых речевых конструкций, в том числе с целью обучения себя и других.
Социокультурная	Осознание включённости в определённую культурную среду и использование языковых средств с поправкой на традиции, менталитет, обстановку, этнорелигиозные, политические и иные неязыковые факторы.

Таким образом, цель рекламных роликов - не только и не столько развлечение, сколько развитие когнитивных навыков детей. Благодаря правильному использованию данного материала в образовательном процесса, учащиеся смогут развить языковую, речевую и социокультурную компетенции, что сделает их более конкурентоспособными на рынке труда.

Список использованных источников

1. *Макеева С.Г. Языковая компетенция как результат языкового развития / С.Г.Макеева // Ярославский педагогический вестник. - 2011. - № 4. - Том II (Психолого-педагогические науки). - С. 7-9.* ***2.*** *Опалева О.И. Особенности использования рекламных текстов в процессе формирования социокультурной компетенции / О.И. Опалева // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. 25-26 травня 2018 р., м. Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. - С. 197-199.* ***3.*** *Ксенофонтова А.Н. Система обучению педагогов конструированию речевой деятельности / А.Н. Ксенофонтова. - Оренбург: ОГУ, 2001. - 54 с.* ***4.*** *Манаенкова М.П. Формирование речевой компетентности в условиях современной образовательной парадигмы / М.П. Манаенкова. - Электронный ресурс. - Режим доступа: http://www.tsutmb.ru/nauka/internet-*

konferencii/2017/13-lprs/6/manaenkova.pdf ***5.*** *Martin E. Using Advertising to Explore French Language and Culture in the Classroom / E. Martin // Global Business Languages. - 2012. - Vol. 17. - P. 161-170.* ***6.*** *Руснак Д. Використання медійної реклами в процесі навчання майбутніх викладачів французької мови міжкультурного спілкування / Д. Руснак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. - 2016. - № 4. - С. 72-79.* ***7.*** *Authentic French with Commercials & Films / Access mode: https://ielanguages.com/authentic-french.html*

І.Ф. Корольова

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У сучасних умовах реформування освіти, долучення її до європейських цінностей однією з важливих проблем є підвищення ефективності навчання, забезпечення різнобічного особистісного розвитку учнів відповідно до їх індивідуальних нахилів і здібностей.

У цьому контексті особливої актуальності набуває питання активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, від неї залежить ефективність навчання, в умовах освітньо-розвивального середовища, яке формується шляхом створення сприятливої атмосфери для суб'єктів педагогічного процесу, забезпечує єдність їх дій на основі взаєморозуміння та співробітництва. У цьому контексті важливо є не лише забезпечити учнів системою галузевих знань,а й навчити їх самостійно здобувати потрібну інформацію, осмислювати її, робити висновки та приймати відповідальні рішення, забезпечувати розвиток пізнавального інтересу до навчальної діяльності. Досягнення цієї мети забезпечує освітньо-розвивальне середовище початкової школи як один із факторів розвитку особистості.

Аналіз теорії та практики навчання свідчить, що продуктивне навчання не можливе без пошуків шляхів розвитку пізнавальної активності учнів, оскільки молодші школярі мають не лише засвоїти певну суму знань, а й навчитися спостерігати, порівнювати, аналізувати, міркувати. А цьому сприяють засоби, що активізують пізнавальну діяльність. Зокрема, до них належать дидактичні ігри та проблемні завдання. Вони підвищують ефективність сприймання учнями навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять елемент цікавості, спрямовані на формування в учнів потреби в знаннях та інтересу, сприяють розвитку пізнавальних сил і можливостей учнів. До того ж гра, як свідчить теорія та практика, є найприроднішою та найпривабливішою діяльністю для молодших школярів, що дарує радість, а в той же час є важливим засобом творчого пізнання. Використання проблемних завдань і гри сприяє активній розумовій діяльності учнів, залученню їх до пошуку, здогадів, міркування тощо.

До того ж важливо враховувати, що для досягнення мети в 1-4 класах передбачається розв'язання таких завдань: вироблення в учнів мотивації навчання української мови; формування комунікативних умінь; гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання-розуміння, говоріння, читання та письма); опанування найважливіших функціональних складників мовної систе-

ми; соціокультурний розвиток особистості; формування в учнів уміння вчитися [13]. Нині чимало проблем і завдань виникає перед науковцями та вчителями-практиками у зв'язку зі змінами в освіті, із потребою піднести викладання, зокрема української мови, на якісно новий рівень, посилити практичну сторону у вивченні предмета в початковій школі. Очевидно, що школі потрібні вчителі-новатори, які усвідомлюють своє істинне покликання, можуть забезпечити розвивальний характер навчання й виховання дитини, а також зробити навчання сферою самоствердження особистості [10,с.31]. Саме тому професійна підготовка майбутнього вчителя, зокрема початкової школи, є важливою, адже від її розв'язання залежить не лише професіоналізм і якість педагогічної діяльності, а й кінцевий результат - формування та розвиток особистості учня.

Завдання активізації навчально-пізнавальної діяльності у початкових класах на уроках природознавства вимагає такої організації творчого навчального процесу, за якої він відповідав би вимогам сучасності, стимулюючи у молодших школярів активне мислення, виховуючи пізнавальний інтерес, пізнавальні потреби, позитивні моральні та емоційно-вольові якості особистості, розвиваючи навчальні можливості дітей, озброюючи їх глибокими знаннями знаннями, уміннями та навичками [1;3].

У процесі вивчення природознавства перед учнями розкривається безмежне розмаїття природних об'єктів та їх значення не тільки для якості життя, а й для самого існування людини на Землі. Дітям цікаво і корисно навчатися тоді, коли вони, ніби граючись, розглядають правильну відповідь зпоміж цілої низки можливих варіантів, залучаються до рольового моделювання з метою набуття власного досвіду спілкування з природою[10; 12].

У навчальному процесі активність учнів проявляється не лише в роботі думки, а й в практичній діяльності, в суспільній роботі, в напрузі волі, а також в емоційних переживаннях. Тому під час активізації навчально-пізнавальнольної діяльності потрібно враховувати актуальні умови формування осітньо-розвивального середовища, а саме: 1) самостійна пізнавальна діяльність учнів; 2) створення творчої комфортної взаємодії суб'єктів навчання; 3) використання різних методів і засобів активізації діяльності, яка забезпечує особистісно-орієнтований розвиток дитини.

Отже, нормальний стан дитини - це активний діяльний стан. Активність людини буває зовнішня і внутрішня психологічна активність, яка спостерігається навіть у нерухомої людини. Саме на внутрішній активний стан і на його дії, слід найбільш звертати увагу, на те, щоб дитина залишилась задоволена результатами своєї діяльності. Навчально-пізнавальна діяльність учнів в процесі навчання має особливо важливе значення. Тому необхідно володіти методичними прийомами, які сприяють активізації мислення учнів у цьому процесі. Діяльність педагога в процесі навчання полягає в активізації та забезпеченні високої результативності навчально-пізнавальної діяльності учнів

Список використаних джерел

1. *Береснева З.И. Организация образовательного пространства и развивающей среды в ДОУ / З.И. Береснева // Управление ДОУ. - 2006. - №6. - С. 60 - 70.* ***2.*** *Бібік Н. М. Формування*

предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія / Н. М. Бібік, М.С. Вашуленко, В. О. Мартиненко - К.: Педагогічна думка, 2014. - 346 с. ***3.*** *Васильченко І. В. Організація системи соціального виховання учнів / І. В. Васильченко // Педагогіка і психологія. - 2001. - № 2. - С. 27-30.* ***4.*** *Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів / Л. Данилова // Рідна школа. - 2002. - № 6. - С. 18-20.* ***5.*** *Єфименко В.В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності у школі / В.В. Єфименко - М.: Просвіта, 2003.* ***6.*** *Махмутов М. И. Современный урок: Вопросы теории / М. И. Махмутов - М.: Педагогика, 1981. - 191 с.* ***7.*** *Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. - К.: Літера ЛТД, 2010. - 364 с.* ***8.*** *Освітні технології: навч.-метод. посібн. / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пєхоти. - К.: А.С.К., 2003. - 255 с.* ***9.*** *Романенко Л. З. Навчальна гра як засіб активізації пізнавальної діяльності на уроках у початкових класах [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://www.slideshare.net/tatyana6221310/ss-29723650* ***10.*** *Українська мова. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://www.schoolua.com/2016/08/11/5021/* ***11.*** *Шамова Т. П. Проблема активизации учения школьников (Дидактическая концепция и пути реализации принципа активности в обучении): автореф. дис. на соиск. Учен. степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 - М., 1977. - 33 с.*

Т.Л. Курницька

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ QR-КОДІВ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Сьогодні кожен викладач може підготувати й провести заняття з використанням ІКТ. Такі заняття є інформативними та інтерактивними, що дозволяє студенту працювати в своєму темпі, а викладачу - працювати диференційовано та індивідуально, а також дає можливість оперативно проконтролювати та оцінити результати навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі є актуальним в сучасній освіті. QR-кодів є перспективним напрямком інформаційно-комунікаційних технологій.

QR-код (quick response) в перекладі з англійської означає «швидкий відгук». Це двомірний штрихкод (матричний код), який розробила японська компанія «Denso Wave» в 1994 році. Він дозволяє в одному невеликому квадраті помістити 2953 байти інформації, тобто 7089 цифр або 4296 букв (близько 1-2 сторінок тексту), 1817 ієрогліфів. QR-код дозволяє швидко кодувати й зчитувати (декодувати) тексти, URL різних сайтів, активні посилання для завантаження інформації [1, 2].

Як можна використовувати QR-кодування при викладанні навчальних дисциплін? Таку технологію можна впроваджувати через кодування завдань для групової та індивідуальної роботи студентів, а також через розміщення посилань на мультимедійні джерела і ресурси, що містять додаткову інформацію.

Наприклад, є можливість запропонувати студентам виконати вдома завдання практичного характеру. Посилання розміщені наприкінці параграфа у вигляді QR-коду, який був згенерований викладачем заздалегідь (можливо виконаний у вигляді наклейки), студент сканує його за допомогою веб-камери, використовуючи попередньо встановлене програмне забезпечення, при цьому інтернет-браузер автоматично адресує його на ресурс який містить докладні ін-

струкції щодо виконання завдання.

Для роботи з QR-кодом студенту буде потрібен портативний (мобільний телефон, смартфон) або стаціонарний пристрій (комп'ютер) з веб-камерою та заздалегідь встановленим програмним забезпеченням. В інтернет просторі існує безліч сервісів і програм, серед яких: http://www.qr-code.com.ua, http://qrcode.littleidiot.be, http://www.qrcc.ru/ generator.php, http://qrcodes.com.ua та ін.

Коди можна зберігати у вигляді графічного зображення у форматах jpeg, png, tiff, svg, eps, pdf, роздрукувати, розмістити в будь-якому документі чи на сайті тощо. Для створення коду у вікно QR-генератора (веб-сервісу) вводять дані, після чого автоматично генерується QR-зображення. Деякі генератори дозволяють обирати колір, розмір, рівень корекції помилок і деякі інші додаткові параметри [3]. В Інтернет-мережі можна знайти QR-сканери (додатки) для мобільних телефонів: I-nigma reader, Barcode Scanner и QR Droid , iMatrix, Kaywa Reader та ін.

Отже, розробити QR-код нескладно, потрібен лише простий у застосуванні генератор для його створення, який не вимагає будь-яких спеціальних знань. Для цього у вільному доступі існує безліч онлайн ресурсів. QR-коди вміють зберігати в собі тексти невеликого обсягу, які можна зчитувати без підключення до Інтернету. Вони дозволяють зробити заняття захоплюючими та ефективними. З одного боку, студентам зручно зчитувати цікаву інформацію та оперативно зберігати її в пам'яті мобільних пристроїв, з іншого - такий підхід дозволяє задіяти додатковий канал сприйняття інформації.

Таким чином, зазначена технологія допомагає не тільки закріпити та поглибити фахові знання студентів, а й підвищити навчальну мотивацію до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Список використаних жерел

1. *QR-код розшифрувати на комп'ютері. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nopади.pp.ua/kompyuterinternet/7005-qr-kod-rozshifruvati-na-kompyuter.html.* ***2.*** *Засадна Х. О. QR-кодування та альтернативні технології / Х. О. Засадна // Фінансовий простір. - № 3 (15). - 2014.* ***3.*** *QR-Коди в освіті [Електронний ресурс] /А. Скрипка- Режим доступу http://www.edutainme.ru/post/qr-kody-v-obrazovanii/*

В. В. Гембич

СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (НУШ) ЧЕРЕЗ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Початок шкільного життя - серйозне випробування для більшості дітей.

Сьогодні дитина з її потребами, нахилами, здібностями стоїть у центрі освітньо-виховної системи. До навчання дітей застосовується особистісно-орієнтований підхід. Освіта поступово переорієнтовується. її головною метою стає розвиток особистості, життєвого потенціалу та формування життєвих навичок учня.

Молодший шкільний вік є визначальним у подальшому розвитку особистості. Саме в початковій школі відбувається становлення основ життєвої компетентності особистості.

Цього року, починаючи роботу з 1 класом (НУШ),усвідомлюю, що писати, рахувати, врешті решт мислити, зможу навчити кожну дитину. Але чи зможу допомогти їй вирости Людиною? Проте кожного дня, хвилюючись, зустрічаю моїх школярів і, вирушаючи з ними у світ навчання, намагаюся виправдати всі їхні надії і те довір'я, яке бачу в дитячих очах.

Поставила собі за мету сприяти розвитку і формуванню життєвих навичок, необхідних для ставлення основ індивідуально - особистісної життєтворчості, а саме: здобуття життєвого досвіду; життєве прогнозування; прийняття рішень та планування дій; розв'язання типових життєвих завдань; самоорганізація та самовиховання.

Я переконана, що вчитель повинен відкрити здібності кожної дитини, побачити в ній особистість і стати для дитини, в першу чергу, другою мамою, яка допоможе проявити себе. Нова українська школа не просто дає знання, а готує дітей до того, як їх використовувати в житті.

Самотужки вчителю складно з цим всім впоратися, проте, він має до кожного учня знайти ключик, щоб той зрозумів, що його люблять і поважають. Тому моя діяльність базується на педагогіці партнерства, коли разом взаємодіють вчитель, учні і батьки. Разом з батьками облаштували навчальні зони, створюємо комфортні умови для навчання та перебування дітей в школі.

На початку року разом з дітьми виробили правила класу, так звані загальні рутини, які не змінюються. Наприклад, «Приходити вчасно», «Говорити від себе», «Говорити по черзі», та «Бути позитивним». Також розробляємо правила, які матимуть змінний характер і діятимуть, відповідно до обставин.

Якщо виникає конфліктна ситуація, на допомогу приходить Коло вибору, яке підказує дітям, як можна вчинити в певній ситуації. На Стіні слів розміщуємо нові слова, які вивчили. На окремому стенді можна побачити, яке сьогодні число, день, місяць і рік, яка пора року, тема дня і тема тижня.

Ранкові зустрічі - це щоденний ритуал, під час якого я дізнаюся про настрій дітей, їхні турботи Діти вчаться чути інших, відчувають себе частиною колективу. Я, як вчитель початкових класів, і як класний керівник намагаюся поєднати навчання та виховання, бо розумію, що кожний урок чи виховний захід, та й будь-яке спілкування вчителя з учнем виховують.

Дитина, наче квітка. Щоб виросла і розкрила свої пелюстки квітка, їй потрібні ґрунт, вода, тепло, світло. Що потрібно дитині, щоб вона розкрилася? Японські педагоги вважають, що кожна дитина у три роки - геній, у десять років - обдарована людина, а в тринадцять років - посередність. Цим вони підкреслюють, що важливо з найраннішого віку розвивати потенціал кожної дитини.

Враховуючи вимоги сучасності, я вважаю, ефективними інтерактивні форми роботи. Вони, на мою думку, сприяють формуванню позитивної «Я-концепції» школярів шляхом підвищення їхнього уявлення про свою соціальну значущість, особистісну цінність. Переваги інтерактивних форм роботи полягають в тому, що по-перше, груповий досвід протидіє відчуженню, допомагає

розв'язувати міжособистісні проблеми, коли кожен учень не замикається в собі, не залишається сам на сам зі своїми труднощами. По-друге, групи відображають систему суспільних взаємовідносин, що дозволяє школярам побачити і проаналізувати у спеціально створених умовах психологічні закономірності спілкування та поведінки інших людей і самих себе, які не помітні в життєвих ситуаціях. По-третє , кожен школяр одержує без оціночний зворотний зв'язок від членів команди і вчителя.

Формуючи життєві навички молодших школярів я впроваджую метод досліджень. На мою думку, він, з одного боку, сприяє посиленню активності учня у процесі виховання, а з іншого, наближає до життя. Саме в умовах активного пошуку та дослідження провідним стає, випереджувальний розвиток самої людини, формування творчої особистості, яка проектує та організовує своє життя і доцільно перетворює навколишній світ. Що може бути кращим для становлення особистості, ніж відчуття успіху й власної значущості від результатів своєї праці.

Я не знаю, як складеться доля моїх школярів, що чекає їх у майбутньому, але хочу, щоб роки в початковій школі були щасливим спогадом та впевненим стартом в житті. Виховати відповідальність, працьовитість, повагу до інших, не ламаючи при цьому індивідуальності, можна тільки поважаючи й цінуючи кожну дитину.

Список використаних джерел

1. *Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. - К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. - 206 с.* ***2.*** *Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.* ***3.*** *Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р.*

Н. П. Нетлях

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ У СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Сьогодні освіта розвивається, ґрунтуючись на нових методологічних засадах, визначених у вигляді гуманістичної парадигми, що передбачає визнання саморозвитку людини як вищої цінності; при цьому особистісно орієнтований підхід розглядається як альтернатива традиційному соціорієнтованому. Сучасна освіта разом із засвоєнням базових знань має навчити того, хто вчиться, самостійно оволодівати новими знаннями та спонукати особистість до навчання впродовж усього життя.

Нова українська школа - це ключова реформа Міністерства освіти і науки, а її головна мета - створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті.

Нова українська школа - це школа, до якої приємно ходити учням, школа, в якій прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись ви-

словлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. У Концепції «Нова українська школа» [1] йдеться про доцільність впровадження гуманної педагогіки, яка зумовлює необхідність реалізації гуманізації навчання і виховання, гуманізації відносин вихователя і вихованців. Гуманістичний підхід звернутий до реальної людини, вивчає якою вона є в реальному житті і передбачає відмову від маніпулювання в керуванні та вихованні. Утвердження людини як найвищої соціальної цінності, найповніше розкриття її здібностей, забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонія стосунків людини і довкілля, суспільства і природи є основним змістом гуманної педагогіки.

Демократичні й прогресивні ідеї гуманної педагогіки реалізуються в особистісному підході, сутність якого полягає в розумінні особистості учня як вищої цінності, адже кожна без винятку дитина - це цілий світ, світ ще не відкритий і не досліджений. В. Сухомлинський зазначав, що «дитина - це унікальна істота, творіння природи та історії, а завдання школи зробити так, щоб її майбутня дорослість стала корисною для суспільства і прекрасною для неї самої» [2,с.246].

В основі педагогічної технології «створення ситуації успіху» - особистісно орієнтований підхід до процесу навчання та виховання. Ситуація успіху - це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, творця явища.

Ситуації успіху досягають тоді, коли учень сам визначає свій результат як успіх. Усвідомлення ситуації успіху, розуміння її значимості виникає після здолання боязкості, невміння, незнання, психологічного утиску та інших труднощів. Інколи переживаючи ситуацію успіху, учень може зазнати великих емоційних вражень, різко змінити в позитивний бік стиль свого життя. Успіх, якщо учень переживає його неодноразово, відкриває період визволення прихованих можливостей особистості, її перетворення та реалізації духовних сил.

Головна мета діяльності вчителя - створити ситуацію успіху для розвитку особистості учня, доти кожному школяру змогу відчути радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили. Завдання педагога - допомогти особистості школяра зрости в успіху, відчути радість від здолання труднощів. Педагог має добре знати індивідуальні та вікові особливості кожного школяра, вміти створити ситуацію успіху для різних категорій учнів. В. Химинець [3] зазначає, що умовно можна розділити учнів на такі категорії:

- «надійні» - це школярі різного віку, які мають добрі здібності, сумлінно ставляться до обов'язків, активні в громадській роботі, привчені до самостійності, впевнені в собі, а рівень їх ломагань адекватний їхнім можливостям;
- «упевнені» - це школярі, у яких періоди піднесення і злету змінюються розслабленням, при сумлінному ставленні до своїх обов'язків у таких учнів бувають періоди спаду, а недоліками таких учнів, окрем можливих збоїв у їхній роботі є швидке звикання до успіхів, переростання впевненості в самовпевненість;
- «невпевнені» - це цілком успішні школярі, пізнавальні інтереси яких пов'язані, зазвичай, із навчанням, вони мають добрі здібності і відповідально ставляться до справи, але завжди невпевнені у своїх силах, мають занижену самооцінку, нестійкий настрій;

- «зневірені» - це переважно школярі, які мають непогану підготовку, здібності, успіхи у навчанні, однак після відчутої колись радості сподівань, що здійснилися, з різних причин втратили її.

Власний педагогічний досвід роботи переконує в тім, що надія на успіх живе в кожного школяра, особливо в учнів початкової школи. Тому для молодших школярів дуже важливо, коли вчитель вселяє учневі віру в себе похвалою, усмішкою, поглядом, даючи цим школяру зрозуміти, що готовий на емоційний контакт; спонукає учня до самостійності у розв'язанні проблем; вчасно допомагає, підтримує прагнення учня стати на ноги, вселяє впевненість у власних силах. Створена ситуація успіху стає точкою відліку для змін у взаєминах з навколишніми, для подальшого руху учня вгору сходинками розвитку особистості. Дуже важливо, щоб педагог міг створити психоемоційний комфорт під час організації навчально-виховного процесу, побачив в учневі неповторну індивідуальність зі специфічними запитами, побачив особистість, яка формується, допоміг їй розвинутися та розкритися духовно.

Список використаних джерел

1. *Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. - К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. - 206 с.* ***2.*** *Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. - Т. 3. - К., 1979. - 343 с.* ***3.*** *Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. - Тернопіль: Мандрівець, 2012. - С. 174-175.*

О.Є. Мойсеєнко

ШЛЯХИ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ідея випереджальної освіти виникла в кінці 90-х років XX століття. Вагомий внесок у розробку концепції випереджальної освіти зробили такі вчені, як В. Горшенін, Л. Монахова, А. Урсул та інші. Потреба випереджального розвитку освітнього потенціалу суспільства зумовлена необхідністю подолання суперечностей між прискореним науково-технічним прогресом та інерційністю системи освіти, між необхідністю використання інформаційних технологій навчання та низьким рівнем їх науково-методичного забезпечення. Сутність випереджального розвитку освітнього потенціалу суспільства полягає в тому, що зміни в галузі освіти повинні випереджати зміни в інших сферах та створювати їх підґрунтя. Знання, свідомість, мислення людини мають не лише адаптуватися до сучасних викликів, а й випереджати буття.

Випереджальний розвиток освіти передбачає орієнтацію системи освіти на перспективні потреби соціально-економічного розвитку, а також підвищення рівня адаптації та включення навчальних закладів у сферу ринкових відносин і, безумовно, підвищення якості освіти, формування в учнів прагнення до постійного оновлення своїх знань.

Підґрунтям формування моделі випереджальної освіти має стати розвиток особистості, спрямований на формування їх нових, професійних та особистих

якостей, покликаних адаптувати людину до життя та праці в умовах швидких змін. Основними цілями випереджальної освіти є: підготовка високоосвічених, креативних особистостей, прищеплення учням прагнення до постійного оновлення знань; трансформація системи освіти шляхом розвитку та впровадження інноваційних форм, методів, технологій та засобів навчання. Головні шляхи та напрями переходу до випереджальної освіти є:

- впровадження нових форм і методів навчання, що відповідають вимогам інформаційного суспільства;
- інтеграція гуманітарних та природничих наукових знань тим, хто навчається, формувати цілісну картину світу й об'єктивно оцінювати явища та процеси, що відбуваються у суспільстві, соціально-економічній та науково-технічній сферах;
- орієнтація навчального процесу на вільний розвиток особистості.

Доцільними є такі структурні перетворення:

- розвиток нових типів шкіл на основі поширення профільного навчання та впровадження сучасних навчальних дисциплін;
- поступовий перехід до горизонтальної структури організації середньої освіти, що передбачає виокремлення закладів початкової, основної та старшої школи як самостійних закладів;
- розвиток мережі експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів, які б займалися розробкою нових навчальних програм і педагогічних технологій;
- розвиток безперервної освіти на основі створення комплексів - дошкільний заклад освіти - загальноосвітній навчальний заклад - вищий навчальний заклад.

Варто поєднувати передовий досвід і передові технології національні культури і педагогічні традиції, приділяти увагу креативно-орієнтованій підготовці і перепідготовці вчителів. Практичне втілення моделі випереджальної освіти залежить від ефективності організаційно - економічного механізму формування освітнього потенціалу суспільства. Таким чином, модель випереджальної освіти повинна стати основою для підвищення конкурентоспроможності випускників навчальних закладів.

К.М. Лябікова

ФОРМУВАННЯ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ВАРІАТИВНУ СКЛАДОВУ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ІНОЗЕМНА МОВА»

Організація цілеспрямованого вивчення іноземних мов молодим поколінням сягає в далеку давнину. Ще в епоху давніх Єгипту, Греції, Риму торговельні, військові та культурні відносини породили потребу вивчати мови інших народів. Сучасна зовнішня політика України спрямована на її інтеграцію до Європи. Тому навчання іноземної мови є бажаним компонентом дошкільної освіти. Таке навчання є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, фо-

рмування її життєвої компетентності. Правильно побудований з дидактичної та лінгвістичної точки зору процес навчання сприяє реалізації змісту всіх сфер життєдіяльності дітей, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти.

В дошкільному навчальному закладі № 22 «Усмішка» м. Покров Дніпропетровської області англійську мову вихованці вивчають на заняттях гуртка. Мета і програмовий зміст якого передбачає організацію заняття гуртка з періодичністю один раз на тиждень в кабінеті англійської мови. Заняття плануються і проводяться за парціальною програмою дошкільного навчання дітей англійської мови Т.М.Шкваріної, з дітьми п'ятирічного віку з урахуванням освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти та розділу «Англійська мова», що сприяє вихованню розумної, гармонійно сформованої, всебічно розвиненої особистості.

Діти дошкільного віку мають великі потенційні можливості розвитку завдяки високій пластичності функцій мозку та психіки. Всебічно розвинуту особистість можна отримати як від впливу оточуючих дорослих, так і від впливу виховання та навчання. Як казав великий вчений Гленн Доман - найефективніший період навчання та виховання - це період росту мозку. Навчити дитину двох - трьох років значно легше ніж дитину більш старшого віку. Тому доцільно вивчати іноземну мову саме в сензитивний період - дошкільного дитинства.

Саме тому метою роботи педагога було обрано: формувати розуміння значення англійської мови як засобу міжнародного спілкування; сприяти соціалізації дитини; виховувати культуру спілкування; надати всебічний розвиток за допомогою різних методів та прийомів навчання англійської мови.

Навчання дошкільників англійської мови - це особливий вид освітньої діяльності. У процесі навчання мова виступає водночас предметом і провідним засобом навчання. У процесі навчання діти не вивчають складових частин незнайомої мови, а одразу опановують її як засіб спілкування. Тому педагог визначила чіткі завдання: викликати інтерес у дітей до вивчення англійської мови і підтримувати цей інтерес впродовж усього періоду навчання; цілеспрямовано навчати спілкування англійською мовою у межах комунікативного мінімуму, що пов'язаний зі світом дитинства; залучати мовленнєвий досвід дітей спілкування рідною мовою для перенесення на спілкування англійською і навпаки; актуалізувати у процесі навчання позитивні риси характеру, формувати новоутворення культури спілкування, прояви загальнолюдських моральних якостей; ознайомлювати дітей з елементами соціокультури Великої Британії,США та інших англомовних країн; формувати ставлення до довкілля, що передбачає відкритість, толерантність, повагу до інших народів, виключає забобони, стереотипи, дискримінацію.

Ці завдання реалізовуються через різні форми роботи: дидактичні ігри, роботу за картинами, макетами, рухливі ігри, руханки (physicalcultureminute), фонетичні зарядки з Mr.Tongue, прослуховування аудіо та відео записів, читання творів з англійськими словами, зображувальну діяльність, залучення іноземної мови під час культурно гігієнічних навичок та в повсякденні.

В навчальному курсі, що пропонується розроблені заняття з тем «Hello!», «My Body», «My Family», «Clothes», «Colours», «Numbers». Тривалість кожного

заняття 20 - 25 хвилин. Виховна, розвиваюча та освітня мета відносяться до всього курсу, практична частина передує плану кожного заняття.

Розвиваюча мета: розвивати фонематичний слух; формувати сталість уваги (довільної, мимовільної); розвивати пам’ять та мовленнєву реакцію.

Виховна мета: формувати розуміння значення англійської мови як засобу міжнародного спілкування; сприяти соціалізації дитини; виховувати культуру спілкування.

Освітня мета: формувати уявлення про фонетичну та лексичну будову англійської мови; розширювати загальний кругозір; залучати до діалогу культур.

Практична мета дошкільного навчання англійської мови передбачає оволодіння дітьми уміннями в аудіюванні та говорінні, достатніми для того щоб вступити в контакт зі співрозмовником, долучатися до розмови, отримувати і передавати елементарну інформацію.

Щоб всі чотири мети було досягнуто на заняттях педагог використовує такі методи і прийоми: робота над вимовою (казки, римовки, скоромовки, вірші, пісеньки, артикуляційна гімнастика); робота з іграшкою (діалог з іграшкою, її опис, розігрування ситуацій); робота з картинками (опис картин, рухливі ігри, настільні ігри, творчі ігри); вивчення і розповідь віршів (вивчення пісень, конкурси віршів); інсценізація коротких казок, п’єс; відтворення ситуативних діалогів; перегляд навчаючого відео; прослуховування аудіо-записів; заохочення (медальки, жетони, стікери - смайлики).

Діти, які у дошкільному віці залучаються до навчання іноземної мови, краще засвоюють знання з усіх ліній розвитку Базового компонента дошкільної освіти, а також швидше засвоюють курс будь-якої іноземної мови в подальшому.

Список використаних джерел

1. *Шкваріна Т.М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: книга для вчителя - К.: Шк.світ, 2009.-160 с.* ***2.*** *Олена Низковська Англійська з дошкільного віку: мода чи вимога часу? //Палітра педагога - 2017.-№2.-С.3-4.*

В.А. Савченко

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Відповідно до вимог нової української школи, навчальної програми з фізичного виховання в школі учні разом з опануванням рухових вмінь та навичок повинні засвоїти розділ «Основи знань», що складається з певного обсягу теоретичних відомостей.

Теоретична підготовка учнів І класу необхідна як для засвоєння знань, так і для формування інтересу до занять фізичною культурою та спортом. Упровадження проекту «Нова українська школа» потребує формування нового змісту освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура». В умовах розбудови національної системи загальної середньої освіти важливого значення набуває інноваційна діяльність загальноосвітніх навчальних закладів, яка характеризується

системним експериментуванням, апробацією та застосуванням інновацій (нововведень) в освітньому процесі [4,с.17].

С.С. Вітвицька [1], Л.І. Даниленко [2], Л.І Корнєєва [3], стверджують, що ефективне здійснення інноваційної діяльності можливе за умови високої креативності як педагога, що передбачає розвиток творчих здібностей, спрямованість на нестандартне рішення педагогічних завдань, здатність до самореалізації та самовдосконалення.

Принципово нові концептуальні ідеї і положення щодо модернізації освіти в новій українській школі вимагають переорієнтації методичної роботи на пошук та розробку нових, інноваційних шляхів розвитку регіональної системи освіти, формування в педагогічному середовищі справді нового педагогічного мислення на всіх рівнях педагогічної діяльності.

Тому важливо приділяти увагу навчальному процесу, курсової перепідготовки кадрів з фізичної культури і спорту, яка повинна бути направлена на випереджаючу підготовку з урахуванням реалізації реформування загальноосвітньої школи і впровадженням інноваційних підходів навчання.

При викладання фізичної культури для вчителів нової української школи нами був вдосконалений навчальний процес, в який ми ввели нові форми і технології навчання, зокрема інтерактивні технології. Розробили зошит для учнів 1 класу «Пригоди Фізкультуркіна», який включає теоретичний матеріал, знайомить дітей з понятійним апаратом предмета «Фізична культура», різними формами фізкультурно-оздоровчих занять, особливостями використання спортивного обладнання для занять різними видами спорту. Для формування теоретичних знань з фізичної культури нами розроблена та впроваджена в практику роботи загальноосвітніх шкіл система інтегрованих уроків фізичної культури відповідно до змісту теоретичного матеріалу, який представлений в зошитах.

Основна форма організації занять - інтегрований урок з інтерактивною формою навчання, змістом якого є поєднання окремих видів діяльності в ігровій формі (наприклад, театральній), різноманітних завдань, а саме: малювання, складання та розв’язання кросвордів, відповіді на запитання, творчі завдання, фізичні вправи. Щоб дитина під час уроку ставала діяльним, зацікавленим учасником процесу оволодіння знаннями, основну увагу слід приділяти руховій діяльності - різноманітним фізичним вправам, рухливим, народним іграм, естафетам, які достатньо добре засвоюються дітьми на уроках фізичної культури.

Краще засвоїти теоретичний матеріал дітям допомагає образ Фізкультуркіна, який знайомить дітей зі світом спорту, запрошує їх до спільних занять.

У процесі навчання цілеспрямоване формування знань здійснюється через розвиток в учнів творчої активності, інтегровану діяльність, яка передбачає і пізнання, і спілкування, і гру, і посильну працю. Ми звернули увагу на збільшення рівня рухової активності дітей, свідомого ставлення до занять фізичною культурою і спортом.

Проведення курсів з фізичної культури для вчителів нової української школи за інтерактивними технологіями навчання дозволили зоорієнтувати слухачів на інноваційні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи. Впровадження навчально-тематичного плану курсів надало змогу слухачам:

- ознайомитися з новітніми методами викладання теоретичного матеріалу з фізичної культури для учнів початкових класів;

- отримати методичні рекомендації щодо проведення уроків з використанням інтерактивних методів навчання з різними віковими категоріями учнів;

- відпрацювати конкретні прийоми організації пізнавальної діяльності учнів на уроках, а саме з методами формування в учнів прийомів критичного мислення; надати уміння правильного вибору форми поведінки в різних життєвих ситуаціях із застосуванням рольових ігор.

Список використаних джерел

1. *Вітвицька С.С. Сучасні технології навчання / С. С. Вітвицька // Основи педагогіки вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К., 2003. - Гл. 2.2. - С. 146-175.* ***2.*** *Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах / Л.І. Даниленко. - К. : Міленіум. 2004. - 358 с.* ***3****. Корнеева Л.И. Современные интерактивные методы обучения системе повышения квалификации руководящих кадров в Германии: зарубежный опыт / Л.И. Корнеева // Университетское управление: практика и анализ. 2004. - № 4. - С. 78-83.* ***4.*** *Москаленко Н.В. Сучасні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми шкільного віку / Н.В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров`я. - 2007. - №1. - С. 16-21.*

І. А. Солошенко

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Провідним принципом навчання рідної мови в початкових класах є розвиток зв'язного мовлення. Розвиток мови є важливим завданням всебічного виховання дітей. Досвід роботи свідчить, що найголовнішим завданням учителя-логопеда в школі є виправлення та коригування мовленнєвих порушень, а також знаходження ефективних форм та методів вирішення проблем спілкування учнів, набуття ними комунікативних навичок.

Мовлення дитини формується в спілкуванні з дорослими. Мовлення є важливим засобом спілкування, обміну думками й почуттями між людьми, передачі й засвоєння певної інформації. З перших днів шкільного життя у дитини виникає потреба у спілкуванні - вмінні говорити правильно, красиво, логічно. Мовлення формується поступово, разом з розвитком дитини. Для того, щоб дитина правильно і швидко навчилася читати і писати, вона повинна правильно говорити.

Щороку до школи приходить більше дітей, які мають порушення усного і писемного мовлення. Такі діти потребують особливої уваги. Тому своєчасна логопедична допомога є однією з передумов успішного навчання в школі.

Основним завданням у роботі з дітьми є різні форми, методи і прийоми роботи в оволодіння рідною мовою та мовленням. Розвивати мовлення дитини - це в першу чергу збагачувати її словник, уміння будувати фрази, композиційно оформляти зміст. Навчання мови та розвиток мовлення спрямоване на формування в дітей лексичної, граматичної, діалогічної та комунікативної компетентності. Дітям подобаються ті види діяльності, які дають їм матеріал для розду-

мів, можливість виявляти ініціативу і самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості та творчості.

Мовне спілкування, яке відбувається в процесі бесіди, спонукає дитину цілеспрямовано відтворювати знання, порівнювати, міркувати, робити висновки.

Порушення мови та недостатнє знання граматики є основною причиною того, що деякі діти соромляться говорити, уникають участі в бесідах, не відповідають на запитання педагога, часто стають замкнутими, не проявляють активності на заняттях. Результати логопедичного обстеження показують, що діти які приходять в перший клас мають середній рівень мовленнєвого розвитку. Дитячим висловлюванням притаманні порушення логічної послідовності, зв'язності, пропуски смислових ланок, незавершеність думок, тривалість паузи між фразами, лексичні недоліки, збіднений словниковий запас. А також недоліки в граматичному оформленні речень, неправильне оформлення зв'язку слів.

Тому з дітьми проводиться корекційно-розвиваюча робота за основними напрямками: виховання звукової культури мови; розвиток лексики; формування граматичного мовлення; робота над складовою структурою мови; навчання грамоти; виховання комунікативної компетентності; розвиток психічних процесів; розвиток дрібної моторики. Мовленнєва гра здатна творити чудеса. Не треба бути тонким психологом, щоб зрозуміти, яке велике місце займає гра в житті дитини. Щоденні ігри з дітьми - це найефективніший засіб навчання, виховання, коригування й розвитку мовлення, а також особистості в цілому. Саме в грі найбільш ефективно реалізовувати корекційний вплив на мовлення дітей. Створені ігрові ситуації спонукають дитину до вільного мовного спілкування, надають великі можливості для здійснення цілеспрямованої психотерапії. Під час ігрових вправ активізується мислення школярів, збагачується словниковий запас, розвивається фонематичне сприймання, пам'ять, увага. Така робота розвиває лексичні навички й уміння синтаксично правильно будувати мовлення.

Одне із завдань сталого розвитку розвивати цільну особистість, яка легко йде по життю, удосконалює себе та навколишній світ. Тому вільне і правильне володіння мовленням дає впевненість у собі та легку адаптацію у соціальному оточенні. Мова є невичерпним джерело розумового розвитку дитини, скарбниця всіх знань. Навчаючи дитину мовленню, логопед впливає на формування психічних процесів та розумових здібностей учнів. О. М. Толстой сказав: «Мовлення - це мислення, а мислення - це мовлення. Поводитися з мовою абияк - означає мислити абияк: неточно, приблизно, неправильно. І треба досягати змістовного мовлення, бо незмістовне мовлення не розвиває мислення».

Список використаних джерел

1. *Бишова Т., Кондратюк О.Подолання логопедичних проблем молодших школярів - К.:Вид.дім «Шкіл.світ», 2006.* ***2.*** *Ляшенко Н. В., Хоменко Т. М.Розвиток зв'язного мовлення Дидактичні матеріали. - Х., «Прапор», 2001.* ***3.*** *Олійник Г. А.Виправлення недоліків вимови й мовлення в учнів - Тернопіль : Підручники і посібники, 1997.* ***4.*** *Чемелюк О. П. Розвиток мислення з погляду сучасних психологічних концепцій, 1999.*

С. А. Петріщева

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ З УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Компаративістика у філології складалася впродовж XIX ст. під впливом філософії позитивізму. Велике значення для її виникнення і розвитку мали праці німецького філолога Т. Бенфея. В Україні засади порівняльного вивчення літератури застосовували М. Драгоманов, М. Дашкевич, І. Франко.

Компаративістика - порівняльне вивчення фольклору, національних літератур, процесів їх взаємозв'язку, взаємодії, взаємовпливів на основі порівняльно-історичного підходу (методу).

У зв'язку зі змінами в освітньому процесі та створенням нової української школи виникла необхідність втілювати в життя основні рекомендовані кометентності. Найголовніша з них - це вміння застосовувати набуті знання в житті.

Компаративний аналіз художніх творів - це відповідь на питання про пошуки ефективних методів вивчення літератури в сучасних навчальних закладах.

Порівняння завжди дає матеріал для спостережень, пробуджує мислення, концентрує увагу на деталях. Будь-яке порівняння вимагає виділення спільних і протилежних рис, а також причин цих відмінностей. Мета компаративного аналізу - дослідження: своєрідності художніх текстів; специфіки авторського бачення; особливостей побудови і мови творів; вияву жанрових ознак; сюжетних ліній; поведінки героїв; зображення ситуацій, типових для певної доби.

Розглянемо в контексті ідейного порівняння два твори: українського письменника-емігранта й американського письменника, у яких порушено тему сильної особистості. Це пригодницький роман Івана Багряного «Тигролови» та повість-притча Ернеста Гемінґвея «Старий і море». Спільною в названих творах є ідея про незламність сильної сміливої людини.

Ернест Гемінґвей «Старий і море»	Іван Багряний «Тигролови»
Сантьяго	Григорій Многогрішний
84 дні поспіль виходив у море, щоб упіймати рибу, а коли на 85-й йому пощастило, здолав усі небезпеки, щоб досягти мети	Вистрибнув зі «скаженого поїзда» на ходу, ігнорував усі небезпеки, щоб вийти на волю
«Краще вмерти біжучи, ніж жити гниючи»	«Людина не створена для того, щоб зазнати поразки. Людину можна знищити, але здолати не можна»
«У сміливих щастя завжди є»	«Я - не звичайний старий»

Ефективним є також компаративний аналіз, що застосовується до несхожих на перший погляд авторів. Згадаймо відомого на весь світ українського мандрівного філософа Григорія Сковороду та спробуємо поставити у порівняльний ряд з епатажним англійським письменником-гедоністом Оскаром Вайльдом. Обидва є авторами афоризмів, що вже багато десятиліть цитують по всьому світу. Спробуємо з'ясувати, у чому ж секрет такої популярності зовсім проти-

лежних за своїм світоглядом митців.

Григорій Сковорода	Оскар Вайльд
Мандрівний філософ	Засновник естетизму
Україна , 18 ст.	Англія, 19 ст.
«Не все те отрута, що неприємне на смак»	«Гірше Несправедливості тільки Справедливість без караючого меча»
«Бери вершину і матимеш середину»	«Коли добро безсиле, воно - зло»
«Ти не можеш віднайти жодного друга, не нашукавши разом з ним і двох-трьох ворогів»	«Єдине товариство, яке людина витримує до кінця - це її власне»
«Світ ловив мене, але не впіймав»	«Будь собою, інші ролі зайняті»

Ознайомившись із деякими біографічними відомостями авторів цих афоризмів, можна дійти висновку, що кожен із них свого часу суперечив суспільству, його догмам, протиставляючи себе загальноприйнятим нормам. Вони були відомі перш за все своєю суперечливістю, а в суперечці, як знаємо, народжується істина. Саме вона і криється у парадоксальних крилатих фразах.

Таким чином маємо можливість реалізувати освітні компетентності: полікультурну, інформаційну, читацьку, комунікативну. Отже, компаративний аналіз художніх текстів дає можливість ефективно реалізувати навчальні та виховні цілі, збагатити духовний та естетичний досвід студентів; сприяє розвитку їх гуманістичного світогляду та уявлень про різноманітність полікультурного світу; вихованню загальнолюдських ціннісних орієнтацій.

В. В. Хозяйонок

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Перспективним напрямком гуманізації освіти України сьогодні є орієнтація навчання на розвиток творчої особистості школяра. У Концепції «Нова українська школа» наголошено що, «сучасне життя висунуло суспільний запит на виховання активної, творчої особистості, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, сприймати сміливі, нестандартні рішення»[1].

Нова парадигма освіти передбачає перетворення учня з об’єкта педагогічного впливу в суб’єкт навчання, і зорієнтована на необхідність залучення школярів до творчої діяльності під час організації навчального процесу.

У документі «Україна XXI століття і стратегія освіти» наголошується на тому, що «система освіти має забезпечувати інноваційний характер навчально-виховної діяльності школярів, і бути зорієнтована на розвиток творчої особистості, формування в неї творчого стилю діяльності, нестандартного мислення, розвитку творчих здібностей» [2].

Проблема розвитку творчих здібностей учнів завжди цікавила вітчизняних педагогів і психологів. Особливості розвитку творчих здібностей учнів висвіт-

лювалися в працях психологів: Т. Артем'євої, Л. Жабицької, В. Крутецького, Н.Лейтеса, О. Нікіфорової, Б. Теплова та ін.

Інноваційне навчання спрямоване на розвиток особистості учня. Основу змісту інноваційного навчання складає досвід. У інноваційному навчанні головною дійовою особою є учень, спілкування між учасниками процесу навчання має особистісно-орієнтований характер, якому притаманні відкритість особистості вчителя, установка на співробітництво та співпрацю, на спільну діяльність та індивідуальну допомогу.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що *творчість* - це продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення; це здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це налаштованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду.

Творча навчальна діяльність учнів - це вид продуктивної навчально-пізнавальної діяльності школярів на основі розвитку творчих здібностей, що забезпечує самореалізацію учнів. Таке навчання передбачає творче здобуття знань, набуття вмінь і навичок та їх застосування, а саме: самостійне використання школярами набутих якостей у нових ситуаціях - комбінування, перетворення відомих раніше способів діяльності, визначення нової проблеми, структури або функцій об'єкта чи розв'язання поставленої проблеми; генерування нових ідей, висунення гіпотез; критичне оцінювання навчального матеріалу або роботи у власних судженнях на основі аналізу, систематизації й узагальнення; створення оригінального нового продукту за допомогою уявлень.

У процесі творчої навчальної діяльності формуються творчі здібності учнів. *Творчі здібності* - це індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. Творчі здібності сприяють створенню нового, оригінального продукту, пошуку нових засобів діяльності. *Технологія розвитку творчих здібностей особистості* - це організація сумісної діяльності педагогів і учнів, які беруть участь в колективній творчості, планують та аналізують її результати, і яка спрямована на суспільну користь. Ефективним засібом розвитку творчих здібностей учнів є використання творчих завдань.

Творчі завдання - це завдання, розв'язання яких вимагає від учня застосування раніше засвоєних знань та вмінь у новій ситуації, їх комбінацію та перетворення, побудову їх на основі нового способу розв'язання, бачення нової проблеми в традиційній ситуації.

Під час виконання творчих завдань відбувається розвиток творчого мислення учнів та здійснюється творча діяльність, яка передбачає: самостійне перенесення знань і умінь, що були вже засвоєні раніше в нову ситуацію; бачення нової проблеми у знайомій ситуації; пошук альтернативи рішення або способу рішення; комбінування відомих способів рішення проблемного завдання у новий, формування креативної особистості. Як зазначає С. Сисоєва, що творча особистість - це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих

результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності.

Аналіз наукової літератури дозволив теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективного розвитку творчих здібностей молодших школярів, серед них: поєднання традиційних та інтерактивних форм та методів навчання; використання ігрових технологій під час організації навчально-виховного процесу; застосування різноманітних творчих завдань під час організації навчально-виховного процесу; створення у навчальному процесі доброзичливої емоційної атмосфери, що дає змогу кожному учню виявити ініціативу, самостійність у роботі, задовольнити потребу успішно самореалізуватися у відповідній діяльності.

Власний практичний педагогічний досвід переконує в тім, що залучення молодших школярів до виконання творчих завдань (придумати коротку казку за початком; скласти лист до сил природи; скласти твір-мініатюру на тему: «Дари осені» або «Барви літа»; написати короткий вірш; скласти розповідь за початком або за основною частиною або за кінцівкою; зробити з вірша коротку розповідь; скласти розповідь-мініатюру про щось (наприклад, зиму), використовуючи слова - прикметники; закінчити міркування) сприяє розвитку їх творчих здібностей, формуванню креативної інноваційної особистості.

Список використаних джерел

1. *Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. - К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. - 206 с.* ***2.*** *Химинець В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. - Тернопіль: Мандрівець, 2012. - С. 133 - 137.*

Н.О. Семерак

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Докорінні зміни в соціально-економічних умовах життя українського суспільства спричинили суттєві перетворення в системі освіти. Сьогодні перед школою постає завдання - не просто дати учням певні знання, а сформувати людину, здатну творчо мислити, приймати рішення й адаптуватися до будь-яких умов. Це потребує не лише перебудови діяльності педагога, а й підвищення його майстерності. Тому актуальною стає проблема, над якою я працюю - «Використання інноваційних технологій на уроках навчання грамоти та читання».

Обсяг інформації постійно зростає, а щоб отримати її з книг, з преси, Інтернету, потрібно вміти читати. Тридцятирічний досвід роботи у молодших класах поступово привів мене до розуміння того, що клас - це колектив особистостей, неповторних індивідуальностей. Тому вважаю своїм завданням допомогти кожній такій індивідуальності у соціалізації через впровадження інноваційних технологій, а саме: особистісно-зорієнтованого навчання, ігрових технологій, інтерактивних технологій, нестандартних уроків, проектної діяльності, виявити і якнайбільше розкрити її здібності та таланти. Свою роботу я будую так, щоб центром освітнього процесу була особистість учня.

Навчальна гра - одна із найважливіших сфер у житті дитини. Разом з працею, навчанням вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного розвитку особистості. У процесі дидактичних ігор у дітей розвивається мислення, творчі задатки, кмітливість, винахідливість, формується ряд операцій, важливих в основі читання. Йдучи за програмовими вимогами та зважаючи на природну логіку навчання дітей грамоті: звук - буква, читання - письмо, я використовую у своїй роботі фонетичні, граматичні, графічні ігри та ігри, що розвивають зв'язне усне мовлення. «Звукові ігри», «Сигнальники», «Твердий - м'який», «Камінь - вата», «Том - Тім», «Впіймай слово» та інші розвивають фонетичний слух дитини, формують вміння свідомо виконувати звуковий аналіз слів, розвивати увагу. Використовуючи скоромовки, чистомовки, веселі віршики закріплюю у дітей правильну вимову звуків, темп мовлення, дикцію (ігри «Слухняний ротик», «Вправи для акторів», «На одному подиху», «Диктор», конструктивні ігри «Плутанка», «Потягни доріжку», «Зачаровані речення», «Відгадай»), розвивають мовлення молодших школярів. Зустріч дітей із музикою та героями казок теж не залишає їх байдужими. В гості на уроки читання приходять, пропонуючи цікаві ігри, казкові персонажі (Айболить, Білосніжка, Буратіно). Барвінок - розумний і кмітливий, приносить цікавий матеріал у вигляді ребусів, кросвордів, шарад.

Однією із основних методичних інновацій є інтерактивне навчання - специфічна форма організації навчальної діяльності, одна із цілей якої - забезпечення комфортних умов, за яких кожен учень відчував би свої успіхи, інтелектуальну роботу, продуктивність навчання, виключення домінування однієї думки над іншою. Формування навчальної компетентності учнів в процесі навчання можна досягти, дотримуючись таких умов: створити позитивний настрій для навчання; забезпечити позитивну атмосферу в колективі для досягнення спільної мети; дати можливість дітям вільно висловлювати свої думки і вислуховувати своїх товаришів.

Основними формами інтерактивної роботи є навчальна взаємодія в групах і мікрогрупах. Групи (не більше 4-6 чол.) вивчають навчальний матеріал і міжособистісні вміння. Отримавши інструкції від учителя учні об'єднуються у невеликі групи, потім виконують завдання, поки всі члени групи не зрозуміють і не виконають його успішно. Так, на уроках читання, діти працюють в парах. Під час гри «Незнайко» - один учень читає, а інший виправляє помилки. У грі «Інтерв'ю» - діти діляться враженнями від прочитаного або висловлюють відношення до одного із героїв твору. Гра «Телефон» підсумовує урок. Вправа «Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на питання або висловлюючи свою думку. Серед інтерактивних методів я віддаю перевагу методу «Асоціативний кущ»: на початку роботи визначаю одним словом тему, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Крім інноваційних технологій навчання використовую і нетрадиційні форми уроків, що розвивають творчі здібності і нахили учнів: уроки-подорожі, уроки-знайомства, уроки-КВК, уроки-вікторини, уроки-екскурсії і таке інше.

Сьогодні активно реалізується ідея неперервної проектної освіти. Суспільству потрібен не виконавець, а творець. Враховуючи психологічні та вікові осо-

бливості дітей, впроваджую в навчальний процес проектну діяльність. Цікавими проектами були екологічний проект «Природа навколо нас», підсумком якого стала участь у Всеукраїнському конкурсі «Моральний вчинок», а також проекти «Ім'я - найкращий друг» та «Лелека - народний символ України», під час роботи над якими учні виготовили власні книжки-розгортки, альбоми, намалювали малюнки, створили панно та склали кросворд.

Отже, працюючи над проблемною темою, я дійшла висновку, що використання інноваційних технологій на уроках навчання грамоти та літературного читання сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу, робить сам процес навчання цікавим, розвиває критичне мислення, світогляд і логіку, зв'язне мовлення, створює можливості для формування у молодших школярів ключових компетентностей. А це, в свою чергу, сприяє вихованню розумної і творчої особистості, громадянина і патріота справжньої Європейської держави - України.

М.В. Єрмолаєва

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ

Українська література є потужним носієм ідентичності нації, її генетичного коду. Це надзвичайно важливий чинник і в сьогоднішніх умовах глобалізації усього світового цивілізаційного простору, й в індивідуальному національному усвідомленні. Засобами мистецтва слова література допомагає формувати внутрішній світ дитини, позитивно впливати на її свідомість і підсвідомість, спрямовувати морально-етичний потенціал, розвивати інтелект, творчі здібності, естетичний смак.

Відповідно до діючих програм з української літератури у кожному класі передбачені уроки з теми «Література рідного краю», які б виховували шанобливе ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі, талановитих земляків. Література рідного краю стала складовою навчальних програм з української літератури. Проте на сьогодні навчально-методичне забезпечення є недостатнім для якісного проведення таких уроків, учителю-словеснику доводиться самотужки вирішувати цю насущну проблему.

На мою думку, літературне краєзнавство має значне світоглядне, інтелектуальне й естетичне спрямування та впливає на формування національного інтелекту особистості. З його урахуванням доцільно будувати педагогічну діяльність в усіх ланках освіти: від початкової до старшої школи, з перспективою застосування інноваційних технологій. Важливо надати цій складовій літературної освіти осмисленості, усвідомленості: дослідження малої батьківщини, своїх регіонів у контексті з іншими регіонами.

Для проведення уроків з літератури рідного краю найбільш поширеною є така структура: вступне слово вчителя;коментарі про автора та його твори; інформація про місце твору в системі всього творчого доробку автора; бесіда про композиційно-художній зміст твору; відповіді на проблемні питання; словникова робота; висновки.

Одним із авторів, з творчістю яких пропонується ознайомитися учням 9 - 11 класів є вивчення творчості поетеси і журналістки Наталки Нікуліної. Для кращого сприйняття та розуміння глибини поетичного слова Наталки мною розроблено цикл авторських уроків для 9-11 класів: урок-конференція «Поетичний світ Наталки Нікуліної»; урок-подорож «У калиновий гай Наталки Нікуліної»; урок-дослідження «Марія, котра малює»; урок-зустріч у літературній вітальні «Рожденна калиною»; урок-лірична оповідь про квіти Наталки Нікуліної «Крізь квіти»; урок-конференція «З любові і муки».

На уроці-конференції «Поетичний світ Наталки Нікуліної» розкриваємо багатогранність поетичного світу Наталки Нікуліної, удосконалюємо вміння аналізувати поезії, виразно читати художні твори, виховуємо глибоку любов до рідної землі, до художнього слова. Вступне слово вчителя створює емоційний фон уроку.

Поезія Наталки Нікуліної доносить до нас шляхетність сучасної української мови, витонченість рим і художніх деталей, вона вчить наш естетичний зір розрізняти у веселці не сім кольорів, а значно більше. Сприяло цьому й те, що поетеса - кандидат філологічних наук, вона глибоко вивчала говірки Придніпров'я. Одвічні народні символи набирають під її пером нового духовного змісту.

Велику роль у викладанні літератури рідного краю відіграють міжпредметні зв'язки. На таких уроках органічно поєднується вивчення літератури з образотворчим мистецтвом, музикою, фольклором. Продовженням наших уроків стали «Творчі щоденники», що дали змогу перетворити уроки із епізодичних заходів у постійний цикл. Працюючи з «Творчими щоденниками», учні вчаться писати відгуки, анотації, рецензії, твори-роздуми та інше. Творчі завдання добираються за різними рівнями складності, враховуючи здібності та інтереси дітей: написати твір-настрій, твір-роздум, скласти ребус, кросворд, власну ліричну оповідь. Під час проведення уроків літератури рідного краю доцільно використовувати різні методи, вправи (за класифікацією професора О.І. Пометун) [3, с.23], з'ясувати, які саме компетентності розвиває той чи інший метод. Наприклад, «Асоціативний кущ» розвиває такі ключові компетентності: уміння учитися (уміння ухвалювати правильні рішення); інформаційні (уміння самостійно шукати, добирати, аналізувати й відтворювати інформацію); ціннісно-смислові (уміння визначати життєві цінності й мету; ухвалювати правильні рішення); комунікативні (уміння спілкуватися усно й письмово).

Метод «шість мислячих капелюшків» сприяє розвитку таких ключових компетентностей: навчально-пізнавальні, комунікативні, міжпредметні, естетичні, проектно- технологічні, соціальні.

Серед сучасних технологій і методів останнім часом в освіті особливе місце посідає навчання за кейс-методом. Цей метод орієнтовано на самостійну індивідуальну та групову діяльність учнів, під час якої вони здобувають комунікативні вміння. Кейс-технології поєднують такі методи, як метод проектів, рольову гру, ситуативний аналіз. Під час розв'язання спільної проблеми на уроках корисною є спільна діяльність, яка дозволяє всім учням осмислити й опанувати навчальний матеріал, додаткову інформацію, а головне - навчитися працювати спільно та самостійно. Наразі докорінні зміни в освіті орієнтують учителів на

відмову від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу й застосування методів, що сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням її індивідуальних можливостей.

Уроки літератури рідного краю сприяють формуванню національної гідності, почуття гордості за рідну землю, за її талановитий народ. Такі уроки навчають буди гідними громадянами країни.

Список використаних джерел

1. *Гуцька Л. Л. Способи адаптації запозиченої лексики в староукраїнській мові. Мовознавство. 1976. № 4. С. 71-74.* ***2.*** *Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. Харків: Колорит, 2005. 243 с.* ***3.*** *Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи /// за заг. ред. О.В.Овчарук. - К.: К.І.С., 2004. - с.66-72.* ***4.*** *Нікуліна Н.П. Житом перейти. Поезії. К.: Молодь, 1990. 104 с.* ***5.*** *Нікуліна Н.П. Знамення калини. Поезії. Дніпропетровськ:2000. 231 с.*

І.В. Величко

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЧЕРЕЗ ВИПЕРЕДЖАЮЧУ ОСВІТУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасна школа вимагає реорганізації управлінської діяльності, вироблення нових підходів до технологічного забезпечення освітнього процесу. Розв’язання цих задач потребує створення умов, за яких кожний керівник школи, учитель міг найбільш повно розкрити свої здібності, талант, набути навичок дослідницької роботи, розвивати ініціативу та здійснювати творчий пошук, використовувати досвід, наукові дослідження колег.

Життєва ситуація, у якій сьогодні перебуває вчитель, не така вже й легка. За даними психолого-педагогічних досліджень 70,3% педагогів оцінюють свій внутрішній стан як стресовий, депресивний. Тому останнім часом відчувається потреба підтримати вчителя, особливу допомогу він потребує у роботі в інклюзивному класі.

Інклюзивна освіта - один із основних напрямків отримання якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні зміни в суспільстві зосереджені на оптимальних методах роботи з такими учнями і педагогами, які здійснюють освітній процес. «Учитель повинен усе життя працювати над удосконаленням», - писав В.Сухомлинський. Тому головне завдання методичної служби нашого НВК - розвиток кожним вчителем того індивідуального стилю, який характеризує його професійну майстерність у роботі з особливими дітьми.

Питання навчання дітей з особливими освітніми потребами сьогодні досить актуальне. Освітній інклюзивний простір стає доступним для таких учнів, адже право на рівний доступ до якісної освіти за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу має кожен. Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей - усі діти є повноцінними й активними

членами суспільства.

Для успішної реалізації інклюзивного навчання вчителю потрібна постійна допомога адміністрації закладу, фахівців (вчителів та асистента вчителя, логопедів, дефектологів, практичного психолога, соціального педагога, медичної сестри), батьків. Для цього у нашому закладі діє методична служба: методичні об`єднання, консалтинговий центр, творчі групи, шкільний ПМПК, психолого-педагогічний семінар, творча лабораторія - та батьківський всеобуч.

На засіданнях методичних об'єднань закладу розглядаються найрізноманітніші проблеми навчання і виховання учнів з особливими освітніми потребами, а їх у нас 13; 8 навчається у спеціальному класі, 4 - в інклюзивних, 1 - на індивідуальному навчанні. У період між засіданнями члени методичних об'єднань проводять групові засідання, тренінги, майстер-класи, предметні тижні, беруть участь у методичних заходах НВК.

Творчою групою нашого закладу, до якої входять педагоги, що працюють з особливими дітьми, розроблена Модель психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах НВК, яка була представлена на Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти - 2018». За неї наш Синельниківський навчально-виховний комплекс отримав Золоту медаль у конкурсі тематичних номінацій «Інноваційні підходи до розбудови інклюзивної освіти як умова розвитку соціальної компетентності дітей і молоді з особливими потребами». Матеріали Моделі представлені на сайті НВК (http://sinsch7.klasna.com/uk/site/inkliuzivna-osvita.html).

Методологічною основою розробки моделі психолого-педагогічного супроводу учасників освітніх відносин в умовах переходу на державні освітні стандарти дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах НВК став метод моделювання як найважливіший аспект системного підходу. При цьому передбачається реалізація комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення системи психолого-педагогічного супроводу педагогів, батьків (законних представників), які навчаються в умовах інноваційної діяльності.

Модель психолого-педагогічного супроводу дозволяє організувати навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я з урахуванням їх освітніх потреб та оцінити отримані результати. Тільки так можна відкрити їм шлях до загальної освіти. Провідною ідеєю супроводу є розуміння фахівцями необхідності самостійності дитини в рішенні її проблем розвитку. Реалізація моделі психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями здоров'я істотно змінює всю освітню ситуацію в навчальному закладі.

Творча лабораторія створила Методичні рекомендації до оформлення індивідуальної програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Цей документ надає допомогу педагогам у здійсненні індивідуального підходу до такого учня, сприяє його особистісному розвитку, забезпечує комфортне самопочуття в освітньому середовищі.

На засіданнях психолого-педагогічного семінару розглядаються нагальні питання адаптації дитини в навколишньому світі: «Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному освітньому просторі», «Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами», «Соціальна

адаптація учнів інклюзивної освіти» тощо.

Концепція освіти для сталого розвитку передбачає створення умов для виконання освітою функцій випереджаючого чинника соціальних змін, інтеграцію принципів, цінностей та практик сталого розвитку в усі аспекти навчання та виховання, враховуючи особливих дітей.

Суть концепції освіти для сталого розвитку у тому, щоб перебудувати навчальний процес у всіх ланках системи освіти таким чином, щоб вона стала здатною до вчасної підготовки людей до нових умов існування, дати їм такі знання й уміння, які дозволили б не тільки успішно адаптуватися у новому соціальному та інформаційному середовищі, але й активно впливати на нього в інтересах збереження й подальшого гармонійного розвитку людського суспільства.

І.Б. Кіянчук

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ РОБОТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Важливою умовою підвищення ефективності модернізації сучасної освіти є умовою інноваційного характеру педагогічної діяльності, що зумовлює актуальність проблеми формування готовності вчителя до інноваційної діяльності у середній школі. Цінність сучасного вчителя визначається його унікальністю, творчістю. Саме творчість має на меті нове бачення, нове рішення, новий підхід, готовність до відмови від звичайних схем та стереотипів поведінки, сприйняття і мислення, готовність до самозмін. Творча людина проявляє себе не тільки в реальній діяльності, але й у потенційному проектуванні, яке забезпечує прогнозування, передбачення розвитку особистості.

Беручи до уваги різні підходи дослідників до проблеми оцінювання готовності вчителів до інноваційної діяльності, можна виділити свої критерії і їх показники стосовно оцінювання готовності до інноваційної діяльності, а саме готовності вчителів школи, до ***створення інтелектуальних інноваційних освітніх продуктів***, до яких можна віднести *технології навчання і виховання, авторські моделі виховання і навчання, навчальні програми, посібники*, *відеофільми та навчальні програмні продукти*.

Розроблені І. Белявскою, Н. Раітіною, Л. Черновою, Є.Воропаєвою і Н.Плахотнюком критерії та показники, доповнені гностичним критерієм. Його включення обумовлено значимістю для інноваційної діяльності вчителя таких умінь, як уміння виявляти причини, розкривати протиріччя, прогнозувати результати навчання або виховання та інші. Їх сформованість необхідна для усвідомлення учителем наявності проблеми, ініціювання ним самої інноваційної діяльності та її ефективного здійснення. Формуючи у вчителів школи ці вміння у закладі, «вибудовується» основа гностичного критерію готовності майбутнього вчителя-новатора. Більш того у майбутньому вчителі стикаються з меншими труднощами при здійсненні інноваційної діяльності на практиці і швидше включаються у цей процесс.

По-друге, при визначенні критеріїв і показників ми орієнтувалися на такий

гостро актуальний аспект інноваційної діяльності вчителя, як формування готовності майбутнього вчителя до створення інноваційних освітніх продуктів.

Сформована система у закладі, щодо формування готовності педагогів до впровадження педагогічної системи основана на практико-орієнтованому підході, направлена на формування у вчителів такі компетенції, які б дозволяли їм в подальшому здійснювати інноваційну діяльність в школі

Науково-методична робота на ІІ та ІІІ етапі роботи над експериментальною діяльністю з вчителями побудована у вигляді занять спецкурсу для дорослих «Інноваційний розвиток». На цих заняттях відбувається теоретична та практична підготовка вчителів, вивчаються технології, які можна застосовувати під час роботи, такі заняття мають певну структуру: теоретичні питання (мета технології, історія виникнення); алгоритм діяльності вчителя при роботі за даною технологією; алгоритм діяльності учнів при роботі за завданням вчителя; рекомендації вчителю щодо оцінювання результатів роботи учнів під час навчального процесу.

При роботі з педагогами-початківцями обов'язково визначається рівень існуючої готовності до самоосвіти та комплексне діагностування за визначеними психологічними методиками. Визначивши рівень готовності відбувається на початку навчального року для того, щоб змоделювати програму індивідуальної або групової методичної роботи вчителя на рік.

Потім відбувається побудова індивідуальної траєкторії маршруту формування готовності до впровадження інноваційної діяльності. З вчителями, які мають низький рівень готовності, в першу чергу, необхідно дати відчути необхідність подальшого навчання, допомогти визначити коло його проблем. Такі вчителі протягом І семестру відвідують сеанси супервізії - супровід досвідченого спеціаліста у закладі. Супервізором виступає вчитель, чий рівень готовності у впровадження інновацій на високому рівні. Вони сумісно з науковим керівником експерименту та заступником директора з НВР планують систему занять для вчителя та серії його уроків. Обов'язковим для молодого спеціаліста та малодосвідченого вчителя є ведення «Щоденнику інноваційної педагогічної діяльності».

Результати тестування вчителя-новатора початківця для супервізора, наук.керівника, заст..директора з НВР є діагностуючими та вирішальними при плануванні подальшої роботи. Якщо вчителю необхідна додаткова допомога, то для нього будується новий рік з опануванням інноваційними технологіями.

Завершуючи перший рік навчання, вчитель готує семінар. Безумовно, семінар може проводити вчитель з вищою категорією, але вчитель-початківець повинен бути залучений до нього. Під час даних заходів всі вчителі школи, об'єднавшись у творчі групи, випробовують на собі запропоновані технології. Таким чином, вчитель розуміє, що використання сучасних педагогічних технологій підвищує рівень освіти учнів, а наявності найновішої техніки не достатньо, адже необхідно змінити позиції учня. А це можливо тільки залученням вчителя до самостійної пошукової роботи, тобто поставити його на місце учня.

Вчитель-супервізор - обов'язково має високий рівень знань щодо впровадження інноваційної діяльності у навчально-виховний процес закладу та по-

винен відповідати вимогам Л.Маленкової.

Теоретичне і емпіричне дослідження в рамках експериментальної роботи закладу з проблеми формування готовності учителів до інноваційної діяльності в школі дає підставу для наступних висновків: Інноваційна діяльність виступає важливою особливістю педагогічного труда. Досліджена модель інноваційної діяльності вчителя мають у своїй структурі функціональні компоненти на основі теоретичних моделей науковців, адаптована модель закладу.

Важливою психологічною характеристикою інноваційної активності є інноваційний потенціал особистості, що вбирає в себе ресурсну частину (можливості) і те, що можна було б назвати «Інноваційний тонус», свого роду готовність, що характеризує стійкість перетворення потенціалу (як резерву) в потенцію.

А.І. Волобуєва

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЧЕРЕЗ ОНОВЛЕННЯ ФОРМ І ЗМІСТУ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Головна мета методичної роботи у нашій школі - надання реальної допомоги педагогічним кадрам та активізація творчого потенціалу кожного вчителя. Вона здійснюється постійно, системно, враховує запити і потреби педагогічних працівників, динамічно реагує на пропозиції і вимоги педагогічної практики. Досягається це завдяки чіткому плануванню форм і змісту роботи, результативно підготовленим та проведеним заходам, підвищенню педагогічної майстерності й компетентності, творчої ініціативи вчителя.

У 2017/2018 навчальному році колектив вирішував наступні завдання:

- Підвищення якості і результативності кожного уроку шляхом упровадження інноваційних, медіа-освітніх, інтерактивних технологій, вибору оптимальних форм і методів навчання з урахуванням психологічних, фізичних та індивідуальних особливостей учнів.

- Розробка навчально-методичного забезпечення використання ІКТ та мультимедійних засобів в освітньому процесі, забезпечення створення єдиного освітнього простору школи.

Новим орієнтиром у методичній діяльності нами обрано не процес інформування педагогів про наукові досягнення та досвід інноваційних практиків, а власне організацію інноваційної діяльності самих вчителів шляхом самоосвіти, самоорганізації і саморозвитку через опанування новими компетенціями.

Було проведено у січні 2018 р. педагогічну раду «Технології розвитку критичного мислення учнів» у форматі круглого стола, під час якої вчителі ділилися власним досвідом про методи активного навчання, а саме: структурований огляд; читання в парах - узагальнення в парах; твір - п’ятихвилинка; «Знаємо-хочемо дізнатися – дізналися»; «лінія цінностей»; «Що? - Отже, що? - Що тепер?»; навчальна дискусія; обмін проблемами; спеціальні ролі під час обговорення; почергові запитання; читаємо та запитуємо; взаємне навчання; мозковий штурм; мозковий штурм в парах; дошка запитань; пошук запитань; спрямоване читання; спрямоване читання з обдумуванням; «перемішайтесь - замріть -

об’єднайтесь у пари»; читання з маркуванням тексту; ажурна пилка; робота за ролями в малих групах; «загальна угода»; «ручки всередині»; «ходимо навколо-говоримо навколо»; «один залишається - три йдуть»; «полювання за скарбами»; «таємні таланти»; «дві правди й одна брехня»; павутиння; «ти мені подобаєшся, друже»; «поговори зі мною»; припущення на основі запропонованих слів; спрямоване слухання й обмірковування; метод спільного опитування; «павутинка дискусії»; дебати; «залиште за мною останнє слово»; «я досліджую»; додаткові методи для навчання письму; навчання на основі суспільно-корисної праці; «пишемо, щоб навчитись»; Концентруємось; Критика оповідних текстів; Сократівське опитування; М-схема; Акваріум і лекція з М-схемою; РОФТ; Переконуючий лист.; формування компетентного ставлення школярів до власного здоров’я.

Враховуючи актуальність розглянутих питань, було підготовлено інформаційний бюлетень для шкільного методичного кабінету «Технології, методи та ключові елементи критичного мислення учнів». Вчителі інформатики розробили блок питань для комп’ютерного тестування педагогічного колективу на знання основних положень розвитку критичного мислення учнів та концептуальних засад Нової української школи.

Наступним етапом стало проведення методичної панорами інноваційної діяльності педагогічного колективу та науково-практичну конференцію «Підготовка учнів до життя в сучасному інформаційному суспільстві на уроках та в позаурочний час». Активна методична позиція школи стала поштовхом до співпраці із вищим комунальним навчальним закладом «Херсонська академія неперервної освіти», яка провела на нашій базі у березні 2018 року обласний науково-практичний семінар з проблеми розвитку критичного мислення у вигляді 12 майстер-класів для вчителів початкової ланки. Всі гості стали активними учасниками освітнього процесу та винесли масу вражень і надбань для подальшого саморозвитку!

Стало доброю традицією планувати методичну роботу у школі на підставі пропозицій і конкретних потреб учителів школи, які допомагають правильно сформулювати напрямки творчого пошуку педагогічного колективу. Наразі склалася ситуація, коли вчитель «біжить за учнем», наздоганяє його у вмінні застосовувати сучасні гаджети, тому методичною службою було запропоновано провести навчання для педагогів із використання елементів школи-онлайн. Своїм досвідом з цього питання поділилися вчителі математики та інформатики.

За вчителями початкової школи підтяглися педагоги основної школи, які у березні 2018 р. провели 23 власні майстер-класи, що стало основою проведення педагогічної ради «Фестиваль медіа творчості яка охопила досить різноманітні питання:

1. Доцільність упровадження медіа ресурсів в освітній процес.
2. Досвід роботи творчих груп вчителів з опанування методами критичного мислення та активного навчання: на уроках.
3. Вимоги до мультимедійних презентацій як медіа ресурсу в освіті.
4. Тренінг «Як працювати з невстигаючими учнями?» допоміг дослідити педагогічну проблему та стадії невстигання, причини, які до нього призводять

(зовнішні та внутрішні), помилки, яких найчастіше припускаються вчителі, типи невстигаючих школярів і методи подолання відставання для кожного з них. Групи педагогів ділилися власними прийомами роботи на різних етапах уроку: перевірки домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, закріплення, інформування про домашнє завдання тощо.

За напрацьованими матеріалами підготовлено до друку методичний збірник передового педагогічного досвіду вчителів школи. Крім того, продовжують надалі роботу творчі групи за напрямками, які цікавлять вчителів: «Медіа середовище в освітньому процесі»; «Попередження прогалин у знаннях учнів»; «Формування критичного мислення». Окрім фронтальних (колективні) та групових (творчі групи) форм активно залучається у школі й індивідуальні. Основне питання індивідуальної самоосвітньої діяльності педагогів передбачає обрання індивідуальної теми самоосвіти, над якою педагог працює певний період (1-3 роки). Це один з дієвих видів самостійної роботи педагога, коли він навчається оформлювати і подавати результати індивідуальної роботи над науково-методичною проблемою. Результати дослідження є інформацією для виступів педагогів на засіданнях методичних об'єднань, науково-методичних рад. Важливо, щоб результати, отримані в процесі роботи над індивідуальною науково-методичною темою, мали практичну значущість та пройшли апробацію. Активно включаються вчителі у діяльність вебінарів, он-лайн тренінгів, курсів підвищення кваліфікації з очно-дистанційною формою організації тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, варто підкреслити що вся методична робота нашої школи спрямована на удосконалення професійного зростання вчителя, що знайшло відображення у якісному складі педагогічного колективу: всього педагогічних працівників - 56, із них вчителів вищої категорії - 39 (70%), першої категорії - 4 (7%), другої категорії - 10 (18%), спеціалістів - 3 (5%). Мають педагогічні звання: «вчитель-методист» - 17 (30%), «старший вчитель» - 8 (14%). Школі є ким пишатися за 30 років свого плідного життя. А досвідчений, наполегливий та творчий педагог неодмінно підготує розумного, впевненого та самодостатнього учня.

О.В. Махно

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ТА ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ В ПРОЦЕСІ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Рівень розвитку освіти значною мірою визначає рівень розвитку продуктивних сил та добробуту суспільства. Недооцінка або ж ігнорування проблем освіти веде до зниження конкурентоздатності та безпеки країни. Вони залежать, у першу чергу, від наявності кваліфікованих кадрів, здатності громадян використовувати найновітніші досягнення науково-технічного прогресу [1, с. 146].

Освіта - один з найдавніших соціальних інститутів, що викликана потребами суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя. У сучасному світі освіта - складне і багатоманітне суспільне явище, сфера передачі, освоєння і перероблення знань і соціального

досвіду. Сучасна освіта повинна мати випереджальний характер, бути гнучкою відкритою системою, забезпечувати можливості для духовного, інтелектуального, фізичного розвитку всіх громадян України [3,с.172].

Одними із основних завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року є: модернізація і розвиток освіти, що повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, подальший розвиток особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства [2].

Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020». Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі [4]. Випереджаюча освіта для сталого розвитку передбачає модернізацію навчального процесу. Для учителів - це перехід від передачі знань до створення умов для їх активного засвоєння; для учнів - це перехід від пасивного засвоєння знань до активного їх пошуку, практичного осмислення. Створюється освітнє середовище, де можливо: висловлювати та відстоювати власну точку зору; робити свідомий вибір між альтернативами; відповідати за свій вибір та прогнозувати його наслідки.

Випереджаюча освіта спрямована на досягнення якості навчання на основі розвитку, формування самоосвітніх компетенцій, творчої та соціальної активності особистості, що дозволить їй успішно інтегруватися в суспільство, бути конкурентоспроможною, здатною до самонавчання протягом життя, розкриття її творчого потенціалу, визначення свідомого життєвого вибору і прийняття відповідальних рішень.

Розвиток творчого та духовного потенціалу учнів - є одним із головних завдань сучасної школи. Тому роль учителя є дуже важливою, адже саме в дитячому віці утверджуються моральні цінності, формуються етичні поняття, виробляються стійкі звички поведінки та триває розвиток моральних почуттів. Цей процес є довгостроковим і потребує постійної уваги. Саме через взаємодію, взаємодопомогу та співпрацю будується фундамент для розвитку творчого та духовного потенціалу учнів, який нерозривно пов'язаний із освітнім процесом.

Для досягнення позитивного результату для вчителя постає завдання - формування особистості, яка зможе творчо ставитися до праці, самостійно знаходити вирішення проблем. Діти повинні вчитися самостійно мислити, відповідально ставитися до справи, завжди мати свою думку. Адже краще пристосовуватися до соціальних, побутових умов саме творча та духовно розвинена особистість. Але творчі ідеї самостійно не народжуються, вони з'являються в момент, коли людина відчуває потребу щось вдосконалити, знайти нестандартне рішення. Саме для розвитку таких потреб учитель повинен створювати особливу атмосферу на уроках, використовувати прийоми та методи, які будуть спонукати дітей до розвитку особистісних якостей, бачити нове у вже сталих поняттях.

Методами випереджальної освіти є: проблемні методи навчання - методи

засвоєння нових знань, у яких кожен учасник навчального процесу бере участь у розв'язанні проблеми; розвивальне навчання - група ідей та освітніх концепцій, у центрі яких - особистість, що розвивається; інтерактивне навчання - діалогова форма навчання, у результаті якої відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаємопорозуміння, розвитку особистісних якостей та спільного вирішення поставлених завдань; проектне навчання, що орієнтує учня на створення певного продукту, а не просто на вивчення навчальної теми або участі в якомусь виховному заході.

Використання цих методів дозволяє дітям глибше поринути у навчання предмету, пізнати різні способи розв'язування різноманітних життєвих ситуацій і бути активним здобувачем знань.

Список використаних джерел

1. Гуманітарна сфера: питання теорії і практики: [монографія] / В.І.Куценко, Л.Г. Богуш, О.А. Комарова, Я.В. Остафійчук. За ред. В.І. Куценко. - К.: Наук. Світ, 2002. - 456с. 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. N 634 «Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки». 3. Соціологія. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / За редакцією В.Г.Породяненка. - К.: Видавничий центр «Академія», 2003. - 384 с. 4. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020».

Н.В. Карленко, Н.Д. Терещенко

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТА ВИХОВАТЕЛІВ

У сучасних умовах істотно актуалізується одна із функцій освітнього процесу - навчити людину використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності: професійній, громадсько-політичній, побуті та ін. І рішенням є перетворення освітньої діяльності в органічне засвоєння знань як методології, бази, основи діяльності людини у різних сферах життя.

Корективи слід внести і в таку важливу сферу, як формування системи цінностей особистості. Навіть, здавалося б, зрозумілі і вічні категорії отримують нове тлумачення. Розуміння патріотизму теж вирізняється певними особливостями. Як ніколи раніше, воно передбачає не тільки любов до свого народу, а й повагу до інших, пошанування кожної людини, незалежно від її національності та громадянства. І це слід робити не тільки через гуманізм, адже саме від відносин між народами, державами і конкретними людьми залежатиме існування самого людства, не кажучи вже про характер цивілізації.

Усвідомлюючи сутність змін, нових викликів, які привносить час й сучасні вимоги освіти, інноваційне освітнє середовище нашого закладу зорієнтоване на свідомий, послідовний і динамічний розвиток. Колектив бере на себе відповідальність за модернізацію школи та реформування освітнього процесу, приділяючи постійну увагу зростанню професійно-фахової компетентності й

творчого потенціалу педагогів, покращенню рівня мотивації, підвищенню якості освіти учнів, розвитку їхніх талантів та обдарувань, формуванню ключових компетентностей. Цьому сприяє упровадження інноваційних освітніх технологій в рамках реалізація програм дослідно-експериментальних робіт закладу всеукраїнського рівня за темою «Формування духовних цінностей особистості в умовах здоров'язбережувального освітнього простору» та обласного рівня за темою «Формування ціннісних орієнтацій особистості та стійких моделей здоров'язбережувальної поведінки в системі випереджаючої освіти для сталого розвитку». В контексті кожної теми дослідно-експериментальної діяльності розроблені стратегічні проекти щодо впровадження інноваційних освітніх та здоров'язбережувальних технологій для розвитку професійної компетентності педагогів, розвитку соціально активної особистості, формуванню духовних цінностей та стійких моделей здоров'язбережувальної поведінки.

Під інноваційним розвитком закладу загальної середньої освіти розуміємо комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх структурних підрозділів, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики закладу.

Становлення оновленої освіти передбачає суттєві корективи змісту упровадження інноваційних освітніх технологій, стилю діяльності педагогів (вихователя, учителя), тобто перехід освітньої системи до функціонування на нових організаційних та психолого-педагогічних засадах. Особливо значущим є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, оволодіти інноваційною ситуацією.

Інноваційність розглядаємо не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість та демократичність освітньої системи. Водночас педагогічна освіта повинна бути спрямована на формування нових життєвих навичок учасників освітнього процесу, морально вихована та соціально активну особистість, яка здатна самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозувати можливі наслідки, здатна до співпраці, мобільна, з розвиненим почуттям відповідальності за долю країни та її майбутнього.

Стратегічною ідеєю дослідно-експериментальної діяльності Криворізької загальноосвітньої санаторної школи-інтернату №8 визначена реалізація моделі інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища, яка зможе забезпечити формування духовних цінностей особистості, ціннісних орієнтацій та стійких моделей здоров'язбережувальної поведінки.

Значне місце у набутті педагогічної майстерності вчителів та вихователів нашого закладу приділяється забезпеченню постійного цілеспрямованого підвищення професійної компетентності та кваліфікації педагогічних працівників шляхом використання різноманітних форм методичної роботи (конференції, семінари, тренінгові заняття в рамках клубу «Здоровий імідж су-

часного педагога», постійно діючий теоретичний семінар для педагогів (форма проведення занять за методикою воркшоп) з реалізації завдань дослідно-експериментальних робіт та впровадження інноваційних форм освітньої діяльності. Під час засідань семінарів, на методичних об'єднаннях, педагогічних радах, різноманітних сучасних видах методичної роботи відбувається ознайомлення та обговорення наукової літератури з питань реалізації завдань дослідно-експериментальних робіт, для ефективного упровадження освітніх та оздоровчих інновацій та для підвищення професійної компетентності кожного педагога колективу нашого закладу.

Найкращим прикладом співпраці педагогів є проведення семінарів-тренінгів, які спрямовані на переорієнтацію з репродуктивної моделі спілкування на партнерську, зміну поглядів на процес необхідності впровадження інновацій для розвитку професійної компетентності та педагогічної творчості, вироблення комунікативних якостей. Саме тренінгові форми проведення занять зорієнтовані на відпрацювання й закріплення ефективних моделей співпраці всіх учасників, максимально активну участь, взаємообміну досвідом та використання ефективної групової взаємодії для реалізації власної мети з питань підвищення рівня професійної майстерності, саморозвитку та самовдосконалення.

Н.В. Тягло

ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Актуальною проблемою сучасної педагогічної освіти в Україні, як в теоретичному, так і практичному аспектах, є підготовка вчителів до організації науково-дослідницької діяльності учнів. Незважаючи на тривалий процес наукового осмислення таких питань як: педагогічне забезпечення, психолого-педагогічній супровід розвитку обдарованих та здібних дітей (О. Антонова, С. Бергер, М. Кашапов, О. Матюшкін, О. Яковлєва та ін.), створення цілісних умов для організації науково-дослідницької діяльності учнівської молоді (О. Антонова, Ю. Біляєв, С. Балашова, Ф. Галіулліна, О. Повідайчик, Ю. Стрєлкова та ін.), підготовка педагогів до професійної взаємодії із обдарованими учнями та розвиток їх професійної компетентності (А. Деркач, Н. Кузьміна, Ю. Поваренков, В. Шадриков та ін.), у педагогічній науці на сьогодні відсутній єдиний підхід як до розуміння сутності професійної готовності педагогів до організації, проектування науково-дослідницької діяльності учнів, так і до принципів та умов її формування і розвитку в умовах неперервної освіти. Особливого значення зазначена проблема набуває у контексті реалізації Концепції Нової української школи у зв'язку із значним переосмисленням ролі вчителя, його функцій в освітньому процесі.

Професійна готовність педагога до організації науково-дослідницької діяльності учнів нами розуміється складним, системним особистісно-професійним утворенням, що інтегрує в собі ціннісно-мотиваційний, когнітивний, конструктивний і рефлексивний компоненти та визначає успішність дослідницької дія-

льності учнів з отримання нових наукових знань шляхом застосування ними методів наукового пізнання.

Необхідно зазначити, що однією із складових професійної готовності педагога до організації науково-дослідницької діяльності учнів нами визначається його власний досвід дослідницької діяльності, що виявляється у його дослідницькій компетентності. Дослідницька компетентність педагогів була предметом наукових пошуків таких учених як В. Болотов, М. Головань, Е. Зеєр, В. Краєвський, Дж. Равен, В. Сєріков, І. Ширшова, В. Яценко та ін. У сучасній педагогічній науці вона розуміється:

- інтегральною особистісною характеристикою, що передбачає потребу, готовність та здатність педагога до самостійного вирішення дослідницьких та творчих завдань; володіння методологією та технологією педагогічного дослідження, а також прагнення використовувати їх в освітньому процесі (І. Ширшова);

- синтезом складних компетенцій педагога, а саме професійної наукової, компетенції у науковому мисленні та освітньої (Ю. Комарова);

- результатом використання дослідницької освіченості, дослідницьких умінь та дослідницького досвіду в реалізації психолого-педагогічних досліджень в освітній сфері (В. Сахарова);

- володінням дослідницькою компетенцією як результатом пізнавальної діяльності педагога в галузі науки, методики дослідження (А. Хуторський);

- здатністю вчителя до вирішення дослідницьких задач на основі набутих сукупностей знань, умінь, навичок, досвіду, вмотивованої готовності до самостійного здійснення дослідницької діяльності (О. Норкіна);

- інтегративною якістю особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності і здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, прийняття рішень, аналізі та оцінці результатів дослідницької діяльності (М. Головань [3]).

Як зазначають зарубіжні вчені Г. Натхолл, Дж. Хетті та ін., одна з найгостріших проблем, що зумовлює недостатню якість сучасної освіти в усьому світі полягає у тому, що вчителі не досліджують освітній процес, вони не знають з наукової точки зору що відбувається у них в класі, тому і схильні вважати, що результати навчання часто є непередбачуваними та неконтрольованими [1]. Отже, вчитель має бути у першу чергу дослідником, у тому числі й дослідником освітнього процесу з точки зору його учнів.

Незважаючи на різні підходи учених до визначення родової ознаки поняття «дослідницька компетентність педагога» (здатність, єдність компетенцій, готовність, інтегративна якість), у більшості праць вона визначається обов'язковою складовою професійної компетентності вчителя. За своєю структурою дослідницька компетентність, на думку авторів, складається з компонентів, що відображають психологічну структуру діяльності, а саме: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, процесуального та рефлексивного (С. Омельяненко [4]); мотиваційно-ціннісного, когнітивного, практично-діяльнісного, рефлексивно-

особистісного (О. Норкіна); мотиваційно-ціннісного, змістовно-практичного, психолого-педагогічного, функціонально-рефлексивного (Т. Ваколя [2]).

Здійснений нами аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових підходів щодо розуміння сутності дослідницької компетентності педагога дає змогу стверджувати про таке. По-перше, дослідницька компетентність учителя - це інтегративна особистісно-професійна якість, що складається з мотиваційно-ціннісного (цінності, ставлення, мотивація дослідницької діяльності), когнітивного (система спеціальних професійних знань), операційно-діяльнісного (система дослідницьких умінь) й особистісно-рефлексивного (сукупність особистісно-професійних якостей) компонентів та визначає ефективність його дослідницької діяльності в освітньому процесі.

По-друге, дослідницька компетентність учителя виявляється в його здатності досліджувати (завдяки застосуванню методів наукового пізнання, ґрунтуючись на методології наукового дослідження) не тільки особливості освітнього процесу, у тому числі навчальної діяльності учнів, соціально-психологічного клімату у класному колективі тощо, але і власну педагогічну діяльність і професійний розвиток.

По-третє, дослідницька компетентність учителя є провідним чинником як його власного особистісно-професійного розвитку (у тому числі інтелектуального), так і визначає успішність науково-дослідницької діяльності учнів завдяки активізації механізмів ідентифікації, занурення та ін.

По-четверте, одним з актуальних завдань післядипломної освіти педагогів є розвиток їх дослідницької компетентності, вирішення якого має забезпечуватися суттєвим оновленням змісту, форм і методів підвищення кваліфікації учителів.

Список використаних джерел

1. *Nuthall G.A. The hidden lives of learners. Wellington, New Zealand: New Zeland Council for Educational Research. - URL: https://www.canterbury.ac.nz/media/documents/education-and-health/graham-nuthall-/2007-alton-lee.pdf* ***2.*** *Ваколя Т.І. Сутність і структурі дослідницьких компетентностей майбутнього вчителя початкових класів / Т.І. Ваколя [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/7_2011/4.pdf* ***3.*** *Головань М. С. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» / М.С. Головань, В.В. Яценко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: зб. наук. пр. - Випуск VII. - Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2012. - С. 55-62.* ***4.*** *Омельяненко С.В. Педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів / С.В. Омельяненко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2687/1*

М. О. Шевцова

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Останнім часом спостерігається зниження інтересу учнів до навчання, що пояснюється кризовим станом у системі освіти, зумовленим невілюванням особистості учня; суб’єкт - об’єктним характером відносин між вчителем і учнем; наданням пріоритетного значення оволодінню певною сумою знань, а не розви-

ткові особистості; домінуванням монологічних форм навчання; переважанням вербальних методів навчання, шаблонною побудовою уроку; організацією дій репродуктивного характеру, відсутністю умов для розвитку творчого потенціалу особистості.

Рішення основних задач, пов'язаних з процесуальними внутрішніми змінами у навчальному процесі передбачає активне включення самого учня у пошукову навчально-пізнавальну діяльність, організовану на основі внутрішньої мотивації, організацію сумісної діяльності, партнерських відносин вчителя і учнів, включення школярів в педагогічно доцільні відносини в процесі навчання. Сучасні науковці, педагоги-практики знаходяться в пошуку найбільш ефективних форм, методів та засобів навчання.

На ефективність впровадження інтерактивних методів під час організації нвчально-виховного процесу вказують у своїх працях вчені: Т. Герега, О. Коструб, Г. Сазоненко, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Удовенко, В. Федорчук, Н.Софій, В. Кузьменко та ін. «Інтерактивний» походить від англійського «inter» - взаємний та «act» - діяти, тому «інтерактивний» означає здатність взаємодіяти або перебувати у режимі бесіди, діалогу із чим-небудь (комп'ютером) або ким-небудь(людиною). Інтерактивне навчання - це, насамперед, навчання, під час якого здійснюється взаємодія того, хто навчає, з тими, кого навчають, та, водночас, діалог між тими, кого навчають - один з одним та з навчальною групою. О. Пометун, Л. Пироженко вважають інтерактивне навчання «моделлю, що передбачає сукупність часткових технологій, до яких належать інтерактивна технологія кооперативного навчання, технологія колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технологія опрацювання дискусійних питань»[1, с.11].

Інтерактивна технологія кооперативного навчання передбачає, що парна і групова робота організовується як на уроках засвоєння, так і на уроках застосування знань, умінь та навичок. Технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів основної школи. Її можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. Інтерактивна технологія кооперативного навчання передбачає впровадження таких інтерактивних методів, як: «робота в парах» («один проти одного», «один - вдвох - всі разом», «думати, працювати в парі, обмінятися думками»), «ротаційні (змінювані) трійки», «два - чотири -всі разом», «карусель», «робота в малих групах», «синтез думок», «спільний проект», «коло ідей» (раунд робін, кругова система), «акваріум».

Технологія колективно-групового навчання передбачає одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу і здійснюється через впровадження таких інтерактивних методів, як: «обговорення проблеми в загальному колі», «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», «навчаючи - учусь («кожен учить кожного», «броунівський рух»), «ажурна пилка («мозаїка», «джиг-со»), аналіз ситуації (case-метод), «вирішення проблем», «дерево рішень». Технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів основної школи. Так, інтерактивний метод «Мікрофон» надає можливість кожному учню сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою

думку чи позицію. Щоб організувати роботу необхідно поставити запитання групі учнів, надавати слово тільки тому, хто отримує «уявний» мікрофон», вчити учнів говорити лаконічно й швидко (не більше 0,5-1 хв.). Використання інтерактивного методу «Мікрофон» є доцільним під час розгляду тем, які потребують обговорення, висловлення власної точки зору, висвітлення власної позиції. Наприклад, роздуми над проблемою: «What can we do to protect nature?» («Як ми можемо захистити природу»).

Технології ситуативного моделювання, що передбачає модель навчання у грі, тобто побудову навчального процесу за допомогою включення учня у гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються). Технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів старшої школи. Використання гри в навчальному процесі завжди стикається з протиріччям: навчання є завжди процесом цілеспрямованим, а гра за своєю природою має невизначений результат (інтригу). Тому завдання педагога при застосуванні гри у навчанні полягає у підпорядкуванні гри визначеній дидактичній меті. Учням надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише визначеними правилами гри. Учні самі обирають власну роль у грі, висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв’язання, беручи на себе відповідальність за обране рішення. Вчитель в ігровій моделі виступає як: інструктор (ознайомлення з правилами гри, консультації під час її проведення), суддя-рефері (коректування і поради з розподілі ролей), тренер (підказки учням для прискорення проведення гри), головуючий, ведучий (організатор обговорення).

Технології ситуативного моделювання передбачає розігрування ситуації за ролями та впровадження таких інтерактивних методів, як: «рольова гра», «програвання сценки», «драматизація».

Технологія опрацювання дискусійних питань використовує дискусію як важливий засіб пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання. Технологія особливо ефективна на початкових етапах навчання учнів старшої школи. Технології опрацювання дискусійних питань передбачає впровадження таких інтерактивних методів, як: «займи позицію, «дискусія», «дискусія у стилі телевізійного ток-шоу», «дебати».

Інтерактивні методи навчання - це такі методи навчання, які формують в учнів потребу в нових знаннях; спрямовують навчання на зв’язок із життям; спрямовують мислення на рішення загальних і часткових пізнавальних завдань з метою творчої переробки навчальної інформації; забезпечують діяльність по співвідношенню часткових відомостей з основними ідеями; сприяють озброєнню учнів міцними знаннями і навичками, а також умінням переносити їх в нові умови; сприяють оволодінню навчальними уміннями; створюють максимальні умови для активної пізнавальної діяльності кожного учня [2]. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження свідчить про те, що використання інтерактивних методів навчання є ефективним при дотриманні наступних педагогічних умов: стимулюванні пізнавального інтересу учнів до вивчення іноземної мови; урізноманітненні інтерактивних методів навчання; забезпеченні інтерактивної педагогічної взаємодії між учасниками навчального процесу.

Практичний досвід роботи дозволяє стверджувати, що впровадження інтерактивних методів навчання у процесі вивчення іноземної мови забезпечує суб'єкт-суб'єктну інтерактивну взаємодію. Це насамперед взаєморозуміння та взаємоприйняття одним одного, коли кожний ставить себе на місце іншого. Це складний шлях усвідомлення школярем (і вчителем) себе, своєї індивідуальності, який відбувається через розуміння позиції іншого: вчителем - учня, учнем - вчителя. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Впровадження інтерактивних методів забезпечує, з одного боку, навчання через інформацію, а з іншого - навчання через діяльність. Використання на уроках іноземної мови інтерактивних методів навчання надає можливість учню самореалізуватися, самовдосконалюватися й, що надзвичайно важливо, самоствердитися, а також сприяє ґрунтовному засвоєнню знань, вмінь та навичок, розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. *Пометун О. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. - К.: А.С.К., 2005. - 192 с.* ***2.*** *Пометун О. І. Інтерактивні методики та система навчання / Олена Іванівна Пометун. - К.: Шк. світ, 2007. - 112 с.*

М.М. Євич

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗВ`ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ЧЕРЕЗ НАОЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОСВІТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасному освітньому просторі все більше популярності набуває впровадження інноваційних освітніх технологій. Вони сприяють гуманізації процесу навчання, його особистісному орієнтуванню, оптимізації взаємодії з вихованцями в умовах освіти сталого розвитку. Тому, педагоги КДНЗ №22 «Усмішка» м. Покров, Дніпропетровської області приділяють велику увагу формуванню компетентної, самосвідомої особистості, здатної вільно мислити, аналізувати, доводити і відстоювати свою точку зору у будь-якій життєвій ситуації. Адже мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини.

Актуальність використання наочного моделювання в роботі з дітьми полягає в тому, що: використання наочного моделювання викликає інтерес і допомагає розв'язати проблему швидкої стомлюваності дітей; використання схем-моделей допомагає дітям з цікавістю і бажанням засвоїти фонетичні, лексичні, граматичні норми української мови; розвивати зв'язне мовлення; застосовуючи графічну аналогію діти вчаться бачити головне, систематизувати здобуті знання; використання символічної аналогії полегшує і прискорює процес запам'ятовування і засвоєння матеріалу, формує прийоми роботи з пам'яттю.

При використанні символів дитині значно легше засвоїти поняття, коли воно не тільки показане, а й позначене зрозумілим, близьким для дитини образом,

легким для сприймання. Моделювання - наочно-практичний метод навчання в основі якого лежить принцип заміни: реальний предмет дитина замінює іншим предметом, його зображенням, якою-небудь умовною позначкою. Основне значення моделей - полегшити дитині відтворити почуте, побачене, придумане. Найважливіша вимога до будь-якої моделі - її подібність з предметом, що моделюється. Під час використання моделей в роботі з дошкільниками педагоги дотримується таких етапів: 1. Використання готового символу або моделі: відбувається їх розгляд, розбір; перекодування інформації в образи; відтворення інформації з опорою на символ або модель. 2. Створення моделей спільно з вихователем. 3. Самостійне складання або придумування моделей.

Елементами моделей слугують: геометричні фігури; символічні зображення предметів (умовні позначки, силуети, контури, піктограми); плани та умовні позначки, використані в них. Однією з методик, у зміст якої входять наочні моделі різного спрямування, яка є ефективним та цікавим способом саморозвитку та формування мовлення, мислення, пам’яті, креативності у дітей є використання педагогами прийомів ейдетики у щоденній роботі з дітьми, які сприяють розвитку пам'яті, уваги, уяви, творчого образного мислення, стимулюють мовленнєву активність. Використання елементів ейдетики сприяє оволодінню загально мовленнєвими та загальнонавчальними уміннями та навичками: вміти нестандартно мислити, слухати, бачити, відчувати, помічати найдрібніші деталі, логічно розробляти варіанти, бути впевненим у собі.

В своїй роботі педагоги використовують і графічні асоціації - друдли: чорно - білі картинки - загадки, дивлячись на які абсолютно неможливо точно сказати, що це таке. Завдяки схематичному зображенню друдлів складання опису для дітей перетворюється на захопливу гру. Друдли використовують вихователі як прийом для збагачення словника. Наприклад, дітям пропонується розгадати, хто або що сховано у друдлі, а коли діти називають істоту, предмет чи явище, то заохочує до називання дій, які ті можуть виконувати, опису їхніх ознак. Так крапельці можна домальовувати хмаринку, до квадрата (віконця) - будиночок.

При використанні моделей-схем, змінюється характер діяльності дітей: вони отримують можливість не тільки чути свою або звернену до них мову, але й бачити її елементи. Допомагає в цьому, використання піктограм - маленьких простих малюночків, значків, в яких виділяються суттєві ознаки предмета або поняття, сукупність графічних образів, які людина придумує сама з метою запам'ятовування і подальшого відтворення будь-яких слів і виразів. Піктограми допомагають запам’ятовувати будь-які літературні твори, як віршовані, так і прозові. Цей прийом вихователі використовують для збагачення словникового запасу, розвитку мовної активності дошкільників. Такий тип роботи сприяє подоланню невпевненості у дітей та підвищенню загальної активності на заняттях; повністю відповідає особистісно-орієнтованій моделі навчання, за якої враховуються індивідуальні особливості дитини; допомагає педагогам встановити з вихованцями оптимальні партнерські стосунки, створити атмосферу емоційної довіри та розкутості.

У малюків переважає зорова пам’ять і тому маленькій дитині ще складно

контролювати свою увагу і пам’ять, запам’ятати щось абстрактне для дошкільника - взагалі важке завдання. Для подолання цих труднощів вихователі використовують різноманітні прийоми мнемотехніки, які дозволяють впорядкувати складну інформацію про навколишнє середовище, розташувати в певній послідовності.

Таким чином, досвід роботи педагогів показує, що використання інноваційних технологій для розвитку зв’язного мовлення дає відчутні позитивні результати, а саме: дозволяє виявити приховані зв'язки між явищами і зробити їх доступними розумінню дітей; покращує розуміння дитиною структури і взаємозв'язку складових частин об'єкта або явища; підвищує спостережливість, дає можливість помітити особливості навколишнього світу; позитивно впливає на розвиток мови, збагачує словниковий запас; сприяє активізації пізнавально-мовленнєвої діяльності дітей.

Т.В. Зубкова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Віднедавна у нашій країні відбулися значні зрушення в перебудові характеру і змісту освіти, які особливо помітні а початковій школі. Сталися певні зміни й у навчанні дітей письма. Особливо актуальною є проблема навчання учнів каліграфічно правильному письму, виробленню певних графічних навичок. Завданням педагогів є забезпечення психолого-педагогічного супроводу дитини під час навчання письма та забезпечення здоров’язберігаючих освітніх технологій в системі неперервної освіти. Письмо вважається складним видом мовленнєвої діяльності, адже за визначенням Л.Виготського, «писемне мовлення потребує для свого мінімального розвитку високого ступеня абстракції... [1,с.237]». Воно складається з багатьох структурних компонентів, правил і вмінь, оволодіння якими - складний і довготривалий процес для учнів. Основні групи навичок (технічні, гігієнічні, графічні, орфографічні) має сформувати в школярів са́ме вчитель початкових класів.

В своїй педагогічній діяльності мабуть кожен вчитель стикається з проблемою вироблення в учнів навичок правильного каліграфічного письма. Останнім часом, працюючи над цією темою я впроваджувала певні форми, методи , вправи для вироблення в учнів графічних навичок. Під час навчання учнів я працюю над розв’язанням питань, що пов’язані головним чином з неоднаковим розумовим розвитком і підготовкою дітей до навчання в школі, різниці в розвитку дітей, пам’яті, уваги, уміння слухати. Опанування письмових навичок не дається дитині одразу. Вона стикається з певними труднощами, одна з них - неузгодженість у роботі м’язів руки і очей [2,с.48]. Нова українська школа також не обходить увагою цю проблему. На допомогу формам і методам роботи, прийомам і вправам, які допомагають формувати графічні та каліграфічні навички у молодших школярів, що залишились нам у спадок від школи ХХ ст. прийшли нові. В своїй практиці я використовую як традиційні, так і інноваційні форми роботи: показ вчителем процесу письма і пояснення способів написання букв, складів

[3, с.56]; письмо в повітрі за зразком вчителя (зразки на дошці або індивідуально в зошиті); каліграфічні хвилинки, найкраще написані букви отримують нагороду (це може бути корона чи квіточка); метод навмисної помилки (учні виправляють невірно написаний вчителем той чи інший елемент букви, і прописують її); обведення зразка літери - копіювальний прийом (особливо потрібен учням з дуже поганим почерком); обов'язкове читання домашнього завдання учнями (учні намагаються написати роботу акуратно і розбірливо, щоб потім прочитати перед класом); написання один одному, батькам, вчителеві листів.

Найбільш ефективним є використання не одного, а декількох прийомів, що дозволяє урізноманітнити діяльність учнів на уроці і досягти більш ефективного результату в навчанні письма та подальшого розвитку каліграфічного почерку дитини. Потрібно пам'ятати, що гарний почерк дитини напряму залежить від її емоційного стану. Коли учень має поганий настрій, або чимось роздратований, він стає неуважним, робить багато помилок в письмовій роботі. І навпаки . Психічно врівноважена дитина відрізняється гарною увагою, зібраністю і як правило гарним письмом. Щоб забезпечити на уроках доброзичливу атмосферу я використовую такі прийоми: прийом релаксу (учні приймають зручну позу за партою і слухають легку музику, шум дощу, вітру, моря); добре піднімають настрій дітям фізкультхвилинки з героями мультфільмів; гра на початку робочого дня «Скажи другові добре слово».

Після тривалої та клопіткої роботи над покращенням якості письмових робіт у дітей з'являються перші результати, стають помітними зміни на краще в письмових роботах.

Висновок. Письмова діяльність дитини прямо пов'язана з розвитком навичок читання, інтелекту, логічного мислення та всебічним розвитком, сприяє успішній соціалізації та самоактуалізації особистості. Завдання педагога початкової школи полягає в тому, щоб розвивати в учнів графічні та каліграфічні навички для подальшого успішного навчання дітей в середній ланці загальноосвітньої школи.

Список використаних джерел

1.*Выготский Л.С. Мышление и речь. Психологические исследования. - Государственное социальноекономическое издательство. - М., 1934.* ***2.*** *Барищук Г.С. Як усунути вади письма. Дидактичний матеріал / Г. С. Барищук. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. - 48 с.* ***3.*** *Богуш А. М. Готуємо руку дитини до письма. -2-ге вид., доопрацьоване, доповнене / А.М.Богуш - Тернопіль: Мандрівець, 2001. - 56 с.*

РОЗДІЛ IV.

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

В.М. Вишняков

ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

В роботі обґрунтовуються теоретико-методичні засади впровадження інновацій в управлінській діяльності в галузі фізичної культури і спорту та наводяться практичні рекомендації щодо підвищення їх ефективності застосування в практичній роботі.

Інновації в управлінні дозволяють підняти на більш високий рівень планування, організацію та інші управлінські функції керівника, удосконалювати організаційну структуру фізкультурно-спортивного закладу, що створює сприятливі умови для професійного і творчого зростання тренера-педагога, впливає на якість навчально-виховного процесу, підвищує конкурентоспроможність фізкультурно-спортивної організації. Впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність фізкультурно-спортивних ВУЗів відрізняється від розвитку інноваційних процесів у змісті загальної освіти, як вимагає від самого управлінця великих організаційних, психологічних, фізичних зусиль. Удосконалення управлінської діяльності керівника спортивного підрозділу потребує пошуку науково-обґрунтованих теоретичних положень, методологічно вірних шляхів, засобів, педагогічних умов, сприяють ефективності розвитку інноваційних процесів в управлінні загальноосвітнім навчальним процесом фізкультурно-спортивних ВУЗів [2].

Теорія управління, яка вирішує задачу забезпечення ефективності управлінського процесу, представлена в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: А.Г.Аганбегяна, М. Альберта, В.Г. Афанасьева, Ю.І. Бобракова, Д.М. Гвішіані, М. Мескона, А. Файоля, Ф. Хедоурі та інших. У їх роботах виявлені основи соціального управління, вивчені функцій, структура органів управління та шляхи вдосконалення управлінської діяльності. Проблеми освітніх установ як педагогічної системи, питання управління педагогічними системами ВУЗів, необхідність застосування наукових підходів (системного, функціонального та інших) відображені в роботах: Л.А. Бахтуріної, А.К. Бондаренко, В.П. Беспалько, Ш.М.Волобуєвої, Т.М. Давиденко, Е.В. Давиткіної, С.А. Езопової, Т.П. Колодяжної, Ю.А. Конаржевського, В.Ю. Крічевського, Н. В. Кузьміної, В.С. Лазарєва, А.М. Моісеєва, А.Н. Морозової, О.В. Нікіфорової, Г.П. Новікової, А.Н.Нурмухаметової, Л.В. Поздняк, С.В. Савінової, В.П. Сімонова, І.А. Селіверстової, І. В. Тімофеєвої, А.Н. Троян, Р.Х. Шакурова та інших та інших науковців. Проблемі розвитку інноваційних процесів в освіті присвячено досить велику кількість досліджень, зокрема наукові праці: С.А. Бараннікова, В.Н. Жівікіна, В.І. Загвязінскої, М.В. Кларіна, Г.М. Коджаспарова, Н.П. Кузькіна, В.Я. Ля-

удіса. Інновації в управлінні дозволяють підняти на більш високий рівень планування, організацію та інші управлінські функції керівника, удосконалювати організаційну структуру шкільного закладу, що створює сприятливі умови для професійного і творчого зростання педагогів, впливає на якість навчально-виховного процесу, підвищує конкурентоспроможність шкільного закладу. Впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність школи відрізняється від розвитку інноваційних процесів у змісті шкільної освіти, так як вимагає від самого управлінця великих організаційних, психологічних, фізичних зусиль. Удосконалення управлінської діяльності керівника спортивного ВУЗу потребує пошуку науково-обґрунтованих теоретичних положень, методологічно вірних шляхів, засобів, педагогічних умов, сприяють ефективності розвитку інноваційних процесів в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом [3].

Ступінь висвітлення проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі. Теорія управління, яка вирішує задачу забезпечення ефективності управлінського процесу, представлена в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: А.Г. Аганбегяна, М. Альберта, В.Г. Афанасьева, Ю.І. Бобракова, Д.М. Гвішіані, М. Мескона, А. Файоля, Ф. Хедоурі та інших. У їх роботах виявлені основи соціального управління, вивчені функцій, структура органів управління та шляхи вдосконалення управлінської діяльності. Проблеми освітніх установ як педагогічної системи, питання управління педагогічними системами спортивних товариств, підрозділів, необхідність застосування наукових підходів (системного, функціонального та інших) відображені в роботах визнаних фахівців своєї справи.

В новому Законі України «Про вищу освіту» ключовою є інноваційна складова діяльності вищих навчальних закладів. Зокрема, у статтях 65,66,67,68 визначено організаційно-правові форми впровадження інновацій, внесено зміни щодо фінансової самостійності вищого навчального галузі фізичної культури і спорту. Імплементація закону сприятиме інтегруванню України до єдиного освітнього простору, без якого неможливо порушувати питання про визнання у світі українських дипломів, продовження навчання студентів, аспірантів у зарубіжних університетах. Основним завданням наукової та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту є здобуття знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців інноваційного типу [3].

Список використаних джерел

1. *Вишняков В.М. Становлення управлінської компетенції у формуванні особистості фізкультурно-спортивного керівника галузі фізичної культури і спорту// «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій». Матеріали Другої Всеукраїнської конференції 26 - 27 жовтня 2018 р. Частина І. Дніпро - 2018.* ***2.*** *Впровадження інновацій в освіті, в управлінську діяльність [Електронний ресурс]: http://DSpace - THEU - dspace theu.edu.ua/\|ditsststream/...Н/Навчальківська .pdr.* ***3.*** *Закон України «Про фізичну культуру і спорт». [Електронний ресурс] - режим доступу: http:// www.zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cginreg 3808-12* ***4.*** *Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізи-*

чною культурою та спортом в Україні та Європі [Електронний ресурс]: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf ***5.*** *Впровадження інновацій в освіті, в управлінську діяльність [Електронний ресурс]: http://DSpace - THEU - dspace theu.edu.ua/\ditsststream/...H/Навчальківська .pdr.*

Л.В. Вознюк

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В умовах становлення нової української школи базовими критеріями якості освіти стали наближення до європейських та світових стандартів, відкритість освітніх систем, формування педагогіки партнерства та співробітництва. Відповідно до цього зміни в шкільному менеджменті набувають системного та цілеспрямованого характеру. Насамперед це стосується нових підходів до управління сучасною школою, нових управлінських технологій.

До важливих підходів в управлінні закладами загальної середньої освіти вчені відносять синергетичний підхід. Так, одні з перших вітчизняних дослідників впливу синергетики на внутрішньошкільні управлінські системи Г.В. Єльникова, Л.М. Калініна, Н.М. Островерхова розглядають синергетичний підхід як новий спосіб мислення в організації процесів управління школою, пов'язаний з уявленнями про самоорганізацію, саморозвиток педагогічних і управлінських систем, що грунтується на законах синергетики і є спільним як для хімічних, фізичних, так і для соціальних систем. У теорії та практиці управління школою синергетичний підхід дозволяє розглядати процес внутрішкільного управління як поліфонічну (багатозначну, багатоаспектну, варіативну) систему; як нелінійний процес виявлення нерозкритих чи недостатньо розгорнутих станів і механізмів управління складними соціально-педагогічними системами; як прогнозування розвитку діяльності суб'єктів управління.

Такий підхід до управління школою дозволяє виділити важливі ознаки нового змісту внутрішньошкільного управління: відкритість управлінських систем, адаптивність, цілісність (проектування розвитку педагогічних систем з урахуванням загальних тенденцій розвитку соціальних систем), цілеспрямованість, узгодженість спільних та особистісних цілей, інноваційність як здатність змінюватися, спрямованість на самоорганізацію.

Важливим аспектом в управлінні сучасною школою виступає також концептуальний підхід, який представлено в теорії та практиці соціального управління концепціями цільового, ситуативного, стратегічного та адаптивного управління, що характризують нову парадигму внутрішньошкільного управління. В основу ситуативного підходу покладено ідею вибору найкращого для даного випадку (ситуації) рішення, коли до уваги беруться всі сприятливі і негативні обставини [8]. Такий підхід, насамперед, передбачає володіння технологіями прийняття ефективних управлінських рішень. Основу оптимізаційного підходу складає такий зміст управлінської праці, при якому забезпечується максимум результату при мінімумі необхідних витрат.

Ціннісно-цільове управління характеризується інтегративністю, створенням оптимальних комунікаційних зв'язків, запровадженням нових систем самоуправління, освітнього маркетингу. Управління за результатами орієнтує системи внутрішкільного процесу на кінцевий результат. Характерними особливостями управління за результатами виступають: психологізація процесу управління, створення атмосфери довіри, успіху для кожного члена педагогічного колективу. Адаптивне управління найбільше розроблено у працях Г.В. Єльникової, О.М. Моісеєва, Т.І. Шамової. Сутністю адаптивного управління, на думку вчених, є узгодження дій керівника і виконавців через коригування їхньої мети, поєднання цільових функцій, створення умов для досягнення запрограмованих цілей.

Таким чином, реформування шкільної освіти потребує нових аспектів управління закладами загальної середньої освіти. Адже практика внутрішньошкільного управління переконує, що тільки ефективне управління забезпечує становлення нової української школи.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс] / І.Д. Бех. Режим доступу: http//www.ipv.org.ua/component/article/ 8-beh /56-2012-09-04-22-32-01 html.- Назва з екрана. 2. Десятов Т.М., Коберник О.М., Тевлін Б.Л., Чепурна Н.М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом: Навчальний посібник. - Х.: Видавнича група «Основа», 2003. - 240 с. 3. Єльникова Г.В. Управлінська компетентність. - К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. - 128 с. 4. Калініна Л. М. Стратегічний менеджмент як науковий феномен і змістова компонента підручника для менеджера освіти / Л. М. Калініна, Л. Д. Грицяк // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. - К., 2011. - Вип. 11. -С. 643-657. 5. Лопушанська Г. Місія освітнього менеджменту й технологія його впровадження / Г. Лопушанська // Освіта і управління. - 2012. - № 2-3. - С. 45-54. 6. Меркулова Н. В. Управління інноваційними процесами в загальноосвітньому навчальному закладі / Н. В. Меркулова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр / Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя : [б. в.], 2011. - Вип. № 15 (68). - С. 256-259. 7. Мурована Н. Розвиток інноваційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти: наукові засади / Н. Мурована // Вища освіта України. - 2014. - № 1. - С. 98-105. 8. Порохня, Василь Михайлович. Стратегічне управління [Текст] : навчальний посібник / В.М. Порохня, Т. О. Безземельна, Т. А. Кравченко. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 224 с. 9. Шедяков В. Соціальна творчість та інноваційність стратегічного управління // Політ. менеджмент. 2013. - № 1/2. - С. 42-51.

І.М. Сокол

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У сучасних умовах розвитку освіти в Україні особливого значення набуває інноваційна діяльність навчальних закладів. Актуальність визначається провідною роллю інновацій в діяльності навчального закладу для забезпечення ефективності навчального процесу. Компетентнісний підхід вважається ключовою інноваційною ідеєю сучасної освіти. Принцип професіоналізму передбачає наявність обов'язкової спеціальної підготовки керівника освіти для роботи на пев-

ному управлінському рівні. Управлінська компетентність потребує вміння добирати необхідні знання для виконання конкретних управлінських дій.

Сучасний керівник навчального закладу повинен мати високий рівень професійної компетентності, знати свій стиль управління, володіти ситуацією, мати вичерпну інформацію про функціонування закладу освіти, уміти розв'язувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не тільки керувати освітнім закладом з устояними традиціями й укладом, але й перевести його на якісно новий рівень.

З піднесенням інноваційного руху в освіті одним із пріоритетних напрямів управління школою є пошуки шляхів організацій освітніх, педагогічних та управлінських нововведень. Важливою складовою інноваційного потенціалу є здатність навчального закладу, її лідера до створення інноваційного середовища. Сучасна освіта, окрім надання знань, має прищепити молодій людині здатність самостійно засвоювати знання, оволодівати потрібною інформацією та творчо осмислювати її. Тобто освіта покликана навчити майбутнього громадянина, на основі отриманих знань критично і творчо мислити, використовувати знання як у професійній, так і в суспільно-політичній діяльності. Творчо сформована особистість стає активним суб'єктом суспільних відносин.

Саме тому процес навчання, виховання та розвитку всебічно розвиненої особистості сьогодні розглядають як єдиний педагогічний процес, який сучасна педагогічна наука називає педагогічною технологією формування особистості.

Педагогічна технологія - своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу. Інноваційна педагогічна технологія - цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Управління навчально-виховним закладом - цілеспрямована, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу з метою забезпечення координації зусиль щодо оптимального функціонування установи та переведення її на більш якісний рівень. Управління педагогічними інноваціями - вид соціального управління, що підтримує цілеспрямованість і організованість інноваційних процесів у системі освіти.

Менеджмент - це сукупність принципів, методів, засобів і форм управління організацією з метою забезпечення її життєдіяльності та підвищення її ефективності. Він включає: спосіб управління людьми; управління соціально-економічними процесами; організацію процесу співпраці між людьми; лідерство; управлінську компетентність. Під освітнім менеджментом розуміють сукупність принципів, форм, методів управління педагогічними системами та шкільним персоналом, побудовану на наукових засадах.

Педагогічні інновації - це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Прямим продуктом інновацій є: нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи в управлінні. Побічним продуктом інновацій

є: зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника, рівня його культури, мислення, світогляду [2-4]. Інноваційний шлях розвитку освіти підвищив актуальність інтелектуального і креативного ресурсів, які разом виконують функцію «соціального ліфту», що підіймає людину на вищі щаблі суспільства. Зрозуміла специфіка даного процесу, оскільки інноваційні системи ґрунтуються на феномені креативності [1,5].

Разом з тим, інноваційний розвиток освітньої системи шляхом технологізації всіх складових педагогічної діяльності - це процес, наповнений гострими суперечностями та конфліктами між усталеним і новим, що йде йому на зміну. Зрушення, які відбуваються в освітній сфері, більше нагадують пошуки компромісу між реформаторським способом розвитку освітньої галузі та інноваційними тенденціями цивілізаційного руху.

Список використаних джерел

1. *Химинець В.В. Інновації в сучасній школі. - Ужгород, 2004. - 168 с.* ***2.*** *Грабовська Т.І., Талапканич М.І., Химинець В.В. Інноваційний розвиток освіти: особливості, тенденції, перспективи. - Ужгород, 2006. - 232 с.* ***3.*** *Химинець В.В., Сивохоп Я.М., Петрус В.В. Психолого-педагогічні аспекти інноваційних технологій. - Ужгород, 2006. - 148 с.* ***4.*** *Химинець В.В. Інноваційно-освітня діяльність. - Ужгород, 2007. - 364 с.* ***5.*** *Химинець В.В., Кірик М.Ю. Інновації впочатковій школі. - Ужгород, 2008. - 344 с.*

Н.П. Хоменко

КЕРІВНИК ЯК МЕНЕДЖЕР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Школа традиційно в усі часи, у різних народів була в центрі уваги. Її успішна діяльність за багатьма чинниками залежить від того, хто нею керує. У наш час особливо актуальною стає роль керівника закладу, який повинен уміти не тільки організовувати освітній процес, а й зробити його економічно ефективним. Сьогодні, коли директори закладів працюють в умовах ринкової економіки, вони зобов`язані щоденно приймати безліч важливих управлінських рішень - від вирішення господарських питань до пошуку шляхів підвищення якості освіти. Виникає питання, - хто ж він, ефективний керівник сучасної школи?

Сучасні вимоги до освіти змінюють позицію директора школи як керівника. Освітній менеджмент необхідний не тільки для ефективного управління кадрами, координації їх діяльності під час досягнення поставленої мети, завдань, прийнятих рішень, а також в організації контролю й аналізу їх виконання. В умовах швидких змін в галузі освіти необхідно добре знати їх сутність і характер, нормативно-правове забезпечення, зміни законодавчої бази, яка регулює освітній процес. Для ефективних змін в освіті керівник закладу - ключова фігура. Від його здатності прийняти і реалізувати основні ідеї модернізації освіти залежить майбутнє України в цілому.

Директор керує дітьми, батьками і колективом закладу. Для цього він повинен бути педагогом і організатором, володіти юридичними і економічними знаннями, піклуватися про роль учителя у своєму колективі, сприяти підви-

щенню кваліфікації педагогів, створювати умови для розкриття їх творчих здібностей. Для створення у школі комфортних умов навчання, йому необхідні знання педагогіки, психології, різних методик. Викладацька діяльність, незважаючи на велике навантаження теж потрібна, бо саме вона допомагає у зміцненні стосунків з педагогами і учнями.

Також будь-якому керівнику необхідно мати виняткові особистісні якості, які забезпечують успіх управлінської діяльності. Сучасний керівник - це лідер, спроможний вислухати колег, психологічно налаштований на підтримку новацій, заохочення творчості і ентузіазму.

Менеджер-лідер розуміє, що керувати - значить робити справу руками свої підлеглих. А значить левову частку свого робочого часу він присвячує роботі з персоналом. Такий керівник завжди відкритий для нових ідей, створює атмосферу, у якій вільне висловлювання думок стає нормою. Менеджер формує команду, тобто коло однодумців, не імітує зміни, а дійсно намагається щось змінити. Керівник-лідер міркує протокольно (здатен відрізнити факти від думок, реальне від того, що здається), безінерційно (накопичений досвід і знання не заважають йому приймати оригінальне рішення під час розгляду нових, нетрадиційних проблем), методично (послідовно, не відволікаючись від мети, обмірковує комерційні, управлінські і психолого-педагогічні ситуації), мобільно (переносить накопичений досвід у нову царину знань, враховуючи її особливості, місце, час, умови), домінантно (виділяє головне і не зважає на дрібниці), конструктивно (не тільки знаходить недоліки, але й окреслює раціональні шляхи їх усунення, вміє якісно покращувати справу).

Менеджер-лідер розмірковує не за принципом «або/або» (або те, або інше), а за принципом «і -і» (і те, і інше). Саме життя і нові обставини змушують його бути стихійним діалектиком. Він оперує, здається, поняттями, які виключають одне одного. Керівник насамперед повинен сам бути носієм тих змін, які бажає бачити в інших. Адже саме йому притаманні функції «соціального архітектора», який вивчає і створює те, що називається «культурою праці», тобто ті неосяжні елементи, які є виключно важливими: поведінка, цінності, норми.

Людей, які народжуються лідерами, талановитими керівниками, мало. Але стати таким керівником можна, було б бажання, жага до пізнання, використання новітніх технологій, працездатність, а головне - це підлеглі. Керівник досягає успіхів тільки завдяки ним. А тому одне з головних завдань ефективності роботи керівника - вміння розбиратися у людях, їх знаннях, особливостях характеру. «Менеджмент - це розвиток, вплив на людей», так багато років назад сказав Лоуренс Епплі, президент американської асоціації управління.

У сучасного директора набагато більше відповідальності перед батьками учнів, ніж раніше, тому що нинішні батьки, як основні замовники освітніх послуг, значно частіше втручаються в освітній процес. Також виникає необхідність по-іншому вибудовувати стосунки з учителями, враховувати, що змінюється трудовий кодекс і вимоги до педагогів. Допомога, підтримка, мотивація, співробітництво учителя набагато ефективніше спонукає його до продуктивної праці, ніж контроль і покарання. Особистий приклад і особисті стосунки, які вибудовує директор - ключові. Прекрасний менеджер, який не любить людей

або не є учителем-професіоналом, не здатен керувати школою. До того ж, бути керівником закладу освіти набагато важче, ніж сучасного бізнесу: менше ресурсів, а вимог більше.

Таким чином, одне з найголовніших завдань директора - виробити місію організації і зробити її особистою справою кожного, бо керівник - це генератор змін і саме від його професіоналізму, мобільності, спроможності, готовності до змін, творчого підходу до справи залежить доля освітніх реформ. Сучасній школі потрібен директор-менеджер, який має бути не просто висококласним фахівцем у сфері освітнього менеджменту, а й людиною ідеї, з власним баченням мети й завдань сучасної школи та спроможною реалізувати ці ідеї, збудувавши технологічно продуману освітню систему.

Список використаних джерел

1. *Калініна Л. М. Професіограма українського директора школи: Моделювання управлінської діяльності директора школи // Директор школи - К., - 2001. - № 3. - С. 13-15.* ***2.*** *Корецька Л.В., Л.І. Постельник, В.П.Ткаченко. Сучасний керівник:шлях до майстерності й успіху.- Кіровоград, 2014.-84 с.* ***3.*** *Лапшина М.І. Директор школи як лідер змін.- [Електронний ресурс]: http://dspace.pnpu.edu.ua.*

Л.С. Єфремова, М.В. Балаклеєць

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Підготуватися до життя можливо за умови здобуття досвіду самостійних, активних, соціально значимих дій. Школа виступає як природне середовище для розвитку у особистості соціальних та комунікативних компетентностей, соціальних та громадянських навичок, формування моделі сталої соціально-відповідальної поведінки, набуття досвіду соціальної дії та практичної діяльності.

Соціальне проектування передбачає самостійне планування у взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу та здійснення соціального проекту, результатом якого є формування соціальних компетенцій. Під соціальним проектуванням розуміють діяльність, що має значний соціальний ефект та спрямована на привласнення якісно нового особистісного досвіду [1,с.12].

Розглядаючи проектну діяльність як один із засобів соціальної ініціативності підлітка, С.Г Лєснікова. зазначає, що соціальний проект - це діяльність підлітків, яка спрямована на позитивне перетворення соціального середовища та умов життєдіяльності підлітків. Соціальний проект сприяє набуттю досвіду діяльності в тій чи іншій соціальній ролі, формує свідомість причетності до суспільства, інтенсивно розвиває особистісні функції: самосвідомість, самовизначення, самоствердження в існуючому соціумі. Соціальний проект сприяє формуванню ціннісно-смислової сфери, так як тут не моделюються соціальні умови, а реально існують, і проектна діяльність має соціальну, а отже, й особистісну значимість [2,с.132].

Соціально-педагогічні проекти орієнтовані на моральне вдосконалення осо-

бистості, їх мета - ліквідація дефіциту позитивних соціальних стосунків, що утворилися в суспільстві, поширення й утвердження етики ненасильницького і безконфліктного вирішення соціальних та особистісних проблем [3,с.34].

Стратегія соціального проектування в інтересах сталого розвитку сприяє розвитку в учнів особистісних якостей: відповідальності за стан довкілля; самоконтролю за власною поведінкою в природі; прогнозування результатів людської діяльності в природі; навчання приймати своєчасні зважені рішення; цінувати життя і здоров'я шляхом розвитку загальної креативності учасників навчально-виховного процесу, методом активізації інтелектуального потенціалу, залученням до творчої діяльності, зростанням рівня екологічної, соціальної, громадянської, комунікативної компетентностей особистості. Учні набувають позитивний соціальний досвід щодо співіснування в різних соціальних групах або у відносинах з окремими людьми. До управління соціально-педагогічним проектуванням відносимо:

- роботу з вчителями з метою створення передумов для проектної діяльності;
- роботу з учнями з метою вивчення і врахування інтересів та освітніх потреб учнів;
- роботу з батьками з метою формування позитивного ставлення їх до проектної діяльності і залучення батьків до участі в проектах;
- удосконалення шкільного управління з метою визначення внутрішніх ресурсів, формування і розвитку значущих особистісних якостей;
- здійснення зв’язків школи з навколишнім середовищем з метою задоволення освітніх потреб соціуму і залучення додаткових ресурсів;
- здійснення контролю, аналізу і регулювання проектної діяльності;
- інформаційне забезпечення соціального проектування.

Ефективність управлінського супроводу соціального проектування відстежуємо за показниками:

- збільшення можливостей та покращення умов для самореалізації та самоактуалізації учасників освітнього процесу;
- зростання професійних досягнень вчителів закладу, участь їх у різноманітних професійних конкурсах та методичних заходах;
- формування лідерського світогляду та відповідальності підлітків, розвиток їх лідерських якостей, надання досвіду лідерської поведінки;
- становлення громадської думки як результату діяльності шкільних організацій, органів шкільного самоврядування;
- зростання позитивного іміджу закладу освіти на мікрорайоні;
- поширення волонтерського руху;
- залучення представників громадськості та батьківської спільноти до участі у проектах.

Соціальне проектування розглядається як пріоритетний напрямок інноваційної діяльності закладу в інтересах сталого розвитку, що сприяє включенню учнів у активну соціально значущу діяльність, засвоєнню соціальних норм взаємодії та комунікації, набуттю життєвих компетентностей та соціального досвіду.

Список використаних джерел

1. *Безпалько О.В. Соціальне проектування: навчальний посібник - Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т психології та соц. педагогіки. - К. : [б. в.], 2010. - 127 с.* ***2.*** *Прашко О.В. Соціальне проектування. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу: теоретико-практичний аспект: Посібник. - К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. - 336 с.* ***3.*** *Семез А.А. Соціально-педагогічне проектування: Навчально-методичний посібник - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. - 132 с.*

О.Ю. Мусіна

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграція її в європейський і світовий освітній простір посилила «економізацію» життя суспільства та актуалізувала проблему формування економічної культури особистості. Разом із тим, як зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, сучасна філософія освіти, оновлена стратегія її реформування вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого й послідовного запровадження передових науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти. Розвиток системи освіти в зазначеному напрямі ґрунтується на створенні системи мотивацій, стимулювання й заохочення інноваційної діяльності, розробленні нових концептуальних моделей удосконалення окремих підсистем освіти; розробленні системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності [2].

Щирі прагнення та спроби педагогічних колективів здійснити перехід від закладу, що працює в режимі функціонування, до закладу, що працює в режимі розвитку, викриває, передусім, непідготовленість до інноваційної діяльності, низький рівень інноваційної компетентності керівників.

У науці економічна культура є предметом стійкого дослідницького інтересу, розглядається у різних аспектах (психологічному, педагогічному, економічному, соціальному), з позицій різних теоретичних підходів (історичного, культурологічного, системного, діяльнісного, аксіологічного, соціокультурного, компетентнісного) [1,с.69].

Економічна культура керівника закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) має динамічний характер, знаходиться під впливом соціально-економічних, соціокультурних і психологічних чинників. Для директора закладу важливим є розуміння економічних закономірностей і перспектив розвитку суспільства і сфери освіти. Знаходячись у швидкоплинному зовнішньому оточенні, керівнику ЗЗСО необхідно передбачати труднощі, які можуть виникнути в процесі управлінської діяльності, приймати обґрунтовані рішення, узгоджувати та адаптувати свою діяльність відповідно до вимог часу. Швидка поява нових і ста-

ріння раніше набутих знань, які вписуються нині в практичний досвід декількох поколінь, посилюють переконання, що навчання повинно відбуватися впродовж всього життя. Нагромадження та швидке оновлення інформації, інтернаціоналізація та глобалізація життя сучасного суспільства призводять до того, що зміни в одній галузі дуже швидко переносяться на інші, посилюючи їх взаємовплив та взаємозв'язок. За таких умов здобуті раніше знання швидко застарівають. І, відповідно, директор закладу в процесі управлінської діяльності постійно повинен активізувати свій професійний розвиток, розвивати такі психологічні якості як підприємливість, діловитість і підвищувати рівень власної управлінської і економічної культури.

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни розширюється ринок освітніх послуг, впроваджуються елементи комерційного розрахунку, зростає автономія навчального закладу у прийнятті рішень, активно залучається громадськість до вирішення освітніх питань, закріплюються демократичні принципи та форми управління освітою. З урахуванням цих реалій, серед функцій, які виконує директор ЗЗСО в першу чергу треба звернути увагу на : кошторисно-фінансову грамотність, науково-методичне забезпечення освітнього процесу, розпорядження шкільним майном і бюджетними коштами, складання угод та відкриття рахунків в установах банків, заходи заохочення і стягнення щодо працівників, задоволення освітніх потреб громадян, звітність про результативність роботи навчального закладу.

Нові умови, які склалися в результаті функціонування ринкових економічних відносин, позначилися на функціонуванні системи освіти та на управлінні цією системою. Ринкові відносини, по-перше, визначають появу нових суспільних норм і стандартів поведінки. а по-друге на основі індивідуального життєвого досвіду особистості, перебудови життєвих планів і взаємовідносин з безпосереднім оточенням соціальної реальності відбуваються зміни психологічних і соціальних характеристик, які можуть не узгоджуватися з загальносуспільними цінностями. У зв'язку з цим можлива суперечлива ситуація в процесі економічної соціалізації(адаптації до соціально-економічного простору) керівника ЗЗСО з двома тенденціями - позитивною і негативною. Перша спрямована на розкриття індивідом природного потенціалу і самореалізацію особистості як суб'єкта економічних перетворень, а друга - на дезадаптацію і деривацію у сфері економічної реальності освітньої сфери. Економічна культура особистості - це 10% економічних знань, до яких обов'язково включається інформація про фінанси і гроші, і 90% психічних якостей, які відповідають вимогам того сектора соціально-економічного простору, в якому працює людина. Тому, економічна культура особистості формується в процесі соціалізації через механізм інтеріоризації цінностей соціально-економічного простору життєдіяльності [3].

Таким чином, виходячи із вищезазначеного нами було визначено, що рівень економічної культури особистості визначається стратегіями її економічної поведінки, яких вимагає той сектор соціально-економічного простору, в якому реалізується економічна компетентність керівників закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. *Мурадова Н. Условия реализации процесса формирования социально-экономической культуры будущего педагога //Alma mater. Вестник высшей школы. - 2006.-№10. - с. 68-70.* ***2.*** *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/15828.html3.* ***3.*** *Орлова Т.С. Креативность экономического сознания. Монография. - Екатеринбург: Изд-во Урал. ин.-та, 2004.- 366 с.*

О.В. Ганжа, І.В. Катіна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЯК МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

Інтеграція Украйни у світовий освітній простір вимагає пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, впровадження інноваційних педагогічних систем, модернізації змісту освіти, виховання людини інноваційного типу мислення та культури.

Дослідженням сутності інноваційних змін в освітній сфері займаються як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, а саме: К. Ангеловські, Л. Буркова, Л.Ващенко, Л. Даниленко, В. Довбищенко, О. Козлова, Н. Клокар, Л. Машкіна, В. Паламарчук, І. Підласий, К. Роджерс, В. Сластьоніна, Б. Чижевський, В. Чудакова, Ю. Швалб та інші.

Сучасні теоретичні й методологічні пошуки шляхів і засобів підвищення ефективності освітнього процесу спрямовані на виявлення й розробку тих педагогічних засад, які б підвищували результативність навчання, збуджували у дітей пізнавальний інтерес. В.Сухомлинський відзначав: «Усі наші задуми, пошуки і побудування перетворюються на порох, на мертву мумію, якщо немає дитячого бажання вчитися. Воно приходить лише з успіхом у навчанні» [4,с.164]. Якщо дитина не має потреби у навчанні, пізнанні навколишнього світу, то всі зусилля вчителя навчити можуть виявитися марними.

Ми живемо в час, коли стрімко розвиваються і змінюються технології, засоби комунікації і самі знання. У шкільній практиці дуже часто, на жаль, класичні методи і форми навчання виявляються не достатньо ефективними, адже під впливом технологічних змін трансформується усе суспільство, змінюються самі діти, їхнє мислення, мовлення, світогляд. Виходом із проблем може стати інноваційна діяльність освітян.

Незадоволеність якістю освіти у реальній дійсності, усвідомлення необхідності реформування управлінням навчальним закладом зумовлюють потребу в оновленні стилю професійної діяльності педагога. Особливо значущим є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, оволодіти інноваційною ситуацією.

Інноваційна компетентність педагога - це система мотивів, знань, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій з дітьми.

Компонентами інноваційної компетентності педагога є поінформованість про інноваційні педагогічні технології, належне володіння їх змістом і методи-

кою, висока культура використання інновацій у навчально-виховній роботі, особиста переконаність у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій [2,с.277-278].

Закон України «Про інноваційну діяльність» (ст.1.1) визначає інновації як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології,… або послуги,… що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери»; а інноваційну діяльність - як « діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1].

Сучасний заклад загальної середньої освіти як суспільний інститут має бути чутливим до постійного оновлення тенденцій суспільного буття і відповідного коригування своєї роботи. Впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність навчального закладу відрізняється від розвитку інноваційних процесів у змісті шкільної освіти, так як вимагає від самого управлінця великих організаційних, психологічних, фізичних зусиль.

Удосконалення управлінської діяльності керівника-менеджера потребує пошуку науково-обґрунтованих теоретичних положень, методологічно вірних шляхів, засобів, педагогічних умов, сприяють ефективності розвитку інноваційних процесів в управлінні навчальним закладом. Керівник навчального закладу щодня стикається з необхідністю розв’язувати певні проблеми, адже безпроблемних шкіл не буває. Серед цих проблем особливого значення набувають ті, від успішного розв’язання яких безпосередньо залежать результати діяльності навчального закладу. Потрібно відібрати інновації (дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, технології), впровадження яких дасть змогу «зняти» визначену проблему і досягти покращення діяльності школи та її результатів. Джерелами інформації можуть слугувати освітянські періодичні видання, сайти, науково-методичні видання, можна консультуватися з науковцями й освітянами-практиками, які стикалися з подібними проблемами і працювали над їх розв’язанням за допомогою впровадження інновацій.

Основними завданнями керівника закладу загальної середньої освіти, що здійснює інноваційну діяльність, є: постійне переведення соціально-педагогічної системи (ЗЗСО) у якісно новий стан (забезпечення її поступу від «закритої» до «відкритої» системи); формування інноваційної культури школи; постійна підтримка педагогів-новаторів за допомогою не лише соціальних і психологічних методів заохочення, а й матеріальних (за рахунок отриманих інвестицій; створення умов (соціальних, організаційних, психологічних) для здійснення експериментальної діяльності; залучення інвесторів [5, с.108].

Важливою характеристикою професійної діяльності сучасного освітянина, його професійної компетентності є інноваційність, яку ми розглядаємо як цілеспрямований процес якісних змін в освітньому просторі, що сприяють оновленню мети, змісту, методів, форм навчання, виховання, адаптують процес навчання до вимог сьогодення і стимулюють розвиток особистості школяра.

Найважливішими рисами особистості вчителя, які сприяють його інноваційній діяльності, на нашу думку, є: відкритість до пізнання, нового розуміння отриманих знань, до сприйняття різних ідей, думок тощо; високий інтелектуа-

льний та морально-етичний рівень, освіченість, наявність різнобічних інтересів (від них залежить здатність педагога до вибору різних форм громадської, культурної, наукової та творчої активності); здатність генерувати нові творчі ідеї, вміння проектувати і моделювати свої ідеї на практиці, вироблення власного передового педагогічного досвіду на основі переоцінки суспільних цінностей, прагнення до змін, свободи вибору дій і використання конкретних методик. Управління освітньою установою набуває сенсу тоді, коли наповнюється педагогічним змістом. Отже, діяльність менеджера освіти за своїм змістом є управлінсько-педагогічною.

Сьогодні на зміну філософії «дії» в управлінні навчальним закладом йде філософія «взаємодії», «співпраці», управління «рефлексії». Теорія управління школою істотно доповнюється теорією менеджменту, яка привертає, перш за все, своєю особовою спрямованістю, коли діяльність менеджера (керівника, управлінця) будується на основі справжньої пошани, довіри до своїх співробітників, створення для них ситуації успіху [3].

Таким чином, можна констатувати, що сутність сучасного управління інноваційною діяльністю керівника як менеджера освіти повинна визначатися філософією індивідуального вибору свого життєвого шляху, ціннісною орієнтацією на вільне самовизначення в інноваційному освітньому просторі, ідеєю варіативності змістовного наповнення, форм, способів підвищення кваліфікації, принциовою установкою на розвиток творчого потенціалу керівника, становлення його стратегічного мислення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - К., 2002. - №36. - с.266. 2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. - К.: Академвидав., 2004. – 352 с. 3. Сазоненко Г.С. Освіта майбутнього: наук.-метод. Посібник [Текст]./ Г.С.Сазоненко. - Харків: Основа, 2008. – 368 с. 4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3. - К: Рад. школа, 1976. - С. 7 - 279. 5. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, О-72 Л. Карамушки. - К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

Н. А. Глушакова

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Постановка проблеми. Сьогодні, в період перебудови освіти, варто згадати про інноваційні процеси в педагогічному середовищі загальноосвітньої школи як важливого інструменту її розвитку, адже це питання - одне з найбільш актуальних, оскільки йдеться про забезпечення якості освіти та запровадження нових методик в ході прийняття стратегічних управлінських рішень у сфері інноваційної освіти.

Мета роботи - надати характеристику позитивних змін управлінським аспектам розвитку інноваційного освітнього простору, адже головним завданням інноваційного розвитку Манвелівської СЗШ є досягнення нової якості освітньої

діяльності та її результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми сучасної освіти спонукають до пошуку нових засобів управління, здатних в сучасних соціальних умовах виявити проблеми, які ведуть до пошуку нових інноваційних підходів, форм, засобів і методів керівництва закладами системи освіти. Актуальною стає задача формування перспективного, інноваційного типу керівника, який володіє інноваційно-управлінської компетентністю [3,с.122].

Сьогодні вагомим у баченні проблеми інноваційної управлінської діяльності в освіті є теорія системно-цільового розвитку школи. Цю проблему ретельно і всебічно досліджували такі науковці: Л. Ващенко, Б. Гершунський, Л.Даниленко, В. Загвязинський, В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська; результати досліджень умов ефективності та структури інноваційних процесів в своїх працях розглядали В. Безпалько, І. Лернер, І. Підласий, Н. Шиян, І. Якиманська та ін.

Керівники загальноосвітніх навчальних закладів пов’язують майбутні досягнення в аспекті якості освіти, її відповідності вимогам часу і потребам особистості, з широким впровадженням інноваційних технологій в процес управління закладами освіти. Безперечним є те, що можливість та ефективність інноваційного розвитку школи залежить від низки умов: організаційно-педагогічних, комплексу науково-методичного забезпечення інноваційного розвитку, якості навчально-виховного процесу, спрямованого на підготовку особистості готової до викликів сьогодення, переведення загальноосвітніх навчальних закладів в режим випереджувального інноваційного розвитку**.**

Інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу - це процес керованих інноваційних змін педагогічної системи школи, усіх її компонентів та елементів, що в кінцевому рахунку призводить до нової якості освіти, удосконалює та суттєво поліпшує результати діяльності освітнього навчального закладу [4,с.71].

Наразі педагогічний колектив Манвелівської СЗШ переконаний, що інноваційний розвиток освітнього простору - це цілеспрямований і незворотний процес, що забезпечує якісні зміни, перехід школи до нового якісного стану. Змістом цих змін і нововведень є забезпечення сталого розвитку загальноосвітнього навчального процесу, а здійснення успішного керівництва інноваційним розвитком - це вид управління, що підтримує цілеспрямованість і організованість навчальних процесів у системі освіти. Реформування сучасної освіти в контексті розвитку інноваційних процесів визначається необхідністю вирішення існуючих в ньому проблем: ігнорування індивідуальних особливостей суб'єкта діяльності; використання малоефективних традиційних методів навчання і виховання; збільшення розриву між навчанням і вихованням; загострення проблеми гуманізації формальних та неформальних відносин в освітньому процесі; розрив між вимогами суспільства, можливостями освіти і потребами особистості.

На думку Л. Ващенко, «стратегію управління інноваційними процесами доцільно розглядати як стратегію управління якістю освіти» [1,с.32].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Потреба в управлінні ас-

пектами розвитку інноваційного освітнього простору пов'язана насамперед із процесами сучасного реформування освіти. На перший план висуваються такі функції керівництва освітніми закладами, як підтримка ініціатив і нововведень щодо створення умов, які забезпечують стабільний розвиток шкільної освітньої системи, самореалізацію учасників освітнього процесу.

Наразі одним із актуальних завдань в царині інноваційного розвитку освітнього простору на найближче майбутнє нам вбачається удосконалення системи управлінських компетенцій керівника навчального закладу. Подальші дослідження даної тематики полягають у необхідності чіткого планування в напрямку переходу від теорії до ефективної практики впровадження освітніх інновацій на рівні керівництва освітнім закладом.

Список використаних джерел

1. *Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : монографія / Л. М. Ващенко. - К. : Тираж, 2005. - 380 с.* ***2.*** *Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. - К. : Академвидав, 2004. - 352 с.* ***3.*** *Управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології: наук.-метод. посіб. / [Л. М. Калініна, А. Ф. Остапенко, В. В. Лапінський та ін] ; за наук. ред. Л. М. Калініної. - Київ., Володимирець, 2011. - 560 с.* ***4.*** *Химинець В.В. Інновації в сучасній школі. - Ужгород, 2004. - 168 с.*

Ю. В. Козак

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Світовий досвід учить і стверджує, що XXI ст. - епоха інформації, змагання інтелекту. І тому сьогодні професійна компетентність учителя, відпрацювання власної системи роботи передбачає якісні зміни в його викладацькій діяльності та рівні професійної майстерності. Отже, концепція освіти для сталого розвитку передбачає створення умов для виконання освітою функцій випереджального чинника соціальних змін, інтеграцію принципів, цінностей і практик сталого розвитку в усі аспекти освітнього процесу.

Один із провідних механізмів управлінського впливу в демократичному освітньому закладі - створення колективу однодумців, де виникають взаємодія, взаємовплив. А також визначення чіткої структури інноваційного освітнього простору, який включає інноваційні: інфраструктуру, культуру, потенціал та моніторингову інноваційну діяльність. Споконвічно школа розвиває свою інфраструктуру. Партнерство - це встановлення та розвиток взаємовигідних відносин для спільного вирішення загальних проблем. Партнерствам на базі школи властиві такі характеристики: взаємовигідність, прозорість, волонтерство, двостороннє спілкування, чесність.

Партнерство припускає розробку і впровадження механізмів спільної діяльності й ініціювання різних форм взаємодії з бізнесом, органами місцевого самоврядування, некомерційними організаціями, громадськістю.

Ідея інноваційної культури не припускає примирення «усіх з усіма», «пос-

лужливості» слабкого сильному або беззастережне прийняття тієї чи іншої позиції. Толерантність включає визнання рівного права різних сторін на власну думку, самостійність, відповідальність. Основні принципи етики толерантності у закладі є:

- культуровідповідність - освічена людина є культурною тільки тоді, коли вона приймає та розуміє інші (можливо, гранично далекі) культурні позиції й цінності, уміє піти на компроміс, розуміє цінність не тільки власної незалежності, а й чужої;

- особистий приклад - привчати дітей до гуманних міжособистісних відносин можливе тільки за умови власного прикладу вчителя. Особистий приклад - найкращий метод виховання;

- взаємність - толерантність у міжособистісних відносинах між учителем та учнем досягається тоді, коли вчитель ставиться до учня так, як би він хотів, щоб учень ставився до нього. І навпаки, учень повинен ставитись до вчителя так, як би він хотів, щоб учитель ставився до нього.

- гуманоцентризм - кожна людина - особистість, яку треба шанувати. Самостановлення людини неможливе без віри в особливість її призначення;

- внутрішня толерантність - шанувати іншого можна тільки за умови виховання в самому собі самоповаги, віри в самого себе, особистої гідності та свободи.

Навчання толерантної поведінки на рівні школи здійснюють всі педагоги на всіх предметах як через зміст, так і через демонстрацію вчителем особистої здатності до толерантності; у позакласній роботі з учнями (конкурси, акції, змагання, дискусії тощо), при застосуванні у навчально-виховному процесі інтерактивних тренінгових методик навчання й виховання (зокрема, у межах предметів «Я і Україна», «Етика», «Людина і світ», «Людина і суспільство», «Основи здоров'я», превентивних проектів «Школа проти СНІДу», «Рівний - рівному», «Чесна гра») тощо. Інноваційний потенціал залежить від матеріально-технічної бази та кадрового забезпечення. Стовідсоткова наявність інформаційних засобів навчання змушує вчителів постійно чітко уявляти, яку навчальну мету вони переслідують, яким чином вони досягнуть реалізації поставленої мети.

Проведення мультимедійного заняття схоже на роботу ведучого телевізійної передачі. Вчитель мусить не тільки впевнено володіти комп'ютером, знати зміст уроку, а й вести його в хорошому темпі, невимушено, постійно залучаючи учнів до пізнавального процесу. Необхідно продумати зміну ритму, урізноманітнити форми навчальної діяльності та забезпечити позитивний емоційний фон уроку. Отже, для розв'язання багатьох навчальних та виховних завдань необхідно будувати свою педагогічну діяльність так, щоб на запитання про доцільність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі відповідей «Так» було більше, ніж відповідей «Ні».

Головними ознаками особистісно-зорієнтованої підготовки професійного зростання є як сильний мотиваційний компонент (авансування успіху), так і спонукання до самооцінки, до самоаналізу, самопізнання. Протягом ряду років проводимо педагогічний моніторинг як форму організації, збирання, зберігання, обробки, використання інформації про кожного з педагогів, що забезпечує

безперервне відстеження їхнього рівня, а також можливість прогнозувати розвиток і стан професійного рівня. Накопичений під час моніторингу матеріал підлягає детальному аналізу. Треба прагнути в цей період добитись уміння здійснювати самоаналіз уроку, критично оцінювати свою діяльність. Це одна з наших найболючіших проблем. Для визначення рівня професійної майстерності необхідно використовувати технологічну карту, яку заповнюємо впродовж п'яти років (від атестації до атестації). Вона дає можливість упорядкувати інформацію про педагога і на її основі зробити об'єктивні висновки про рівень його підготовки. На основі тестування проводиться моніторинг науково-теоретичної та професійної підготовленості вчителів, які атестуються.

На основі цього моніторингу виводиться рейтингова оцінка науково-теоретичної та професійної підготовленості кожного, хто атестується. Технологічна карта за кілька років дає систему параметрів, які характеризують роботу вчителя та її результативність, допомагає впорядкувати інформацію про педагога за весь доатестаційний період і на цій основі зробити об'єктивні висновки про професійний рівень підготовки вчителя. Регулярна та об'єктивна діагностика дозволяє контролювати, виховувати відповідальність, розвивати індивідуальний особистісний потенціал учителя.

Д.А. Новохатна

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЛІЦЕЮ

Практично повсюдно у світі визнано, що в досягненні сталого розвитку провідну роль належить зіграти освіті як «вирішальному фактору змін». Пошук нової моделі освіти третього тисячоліття, яка б могла задовольняти потреби нинішніх і майбутніх поколінь людства з метою свого виживання і збереження навколишнього природного середовища, інтенсивно продовжується. Наразі універсальної моделі освіти для стійкого розвитку не існує. Кожна країна, більше того, кожен окремий регіон, повинні визначити свої пріоритети і програми дій, а також визначити свої цілі. На локальному рівні це зробив і колектив нашого ліцею, що виник у третьому тисячолітті і має прогресивне мислення.

Розпочавши свою діяльність тринадцять років потому як суто профільний заклад, поступово ми розширюємо освітнє середовище ліцею в інтересах закладу сталого розвитку, а управлінська діяльність спрямована на переведення установи в інтенсивний режим розвитку та забезпечення якісно нових освітніх результатів.

Рішенням Дніпровської міської ради ліцей перейменовано у Комунальний заклад освіти «Фінансово-економічний ліцей наукового спрямування при Університеті митної справи та фінансів» Дніпровської міської ради. Це є перший крок до приведення статусу ліцею у відповідність до НУШ.

Дотримуючись моделі керівників-новаторів, у діяльності яких визначальною є інноваційна складова, адміністрація ліцею використовує в роботі теоретичні знання менеджменту освіти, «Паблік рилейшнз», франчайзингу та інтера-

ктивних методів управління: мозковий штурм, рефлексія тощо. Інноваційне управління ліцеєм впорядкувало існуючу систему та перевело її на більш високий якісний рівень: обґрунтовано і реалізовано модель підготовки старшокласників до фінансової діяльності, дістала подальшого розвитку концепція профільної освіти старшокласників; вдосконалено підходи до планування освітнього процесу, організації науково-дослідницької діяльності ліцеїстів та інформатизації освітнього простору. Всі навчальні кабінети забезпечені комп'ютерною технікою, Інтернетом, інтерактивними дошками, що дозволяє ефективно працювати в єдиному освітньому середовищі.

Удосконалено модель державно-громадського управління ліцеєм: у Раді ліцею створено бюджетну та навчальну комісії, комісію заохочення учасників освітнього процесу, комісію моральності і закону, комісію соціальних досліджень. Використання партисипативного, цільового, системного та випереджаючого підходів до управління ліцеєм дозволило підготувати підґрунтя для запровадження регіонального експерименту: «Системне узгодження та збалансування економічної, екологічної та соціальної складових сталого розвитку у змісті ліцейської освіти» та Всеукраїнського «Впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес ліцею».

Процес підготовки старшокласників до фінансової діяльності базується на моделі випускника ліцею. Моделювання - це результат аналітично-прогностичної діяльності адміністрації закладу. Проведено моніторинг відповідності компетенцій випускника ліцею ключовим компетентностям НУШ. Відзначено, що більшість компетенцій, які пропагує нова українська школа, передбачені нами та формуються в освітньому процесі ще з 2010 року. Сьогодні час вимагатиме від нас зосередити більше уваги на умінні навчатися впродовж життя; володінні державною та іноземними мовами.

У ході проблемно-орієнтовного аналізу на основі моделі випускника ФЕЛ побудована модель «Середовище профільної ліцейської освіти», яка синтезує три модуля:

- модуль адаптації ліцеїстів у спеціалізованому освітньому середовищі;
- модуль базової ліцейської освіти;
- модуль економічної ліцейської освіти.

На початковому етапі співпраці з Дніпропетровською державною фінансовою академією ми, захопившись «грою» у вищу школу, недоцільно перевантажили навчальний план профільними предметами, які студентами вивчаються на II-III курсах. Тому було прийнято управлінське рішення щодо внесення змін до навчального плану. Відбулися певні зміни і з розвантаження навчальних предметів: спецкурс «Основи економіки підприємств» увійшов до програми «Основ підприємницької діяльності», спецкурс «Фінанси і кредит» - до «Фінансової грамотності». В поточному році введено дисципліну «Оподаткування підприємницької діяльності».

Педагогічним колективом урізноманітнено тематичне вивчення предметів, до планів включено уроки з елементами сталого розвитку, запроваджується «наскрізне навчання». Разом з предметними комісіями плануємо доповнити змістовне наповнення уроків «наскрізними лініями» НУШ «Громадянська від-

повідальність» та «Здоров'я і безпека».

Першою сходинкою до наукової творчості, розвитку інтелектуальної обдарованості та проблемного навчання є науково-дослідницька робота, яку координує наукове товариство ліцею «Fellow». З позиції сталого розвитку заслуговують на увагу науково-дослідницькі роботи з екології, соціології та економіки, присвячені економічним та екологічним проблемам сучасності.

Щороку під час літньої бізнес-практики ліцеїсти відвідують Музей розвитку фінансової системи України при Департаменті фінансів облдержадміністрації. Використовуючи можливості державно-громадського управління, соціально-педагогічного партнерства та проектної діяльності, була створена власна музейна експозиція «Грошова одиниця України».

Чинником формування економічних компетентностей ліцеїстів виступає економічне наповнення позакласної роботи через участь у Всеукраїнському турнірі з бізнес-моделювання, фінансової грамотності, турнірі юних економістів, нобелівському турнірі, конкурсі «Новітній інтелект України», «Молодь тестує якість». Економічні ігри та дебати допомагають ліцеїстам оволодіти методами соціальної взаємодії, вчать передбачити наслідки своїх вчинків та дій, дозволяють ефективно пройти літню бізнес-практику та поглибити знання з основних ідей сталого розвитку.

Сутність екологічного світогляду та екологічної культури у контексті реалізації ідей сталого розвитку впроваджується через участь ліцеїстів Всеукраїнських конкурсах «Intel ЕКО-Україна», «Intel Техно-Україна», «Дотик природи», «Космос. Людина. Духовність», «Мирний космос», «До чистих джерел». Перемоги в цих конкурсах - свідчення високої екологічної компетентності ліцеїстів.

Все більшого визнання серед громадськості набуває робота водно-інформаційного центру, що є результатом державно-громадського управління та проектної діяльності ліцею. Сьогодні реалізується інтегрований проект «Амурські перлини», покликаний всебічно проаналізувати стан озер Амур-Нижньодніпровського району. У поточному році закінчиться дослідження 2 останніх з 9 озер, але вже сьогодні ми можемо говорити про зміну географічної карти району (зникли озера Касьянка та Ярижка).

Роботу водно-інформаційного центру високо оцінила професор Коледжу біологічного інжинірингу Канзаського університету США Стейсі Хатсон та запропонувала розпочати міжнародне співробітництво.

Одною з головних складових морально-ціннісного аспекту освіти для сталого розвитку є етика толерантності. Взаємодія ліцею та Всеукраїнського центру вивчення Голокосту «Ткума», а саме щорічна участь викладачів та учнів у Міжнародних та Всеукраїнських семінарах, конференціях, тренінгах, конкурсах творчих робіт «Уроки війни та уроки Голокосту - уроки толерантності» реалізує морально-етичну компоненту сталого розвитку.

Соціальна домінанта сталості реалізується в роботі учнівського парламенту, моделі світу дорослих. Соціалізація старшокласників відбувається при включенні їх у громадсько-корисні справи. Участь в міському проекті «Школа - мой дом родной», школі громадянської і волонтерської участі та патріотичного виховання «Агенти змін», благодійних акціях дозволяють ліцеїстам відчути від-

повідальність за доручену справу та власну значущість. Інноваційну діяльність педагогів ліцею презентовано на виставках «Інноватика в сучасній освіті», «Сучасні заклади освіти», конкурсі «Флагмани освіти та науки України», «Директор ХХІ століття», «Директор року».

Лілія Гриневич на старті Нової української школи закликала освітян вірити, не здаватися та бути партнерами. Надіти крила - не означає полетіти. Розподіл ресурсів визначає стратегію життя. Я і колектив ліцею віримо, не здаємося, готові до партнерства.

О. П. Фоміна, О.О. Джежеря

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Постановка проблеми. У період оновлення системи освіти в Україні великого значення набувають пошуки принципово нових механізмів взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Одним із шляхів реформування управлінської ланки визначено наукове обґрунтування нової системи управління освітою, відпрацювання інноваційних моделей управління. Такою новою моделлю управління можна вважати управління розвитком навчального закладу [1,с.116].

Реформи в освіті, модернізація управління навчальними закладами можливі тільки за умов оптимізації системи підготовки менеджерів освіти , її якісного розвитку та визначення основного вектору - превентивного оволодіння абеткою управління тими , хто хоче і може бути керівниками. Якості ефективного керівника давно привертали увагу вчених-дослідників та практиків. [1,с.129].

Історія освіти показує , що школа завжди була підлегла кому-небудь - церкві , державі або місцевому співтовариству. Це обмежувало волю кожного педколективу . Але при цьому в освіті завжди мала місце творчість. Свого часу багато було зроблено для того ,щоб у школі з’явилися нові освітні технології. Є основа для технологічних управлінських рішень і поширення найбільш успішних досягнень.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблеми формування сучасної української школи хвилюють багатьох вчених-дослідників.

Проблеми модернізації освіти , управління інноваційними процесами досліджують сучасні педагоги - Даниленко Л.Г., Єльнікова Г.В.,Єрмаков І.Г.

Ващенко Л. підкреслює необхідність створення навчальним закладом інноваційного середовища, де узгоджено інтереси педагогічного колективу та батьків, , громадськості щодо розвитку школи [2,с.8] Тому метою статті визначено аналіз управлінських аспектів розвитку інноваційного освітнього простору в умовах стратегічних змін середньої освіти.

Об’єкт дослідження: процес впровадження інновацій в управлінську діяльність комунального закладу «Нікопольська середня загальноосвітня школа І-ІІ ступенів №14».

Предмет дослідження:теоретичні та прикладні аспекти впровадження інновацій в управлінську діяльність комунального закладу «Нікопольська серед-

ня загальноосвітня школа І-ІІ ступенів №14».

Виклад основного матеріалу. Впровадження інноваційних технологій в управлінську діяльність школи відрізняється від розвитку інноваційних процесів у змісті шкільної освіти, так як вимагає від самого управлінця великих організаційних, психологічних, фізичних зусиль. Буває й радість від успішно реалізованих проектів , і розпач від неможливості домогтися просування якоїсь чудової ідеї. Але абсолютно точно , школа - особливий світ зі своїми правилами гри. І все-таки ми віримо , що вдасться зорієнтувати значну частину вчителів на практику суспільної злагоди й узгодження інтересів навколо шкільного життя, якщо ми зможемо зорієнтувати освіту на цінності суспільного добробуту й особистого успіху громадян , створюючи для цього відповідні механізми, - усе вийде. І діти почнуть краще вчитися , і життя педагогів стане, нарешті, благополучнішим. Як ніколи теза: «Кадри вирішують усе», - стає актуальною. Розвиток творчого потенціалу вчителя - завдання №1. Зміни у суспільному житті і свідомості вимагають від педагогів визначити нову мету навчання та виховання - розвиток інноваційної особистості, здатної до життєтворчості на самореалізації у нових соціальних умовах незалежної України.

Ось так, поступовими управлінськими кроками, ми можемо наблизитися до розуміння й реалізації компетентної якості освіти, за якою, можливо, і криється благополуччя нашого життя. Практика показує, що інноваційна діяльність завжди пов’язана з ризиком, бо інноваційна діядьність - це діяльність зі заздалегідь невідомим результатом. Це може статися тому, що:

- частина задумів не здійснюється через неспрятливі умови (кдрові, матеріальні, нормально-психологічні тощо);

- деякі передбачення виявляються помилковими.

Керівник організації повинен орієнтуватись в широкому спектрі інноваційних технологій для того, щоб не гаяти часу на відкриття вже відомого. Значна кількість сучасних технологій визначається змістом модернізацій і модерніфікаційю Це технології на основі:

- гуманізації та модератизації ділових взаємин;

- активізація інтесифікації діяльності організації;

- ефективності організації та управління процесом діяльності;

- вдосконалення і реконструювання діяльності організації.

Врахування результатів наукових досліджень щодо інноваційної діяльності, розробки та вповадження новітніх технологій надало змогу вивести такі показники ефективності роботи організації, яка впроваджує інновації в організацію:

- наявність технологій, розроблених колективом чи окремим працівником організації (вимоги до технологій: оригінальність і актуальність запропонованої технології, відповідність змісту технології завдання чинних програм, поетапне висвітлення змісту роботи, відсутність перевантаження працівників, додержання режиму дня у процесі використання технології, висока результативнісь діяльності працівників,стабільність і тривалість одержаних результатів);

- вивчення, узагальнення, впровадження, розповсюдження колективом перспективного досвіду;

- участь працівників організації в професійних конкурсах [69, с. 109].

Не менш важливими є і суб'єктивні умови, що впливають на ефективність впровадження інновацій в управлінську діяльність директора:

- підготовленність педагогів в області інноваційного менеджменту (знання про сутність інновацій і про управлінські інновації, інноваційні управлінські вміння, емоційно-ціннісне ставлення до інноваційного процесу, професійні якості керівника-новатора);

- Використання в практиці моделі інноваційної управлінської діяльності директора комунального закладу «Нікопольська середня загальноосвітня школа І-ІІ ступенів №14».

- Реалізація комплексу інновацій одночасно в декількох управлінських функціях.

При недотриманні даних умов інноваційна діяльність директора школи значно ускладниться. Шкільний сайт є важливою ланкою інформаційного простору школи, який допомагає учням і їх батькам відслідкувати шкільні події. Всі сторінки матимуть однаковий дизайн, однакову частину, однакову для всіх, і індивідуальну, яка містить конкретну інформацію даної сторінки. Сайт є динамічним, розвиваючим ресурсом [74]. Він поповнюється в міру надходження матеріалу, оновлення може бути і кілька разів на тиждень, залежно від новин. Адміністратором сайту є заступник директора з навчвально-виховної роботи Ядрьонова С.М.

Процеси комп'ютеризації сучасного суспільства тісно пов'язані з ними процеси всіх форм освітньої діяльності характеризуються процесами вдосконалення і масового поширення сучасних інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ).Подібні технології активно застосовуються для передачі інформації і забезпечення взаємодії викладача та учня в сучасних системах відкритої та дистанційної освіти. Сучасний викладач повинен не тільки володіти знаннями в сфері ІКТ, але й бути фахівцем щодо їх застосування у своїй професійній діяльності. Педагоги використовують для підготовки до уроків цифрові енциклопедії та словники, навчальні програми. Для взаємодії з колегами і учнями використовують електронну пошту та соціальні мережі.

Вчителям школи надається методична допомога при розміщенні розробок уроків , позакласних заходів на сайтах мережевих спільнот вчителів - предметників. Головне в інноваційній поведінці директора - стимулювати підлеглих до інновацій.

З упевненістю можна сказати, що інноваційні методи управління, які використовуються керівником і його заступниками створили умови для найкращого використання майстерності і здібностей учителів.

Список використаних джерел

1.*Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. - Х. : Видав. Група «основа», 2007. - 448 с.* ***2.****Стельмахович М.Г. Народна Педагогіка .-К. 1985.- с. 312.* ***3.*** *Реморенко Ігор. Різне управління різною освітою. Книжка для розумного керівника . -К.: Вид. Дім «Шкіл. Світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. -128 с.*

Л. Е. Яворенко

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: АСПЕКТИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ АВТОРСЬКОЇ ШКОЛИ

Становлення незалежної Української держави, її економічний розвиток, зміцнення засад громадянського суспільства потребують високоефективної системи освіти. Якість життя і освітній потенціал українського суспільства багато в чому визначається рівнем освіти і культури населення, його світоглядною орієнтацією і духовним розвитком, можливістю систематично отримувати і використовувати необхідну інформацію. Це викликає необхідність постановки перед навчальними закладами нових завдань, що забезпечують навчальний процес в умовах швидких змін, змістовність яких, в сукупності становить інноваційний розвиток освітньої системи [6].

Школа як живий організм здатний до самоорганізації, саморефлекції, розвиває, підтримує цілі, тісно пов'язані з ідеалами й цінностями кожної дитини. Опікуючись особистісними цілями своїх вихованців та їх батьків, школа нерідко вступає в суперечності із загальними, офіційними установками, намагається вчасно реагувати і на виклики часу, і на потреби особистості. На цьому тлі виникають авторські школи з реформаційними ідеями щодо мети, шляхів і засобів навчання та виховання дітей, що спираються на педагогічну рефлексію [4].

НВК №33 «Маріїнська гімназія» - навчальний заклад із 150-річною історією, з глибокими гуманістичними традиціями та багатою педагогічною, просвітницькою спадщиною. Позитивний імідж Маріїнської гімназії відбивається на історії рідного міста і Дніпропетровського регіону в цілому.

Концептуальна ідея діяльності Маріїнської гімназії долучила заклад освіти до участі в експерименті авторських шкіл. «Маріїнська гімназія ДоброТи» - школа добра, родинного затишку, милосердя, партнерської співпраці кожної родини, педагогів, учнів.

Участь в експерименті, насамперед, передбачає впровадження менеджменту інновацій, що полягає у забезпеченні умов для внесення системних змін у діяльність навчального закладу, спрямованих на його розвиток і покращення роботи. При цьому керівник має пам'ятати, що управління інноваційними процесами в освітньому закладі потребує його переведення в якісно новий стан, більш відкритий щодо попереднього, створюючи при цьому відповідні умови для: постійної реалізації освітніх інновацій та підтримки педагогів-новаторів; надання конкурентоспроможних освітніх послуг, у тому числі комп'ютерних; здійснення оперативного інформаційного зв'язку з усіма учасниками навчально-виховного процесу, роботи в мережі Інтернет; інтеграції у міжнародний освітній простір; постійного залучення інвесторів; створення конкурентоспроможного освітнього середовища; підготовки конкурентоздатних випускників, адаптованих до швидко змінюваних вимог суспільства [5].

Управління авторською школою передбачає наявність у керівника стратегічного мислення, гнучкості та швидкого реагування на зміну ситуації, вміння приймати нестандартні управлінські рішення, йти на ризик, бачити кінцевий

результат, підбирати якомога більшу кількість альтернатив. У зв'язку з цим виникає потреба розвитку управлінської культури керівника школи з урахуванням наукових досягнень педагогіки, психології, філософії, соціального управління, вітчизняного і світового досвіду на засадах андрагогіки, демократизації та гуманізації, індивідуального підходу в умовах безперервної освіти [2].

Погоджуємося з висновками О. Гончарук, що авторська школа - це навчально-виховний заклад, діяльність якого заснована на інноваційній психолого-педагогічній концепції автора [3]. Результатом інноваційної діяльності керівника освітнього закладу в умовах авторської школи повинні бути нові управлінські технології, оригінальні ідеї, нові підходи до управління. І що важливо - зростання його професійного рівня, а саме: рівня його компетентності, мислення та управлінської культури, у тому числі інноваційної, що відображається на зростанні творчого потенціалу закладу та кожного працівника. Окрім того, управління інноваційними процесами повинно мати системний характер і потребує від керівника створення у закладі відповідних умов та дотримання поетапності впровадження інновацій [1].

Список використаних джерел

1. *Васільєва А. В. Інноваційні підходи до управління позашкільними навчальними закладами як чинники розвитку персоналу [Електронний ресурс] / А. В. Васільєва // Матеріали ії всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: розвиток творчого потенціалу дитини та педагог». - Режим доступу: http://academy.ks.ua/wp-content/uploads/2014/05/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.4-5.11.-1.pdf* ***2.*** *Гонтаровська Н. Проблема створення освітнього середовища в педагогічній теорії та практиці // Імідж сучасного педагога. - № 1-2 (70-71). - 2007. - С. 15-20.* ***3.*** *Гончарук О. Авторські школи України як феномен інноваційної освітньої практики [Електронний ресурс] - Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0/Downloads/Nvvnup_2015_1_6.pdf* ***4****. Мельник І. Система цільового середовища за В. О. Сухомлинським / І. Мельник, М. Семенюк // Вісн. Черкас. нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького. - 2008. - Вип. 132. - С. 96-101.* ***5.****Освітній менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. - К. : Шкільний світ, 2003. - 400 с.* ***6.*** *Сірий Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.11.65.pdf*

РОЗДІЛ V.

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

С.В. Клименко

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Суспільство на сучасному етапі сталого розвитку пред’являє високі вимоги до компетентної особистості випускника, здатного швидко адаптуватися до мінливих умов життя, самостійно розв'язувати життєво важливі питання, бути соціально активними, вміти критично мислити, навчатися протягом життя.

Як зазначено в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, метою освітньої галузі «Мови і літератури» є розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій [1]. Тому виникає необхідність використання технологій, характерних для компетентнісно орієнтованого навчання, які дозволяють моделювати та імітувати поведінку школярів у суспільстві.

Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів. Суть проектної технології - стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, показати практичне застосування надбаних знань: від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними [2,4]. Проблемам проектного навчання присвячені роботи зарубіжних та вітчизняних науковців: В.В. Гузєєва, І.Г. Єрмакова, Г.Л. Іл’їна, С.Б.Кримського, В.Логвіна, О. Пєхоти та ін.

Проектний метод - це дидактичний інструмент, який створює унікальні передумови для розвитку цілеспрямованості і самостійності учнів у досягненні нового, стимулюючи їх творчий потенціал. Методу проектів властива концептуальність, тобто опора на струнку систему життєтворчих концепцій, ідей компетентнісно спрямованої освіти; системність як цілісна послідовність дидактичних прийомів та операцій, обумовлених струнною логічною схемою; відтворюваність - метод може застосовуватися на різних етапах розвитку дитини.

Метод проектів відзначається самостійністю і креативністю діяльності учнів. Пошуки розв’язання проблеми нерідко ведуть до оригінальних, нестандартних способів діяльності та результатів, які стимулюють нові потреби та інтереси. Виконання проекту пов'язане, як правило, із діалогічним характером діяльності. Діалогічність виявляється і в реалізації кооперованих форм діяльності,

і у специфічному характері спілкування з учителем, який виконує функції фасилітатора, консультанта [3].

Найбільш доцільним та ефективним метод проектів є на заняттях літератури та в позакласній роботі. Результатом такого проекту можуть бути твори різних літературних жанрів: казка, оповідання, вірш, стаття, сценарій, альманах, виставка, фольклорне свято, вистава, альбом, газета, брошура, віртуальна екскурсія тощо. Підготовка проекту з мови орієнтує більше не на пошукову, а на творчу діяльність. У мовному проекті можуть міститися правила, визначення з обраної теми, схеми, таблиці, алгоритми, вправи на повторення, творчі завдання, ребуси, кросворди, акровірші, синквейни тощо.

Таким чином, суть проектної технології - стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань. Сьогодні метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, формує творчу особистість. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проектують у навчанні.

Список використаних джерел

1. *Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti* ***2.*** *Кравчук Л.В. Метод проектів: особливості застосування в початковій школі: Посіб. для вчителів початкових класів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. - Видавництво Київського міського педагогічного університету імені Б.Д.Грінченка. - 2009. - 42 с.* ***3.*** *Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати / за ред. І. Г. Єрмакова. - К., 2003. - 500 с.* ***4.*** *Освітні технології. Навч.-метод. посіб. / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пєхоти. - К.: А.С.К., 2001. - 256 с.*

Т. С. Байдаченко

ІНТЕГРАЦІЯ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА УРОКАХ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ

«Ми настільки радикально змінювали наше середовище, що тепер для того, щоб існувати в ньому, ми повинні змінити себе», - зазначав Вінер Норберт. Саме тому проблема сталого розвитку є однією з пріоритетних на сучасному етапі розвитку суспільства. Хто з нас не мріяв про стале суспільство? Мудре, гнучке, далекоглядне, здатне до фізичного й соціального життєзабезпечення.

Є очевидним те, що тільки тоді будь-яка діяльність матиме вагомий стійкий результат, коли реалізується осмислено й систематично. Тому вважаємо за потрібне постійно впроваджувати принципи сталого розвитку в усі сфери шкільного життя, зокрема в урочну, що відображено в оновлених програмах (реалізація наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток»).

Із метою інтеграції ідей сталого розвитку в уроки вивчення синтаксису була

створена група вчителів-філологів Донеччини, результатом роботи якої став навчально-методичний посібник, що розкриває методи та прийоми інтеграції ідей сталого розвитку на уроках української мови під час вивчення синтаксису у 8-9 класах. Назва посібника «Планета в спадок: інтеграція ідей сталого розвитку в уроки вивчення синтаксису (8-9 класи)» відображає прагнення людей зберегти Землю, сприяти її правильному розвитку та збереженню для нащадків. Це не тільки збірник вправ, укладений відповідно до чинних програм, - посібник містить матеріали, що мають зацікавити, здивувати учня, спонукати до роздумів та активних дій.

Інтегруючи ідеї сталого розвитку саме в уроки української мови , учитель забезпечує реалізацію компетентнісного підходу, мотивуючи дитину до збереження довкілля та здорового способу життя. Робота структурована відповідно до навчальних програм з української мови. Назви його розділів являють собою теми, виучувані у 8-9 класах загальноосвітніх шкіл. До кожної теми розроблено вправи, що не тільки містять дидактичне завдання, але й передбачають інтеграцію ідей сталого розвитку засобами широкого спектру методів та прийомів. Вправи посібника відзначаються єдиною оригінальною структурою. Кожне завдання містить такі складові:

1. Дидактичне завдання.
2. Мовний матеріал.
3. Проблема сталого розвитку.
4. Інтеграція ідей сталого розвитку.
5. «Планета в спадок».

Охарактеризуємо кожну з них.

1. *Дидактичне завдання.* Завдання з синтаксису відповідно до навчальної програми.

2. *Мовний матеріал.* Мовний матеріал для спостереження, виконання репродуктивних, творчих завдань, запропонованих у вправі.

- *Проблема сталого розвитку*. У посібнику пропонуються для аналізу такі проблеми сталого розвитку: Збереження ресурсів. Права тварин. Гарантія свобод, прав людини. Стан довкілля. Заперечення насильства над людиною (війни, терор тощо). Охорона здоров'я. Збалансований розвиток економіки.

Для допомоги вчителю в кожній вправі визначено, на якій саме проблемі сталого розвитку робиться акцент.

3. *Інтеграція ідей сталого розвитку.* У цьому розділі зазначається назва методу, прийому, технології (їх може бути кілька), засобами яких реалізується інтеграція. Тут містяться різноманітні завдання, що дозволяють впроваджувати принципи сталого розвитку в навчальний процес. Важливо, що відбувається це в процесі вивчення синтаксису. Мета блоку - допомогти учням усвідомити можливі наслідки існуючої проблеми і свою причетність до неї. За потреби до висвітлення окремих методів подається методичний коментар.

4. *«Планета в спадок».* Звичайно, інтегруючи ідеї сталого розвитку в уроки, учитель має бути обізнаним у проблемі. Ретельна підготовка потребує часу та певних зусиль. Щоб зекономити час педагогів, ми пропонуємо доречні додаткові відомості, які можна використати за бажанням та потребою, щоб

зацікавити учнів та мотивувати їх до вивчення питання. У розділі «Планета в спадок» надаються цікаві відомості, факти, статистичні дані, пов'язані з отриманим дидактичним завданням, що дозволяють затвердити справедливість принципів сталого розвитку.

Отже, посібник пропонує педагогу комплекс різноманітних вправ, виконання яких передбачає реалізацію навчальної програми засобами яскравої палітри методів та прийомів. Разом із тим збірник залишає простір для творчості вчителя, адже саме викладач обирає форми роботи, кількість та комбінацію вправ, матеріали з блоку «Планета в спадок» тощо. За наданим алгоритмом учитель може також за бажанням легко моделювати власні вправи. Матеріали посібника допоможуть зробити уроки української мови більш цікавими. Окрім реалізації дидактичної мети, учитель має змогу підняти актуальні теми довкілля, справжніх цінностей, економіки тощо. Засвоюючи знання про сталий розвиток та шляхи його досягнення, учень усвідомлює необхідність збереження глобальної рівноваги на Землі та осмислює свою причетність до обговорюваних проблем. Вважаємо, що виховання особистої відповідальності за наш спільний дім - Землю - це і є перший крок до нової, щасливої планети прийдешнього. Адже діти - це майбутнє Землі.

Т.М. Біла

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Взаємозв'язок людини і довкілля існує і розвивається з тих часів, коли людина виникла як об'єкт природи. Перехід до сталого розвитку суспільства в документах ООН сьогодні визначено як основну мету міжнародного співтовариства та національних урядів. При цьому освіта розглядається як найважливіший компонент основної економічної та соціальної інфраструктури, необхідної для забезпечення сталого розвитку. Саме освіта покликана на професійному рівні формувати ціннісне ставлення людини до себе та довкілля, збереження навколишнього середовища, стиль життя, активну життєву позицію, як умову забезпечення сталого майбутнього.

Освіта для сталого розвитку дає змогу спроектувати напрями розбудови нового майбутнього. Завдяки освіті для сталого розвитку можна виховати нове покоління людей, які будуть носіями культури створення нового суспільства.

Очевидною є необхідність в такому експериментальному дослідженні, яке б допомогло системно узгодити та збалансувати економічну, екологічну та соціальну складові сталого розвитку й реалізувати модель школи сприяння сталому розвитку на засадах інтеграції змісту випереджаючої освіти у навчально-виховний процес.

Тому з 1 вересня 2018 року стартувала повномасштабна реформа загальної середньої освіти, учні всіх перших класів України почали навчатись за новим Стандартом початкової освіти. Він визначає, що саме мають знати й уміти учні

по закінченню певного циклу навчання. Новий Держстандарт вводить інтегроване навчання у початковій школі. При цьому варто розуміти, що інтеграція предметів уже давно не є чимось експериментальним - тож в українських школах впроваджується не щось абсолютно нове та неперевірене.

Під час вирішення нових завдань, які виникають на перетині декількох дисциплін, учні застосовують уже набуті знання та навички в новий спосіб, відповідно і продукт такої діяльності матиме зовсім інший характер і формуватиме більш глибоке розуміння основних проблем сучасності поза шкільними стінами. Використання можливостей, які пропонує інтегроване навчання, не означає відмову від окремих предметів. Кожна дисципліна ставить різні питання і пропонує власні методи розширення знань.

Так, наприклад, під час інтегрованого уроку з математики, природознавства та образотворчого мистецтва в 1 класі діти, знайомлячись з числом 10, разом з вчителем пригадують які зміни відбуваються восени в живій та неживій природі, закріплюють вміння заповнювати площину аркуша за допомогою великого зображення дерева. Крім того, що учні вдосконалюють навички усної лічби, вони вчаться помічати у природі прикмети та ознаки осені, розвивають спостережливість, естетичне сприйняття навколишнього світу, вміння любити та дбайливо ставитись до природи.

Фрагмент уроку:

- Відгадайте загадку: Що повітря очищає, вдень від спеки захищає ще й від вітру в час негоди, є частинкою природи. (Дерево)

- А як змінюються дерева з настанням осені? (Жовтіє та опадає листя).

- Які ще зміни відбуваються в природі восени? (Стає коротшим день, холоднішає, ідуть дощі).

- Ось подув вітерець і з нашого дерева зірвало листочки. Давайте порахуємо, скільки їх полетіло.

Порядкова лічба. *Рахунок від 1 до 10 і від 10 до 1.*

- Але листочки наші незвичайні. Кожен із них приніс нам щось цікаве.

Весела лічба*. Ось до класу на урок залетіло шість сорок. Горобець і чотири синиці їли зерна в годівниці. Дві пташки вже наїлись. Дві пізніше прибуло.*

Скільки всіх сорок було? Скільки там ще залишилось?

(6 + 2 = 8) (4 +1 - 2 =3)

-А які зміни відбуваються восени у житті птахів? (Відлітають у теплі краї).

Подув вітер лист зірвав, та іще один упав. Потім ще упало 5.

Допоможіть порахувати! (1+1+5=7)

Порівняння чисел. *Давайте порівняємо, з яких дерев нападало більше листочків.*

- Кленові і дубові 4 < 6 - Березові і кленові 3 = 3

- Дубові і каштанові 5 > 2 - Березові і з тополі 6 > 4

Фізкультхвилинка:

Вітер віє нам в лице. Вітерець все тихше-тихше.

Захиталось деревце. Деревце все вище-вище.

Малювання дерева. *Діти, а чи знаєте ви, як потрібно берегти дерева, ліс?*

(Не зрубувати, не ламати гілки, не вирізувати на дереві надписи, поливати, садити молоді деревця).

- Вірно. Але садити дерева треба весною. А от намалювати дерево ми можемо уже сьогодні.

Виконання роботи учнями супроводжується аудіозаписом п'єси П. Чайковського «Пори року. Жовтень».

Творчість, адаптивність, критичне мислення та співпраця - дуже цінні навички. Коли мова йде про набуття цих навичок у класі, інтегроване навчання є надзвичайно ефективним підходом, оскільки допомагає учням усвідомити важливу роль взаємодії один з одним у реальному житті. Окрім цілісного розуміння світу, інтегроване навчання має навчити дітей бути більш комунікабельними, працювати в команді та проявляти креативність.

В. І. Бондаренко

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Одним із стратегічних завдань системи виховання є надбання молодим поколінням соціального досвіду, створення умов для соціального виховання і соціального розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Традиційна система освіти повною мірою не сприяє соціалізації дітей, яка передбачає їх готовність до нових економічних, політичних відносин і перетворень у духовній сфері. Орієнтація шкільної освіти на забезпечення соціалізації учнів, становлення їх індивідуальності вимагає внесення коректив у зміст - розширення і збагачення її компонентного складу. Вважається, що у роботі з молодшими школярами ефективним методом соціалізації є гра, яка створює умови для соціальної творчості дітей. Гра дозволяє дитині усвідомити себе як особистість, самоствердитися, розвинути інтереси і здібності у нових соціально-економічних умовах [4,с.45].

Гра є найбільш освоєна малюками діяльність. У ній вони черпають зразки для вирішення нових життєвих завдань, що виникли в пізнанні, у праці, у творчості. Тому опора на гру - це найважливіший шлях включення дітей у навчальну роботу без психологічних зрушень і перевантажень. Для дитини гра - засіб самореалізації та самовираження. Вона забезпечує дитині емоційне благополуччя, дозволяє реалізувати різні прагнення та бажання. У грі дитина отримує і досвід довільної поведінки, вчиться керувати собою, дотримуючись правил гри, стримуючи свої безпосередні бажання заради підтримки спільної гри.

Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства. За допомогою освіти можна виховувати ставлення, поведінку та стиль життя, необхідні для забезпечення сталого майбутнього [3,с.23]. Ключовим завданням освіти у XXI ст. є розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє. Освіта для сталого розвитку - це сучасний підхід до організації навчального процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми сталого розвитку, формування світогляду, що базується на засадах сталості, пе-

реорієнтацію навчання з передачі знань на налагодження діалогу, орієнтацію на порушення та практичне розв'язання локальних проблем [1,с.160].

Важливими складовими елементами освіти для сталого розвитку в початковій школі є самопізнання, самонавчання дітей через діяльність, націлене прийняття самостійних рішень у повсякденному житті, формування у дитини впевненості у своїх силах [2,с 36]. Пропоную вправи та ігри на розвиток мислення:

I. Словниково-логічні вправи

1. Назвати предмети одним узагальнюючим словом:

а) калина, ліщина, … - це

б) помідор, огірок, капуста, … - це

в) ялина, верба, … - це

2. Дібрати видові назви до родових:

Дитячі журнали - це…

Жіночі імена - це…

Кіногерої - це…

Одяг - це…

Квіти - це…

3. Встав букви і вилучи зайвий предмет:

М..р..з Г..з..та Д..в..ий

С..і.. Кн..г.. В..л..к..й

Л..д Ж..рн..л К..р..тк..й

К..в..н К..ша В..да

4. Узагальнити через протиставлення:

а) дуб - дерево, а смородина - …

б) плаття - одяг, а черевики - …

5. Визначити предмет за його ознаками (колір, форма, розмір…):

а) легка, м’яка, біла - …

б) стрункa, висока, білокора -…

в) пухнаста, руда, працьовита -…

Таким чином, реалізація в роботі з молодшими школярами ідей освіти для сталого розвитку передбачає засвоєння учнями надзвичайно важливих навичок екологічно-, економічно- й соціально доцільної поведінки, без якої неможливе створення та існування майбутнього суспільства для наступних поколінь. [5,с.79]. Освіта має бути початковим елементом трансформації суспільства до сталого розвитку, який буде забезпечувати потреби людства у можливостях перетворювати свою уяву про сталий розвиток у реальність. Вона не тільки повинна надавати наукові та технічні знання, а й забезпечувати відповідну мотивацію, служити поясненням і здійснювати соціальну підтримку для формування навичок та їх використання.

Список використаних джерел

1. *Боголюбов В. М. Формування змісту освіти в інтересах сталого розвитку суспільства / В. М. Боголюбов // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. - К. : Вид-во НУБіП України, 2011. - С. 159-164.* ***2.*** *Лемківський К. Освіта для сталого розвитку / К. Левківський, С. Степаненко, Н. Тимошенко // Вища школа. - 2009. - № 5. - С. 28-39.* ***3.*** *Національна доповідь*

«Освіта для сталого розвитку», 2007. - 142 с. ***4.*** *Скворчевська О.В. Ігрові методики роботи з учнями 1-4 класів / О.В. Скворчевська. - Х. : Основа, 2007. - С. 112.* ***5.*** *Химинець В.В., Кірик М. Ю. Інновації в початковій школі. - Тернопіль: Мандрівець, 2009. - 312 с.*

І. В. Бруснік

ОРГАНІЗАЦІЯ НАСКРІЗНОГО НАВЧАННЯ З ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

Одним з головних принципів ОСР є впровадження «наскрізного навчання» у освітній процес школи. Предмети, які найбільшою мірою можуть бути охоплені «наскрізним навчанням» освіти для сталого розвитку: основи здоров'я, географія, економіка, біологія, фізика, хімія, право, українська та зарубіжна література. Меншою мірою: історія, українська, російська, іноземна мова, математика.

Методика впровадження засад освіти для сталого розвитку передбачає зміщення акцентів у навчальній діяльності з вузькопредметних на загально дидактичні. Пріоритет надається розвивальним, системно-діяльнісним підходам в освіті. Перспективними є різні види проектних технологій з включенням в них інтерактивних методів навчання, проблемних методик з розвитку критичного та системного мислення, дебатних, рольових, ділових ігор.

Методи та форми організації «наскрізного навчання» включають, проведення традиційних уроків із додаванням до основного змісту навчального матеріалу окремих питань, які стосуються сталого розвитку:

- наприклад, еколого-споживчої проблематики, демографії, енергоефективності, соціальної справедливості, толерантності тощо;

-корегування змісту окремих тем навчальних дисциплін з акцентом на проблемний підхід, особистісно-розвивальні, ігрові методики навчання, ціннісне ставлення до досліджуваного питання;

-введення у зміст навчання нетрадиційних урочних форм, наприклад, уроків-роздумів, уроків-дискусій, проблемних семінарів тощо.

Особливою формою «наскрізного навчання» є інтегровані уроки з аспектами освіти для сталого розвитку, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків, що сприяють формуванню в учнів цілісного, системного знання, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці.

Інтегровані уроки з аспектами освіти для сталого розвитку можуть проводитись двома шляхами:

- через об'єднання схожої тематики кількох навчальних предметів із акцентом на питання сталого розвитку (наприклад, інтегровані уроки фізики, хімії та географії);

- через формування інтегрованих дисциплін або окремих спецкурсів шляхом об'єднання окремих дисциплін, наприклад, інтеграція «основ екології» та «правознавства» формує таку дисципліну як «екологічне право», «економіки», «основ споживчих знань» та «основ екології» - «основи екоспоживання», «основ здоров'я», «основ екології» та «етики» - «екологічну етику», «фізики» та

«економіки» - «основи енергоефективності», «історії рідного краю» та «основ екології» - «екологію рідного краю» тощо.

Методика створення інтегрованих уроків та дисциплін передбачає як інтеграцію змісту дисципліни зі збереженням методів навчання провідної дисципліни, так й інтеграцію самої методики навчання різних дисциплін зі збереженням змісту лише одного предмету (наприклад, вивчення такої теми як «вода» з точки зору різних предметів - фізики, хімії, географії, екології, літератури, історії тощо). Або, розгляд питання демографії з точки зору біології, географії, історії, правознавства тощо.

Впровадження інтегрованих уроків із аспектами сталого розвитку пов'язане із виходом за межи лише однієї предметної галузі, що значно розширює інформаційний компонент навчання, трансформує аспект вивчення, поглиблює розуміння предмету, узагальнює, систематизує матеріал, що вивчається. Також дуже важливим є вихід на практичний рівень навчання, опанування конкретними соціальними та професійно-орієнтованими компетностями.

Приклад навчальних завдань, що містять аспекти сталого розвитку.

Урок біології 6 клас. Тема: «Рослина - живий організм. Фотосинтез як характерна особливість рослин».

Мета: розширити і поглибити знання учнів про рослину як живий організм; сформувати знання про основні процеси життєдіяльності рослин, розкрити суть процесу фотосинтезу та його значення для життя на Землі; формувати ціннісні орієнтації на збереження природи; виховувати дбайливе ставлення до зелених рослин, виходячи зі знань в їх ролі в житті людини і всіх живих організмів на Землі.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу з елементами ОСР.

Обладнання: таблиця «Будова рослинної клітини», підручник, мультимедійний проектор, роздатковий матеріал, картки з пізнавальними матеріалами і завданнями, відеофрагмент «Фотосинтез», таблиця «Клітинна будова листа», тестовий роздавальні матеріал.

ХІД УРОКУ

І. Організаційний етап. Прийом «Створюємо настрій» «Вона створює щастя в будинку, атмосферу доброзичливості в справах і служить паролем для друзів ...». Так що ж це? Звичайно, посмішка! Посміхніться, і ваша посмішка створить атмосферу доброзичливості в спілкуванні, що нам допоможе добре працювати на уроці.

ІІ. Мотивація пізнавальної діяльності. Ми в цьому році вже вивчили: будову клітини, будову і життєдіяльність бактерій, одноклітинних водоростей, тваринoподібних одноклітинних організмів,і гриби дріжджі, і зелені водорості, а також губки. Наступний розділ буде присвячений істотам, які мають такі ознаки: ростуть все життя, ведуть прикріплений спосіб життя, харчуються неорганічними речовинами, можуть розмножуватися різними способами, дихають вуглекислим газом. Хто ці істоти? (Рослини). Давайте сформуємо тему уроку.(*діти формують тему*). *Тема уроку: Рослина - живий організм. Фотосинтез.*

Сьогодні ми розглянемо загальну характеристику і особливості цієї форми

життя, а також з’ясуємо роль та значення рослин у розвитку життя на Землі.

ІІІ. Актуалізація опорних знань.

Згадати ознаки живого. Виходячи з цих ознак рослини живі? Згадати будову рослинної клітини. Які є способи живлення організмів на Землі? У рослин яке живлення?

Ми згадали те, що нам стане в нагоді на сьогоднішньому уроці.

ІV. Вивчення нового матеріалу.

Постановка проблеми «У чому полягає космічна роль рослин?»

На дошці плакат, на якому зображено лише стебло рослини, над ним ми будемо працювати протягом уроку і в кінці заняття у нас виявиться особливий продукт, але це поки секрет!

Розглянемо як відбувається життєдіяльність рослини. (Розповідь з елементами бесіди). Рослини складаються з клітин, які об'єднуються в тканини.

- Закріплені в ґрунті (чому?). Яку функцію виконують коріння? Більшою мірою з ґрунту рослина поглинає (N), (P) (K) Ca, F. Особливо важливий N рослини його засвоюють із ґрунту, хоча його багато в атмосфері.

- Необмежений ріст. Рослини ростуть протягом всього свого життя.

- Випаровування. Рослини поглинають воду і по судинах надсилають її з коренів в усі частини. Як в цьому переконається? Демонстрація досліду із листям пекінської капусти і харчовими барвниками.

- Дихання. Як дихають рослини? Що поглинають, а що виділяють вночі і вдень? (розповідь вчителя).

Отже, загальними ознаками рослин є клітинна будова, автотрофний тип харчування, дихання, прикріплений спосіб життя і необмежений ріст. (Клеїмо на плакаті пелюстки по ходу з'ясування характеристик. В ході розповіді на рослині, що намальована на плакаті, і складалась із стебла, з’являються пелюстки із надписами процесів, що відбуваються у рослин).

Не можна плутати фотосинтез і дихання тому давайте порівняємо фотосинтез і дихання рослин.

Порівняльна характеристика процесів дихання і фотосинтезу

Після закінчення росту і з пожовтінням листя восени і особливо в зимовий час інтенсивність дихання помітно знижується, але не припиняється.

Але є ще одна з властивостей рослин це здатність до фотосинтезу. У 17 столітті голландський учений Ян Баптист Ван Гельмонт взяв висушений ґрунт масою 80 кілограмів і насипав у бочку. Вчений посадив в бочку гілку верби, важила вона 2 кілограми. Бочку накрив шматком заліза з отворами, щоб з зовні не потрапляв пил. Рослину поливали дощовою водою, в якій немає мінеральних солей. Через п'ять років дерево виросло і важило 60 кг. Вага грунту дорівнювала 79 кг 943 г. За п'ять років вага дерева виросла на 58 кг, а вага грунту зменшилася на 57г. Ван Гельмонт зробив висновок, що 58 кг своєї маси дерево отримало від води. Чи так це насправді?

Зупинимося детальніше на процесі фотосинтез. Що таке фотосинтез? *Фотосинтез - процес утворення простих органічних речовин з вуглекислого газу і води за допомогою енергії світла.* Де він відбувається? Які органели відповідають за фотосинтез? - У зелених частинах рослини - листках. Тобто, якщо у істо-

ти хлоропластів немає то і фотосинтезу бути не може! Пігмент має зелений колір називається хлорофіл.

Існує чудовий дослід, який доводить процес створення органічних речовин під впливом світла. Як відбувається фотосинтез, під впливом сонячних променів або світла? Датою відкриття фотосинтезу вважається 1771р., коли англійський учений Джозеф Прістлі провів свій знаменитий дослід, який довів, що рослина виділяє кисень. Він поставив запалену свічку під скляний герметичний ковпак. Через деякий час вона згасла, тобто він довів неможливість горіння без повітря. А під ковпаком де знаходилася рослина, свічка горіла. Ю.Сакс - німецький ботанік довів, що зелені рослини в результаті фотосинтезу не тільки кисень виділяють, але і створюють органічні речовини, (глюкозу, крохмаль а далі білки жири вуглеводи) - те, що є їжею для тварин і людини! Винахідник паровоза Стефенсон одного разу запитав друга: «Що рухає поїзд? Друг відповів: «Твій винахід». На це Стефенсон зауважив: «Ні. Поїзд рухає той сонячний промінь, який сотні мільйонів років тому поглинула зелена рослина». Що мав на увазі винахідник?

Скажіть, чи можемо ми говорити, що рослини для життя нам не потрібні і без них можна прожити? НІ! Зелені рослини - наші годувальники, але вони дають їжу не тільки нам, а й тваринам. Наведемо деякі факти (готують діти).

Факти про фотосинтез:

- Вчені переконані, що весь кисень повітря був утворений протягом мільйонів років саме зеленими рослинами, що дало можливість з'явитися життю на Землі.

- Вчені стверджують, що зелені рослини за рік утворюють близько 150 млрд.т. органічних речовин і виділяють більше 200 млрд.т. вільного кисню;

- Якщо б не було рослин, поверхня Землі нагадувала б поверхню Місяця: гострі скелі, рівнини з камінням і кратери вулканів. Так як ми бачимо було на Землі в давні часи.

- Існування гетеротрофних організмів можливе виключно за рахунок енергії, запасеної рослинами в органічних сполуках

- Наслідком процесу фотосинтезу є накопичення органічних речовин на Землі. Наприклад, газ, нафта і вугілля мають органічне походження.

- Якщо кількість рослин зменшиться, то зменшиться і частка кисню в повітрі. Кисень важливий не тільки для дихання. В атмосфері на висоті близько 25 км під дією сонячного випромінювання з нього утворюється озон. Озон затримує згубні для живого ультрафіолетові промені. Таким чином, рослини ще раз дають можливість жити всім іншим організмам.

- Ще одне значення рослин - це участь в утворенні грунту. Залишки живих організмів, в тому числі і рослин, утворюють перегній.

Із даних фактів діти на рослину, що на дошці прикріплюють листя.

Узагальнення вивченого. Крім цього у нас є проблемне питання давайте дамо відповідь на нього. Знаючи, все це про рослини, фотосинтез і роль цього процесу в рослинах для Землі, як ми повинні ставитися до зелених насаджень планети?

Давайте створимо забороняючі знаки, на яких зобразимо чого не треба ро-

бити, щоб не нашкодити рослинам. (Діти отримують заготовки - коло з червоною лінією, як у заборонених знаках на дорозі, і самі зображують те чого не треба робити із рослинним світом та клеять на плакат)

V. Рефлексія діяльності. (товсті запитання)Чи має фотосинтез значення для хижих тварин? В оранжереях і теплицях часто спеціально насичують повітря вуглекислими газом. З якою метою це роблять?

Інтерактивна вправа «мікрофон» - На уроці ми вивчили ... Мені найбільше сподобалося ... Ці знання мені знадобляться ...

VI. Домашнє завдання. п.21, скласти листівки-буклети на захист рослин.

В.В. В'юненко

ІНТЕГРАЦІЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІСТОРІЇ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ НОВОГО СТАНДАРТУ ОСВІТИ

У сучасних умовах освіта не може залишатися осторонь від стрімких процесів науково-технічного прогресу, посилення інтеграційних функцій у розвитку науки, техніки, виробництва, політики. Наше суспільство перебуває у постійному розвитку і через систему утворень висуває і реалізує все нові вимоги до людини, а, отже, і до якості освіти. Однією із найважливіших проблем сучасної освіти є, на мій погляд, помітне зниження зацікавленості учнів до навчання. Оновлення змісту освіти у XXI столітті вимагає розв'язання складної проблеми, як перетворити гігантський масив знань в індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Актуальність даної проблеми зумовлена швидко зростаючим обсягом знань, які повинні засвоїти сучасні учні.

Головна мета інтеграції знань - створення у школяра цілісного уявлення про навколишній світ, тобто формування його світогляду. Інтеграція збільшує інформативну ємкість уроку, дозволяє знаходити нові фактори, які підтверджують чи поглиблюють знання учнів, мотивує їх до навчання, сприяє розвитку творчого мислення, вихованню культури і формуванню особистісних якостей, спрямованих на добре ставлення до природи, людей та життя. Сьогодні є очевидним, що інтегроване навчання, як ніяке інше, закладає нові умови діяльності педагогів та учнів, є діючою моделлю активізації пізнавальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання.

Перевагами інтегрованого навчання є пожвавлення навчального процесу, економія часу, мінімум перевтоми. Для ефективного проведення інтегрованих уроків необхідні умови: правильне визначення об'єкту вивчення, ретельний відбір змісту уроку; високі професійні якості вчителів, що забезпечують творчу співпрацю викладачів і учнів при підготовці уроку; включення самоосвіти учнів у навчальний процес; використання методів проблемного навчання, активізація розумової діяльності на всіх етапах уроку; продумане поєднання індивідуальних і групових форм роботи; обов'язкове врахування вікових психологічних особливостей учнів. Можливе проведення бінарних уроків (від лат. binaries - подвійний) - тобто такий різновид інтегрованого уроку, що органічно поєднує вивчення двох предметів, наприклад, зарубіжної літератури та історії; українсь-

кої літератури та зарубіжної літератури (компаративний наліз); російської мови та математики; зарубіжної літератури та англійської мови; зарубіжної літератури та географії; зарубіжної літератури та музичного мистецтва.

Декілька прикладів інтегрованих уроків. У 9 класі після вивчення поеми Дж.Байрона «Мазепа» проводимо інтегрований урок з учителем історії по темі «Постать Івана Мазепи в історії людства та світовій літературі» Учитель історії показує найяскравішу постать - Івана Мазепу, полководця, політика, реформатора, а вчитель зарубіжної літератури (на основі художніх творів видатних письменників Гюго, Пушкіна, Сосюри) розкриває образ Івана Мазепи. Під час роботи на уроці в учнів проявляється критичне мислення, творча уява, прищеплюється інтерес до літератури та історії. Можливе проведення бінарних уроків під час вивчення міфології, героїчного епосу, лицарських та історичних романів. На уроці історії України тема козацтва у 7 класі ще не вивчається, що не дає можливості провести повноцінний бінарний урок по повісті М.Гоголя «Тарас Бульба». Зате, коли ми розглядаємо творчість англійського письменника В.Скотта, особливо його історичний роман «Айвенго», така можливість з'являється: учні вивчають історію Англії в XII столітті. Вони можуть порівняти історичні і художні події в романі, реальних та видуманих героїв, критично осмислити і зробити власні висновки.

Всі інтегровані уроки, залежно від їх дидактичної мети, поділяються на: уроки вивчення нового матеріалу; уроки систематизації та узагальнення знань; комбіновані уроки. Застосовуючи у навчально - виховному процесі інтеграцію на уроках зарубіжної літератури та історії можна досягти таких результатів: знання учнів набувають системності; уміння стають узагальнюючими, сприяючи комплексному застосуванню знань, їхньому синтезу, перенесенню ідей та методів з однієї галузі науки до іншої, що, по суті, покладено в основу творчого підходу до наукової діяльності людини в сучасних умовах; посилюється світогляд на направленість пізнавальних інтересів учнів; більш ефективно формується переконання, досягається всебічний розвиток особистості.

Практика роботи показала плідність інтеграції, виявила перспективи подальшого розвитку та удосконалення такого підходу до навчання. Застосування інтеграційних форм навчання сприяє налагоджуванню взаєморозуміння і поліпшення співпраці викладачів та учнів у процесі навчання, дає можливість ширше використати потенційні можливості змісту навчального матеріалу та розвинути здібності учнів. При організації інтегрованого навчання з'являється можливість показати дитині світ у всьому його розмаїтті із залученням наукових знань, літератури, історії, мистецтва, що сприяє емоційному розвиткові особистості дитини і формуванню її творчого мислення. Специфіка інтегрованого навчання створює сприятливі умови і для вияву творчості вчителя. Вона забезпечує певну свободу вибору теми, змісту, засобів, що використовуються в навчанні школярів. Творчість учителя породжує творчість учня. Інтеграція - необхідна умова сучасного навчального процесу. Її реалізація в межах будь - якого навчального закладу здійснила б перехід цього закладу на новий рівень його розвитку. Інтеграційні процеси в світі тривають, вони різноманітні, але мета їх одна - розвинена, креативна особистість, здатна до творчого пошуку.

Т.Є. Гапон

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

« ...кожен з нас - «природа, що стала людиною»[5,с.554].
В.Сухомлинський

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п’яти головних принципах:

1. Людство дійсно може надати розвиткові сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

2. Обмеження, які існують у галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов’язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф - злидні, які стали у світі звичайним явищем.

4. Необхідно налагодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними) з екологічними можливостями планети, зокрема, відносно використання енергії.

5. Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється» [4].

В основі включення принципів та ідеології сталого розвитку в зміст шкільних навчальних програм лежать завдання, сформульовані у «Порядку денному на XXI століття» - забезпечити просвіту з питань розвитку та збереження навколишнього середовища для громадян усіх вікових категорій; включити концепції розвитку та збереження навколишнього середовища в усі навчальні програми з аналізом причин, які викликають головні глобальні загрози: парниковий ефект та зміни клімату, зменшення озонового шару, поширення кислотних дощів, втрати біорізноманіття, знелісення, деградація ґрунтів, забруднення пестицидами, забруднення радіонуклідами, зниження доступу до питної води, проблеми регулювання чисельності населення та міграції, ресурсні кризи, проблеми сміття, проблеми поширення захворювань та охорони здоров’я, бідність, злочинність, урбанізація, збереження миру та врегулювання воєнних конфліктів,тероризм» [1,с.10-21], при цьому особливу увагу приділити підготовці майбутніх керівників; забезпечити участь учнів у місцевих та регіональних дослідженнях стану довкілля, учні повинні мати можливість перевірити свої знання на практиці завдяки участі в програмах і проектах, що організовуються урядом та неурядовими організаціями, під час яких вони вивчають місцевість свого проживання та досліджують роль людини в природі («Школа поводження з відходами», «День Довкілля», «День Землі», «Свято птахів», «Екологічна варта», тощо).

Освіта для сталого розвитку - це не новий предмет в начальному плані, що розповідає про сталий розвиток дітям, а зміна підходів до освіти, що зачіпають всі аспекти шкільного життя Освіта для сталого розвитку - це передовий, сучасний, інтегративний напрям розвитку освіти; зміна підходів до освіти, до організації навчально-виховного процесу. Безпосередньо навчання і життя в цілому через вироблення відповідної системи цінностей та моделей поведінки» [3.,с.98]. Формування в суспільстві екологічного імперативу неможливе без переосмислення головних морально-етичних принципів життя і діяльності людини [2]. Пріоритетом освітянської моделі XXI століття має бути гуманізація навчання, формування нового типу особистості, що своєю діяльністю створить новий тип культури. В навчальному процесі ми повинні кардинально посилити гуманітарнодуховну складову й добитись пріоритетності засад моральності й духовності поруч з професіоналізмом. Процес формування нового світогляду, нової філософії життя починається у сім'ї, продовжується у дитячому садку, школі.

Другим пріоритетом моделі освіти XXI століття має стати екологізація навчання. Природне середовище знаходиться в такому стані,що екологія, як інтегрована дисципліна, яка поєднує всі природничі, точні, гуманітарні й соціальні науки, повинна стати лідером наук XXI століття, а екологізація мислення має бути природною формою діяльності. Для цього необхідна відповідна підготовка та міждисциплінарний підхід, коли в центрі знаходиться загально філософський напрям - культура. Екологічні, як і інші глобальні проблеми, не вкладаються в традиційні рамки спеціалізації відповідно до предметів і професій. Вони повинні сприйматися на всіх рівнях - від локального до планетарного, причому сприйматися в контексті системного взаємозв'язку діючих на них сил. Ними має бути пронизаний весь навчально - виховний і науково - пошуковий процес у всіх закладах освіти.

Третій пріоритет моделі освіти XXI століття - інформатизація навчання. Цього вимагає інформаційна насиченість середовища життєдіяльності, лавиноподібний розвиток високих технологій, знань інформації та високий динамізм їх зміни. Названі пріоритети для моделі освіти XXI століття є визначальними. Звичайно потрібно буде змінювати, удосконалювати, узагальнювати та уніфікувати принципи організації навчального процесу, технології опанування знань, типи взаємин між вчителем і учнем, викладачами й батьками тощо. Але в результаті людство зможе гармонізувати відносини з природним середовищем і забезпечити існування Homo Sapiens на планеті Земля, як завгодно довго.

Список використаних джерел

1.*Висоцька О. Є. Випереджаюча освіта для сталого розвитку: методологія, методика, технології, 2012 р.* ***2.*** *Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь разума. - М.: МНЭПУ, 1998.* ***3.****Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. - К.:Знання України, 2003. - с.98.* ***4.****Освіта для сталого розвитку. Національна доповідь за 2012 рік. 5.Сухомлинський В.О. Вибрані твори, том V, Київ - Радянська школа, 1977.*

Т.В. Гавриленко

МІЖПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В ПЕРІОД ДОПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні ми живемо у динамічному світі, в якому все швидко змінюється. Дитині потрібні не тільки знання, але і достатній рівень життєвої компетентності, який допоможе знайти своє місце в житті, стати самодостатнім членом суспільства, що є одним з основних пріоритетів освіти в інтересах сталого розвитку. Важливо, на мою думку, приділити належну увагу міжпредметній компетентності як інтегрованому результатові індивідуальної діяльності учнів, яка формується на основі опанування змістовими, процесуальними і мотиваційними компонентами з різних галузей знань і опирається на такі основні напрямки взаємодії як комплексне вивчення різними видами наукових джерел одного й того ж об’єкта особливо у період допрофільного навчання.

Саме вчитель-словесник має чи не найбільшу можливість вплинути на формування духовного світу кожної дитини, на її емоційну сферу, а, отже, і на формування системи цінностей підростаючого покоління, особливо на шляху щодо життєвого вибору: обрання профілю навчання. Моя діяльність ґрунтується на принципах особисто орієнтованого навчання, що реалізовується в засобах індивідуалізації змісту, форм, методів і педагогічних засобів досягнення цілей навчання, переведення процесу розвитку учнів в режим самоорганізації і саморозвитку.

Особливість інтегрованих уроків в тому, що учні на таких уроках не гублять з поля зору вихідну проблему, а розширюють і поглиблюють коло пов’язаних з нею знань. Розробляючи сучасну методику уроку мови та мовлення, переконуєшся, що найрезультативнішою є така організація пізнавальної діяльності учнів, коли спільною темою об’єднуються уроки мови та інших навчальних предметів. Керуючись сукупністю дидактичних цілей кожного уроку, зокрема на вивчення того чи іншого розділу програми, можна знайти найбільш оптимальне поєднання інтегрованих засобів навчання, уникаючи небажаного нагромадження видів діяльності, що тільки призведе до втоми дітей. Інтегрований урок, як і звичайний традиційний урок, направлений на досягнення триєдиної мети. З урахуванням цього загальні вимоги до уроку конкретизуються в дидактичних, виховних і розвиваючих вимогах. Доцільно пропонувати учням виконання завдань як індивідуально, так і фронтально чи в складі малих груп. У зв’язку з цим доречним буде такий вид роботи, як випереджаюче завдання, рольова гра, уявна екскурсія до інших країн світу, де в ролі «екскурсоводів» можуть виступати почергово самі ж учні. Особливу увагу приділяю українській тематиці природознавства, історії, літературі рідного краю, мистецтву, яка складається з матеріалів для роботи з текстом на тему: «Рослини - символи України», «Природа рідного краю», «Історико-культурні пам’ятки України»; це можуть бути тексти для читання мовчки, аудіювання, диктанти.

Наприклад, в умовах освіти для сталого розвитку на уроках української мови є доречними завдання, спрямовані на розширення лексичного запасу школярів,добір власне українських відповідників до іншомовних слів, пояснення значення іншомовних слів-термінів, які вживаються в текстах різних стилів мовлення, правопис часто вживаних у професійному мовленні слів.

Під час вивчення морфології послуговуюсь такими формами роботи, як-от: вибірковий диктант, граматичний та словниковий диктанти, робота з текстом, творчий диктант. Знання лексики сприяє підвищенню рівня спілкування кожної освіченої людини, допомагає краще орієнтуватися в будь-якій життєвій ситуації, тому при вивченні лексикології значну увагу приділяю шарам лексики та групам слів за значенням. Особливу увагу звертаю на редагування речень, що вживаються в різних стилях мовлення. Не залишається осторонь культура мовлення, наголошування слів та словосполучень. Література, на мою думку, вимагає більшої уваги до людини, її вчинків. У сучасному суспільстві змінюються (іноді навіть принципово) самі критерії оцінок, принципи визначення добра і зла, ідеалу й антиідеалу, прекрасного і потворного. Уроки української літератури відкривають додаткові можливості для уточнення, конкретизації таких важливих понять як мораль і право, гідність і честь, людина і праця, право і обов'язок, громадянська позиція, добро і зло, життя і смерть, моральний вибір.

Таким чином, упровадження концепції освіти та інтеграції зокрема в інтересах сталого розвитку потребує від кожного вчителя переосмислення і переорієнтації свого власного життя на засади сталого розвитку людства, розвитку і виховання тих моральних якостей, які слугуватимуть визначальній рисі особистості - відповідальності в широкому сенсі.

Список використаних джерел

1. *Висоцька О.Є. Освіта для сталого розвитку [Текст]: науково-методичний посібник / О.Є. Висоцька. - Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. - 200 с.* ***2.*** *Висоцька О.Є. Практика освіти для сталого розвитку: з досвіду освітян Дніпропетровщини [Текст]: збірник методичних розробок. Частина І. Наскрізне навчання з освіти для сталого розвитку / О.Є. Висоцька. - Дніпропетровськ: Роял Принт, 2014. - 244 с.* ***3.*** *Горошкіна О. М. Сучасний урок української мови: від планування до проведення / О. М. Горошкіна, Л. О. Попова. - Х.: Основа, 2010. - 111с.* ***4.*** *Кобцев Д. А. Інтегроване навчання на уроках української мови / Д. А. Кобцев. - Х.: Основа, 2010. - 314 с.*

О.В. Кісєль

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ІНТЕГРУВАННЯ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ

Сьогодні пізнання світу і ролі людини у ньому неможливе без урахування її ціннісних орієнтацій та рівня культури. Екологічна культура у цьому сенсі виступає важливою мірою та способом реалізації сутнісних сил людини у соціоприродному бутті як культура нової якості, що гармонізує стосунки духу, свідомості і буття людини.

Одним з напрямів забезпечення екологічної стійкості є інтеграція екологічних знань на науковій основі в систему безперервної освіти. Зрозуміло, не йдеться про повне вирішення екологічних проблем через освіту, але основне завдання - виховати в учнів свідоме ставлення до довкілля, сформувати відповідну екологічну культуру. Екологічна освіта має здійснюватися безперервно, починаючи з дошкільних установ, потім - в системі загальної середньої і середньої професійної освіти, а потім - на якісно новому рівні - у вищій та післядипломній освіті. У цій системі центральне місце займає шкільне навчання, оскільки воно є основою освітньої системи, обов'язковою ланкою для здобуття освіти.

Розвиток системного мислення молодого покоління в контексті ідей сталого розвитку суспільства спрямований на поглиблення розуміння взаємозалежності навколишнього середовища, економіки, суспільства і культурного розмаїття на засадах становлення часової перспектии. Зміна свідомості людини в плані її ставлення до культури свого споживання, природи передбачає зміну антропоцентрованого типу екологічної свідомості на екоцентрований (С.Д. Дерябо, В.А. Ясвін).

Отже, розвиток критичного мислення молодого покоління в контексті ідей сталого розвитку суспільства ми розглядаємо як процес поглиблення розуміння взаємозалежності навколишнього середовища, економіки, суспільства й культурного розмаїття на всіх рівнях, а також розвиток часової переспективи особистості. Екологічна свідомість у сучасній культурі є за своєю суттю антропоцентричною, оскільки для неї характерна ієрархічна картина світу: на вершині піраміди знаходиться людина, а місце об'єктів природи в ієрархії визначається корисністю для людини. Прагматичний характер взаємодії людини з природою виражається словом «використання». Альтернативою антропоцентричному типу свідомості виступає екоцентований тип екологічної свідомості, зокрема природне визнається самооцінним, людина не власник природи, а один із членів природного співтовариства.

Свідомість сучасного людини орієнтоване на лінійну модель часу, спрямовану в майбутнє. Як результат вона намагається використовувати ресурси минулого для творення свого майбутнього, при цьому не помічає сьогодення. Як психологічна риса сучасної людини, прагматичне ставлення до оточення настільки «стійке», що люди вважають подібний стан речей природним, ігноруючи важливу інформацію про екологічні проблеми свого регіону. Як доводять результати досліджень багатьох авторів (А.В. Гагарін, 2000; Д.Н. Кавтарадзе, 1998; В.І. Панов, 2001; І.В. Цвєткова, 2000; С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин, 1995, 1996; В.А. Ясвин, 2000 та ін.), для формування та корекції екологічної свідомості у дітей та дорослих доцільно використати такі основні **психолого-педагогічні принципи**:

- формування екологічних уявлень про взаємозв'язки в системі «людина-природа» і в самій природі,

- сприяння еколого-орієнтованого ставлення до світу природи, а також природо орієнтованої рефлексії і розширення своїх знань про природні об'єкти, осягання особистісного сенсу і способів взаємодії з природою;

-застосування різних способів спілкування зі світом природи, формування

психологічної значущості спілкування з природними об'єктами;

-готовність до конкретних вчинків у галузі екозбалансованої поведінки та участі в екологічних рухах;

-моделювання екологічних ситуацій, дій, діяльності в навчанні (ділові, імітаційні екологічні ігри);

-створення екологізованого освітнього середовища, тобто виховання екологічної особистості відповідно до вікових особливостей розвитку екологічної свідомості.

Вважаємо, що психологічними механізмами перетворення екоцентрованої свідомості є проживання людиною особливих психічних станів єднання з природними об'єктами. Змістом подібних станів стає виникнення особистого досвіду вражень та переживань єдності з навколишнім світом природи і людей, а також самоцінності об'єктів живої природи, інших людей і самого себе.

Ціннісний і світоглядний характер ідей сталого розвитку зумовлює застосування широкого діапазону методів навчання, і, зокрема, методів, орієнтованих на знаходження рішень практичних проблем, адаптованих до потреб учнів. На методичному рівні це знаменує для системи освіти перехід до інтерактивних методів: дискусій, створення концептуальних карт, філософське осмислення світу, роз'яснення ціннісних категорій, рольових та імітаційних ігор, аналіз різних сценаріїв розвитку в галузі економіки, природокористування. Кінцевою метою зміни ціннісного ставлення в процесі оволодіння ідеями сталого розвитку є підвищення соціально-психологічної та життєвої компетентності молодого покоління.

Запропоноване моніторингове дослідження динаміки особистісного розвитку дітей і молоді демонструє успішність або безуспішність впровадження «наскрізного навчання» у навчально-виховний процес загальноосвітнього закладу і включає наступні методики: методика «Ставлення до екологічних проблем» (Н.Кочетков); методика діагностики особистісного розвитку (Д.Григор'єв); методика дослідження системи життєвого сенсу (модифікація Д.Єрмакова); методика діагностики мотивації взаємодії з природою «Альтернатива» (С.Дерябо, В.Ясвін); комплексна анкета по виявленню стану екологічної культури учнів; рівень тривожності і соціальної адаптації учнів 1,5,10 класів.

С.А. Прахова, Л.В. Дубрівна

РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНОЇ ЗМІСТОВНОЇ ЛІНІЇ «ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК»

Сучасна система української освіти ставить своїм пріоритетом розвиток компетентнісної парадигми, що вимагає оновлення організації процесу навчання, де акцент буде зроблено на формуванні відповідних учнівських компетенцій, які дозволять використовувати набуті знання та навички не так в теоретичній, як у практичній площині життєдіяльності особистості. Особливе місце серед всіх вікових періодів посідає молодший шкільний вік, що ставить перед дитиною перші питання, щодо формування ціннісних орієнтацій, які детермінують поведінку молодших школярів у змінних умовах буття суспільства.

Наскрізні змістовні лінії в початковій школі реалізуються через найрізноманітніші форми роботи: від ситуативних вправ і практичних завдань до складної проектної діяльності. Їх основна мета полягає у інтеграції важливих соціально значимих тем у загальнопредметну діяльність школярів на уроках всіх циклів (математичний, естетичний, природничий та ін.). Принципово важливим є те, що реалізуються ці наскрізні змістовні лінії одразу у декількох площинах: горизонтальній, що передбачає їх фігурування при вивченні різних навчальних предметів та вертикальній, із залученням ускладнюючих елементів у їх реалізації в рамках окремих предметів у часовій перспективі.

Варто відмітити, що аналіз світового досвіду у визначенні напрямків формування наскрізних змістовних ліній показав, що у різних країнах вони мають свої особливості, кількість і специфіку вивчення. В Україні цей досвід почав впроваджуватися відносно нещодавно і тому, на сьогоднішній день існує ряд обов'язкових наскрізних ліній, що чітко окреслені і прописані Міністерством освіти і науки України. Всі чотири наскрізні змістовні лінії («екологічна безпека та сталий розвиток», «громадянська відповідальність», «здоров'я і безпека», «підприємливість і фінансова грамотність») допомагають учням виробляти уявлення про загальні закони існування сучасного суспільства і формувати на їх основі свою діяльність та відповідно виважену та продуману поведінку. З точки зору відповідності «лінії» віковому періоду, то варто зазначити, що найбільш значимою і зрозумілою для молодших школярів є тематика екологічної безпеки та сталого розвитку. Адже формування екологічної свідомості та соціально активної позиції по відношенню до проблем збереження довкілля є пріоритетним у вивченні багатьох предметів, що вивчаються в початковій школі.

З досвіду роботи вчителів початкових класів Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16 та Криворізької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 108, можна констатувати, що теми з циклу екологічної безпеки та сталого розвитку можуть доволі успішно підійматися і при викладанні предметів, які напряму з ними не пов'язані. Наприклад, на уроках математики, читання та письма. Важливим тут є дотримання певних методологічних принципів і використання реально існуючих статистичних даних про використання природних ресурсів, а також їх потенційне збереження та можливе примноження.

Учні молодшого шкільного віку із задоволенням беруть участь у проектній роботі, що напряму пов'язана з даним напрямком досліджень. Цікавою для молодших школярів є дослідницька робота по вивченню питань збереження екології та сталого розвитку сучасного суспільства. У результаті - в учнів виховується шанобливе і бережливе ставлення до природи та екології, формується уміння критично оцінювати реальні ситуації та перспективи у розвитку навколишнього середовища.

Серед ресурсів використання даної змістовної лінії можна виділити зустрічі з екологами та іншими людьми, які задіяні у діяльності, що напряму пов'язана з екологічними проблемами нашого міста та держави.

Найголовнішим є те, що використання різного роду завдань у контексті вирішення проблеми екологічної безпеки, сприяє підвищенню пізнавального інте-

ресу учнів, формує їх позитивне ставлення до навколишнього середовища і що важливіше, виховує бажання активного втручання і перенесення теоретичних знань у практичну площину діяльності.

В.П. Шведун

ПРАКТИКА ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У КУРС БІОЛОГІЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Усвідомлення необхідності у зміні ідеології ставлення до природи починається в шкільному віці, а сприяють цьому природничі науки, навчальний матеріал яких можна і слід пов‘язати з питаннями сталого розвитку довкілля та його взаємозв‘язку з людською діяльністю. «Не залишити нікого осторонь» - це не лише центральний принцип Цілей сталого розвитку, а й принцип, який беремо до уваги з метою донесення до своїх вихованців необхідності домогтися досягнення цих цілей [3,с.2].

Екологічне виховання - це складна система, що повинна здійснюватися постійно під час урочної та позаурочної діяльності, адже школа (учні та вчителі) є зацікавленою стороною, що має сприяти реалізації нового порядку денного. Учні поступово привчаються дивитися на хімію, біологію, фізику не як на сухі формульні науки, а бачити крізь їх призму весь світ, що їх оточує [1,с.118].

Проектна форма навчальної діяльності - це підхід, у якому акцент перенесено на самостійну активну діяльність учнів. Виконання навчальних проектів орієнтовано на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі створення нового продукту. Виконання таких проектів як «Йододефіцит в організмі людини, його наслідки та профілактика», «Генетичний моніторинг в людських спільнотах», «Дослідження особливостей структури місцевих екосистем (природних чи штучних)», «Трансгенні організми: за і проти» мотивує на необхідність переходу до принципів сталого розвитку, практичній зорієнтованості освіти на формування активної громадянської позиції, певних ціннісних пріоритетів, стилю життя. Участь дитини у проектній діяльності відіграє роль каталізатора самостійного формування системи ціннісного ставлення до світу, сприяє виробленню активної життєвої позиції, розвитку навичок 21 століття [2,с.93].

Інтерактивне навчання, суть якого - самостійне одержання знань учнями, стає все більш цікавим для учителя і учня. Саме цей вид процесу навчання може забезпечити найбільшу активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, яку супроводжує один з постійних стимулів навчання задоволення від процесу роботи та результату.

STEM-освіта дозволяє створити основу для успішної самореалізації особистості і як фахівця, і як громадянина. Вона надає можливості розвивати здібності до аналітичної роботи, експериментування та критичного мислення. В процесі аналізу, синтезування й обґрунтовування достовірності інформації учні вчаться сприймати ситуацію глобально, знаходити причини й альтернативи, формулювати чи змінювати свою позицію на основі фактів і аргументів, приймати зва-

жені рішення - чому довіряти та що робити далі. STEM-освіта дає можливість учням ефективно застосовувати отримані знання у вирішенні професійних завдань і проблем, стати причетними до вирішення глобальних технологічних і екологічних викликів [1,с.122; 2, с.94].

У довкіллі все пов'язане з усім, тому застосування міжпредметних зв'язків надає широких можливостей пояснити складні питання на доступному для дітей рівні та залучати їх до активної пошуково-дослідницької діяльності. Необхідно розкриття цих понять поєднувати із застосуванням краєзнавчого матеріалу та розкривати на прикладі реальних проблем та потреб своєї місцевості.

Можна рекомендувати вчителям, які бажають здійснювати екологічне виховання учнів на засадах елементів освіти для сталого розвитку, наступне:

1). Знайти в навчальних планах місце і час для розгляду різних аспектів проблем, пов`язаних із виконанням цілей сталого розвитку.

2). Приділити увагу системно-діяльнісному підходу до організації навчального процесу, дослідницькій та проектній діяльності учнів.

3). Широко використовувати інтегративний розгляд проблем, що стосуються сталого розвитку; спрямовувати учнів на засвоєння найважливіших світоглядних ідей - взаємозв`язку природи і людини, охорони та відновлення природних ресурсів, розуміння природничо-наукової картини світу.

4). Застосовувати у навчальній діяльності різноманітні педагогічні технології: проблемного навчання, критичного мислення, інтерактивного та проектного навчання.

5). На стадії рефлексії пропонувати учням формулювати власні твердження щодо проблемного питання й обмінятися ними для оцінювання їхньої правильності.

6). Пропонувати учням творчі домашні завдання для глибшого занурення у вивчення даної проблематики.

Форми залучення питань сталого розвитку на уроках можуть бути різноманітні: міні- лекції, бесіди, дискусії, повідомлення, практичні роботи, колективні проекти, екскурсії, ігри. Вони повинні сприяти формуванню екологічного світогляду, критичного самоаналізу; виховання взаємодопомоги і здатності до колективної творчості, впевненості у виборі власного майбуття.

Список використаних джерел

1. *Шведун В.П. Діяльність вчителів природничих дисциплін щодо практичного впровадження цілей сталого розвитку в курсі середньої освіти / Шведун В.П., Зубкова Т.Г., Шведун Г.Г // The 4th International youth conference -Perspectives of science and education‖ (August 23, 2018) SLOVO\WORD, New York, USA. 2018. 628 p.* ***2.*** *Шведун В.П. Формування наукового світогляду школярів через впровадження стратегії сталого розвитку в курсі загальної середньої освіти / Шведун В.П., Сивогракова С.А. // Науково-методичні засади створення інноваційної моделі STEM-освіти: зб. наук. пр. за матеріалами ІІ-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції « Науково-методичні засади створення інноваційної моделі STEM-освіти» (23 жовтня 2018 р.)- Дніпро: ЛІРА, 2018.-112с.* ***3****. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь 2017. Електронний ресурс [Режим доступу]: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_ Web_1.pdf*

Н.В. Крайняк

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Одним із головних завдань сучасної школи України є виховання творчої особистості, бо вона значно краще й легше пристосовується до побутових, соціальних і виробничих умов, ефективніше їх використовує та змінює відповідно до власних уподобань, переконань тощо. Для розвитку творчих здібностей більшості школярів важливою є саме роль учителя. Завдання педагога - управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання.

Розвиток творчих здібностей учнів - безперервний процес, який здійснюється засобами художнього слова відповідно до віку школярів, обсягу та рівня їх знань і досвіду, психологічних особливостей. Тому можна виділити три послідовні етапи.

Перший етап - базовий (5-7 кл.). Серед його основних завдань - виявлення творчих здібностей учнів, робота над виробленням умінь та навичок творчої діяльності, виховання постійної потреби самовдосконалення. Для вирішення завдань цього етапу ефективними на уроці є інтерактивні технології. Серед них - групова робота в різних її варіаціях, оскільки за таких умов учні працюють самостійно і спілкуються одне з одним. Це дозволяє раціонально використовувати час на занятті, охопити значну частину матеріалу, а найголовніше - залучити до роботи дітей із різним рівнем навчальних досягнень, дати їм можливість проявити свої здібності, знання та вміння. Робота в парах дозволяє самостійно опрацьовувати теоретичний матеріал, проводити перевірку письмового домашнього завдання, взаємоопитування. Так, наприклад, при вивченні теми «Єдність світу природи і світу дитячої душі» у повісті «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха семикласники були об’єднані в тематичні групи: сценаристи (переказують зміст твору), екологи (досліджують у тексті описи природи), психологи (ведуть спостереження за вчинками, переживаннями головних героїв). Практикую рольові та дидактичні ігри: «оживи» головного героя та поясни його вчинки, «Рекламна кампанія» (прорекламуй прочитаний самостійно твір), напиши листа героєві. При підбитті підсумків уроку в нагоді стає прийом «Незакінчене речення», адже учні вчаться аналізувати, робити висновки, оцінювати свою діяльність.

Другий етап над роботою з питань розвитку творчих здібностей учнів - аналітико-пошуковий (8-9 кл.). Його основні завдання - удосконалювати творчі здібності учнів, працювати над набуттям досвіду шляхом організації самостійної роботи над проблемними питаннями. Працюючи на проблемним завданням, учні проявляють інтуїцію, творчу уяву, дотепність, здатність відкривати аналогії, нестандартність мислення. На цьому етапі також використовую роботу в

групах, парах, але завдання ускладнюю: учні мають не лише знайти правильну відповідь, а й запропонувати альтернативні шляхи вирішення проблеми.

Наприклад, вправа «Займи позицію» допомагає творчо провести обговорення чи дискусію зі спірного питання, дає можливість висловитися кожній дитині, продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію або навіть перейти на іншу в будь-який час, якщо аргументи протилежної сторони були переконливими. Допомагають якнайповніше розкрити творчі здібності учнів і нетрадиційні уроки. Серед таких: урок-захист проекту («Світова велич Т. Г. Шевченка»), урок-екзамен (підсумковий урок за темою «Складносурядне речення» (9 кл.)) та інші.

Третій етап над роботою з питань розвитку творчих здібностей учнів визначаємо як творчий (10-11 кл.). Його завдання - продовжувати роботу над удосконаленням творчих здібностей учнів, дати їм розуміння власної значущості. Учні самостійно проходять усі етапи пошуку, аж до висновків, і як результат - самокритичність підлітків, наполегливість у доведенні справи до кінця, здатність користуватися різними формами доказу.

Багатий літературний матеріал дає можливості для використання на уроках таких вправ, як «Пошук асоціацій», «Створення асоціативних ланцюжків». Можна запропонувати старшокласникам складнішу роботу: продовжити твір або змінити його сюжет (наприклад, за повістями «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького, «Земля» О. Кобилянської, новелами «Камінний хрест» В. Стефаника, «Я (Романтика)» М Хвильового). Мета такої роботи **-** розвивати й розширювати асоціативне підґрунтя творчої уяви, фантазії, формувати вміння й навички укладання власного бачення розгортання сюжету, розвитку образу тощо.

Проведення диспутів зі старшокласниками (наприклад, за романом «Місто» В. Підмогильного: «Степан Радченко - цинічний егоїст чи взірець сильної цілеспрямованої особистості») дає можливість не лише перевірити рівень їх знань, умінь та навичок, а й продемонструвати вже сформовану життєву позицію, готовність до реальних дій у соціумі.

Формуванню творчої особистості школярів сприяють й інші сучасні технології навчання, а також ефективна організація позакласної роботи. Учні беруть активну участь у різних святах, інтелектуальних змаганнях, конкурсах, заходах предметного тижня.

Отже, розвиток творчої особистості є процесом, який має бути безперервним, цілеспрямованим, активним. Вдала інтеграція традиційних та сучасних педагогічних технологій інтерактивного навчання на основі постійного розвитку творчих здібностей учнів дасть змогу формувати всебічно розвинену, мовно багату особистість, що соціально вільно адаптована до реалій сьогодення.

Список використаних джерел

1.*Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - К.: А.С.К. - 2004.* ***2.*** *Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: Навчальний посібник. - К.: ІЗМН. - 1996. - 236 с.*

Т.О. Колісник

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

У нинішній складний період розвитку та вдосконалення освіти сучасна школа вимагає реорганізації управлінської діяльності, вироблення нових підходів до технологічного забезпечення освітнього процесу. Розв'язання цих проблем потребує створення умов, за яких кожний керівник школи, учитель міг найбільш повно розкрити свої здібності, талант, набути навичок дослідницької роботи, розвивати ініціативу та здійснювати творчий пошук, використовувати досвід, наукові дослідження колег. Людство дедалі більше усвідомлює необхідність перетворення свого життя на безпечне, здорове й радісне. Нагальною потребою XXI століття є формування такого способу життя, який став би основою довготривалого ощадливого розвитку людства. Для забезпечення сталого розвитку - особливі надії покладаються на освіту. Слід зауважити, що від початку цей напрям в освіті розвивається як такий, основним завданням якого є формування в учнів моделей поведінки, звичок, стилю життя, що відповідають потребам сталого розвитку людства [1].

Сталий розвиток суспільства слід розуміти як безперервний освітній процес, включаючи розширення знань, формування спеціальних навиків, життєвих позицій і цінностей щодо здорового способу життя в гармонії з природою. Освіта для сталого розвитку - сучасний підхід до організації освітнього процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми сталого розвитку, формування світогляду, що базується на засадах сталості, переорієнтацію навчання з передачі знань на встановлення діалогу, орієнтацію на порушення та практичне розв'язання місцевих проблем [2]. Поступово освіта для сталого розвитку проникає в усі сфери діяльності людини й охоплює значно ширше поняття, ніж екологічна освіта [1]. Саме у шкільні роки в особи формується мислення, поведінка й способи взаємодії із соціальним оточенням, тому здійснення виховного впливу на ці три аспекти сприяє виробленню позитивних навичок і соціально відповідальних моделей поведінки, які зберігаються впродовж усього життя.

Сьогодні освіта для сталого розвитку передбачає докорінні зміни в освітньому процесі. Сучасний учитель повинен перейти від передачі знань до створення умов для активного засвоєння, аби діяльність учня базувалася на компетентному підході до навчання. Загальна середня освіта має бути початковим елементом трансформації суспільства до сталого розвитку, який буде забезпечувати потреби людства в можливостях перетворювати свою уяву про сталий розвиток на реальність. Ключовим завданням освіти у XXI ст. є розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє.

В 2018-2019 навчальному році педагоги закладу працюють над четвертим етапом даного проекту. Реалізація цілей навчання у рамках освіти в інтересах сталого (збалансованого) розвитку вимагає розширення знань, розвиток спеціальних навичок, інтелекту, формування життєвої позиції й людських цінностей.

Ці вимоги є складовими до освіченості учнів, що визначені новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. На четвертому етапі випереджаючої освіти для сталого розвитку найбільша увага приділяється трансформації смисло- життєвих орієнтирів учасників освітнього процесу, розвитку активної життєвої позиції та відповідального ставлення людини до себе та довкілля. Розвиток комунікативних та морально-ціннісних компетенцій школярів здійснюється за допомогою різноманітних форм взаємодії.

Для створення нового стилю життя учнів активно почали реалізовуватися технології особистісно-орієнтованого, інтерактивного навчання, технології критичного мислення, креативна й інтегрована технології активні та інтерактивні методи навчання : дискусії та обговорення, мозковий штурм, робота в групах, інтерв'ю, розв'язання проблем, анкетування, виставки, навчальні ігри. Школа докладає великих зусиль для включення освіти для сталого розвитку у зміст всієї навчальної програми. На уроках хімії, біології, екології, математики, української мови, географії, світової літератури, англійської мови, історії використовуються міжпредметні зв'язки, змістом яких є проблематика сталого розвитку. Так, протягом року, в школі було проведено ряд заходів та уроків, де висвітлювались проблеми сталого розвитку. Тиждень сталого розвитку є одним з елементів освітньо-ознайомчої діяльності.

Для участі у святкових заходах школи (шкільних акціях та традиційних конкурсах), що стосуються проблем стійкого розвитку, постійно запрошуються люди із громади та батьки. За відгуками дітей можна зробити висновки, що уроки для сталого розвитку їм дуже подобаються. Вони відповідають вимогам часу і дуже потрібні, тому що вчать від теорії перейти до конкретних дій, до вироблення корисних звичок. Діти не тільки самі вчаться новим правилам поведінки, а і обговорюють положення теорій сталого розвитку з родичами та друзями. Переглянули і відносини в сім'ї, і намагаються бути добрішими і терплячішими один з одним. Так уроки сталого розвитку поступово змінюють наше життя.

Таким чином, педагогічний колектив школи та учні активно долучаються до проблеми сталого розвитку та впроваджують його ідеї в життя. Всі новації, які проходять у навчальному закладі направлені на вирішення основної проблеми освіти - проблеми самостійності в самореалізації сучасної дитини, залучення її в соціально-значиму діяльність у контексті підготовки до адаптації і взаємодії з умовами життя, які постійно змінюються, для досягнення суспільного прогресу і особистого успіху. Результатом усієї роботи навчального закладу є сформований освітній інноваційний імідж та навчальний простір сучасного закладу освіти. Ми бачимо значні зміни в освітньому процесі, у свідомості вчителів та учнів, але це ще тільки фундамент. Треба будувати далі, щоб отримати міцний будинок. Побудова школи випереджаючої освіти, «Школи життєвої компетентності» як соціально-педагогічної системи безумовно забезпечить досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали вимогам сучасного суспільства, кращим світовим стандартам.

Список використаних джерел

1. *Висоцька О.Є. Випереджаюча освіта для сталого розвитку: методологія, методика, технології; навчально-методичній посідник / О.Є. Висоцька. - Дніпропетровськ : Видавництво «Акцент ПП», 2012. - 292 с.* ***2.*** *Боголюбов В. М. Концептуальні підходи до формування освіти для сталого розвитку [Електронний ресурс] В. М. Боголюбов//Збірник наукових статей «ІІІ-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю». - Вінниця, 2011. - Том. 2. - С. 665-667.*

Є.В. Іванова, Л.Л. Макаренко

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Економічне виховання - актуальна проблема як для дітей, так і для дорослих. Для відбудови економіки держави, для грамотного вирішення великих і малих економічних завдань треба серйозно займатись економічним вихованням підростаючого покоління, і насамперед здійснити перелом у відношенні до трудової діяльності, ресурсів держави, до господарювання, до державної, комунальної і приватної власності.

Економічне виховання дошкільників - це новий напрямок дошкільної педагогіки, один із пріоритетів освіти для сталого розвитку. Вимоги суспільства зробили проблему економічного виховання актуальною вже стосовно дітей дошкільного віку, так як дитина з малих років стикається з такими економічними категоріями, як: гроші, речі, праця, вартість. Питання: «Чи потрібно і навіщо дошкільнику економічне виховання?» - набуває нині особливої актуальності.

Тому одним із пріоритетних напрямків роботи педагогів КДНЗ№ 22 «Усмішка» м. Покров є формування у дошкільників основ економічного виховання. Його мета - розкрити дитині навколишній предметний світ як світ духовних і матеріальних цінностей, як частину загальнолюдської культури і в процесі пізнання навчити відповідним формам поведінки. Чим більше діти дошкільного віку стикаються із соціальною дійсністю, побутом, тим більше виникає у них питань. Повсякденне життя, сім'я, спілкування з однолітками, нарешті, освітня робота в умовах дитячого садка формують той емпіричний досвід, який стає базою для подальшої роботи з економічного виховання. І ось тут-то педагог є для дитини авторитетною людиною, який допомагає правильно осмислити нові явища, факти, поняття.

У Базовому компоненті дошкільної освіти передбачено формування у дітей елементарних споживчих уявлень, зокрема про товари, послуги, гроші. Тому педагогами визначено такі завдання:

1. Ознайомити з поняттями: дорожче - дешевше, невигідно, виграв, поміняв.
2. Формувати знання про людину ощадливу, економну, вчити правилам чесної, справедливої гри.
3. Розвивати економічне мислення дітей шляхом залучення їх у процес сюжетно-рольових та дидактичних ігор.
4. Формувати у дітей уявлення про ощадливе ставлення до навколишнього

середовища та ведення домашнього господарства.

5. Вчити розуміти соціальні ролі: «продавець», «покупець»; поняття «товар», «гроші», «ощадливість».

6. Формувати уявлення дітей знання про працю батьків, про все, що з нею пов'язане.

Для вирішення поставлених завдань у групах створено розвивальне предметно - ігрове середовище, а саме: відеопрезентації, економічна ігротека, дидактичні ігри «Професії людей», спрямовані на засвоєння дітьми економічної термінології; настільно-друковані ігри: «Кому що потрібно», «Граємо в професії», «Доміно», «Моя перша покупка», «Суперспоживач», сюжетно-рольові ігри «Спорудження будинку», «Лікарня», «Аптека», «Перукарня», «Магазин», лепбуки: «Світ економіки», «Супермаркет». Пізнавальна зона: карти-схеми з тем «Ланцюжок виробників», «Потреби людини», «Прибуток-витрати», «Моя сім'я», «Світ грошей», «Місто в якому я живу», «Світ товарів», «Моя країна»; карта України з умовними позначками економічних і природних ресурсів; таблиця «Знайди економіку в казці».

Для того, щоб систематизувати й розширити знання дошкільників у педагоги використовують у роботі з дітьми різні форми роботи: заняття, екскурсії, сюжетно-рольові ігри, ігрові імпровізації, ділові ігри, тренінги, гурткова робота, драматизація казок, продуктивна діяльність, різні види праці.

Вихователі ознайомлюють дітей із найпростішими економічними термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, кредит, дохід, збиток, бізнес, реклама, з новими професіями, такими як менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, брокер, рекламодавець. У зв'язку з переходом України до ринкових відносин значно підвищуються вимоги до рівня економічної грамотності, як дорослих, так і дітей. Для того, щоб дитина добре розумілася в найскладніших економічних поняттях, вихователі працюють в цьому напрямку з вихованцями 5-6-річного віку в тісній співпраці з їх батьками. Старші дошкільники починають виділяти себе в системі взаємин через предметно - операційну діяльність, зокрема трудову, яка згодом починає визначати особистісну природу в системі відносин. Саме в цей період відбувається становлення особистості, її психічних процесів.

Сім'я формує перші враження і принципи економічного, раціонального ставлення до предметів, продуктів, фінансів, свого та чужого часу. У зв'язку з цим педагоги звертають увагу батьків на те, як навчити дітей змалку правильно розпоряджатися грошима. В деяких сім'ях раз на місяць всі її члени, включаючи дітей, спільно вирішують фінансові проблеми, обговорюють перелік речей, які і кому з членів родини треба купити в першу чергу, формувати бюджет родини. Це вчить дітей задовольняти свої бажання відповідно до фінансових можливостей, що має надзвичайно велике значення для їх подальшого економічного виховання. У сім'ях, де думають про економічне виховання, діти регулярно одержують незначну суму кишенькових грошей, які вони витрачають на свої потреби: ласощі, дозвілля та атракціони, іграшки. Батьки привчають дітей заощаджувати гроші для вирішення серйозних фінансових проблем, таких, як придбання цінної речі, проведення відпустки на березі моря.

Таким чином систематична та цілеспрямована робота педагогів і батьків сприяє позитивним результатам щодо формування економічного мислення, у підготовці підростаючого покоління до дорослого життя.

Т.Г. Зубкова

СТАЛИЙ РОЗВИТОК НА УРОКАХ ХІМІЇ

Людина своїми непродуманими діями вже перейшла межу малого впливу на клімат. А тому виникла невідкладна проблема регулювання змін клімату в планетарному масштабі. Необхідні радикальні зрушення у ставленні людини до природи і до захисту своїх нащадків від наслідків власної діяльності.

У свої уроки прагну включати питання сталого розвитку, які містять проблеми енергозбереження і пом'якшення змін клімату. Під час планування і підготовки до уроків окреслюю ті проблеми, яких маю торкнутися і при цьому розумію, що мушу спиратися на ті знання, які учні вже частково отримали на уроках з інших предметів. А тому чітко встановлюю міжпредметні зв'язки з тими дисциплінами, які забезпечують мій урок і з тими, які у майбутньому забезпечуватимуться конкретним уроком хімії. Ось як виглядають міжпредметні зв'язки при вивченні питання парникового ефекту в курсі хімії 10 класу. Предмети, які забезпечують вивчення теми: природознавство, фізика, географія. Забезпечені предмети: фізика, біологія, екологія.

Наприклад, одним з елементів уроку «Парниковий ефект» в 10 класі є метод *моделювання.* При вивченні парникового ефекту у нагоді стануть знання наступних питань з тих предметів, які забезпечують урок, а саме: *природознавство:* повітря - суміш газів, властивості повітря; *географія:* вулканізм і вулкани, склад атмосфери, температура земної поверхні, її зміни; водяна пара і вологість повітря; *фізика:* світловий промінь, відбивання світла; внутрішня енергія та способи її зміни; випаровування та конденсація рідини.

А отримані учнями на уроці знання можуть стати підґрунтям при вивченні наступних тем *біології:* кругообіг речовин і потік енергії в екосистемах, стійкість і динаміка екосистем, міграція і трансформація речовин у екосистемах, саморегуляція екосистем*; фізики*: екологічні проблеми енергетики*; екології:* види забруднень та їх вплив на компоненти природи, кругообіг речовин і енергії як основний системоутворюючий фактор.

На кожному уроці хімії ми постійно послуговуємося і внутрішньопредметними зв'язками, серед яких чільне місце займають генетичні зв'язки між різними класами речовин. Під час мозкового штурму учні роблять пропозиції щодо очищення води від нафтової плями або переймаються проблемою перетворення відходів деревообробної промисловості у білок. З цією метою вони пропонують провести певні реакції для здійснення ланцюжка пере-творень целюлози в білок: **Целюлоза → А → Б → В → Г → Д → Білок** [2,с.43].

Причинно-наслідкові зв'язки учні постійно встановлюють при вирішенні проблемних ситуацій. Метою є виявлення чинників впливу людини на довкілля через встановлення послідовності подій: фактор (причина) -> зміни в довкіллі

(наслідок) -> реакція біологічної системи (результат).

Хімія - наука експериментальна, а тому значну увагу приділяю експерименту. Учні залюбки беруть участь у його проведенні. Їм подобаються нестандартні досліди, такі як «Вплив важких металів на ферменти живих організмів», «Вплив характеру середовища на корозію металів», «Пошук інгібіторів корозії заліза», «Розчинення мушлі молюска у підкисленій воді» та інші. За можливості, школярі проводять дослідження і удома. Так, вони ведуть спостереження за мешканцями акваріуму і складають схему кругообігу Оксигену в ньому. Навесні або влітку у пришкільному таборі пропоную своїм вихованцям перевірити, де прохолодніше: під навісом, чи під кроною дерева і зробити висновки зі своїх спостережень. При вивченні теми «Метали» діти виготовляють і встановлюють у власному помешканні за радіатором опалення тепловідбиваючий екран з алюмінієвої фольги і визначають його вплив на температуру повітря у помешканні [2,с.58-59].

Хімія - точна наука і не можлива без обчислень, в результаті яких учні самі мають переконатися у справедливості чи помилковості своїх попередніх суджень. Наприклад, пропоную довести розрахунками, який вид ракетного палива (водень, літій чи алюміній) вигідніше використовувати і чому? Або задача такого змісту з використанням місцевого матеріалу: протягом року на Криворізькому коксохімічному заводі виробляють 22 тисячі тон амоній сульфату із побічних продуктів виробництва. Які об'єми амоніаку і сірчистого газу не потраплять при цьому в атмосферу? [1,с.73]

Англійський письменник Деніс Уітлі писав: «Є два важливих вибори у житті: прийняти обставини такими, якими вони є, або прийняти на себе відповідальність за їхні зміни». На своїх уроках практикую обговорення завдань з поясненням власного вибору, часто морального. Учні можуть добре розповідати про охорону довкілля, але тоді, коли чують від учителя запитання, на кшталт: «Що особисто ви можете зробити для оздоровлення атмосфери?» або «Як ви самі вирішуєте проблему скорочення відходів у своєму домогосподарстві?», діти починають замислюватися, що від розмов до дій - велика дистанція. У людства має бути майбутнє і воно має бути світлим. Невирішених проблем немає. Пройти небезпечну ділянку шляху в майбутнє допоможуть екологічні знання і життєва активність, формування яких є нашим правом і нашим обов'язком. Ми не можемо знати, як і чим відгукнеться наше слово. Але якщо в результаті нашої роботи ми сприятимемо формуванню людини майбутнього з планетарним мисленням, то можна буде вважати, що наша праця не була даремною [3,с.125].

Список використаних джерел

1. *Зубкова Т.Г. Сталий розвиток на уроках хімії: Розробка навчальних блоків. Частина 1 / Зубкова Т.Г. - Х.: Вид. група «Основа», 2017.-96 с.* ***2.*** *Зубкова Т.Г. Сталий розвиток на уроках хімії: Розробка навчальних блоків. Частина 2 / Зубкова Т.Г. - Х.: Вид. група «Основа», 2017.-96 с .* ***3.*** *Шведун Г.Г., Зубкова Т.Г., Шведун В.П. Діяльність вчителів природничих дисциплін щодо практичного впровадження цілей сталого розвитку в курсі середньої освіти. //The 4th Internacional youth conference «Perspectives of science and education» (August 23, 2018) SLOVO\WORD, New York, USA, 2018. 626 p.*

С. М. Миронова

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Сьогодні як ніколи стає важливою організація освітнього простору, який сприяв би розвитку творчої, стратегічно мислячої та відповідальної особистості, здатної на свідомі дії з покращення її власного життя та життя громади. Випереджаюча освіта для сталого розвитку є моделлю трансформації системи освіти та її пристосування до потреб суспільства XXI століття. Головними її принципами є безперервність, відкритість, інноваційність, сталість, випереджальний характер.

Важливою складовою випереджаючої освіти є освіта для сталого розвитку, яка спрямована на інтеграцію соціокультурних, економічних та екологічних аспектів життєдіяльності людини шляхом їхнього впровадження у зміст навчального та виховного процесу. Звичайно, однією із головних у реалізації цих завдань є середня освіта, в межах якої фактично закладається світогляд та ціннісні уявлення особистості, відбувається становлення її життєвої стратегії та моделей поведінки.

Випереджаюча освіта спрямована на розвиток самоосвітніх компетенцій, активізацію пошукової діяльності, творчої та соціально активної особистості, а також включає заходи, що сприяють зміні ціннісних пріоритетів та стилю життя особистості у бік принципів сталого розвитку - таких як культура екозбалансованого споживання, здоров'ярозвивальний стиль життя, навички соціального партнерства, толерантної поведінки, соціальної відповідальності тощо [0, с. 3].

На сучасному етапі модернізація навчально-виховного процесу покликана сприяти формуванню та розвитку творчої особистості, яка спроможна повноцінно реалізуватися в житті. Для цього їй потрібні певні навички: думати, розуміти сутність речей, аналізувати, осмислювати ідеї, шукати потрібну інформацію, тлумачити її, застосовувати за певних умов, висловлювати та відстоювати власну точку зору; мислити критично; вчитися працювати у команді, домовлятися та поважати демократичні рішення; бути толерантними та відповідальними; бути відкритими для навчання та самонавчання; вміти приймати самостійні рішення у власному повсякденному житті. Головна особливість концепції випереджаючої освіти для сталого розвитку полягає у тому, щоб змінити, у першу чергу, характер мислення особистості, її ціннісні пріоритети та форми поведінки, в основі яких - виважене та відповідальне ставлення до своїх дій, активна громадська позиція, вміння пристосовуватися до соціальних змін і, одночасно, пристосовувати їх до власних потреб [0, с.23].

Організація навчання української мови здійснюється на основі застосування й поєднання основоположних дидактичних і методичних принципів (Наскрізними змістовими лініями мовного компонента є мовленнєва, мовна, діяльнісна і соціокультурна, яка сприяє формуванню соціокультурної компетентності шляхом засвоєння культурних і духовних цінностей, норм, що формують гуманістичний світогляд, духовний світ учня, його мораль, загальну культуру, світо-

глядні переконання, громадянські якості, особистісні риси громадянина України, який усвідомлює свою належність до світової спільноти [0, с.9-17].

Основні засади світової стратегії стійкого розвитку в галузі освіти: 1) освіта здійснюється протягом всього життя та є невід'ємною частиною процесу загальної освіти; 2) вона не повинна обмежуватися системою формальної освіти; 3) у межах формальної освіти на всіх рівнях бажано поступово досягти міждисциплінарності; 4) виховувати свідомих членів суспільства на розумінні взаємозв'язку і взаємозалежності людини і природи, усвідомленні необхідності збереження глобальної рівноваги та причетності кожного до проблем навколишнього середовища за принципом гуманоцентризму; 5) забезпечити поширення знань, умінь і навичок для прийняття рішень [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**,с.54].

Без знань і умінь особистість не може бути компетентною, проте тільки знань і умінь недостатньо для того, щоб бути компетентним - необхідно також набути здатностей використовувати на практиці у стандартних та нестандартних ситуаціях набуті знання, причому використовувати їх на добро у відповідності до системи цінностей суспільства сталого розвитку.

Опанування предметом української мови та літератури - бути обізнаним у предметних галузях мови та літератури (демонструвати обізнаність у предметних галузях мови та літератури). Підготовка та проведення інтегрованих занять зі сталого розвитку та української мови та літератури має свої специфічні особливості. Одна з них - вибір форми занять, що зумовлює не тільки підготовку вчителя, але й довготривалу, стійку самостійну роботу учнів, проведення ними власних досліджень, пошуків, систематизацію та обробку інформації. Інша особливість - активна участь і взаємодія в підготовці й проведенні занять декількох вчителів.

Отже, очевидно, що такий розвиток освіти потребує нових педагогічних моделей, нової педагогічної культури та мислення, нового педагогічного змісту. Основним завданням цього напряму є поділ предметних циклів відповідно до умовної парадигми сталого розвитку в освіті, що формують в учнів моделі поведінки, звички, стилю життя. Так, економічний блок представлено такими дисциплінами, як: географія, економіка, математика, фізика. Екологічна складова виявляє себе успішно в таких шкільних предметах: біологія, хімія, географія, фізика, українська мова та література, російська мова, іноземна мова. Не останню роль наряду із правознавством, історією, основами здоров'я, людиною і світом, російською мовою, іноземною мовою відіграє вивчення української мови та літератури в соціальному циклі.

Список використаних джерел

1. *Висоцька О. Є. Практика освіти для сталого розвитку: з досвіду освітян Дніпропетровщини: збірник методичних розробок. Частина І. Наскрізне навчання з освіти для сталого розвитку / О. Є. Висоцька. - Дніпропетровськ: Роял Принт, 2014. - 244 с.* ***2.*** *Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку: Науково - методичний посібник. - Дніпропетровськ, 2011. - 200 с.* ***3.*** *Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова. 5-11 класи // Л. В. Скуратівський, Г. Т. Шелехова, В. І. Тихоша, А. М. Корольчук, В. І. Новосьолова, Я. І. Остаф. - К.: Перун, 2005.*

О.Ю. Нежуріна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасному словнику з педагогіки подається таке визначення креативного мислення - це здатність до генерування нових і вдосконалення вже існуючих ідей, пошук альтернативних шляхів вирішення завдань.

Технологія креативного мислення допоможе учневі впорядкувати потік інформації, добирати її із вивченого головне - те, що сприяє її кращому сприйняттю і засвоєнню. Використання цієї технології створює на уроці атмосферу пошуку, творчості та співпраці, урізноманітнює роботу, забезпечує заглиблення в літературний твір ефективне спілкування з письменником та його героями. Це своєрідний діалог, де вчитель і учні - єдиний ансамбль, у якому кожна сторона зацікавлена в пошуку відповідей на запитання, які виникають під час уроку. Головна мета на уроці - викликати у дітей пізнавальний інтерес. Тому на кожному уроці необхідно: 1) вчити дітей здобувати знання самостійно, при цьому організовуючи й направляючи сам процес навчання; 2) спочатку самому вчителеві добре продумати запитання, а потім ставити їх так, щоб вони активізували самостійну думку учня; 3) формувати в учнів інтерес до навчання через проблемно - пошуковий підхід до висвітлення теми.

Щоб зробити уроки цікавими, змістовними, щоб учні чекали на них, потрібно впроваджувати нестандартні уроки: урок - ділова гра, урок - КВК, урок - подорож, урок - диспут, урок - рольова гра, урок - змагання, урок - наукове дослідження.

Одна із технологій розвитку креативного мислення - ігрові технології. Технологія ігрового навчання - це така організація навчального процесу , під час якої навчання здійснюється в процесі включення учня в навчальну гру (ігрове моделювання явищ, «проживання» ситуації).

Літературні ігри - це особливий різновид педагогічних ігор, джерело яких-навчальний матеріал із літератури. Вони спрямовані на виховання інтересу до предмета, формування навичок правильного,виразного читання та розуміння прочитаного,організацію самостійної роботи з додатковою літературою, розвиток творчих здібностей. «Навчання у грі» можна використовувати як елемент уроку або ж як окремий урок. Свої функції гра на уроці виконує ефективно, якщо відповідає певним умовам, серед яких: 1) змістом гри є програмовий матеріал; 2) застосовується гра в різноманітних формах; 3) узгоджується з іншими дидактичними засобами; 4) забезпечує всебічний розвиток особистості; 5) цікава за змістом та формою і відповідає віковим особливостям учнів; 6) стимулює мотивацію навчання; 7) організовується так, щоб учні максимально використовували необхідний матеріал.

Основою дидактичної гри є пізнавальний зміст, що полягає в засвоєнні тих знань і вмінь, які застосовуються під час розв'язування навчальної проблеми, передбачені грою. Основними структурними компонентами дидактичної гри є: ігровий задум, правила, ігрові дії, пізнавальний зміст або дидактичне завдання, обладнання, результати гри. Дидактичні літературні ігри та ігрові вправи, як

правило, використовуються на різних етапах уроку.

Літературна гра «Так - ні» - вчитель задає питання, а учні відповідають «Так» - «Ні».

Наприклад: *Таверна батьків Джима називалась «Веселий Роджер» (Ні).*

Компас у вигляді скелета - вигадка капітана Флінта (Так).

«Музей казок» - учням дається перелік предметів або малюнки цих предметів та пропонується назвати літературного героя - володаря цих предметів.

Наприклад: *скрипка, трубка, лупа (Шерлок Холмс).*

«Фантастична географія» - учням необхідно поєднати письменника і країну, яку він вигадав. Наприклад: Д. *Свіфт «Зурбаган»; О. Грін «Країна Далека»; А. Лінгрен «Ліпута».*

«СМС від персонажа» - вчитель зачитує повідомлення, а учні повинні назвати героя. Наприклад: «*Це жарт був про черевички… Скаріш повертайся». (Оксана).*

«Казкова математика». Наприклад: «*Число персонажів вступу до поеми «Руслан і Людмила» помножити на число завдань отриманих Хлопчиком - Зіркою від чаклуна». 13х3=39*

«Рекламна кампанія» - після вивчення теми учням пропонується взяти участь у конкурсі на створення рекламного плаката з теми.Також використовуються на уроках складання казки за малюнком, створення продовження твору, словесне малювання, криптограми, анаграми, літературні меми, кроссенс, хмарки слів. Ефективно використовуються інтерактивні методи: «Мозковий штурм», «Гронування», «Мозаїка», «Дискусії», «Групові проекти». Серед широкого спектра інтелектуальних літературних ігор особливе місце займають конкурси та вікторини на зразок телевізійних інтелект- шоу «Що? Де? Коли?», «Брейн ринг», «КВК», «Щасливий випадок», «Розумники і розумниці» , «Найрозумніший», тощо.

Застосування ігрових технологій на уроках зарубіжної літератури на основі постійного розвитку креативного мислення учнів дає змогу розвивати творчі здібності і формувати творчу особистість учня.

Список використаних джерел

1.*Висоцька О.Є. Освіта для сталого розвитку: Науково - методичний посібник. - Дніпропетровськ, 2011.* ***2.*** *Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.: - ВТФ «Перун», 2009 р.*

Н.А. Пятецька

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ІНТЕРЕСАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі у світовій практиці ефективність освіти пов’язується з реалізацією компетентнісного підходу. Нова українська школа має ефективно допомогти учневі розкрити, розвинути особистісний потенціал та сформувати стійкі компетентності, які необхідні при досягненні його життєвого успіху. Вона повинна готувати їх до життя, повноцінного життя, що «необхідно для спільного соціа-

льного благополуччя і для повноцінного розвитку особистості» [2,с.173].

Мета загальної середньої освіти: розвиток та соціалізація особистості учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Провідним засобом реалізації мети *загальної середньої освіти* є запровадження компетентнісного підходу у освітній процес школи шляхом формування предметних і ключових компетентностей. Американський вчений Е.Шорт розглядає компетентність «…як поведінку або дію, як володіння знаннями, уміннями і навичками, як ступень або рівень здібностей» [1, с.23-24].

В основу побудови змісту та організації процесу навчання математики покладаємо *компетентнісний підхід*, відповідно до якого кінцевим результатом навчання предмета є сформовані певні компетентності, як здатності учня застосовувати свої знання в навчальних і реальних життєвих ситуаціях, повноцінно брати участь в житті суспільства, нести відповідальність за свої дії. Закономірно, що математична компетентність - одна з 10 запропонованих у Концепції «Нова українська школа».

Математична компетентність - це вміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і методи математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень. Зрозуміло.що без належної математичної підготовки повноцінна освіта сучасної людини не можлива. Для формування навчальної компетентності на уроках математики використовую для дітей завдання: 1) підготувати повідомлення, реферат, навчальний проект, самостійну творчу, дослідницьку роботу; 2) опанувати роль учня-консультанта з певної теми; 3) випереджувального характеру, що передбачають активну самостійну та самоосвітню діяльність учнів та інші.

Наскрізна лінія програми «Екологічна безпека й сталий розвиток» спрямована на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Для формування екологічних та соціальних компетентностей здобувачів освіти на уроках математики: 1) *забезпечую й дотримаюсь санітарно-гігієнічних умов на уроках;2) використовую тексти завдань здоров'язбережувального змісту;3) складаємо та спільно з учнями розв'язуємо кросворди із зашифрованими назвами лікарських рослин;4) проводжу хвилинки «Мовою чисел», усного рахунку із завданнями валеологічного змісту; 5) складаємо та розв'язуємо завдання, задачі валеологічного та екологічного змісту (розробляємо відповідні збірки різнорівневих завдань та інших дидактичних матеріалів); 6) проводимо інтегровані та бінарні уроки; уроки-проекти, тощо.*

Використовую активні методи, які більшою мірою спрямовані на формування в школярів власної думки щодо заданої проблематики, спрямовані на формування вміння роботи в рамках малої групи:

- *метод конкретної ситуації* (вчить школярів думати, узагальнювати, аналізувати, розглядати різні способи, складати свої задачі).

- *метод інциденту* (залучення учнів до участі в олімпіадах, конкурсах. Учні вчаться долати інертність, переборювати стресові ситуації, що так важливо в житті).

- *метод мозкового штурму* (привчає учнів на поставлені питання давати варіанти відповідей з аргументацією).

- *метод занурення* (створюються ситуації, де школярі з головою занурюються в поставлені завдання, ефективно розв'язують їх).

- *евристичних питань* (спонукає учнів аналізувати, порівнювати).

- *дослідницький метод* **(**учитель разом з учнями формулює проблему. Учні, самостійно обравши засоби, розв'язують її) та інші.

Освітній процес здійснюємо за умови постійної, активної взаємодії учнів, вчителя. Зарекомендували себе співнавчання та взаємонавчання (колективне, групове у співпраці), де учень і вчитель - рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Виходячи з того, що формування та розвиток всіх компетентностей має бути наскрізним і пронизувати весь освітній процес в школі, прагну організовувати уроки математики та позаурочні заходи для реаліації цих завдань.

На сьогодні - сучасний урок має бути переорієнтований із процесу на результат у діяльнісному вимірі, що забезпечує спроможність випускника відповідати новим запитам ринку праці, мати відповідний потенціал для пошуку свого «Я» у професії та соціальній структурі. На мою думку, для того, щоб урок мав ознаки компетентнісного, вчитель має забезпечити: діяльнісний характер розвивального уроку; орієнтацію освітнього процесу на розвиток самостійності і відповідальності здобувача освіти за результати своєї освітньої діяльності; умови для набуття досвіду та досягнення мети учнями; застосування інноваційних освітніх технологій, в основі яких лежить діяльнісно компетентнісний підхід(проектна методика, ІКТ, інтерактивні методи, рефлексія, дослідний, проблемний методи, програмоване навчання, інтеграція, диференційоване навчання, розвивальне навчання та інші); посилення практичної спрямованості шкільної освіти (через ділові, імітаційні ігри, творчі зустрічі, дискусії, круглі столи).

Ще Дистервег говорив, що «Поганий вчитель підносить істину, хороший - вчить її знаходити», а для цього він (хороший учитель) повинен сам володіти педагогічною компетентністю, готовий і здатний постійно вчитися новому в житті, працювати в команді, володіти методиками моніторингу ключових компетентностей здобувачів освіти.

В.М. Остапенко

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Нагальною потребою XXI століття є формування такого способу життя, який склав би основу довготривалого ощадливого розвитку людства. Формуванню такого способу життя сприяє освіта для сталого розвитку, яка охоплює екологічні, економічні та соціальні аспекти освітнього процесу.

Інтерактивні технології навчання зорієнтовані на: створення умов для осмислення й вирішення проблем, пов'язаних із захистом своїх прав і прав товариша; усвідомлення обов'язку і відповідальності перед оточенням, плекання нави-

чок культури і соціальної етики, що включать у себе дотримання моральних принципів та норм у суспільстві, пріоритет загальнолюдських цінностей; соціалізацію особистості й формування в процесі виховання та освіти, навичок активної моральної дії; розвиток особистості, яка здатна критично оцінювати події, що відбуваються в суспільстві.

Інтерактивні технології навчання на уроках математики, на мою думку, сприяють ефективному розвитку в кожної особи математичних здібностей, розвитку логічного мислення, системи загальнолюдських цінностей та загальноприйнятих норм поведінки, як на уроках математики, так і в житті; розвитку здатності цінувати знання та вміння користуватися ними. В умовах інтерактивного навчання на уроках математики забезпечуються формування в його учасників передусім таких інтелектуальних умінь, як аналіз, порівняння, виділення головного, а також критичне мислення та здатність приймати відповідальні рішення.

Інтерактивні вправи на уроках математики зорієнтовую на розвиток мислення школярів, певної самостійності їх думок; спонукаю учнів до висловлення своєї думки, стимулюю вироблення творчого ставлення до будь-яких висновків, правил тощо. Деякі з інтерактивних вправ (наприклад, «Робота в парах», «Робота в групах», «Карусель», «Пошук інформації» та інші) спрямовую на самостійне осмислення матеріалу, допомагаю замислитися («Чи справді це так?»), дослідити факти, проаналізувати алгоритм розв'язків, розуміти їхню суть, перевірити і себе і свого товариша, знайти помилку.

Уроки математики, організовані за інтерактивними технологіями, сприяють розвитку мислення учнів, уміння вислухати товариша і зробити свої висновки, вчитися поважати думку іншого і вміти аргументувати свою думку. Тому, на своїх уроках математики активно застосовую групову навчальну діяльність - модель організації навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою.

Таким чином, використання інтерактивних технологій на уроках математики дає можливість збагачувати світоглядну і моральну основу суджень як окремої особливості, так і громадської думки учнівського колективу. За допомогою подібних інтерактивних вправ можна глибше осмислювати актуальні явища громадського, культурного, міжнародного життя, навчитися поважати власну думку, зрозуміти, що не завжди те, що висловлює більшість, є істиною. І в цілому, інтерактивне навчання є однією з найбільш гнучких форм включення кожного учня в роботу, забезпечує перехід від простих до складних завдань, вчить використовувати не готові знання, а здобувати їх із власного досвіду, що веде до розвитку мислення - творчого і діалектичного. Новітні підходи до організації навчання роблять освітній процес різноманітним, цікавим та ефективним, а найкориснішим у такому навчанні є те, що математика починає подобатися.

Проблематика наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» реалізується, насамперед, через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, уміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища й людини.

Завданням змістової лінії «Здоров'я і безпека» є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і

формувати навколо себе безпечне життєве середовище.

Наскрізна лінія «Здоров'я і безпека» в курсі математики реалізую через завдання з реальними даними про безпеку й охорону здоров’я (текстові завдання, пов’язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів, відсотковими обчисленнями й графіками, що стосуються чинників ризику).

Змістова лінія «Підприємливість і фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних задач щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів. Вона реалізується під час вивчення відсоткових обчислень, рівнянь та функцій.

Основним засобом імплементації наскрізних ліній у математику є вибір задач. Наскрізні лінії ключових компетентностей реалізуються під час розв‘язування задач практичного змісту - задач, що виникають за межами математики, але розв’язуються з використанням математичного апарату.

Якщо сучасний вчитель математики у процесі навчання шкільного курсу акцентує увагу учнів на зв'язок математики з життям, то він викликає у дітей інтерес до навчання, досягає формування таких важливих рис характеру як послідовність у роботі, наполегливість, акуратність, увага, критичне ставлення до своєї роботи й роботи своїх товаришів, кмітливість, чесність, колективізм, любов до праці, культуру письма й усної мови.

Н. Д. Тимонік

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розбудова Нової української школи спрямовується на процес реального оновлення стану сучасної середньої освіти. Наразі багато говорять про необхідність змін, перш за все, в підході учителя до організації освітнього процесу. Проблема розвитку креативної особистості школярів є особливо актуальною зараз, у період реформування освіти, в умовах переходу нашої держави на шлях до європейської інтеграції. Сьогодні, як ніколи, нашій країні потрібні люди творчо мислячі, здатні приймати нестандартні рішення.

Учений на ниві освіти А. Маслоу із США вважав, що у зв’язку із прискоренням темпів розвитку цивілізації назріла потреба в новому типі людини, яка може жити в постійно змінюваному світі, впевнено й натхненно реагуючи на неминучі зміни, легко імпровізуючи та адаптуючись до них. На думку вченого, креативність - здатність до творчості - характерна для кожної психічно здорової особистості й може виявлятися практично в знаннях з усіх сфер, в усіх видах людської життєдіяльності. З цією здатністю творити пов’язані такі якості як гнучкість мислення, безпосередність, сміливість, готовність припускатися помилок, відкритість, ініціативність. Усі ці риси притаманні особистості в дитячому віці, проте з роками вони згасають. Більшість дітей мають творчі задатки,

та не всім удається реалізувати їх уповні, тому особливо важливо організувати навчання дитини так, щоб воно активізувало розвиток її креативності.

Отже, в умовах реформування освіти перед педагогами стоять такі важливі завдання: навчити дітей бути креативними в тому сенсі, щоб вони були готові сприймати нове, вміти імпровізувати, не боятися змін, уміти зберігати спокій; виростити новий тип особистості – людей-імпровізаторів, здатних миттєво приймати творчі рішення. Саме освіта для сталого розвитку передбачає такі зміни в організації навчально-виховного процесу для педагогів як перехід від передачі знань до створення умов для їх активного засвоєння та отримання практичного досвіду , а для учнів - перехід від пасивного засвоєння знань до активного їх пошуку, практичного осмислення.

Переконана, що учитель дійсно повинен відмовитися від ролі ретрансляції готових істин і перейти на позиції помічника, консультанта, організатора навчальної роботи на основі діалогічного спілкування, спільної пошукової діяльності. Саме на це і намагаюсь націлювати свою роботу, працюючи над проблемою «Формування креативної особистості на принципах загальнолюдських цінностей засобами художнього слова». Предмет «Зарубіжна література» має значні потенційні можливості для формування творчої особистості, завдяки яким учні долучаються до мистецтва слова, національної та всесвітньої культури й отримують багатий матеріал для всебічного розвитку своїх інтелектуальних, моральних, естетичних та креативних якостей. Це значить, що потрібно виробляти в учнів уміння альтернативно мислити, бачити кілька варіантів розв’язання певного поставленого завдання, не боятися творити нове, навіть помиляючись, тому що на помилках учні вчаться.

Вважаю, що основними завданнями у формуванні креативної особистості є спонукання дітей до навчання, яке виходить за межі отриманих знань та спрямоване на саморозвиток і безперервну освіту протягом усього життя, адже сучасні освітні парадигми особистісно зорієнтованого, розвивального, креативного навчання спрямовані на самостійне здобування знань та індивідуальний підхід до виконання будь-якого завдання. Думаю, що сьогодні, як ніколи актуальною є і настанова великого педагога В.Сухомлинського про те, що робота вчителя - це творчість, а не буденне заштовхування в голови дітей знань.

Отже, основна мета, яку ставлю перед перед собою на кожному уроці, - впливати на свідомість і почуття учнів, виховуючи в них прагнення до добра і нетерпимість до зла, розуміння моральної краси людської поведінки, бажання змінювати світ на краще. На різних етапах навчальної діяльності широко використовую інтерактивні вправи, а саме:

- «Асоціація» (діти підбирають слова, фрази, які асоціюють у них, з тим чи іншим поняттям, що збагачує їх словниковий запас та розвиває мислення);
- «Продовж речення» (діти не просто переказують зміст твору, а орієнтуються на запропонований епізод, що дозволяє вчителю швидко виявити рівень засвоєння учнями тексту твору);
- «Чорне-біле» (діти не просто дають оцінку діям героїв твору, а й аргументують свою відповідь, при цьому право на підтримку має будь-який варіант, якщо є чітка аргументація, тобто дітям не нав’язується загальна думка);
- «Переплутанка» (заслухавши епізод твору, в якому викладено спотворені факти, дії, характеристики образів, діти повинні поправити текст);

- «Акровірш» (прослухавши вірш, діти читають слово, утворене з початкових літер та аргументують його відповідність тексту);

- «Сходинки» (діти прослідковують еволюцію чи деградацію образу твору , аналізуючи його вчинки на життєвому шляху);

- «Відкрита трибуна» (діти висловлюють свої думки, припущення, висновки - приймаються всі варіанти відповідей);

- «Оживи портрет» (цю вправу використовую при закріпленні знань дітей про життєвий і творчий шлях письменника , розміщуючи епітети-характеристики , які яскраво підтверджують індивідуальність митця).

Таким чином, формування інтелектуального потенціалу України потребує систематичного, цілеспрямованого розвитку школярів. Поряд з цим повинні поглиблюватись і творчі вміння. А це спроможний зробити тільки творчо налаштований вчитель, який індивідуальні здібності учнів вдосконалює із врахуванням вікових аспектів в процесі міжпредметного, цілеспрямованого, активаційного забезпечення, випереджального навчання, операційно-системного формування, поетапності, особистісно зорієнтованого навчання. Кожному вчителеві слід пам'ятати слова А. Дістервега: «Учитель мусить бути творцем». Тоді і учні будуть творчими послідовниками свого наставника.

Список використаних джерел

1.*Боровик Г. Плекаємо творчу особистість. //Відкритий урок. - 2006. - №12, С.16-19.* ***2.****Коломієць Н. Інтерактивні технології в особистісно зорієнтованій освіті. //Відкритий урок, - 2006. -№9, - С. 12-16.* ***3****.Мартиненко С. Як формувати творчу особистість учня, // Відкритий урок, - №12, - С. 22-25.* ***4.****Маслоу А. Психология бытия, - М. Редолбук, К. - Ваклер, - 1997. - С. 304.* ***5.****Сологуб А. Технологія креативного навчання, // Завуч, - 2005, - № 28. - С. 19-24.* ***6.****Череповська Н. Розвиток креативності людини // Психолог, - 2006, -№4. – С. 8-13.*

О. І. Теремецька, В. В. Новіков

ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Педагогічна теорія - абстракція.
Її практичне застосування -
Завжди високе мистецтво.
І. Підласий

Україна як самостійна держава визначила пріоритетним завданням побудову національної школи в новій культурно-історичній парадигмі. XXI століття є добою неперервної освіти. Успішною буде та людина, яка вчитиметься і самовдосконалюватиметься все свідоме життя і буде знаходити в цьому радість. Освіта повинна мати прогностичний, випереджальний характер, бо світ постійно змінюється. Новітнє суспільство висуває до освіти нові вимоги, однією з яких є формування особистостей, що спроможні ухвалювати неординарні рішення й ефективно налагоджувати взаємини у швидкоплинній реальності. Активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін - це

риси особистості дуже важливі на сучасному етапі історичного розвитку, а їх формування потребує реалізації нових підходів до процесу навчання.

Ідея інтегрованого навчання передбачає досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентноздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягти тієї чи іншої цілі, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах. Впровадження інтеграції в навчальний процес актуальне, тому що дає змогу «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми; усувати дублювання у вивченні ряду питань; опанувати з учнями звичайний за обсягом навчальний матеріал, досягти цілісності знань; залучати учнів до процесу здобуття знань; формувати творчу особистість учня, його здібності; дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів.

Глобальне завдання інтеграції - не стільки поєднати окремо існуючі навчальні предмети або частини в ціле, як поширити принципи доцільності на весь зміст освіти. У своїй практиці ми поєднуємо матеріал зарубіжної літератури та всесвітньої історії, надаючи можливість учням розглянути літературні твори на фоні історичних подій певного періоду. Наведемо деякі приклади.

Так, при вивченні в 11-ому класі теми «Осмислення трагедії Першої світової війни в поезії Гійома Аполлінера «Зарізана голубка й водограй» ставимо мету довести, що даний вірш - це ліричний «документ» Першої світової війни. Учитель літератури поглиблює розуміння учнями поетичного світу Г. Аполлінера, дає їм можливість відчути розширення простору вірша завдяки синтезу поетичної мови та опису, розвиває вміння сприймати поезією в будь-яких формах. Учитель історії вчить одинадцятикласників розуміти причини і наслідки Першої світової війни. Учні готують матеріал про участь самого поета у війні, а також про його друзів, паризьких художників, які були на фронтах. Одинадцятикласники роблять висновок про те, що Аполлінер бачив війну не зі шпальт газет. Він пройшов її. Він був солдатом-художником, тому не просто розказав про війну, а показав її суть.

Емоційно насиченим є урок за романом М. О. Булгакова «Майстер і Маргарита» на тему «Світ радянської сучасності в романі» Разом з учителем історії учні намагаються довести, що Булгаков піддає висміюванню не окремі вади, а всю соціальну систему… Одинадцятикласники, спираючись на документальні історичні матеріали щодо арештів, які увійшли у повсякденне життя в 20-30-х роках минулого століття, знаходять підтвердження цього факту в романі. Учні за допомогою вчителів проводять паралель між зображеними в романі М. Булгакова формами організації дозвілля, культури, торгівлі, і тими, що дійсно існували в Москві за часів НЕПу. На уроці використовуються також ілюстрації Т. Зеленченко, А. Карапетяна до роману, звучить пісня «Sympathy for the Devil» («Співчуття дияволу») у виконанні групи «Rolling Stones», учні переглядають уривки з фільму «Майстер і Маргарита» режисера В. Бортка (2005 р). Форми і методи роботи, використані на уроці, дають можливість учням сформувати цілісне уявлення про життя людей у 20-30-ті роки XX століття, привчають до самостійного здобуття знань, розвивають їхні творчі та розумові здібності.

На нашу думку, доцільно застосовувати інтеграцію при проведенні позак-

ласних заходів з предметів. Це дає можливість всебічно висвітлити певну тему, розширити кругозір учнів. Змістовно пройшов захід для учнів 6-ого класу «Краса, возведена в абсолют» про культуру та традиції Японії. Учні знайомилися з поезією Мацуо Басьо, самостійно складали хайку, виготовляли орігамі, переглядали відео-презентацію про Сад каміння, готували роли, вчилися заварювати чай за японськими традиціями, демонстрували прийоми карате. Все це формувало в учнів інтерес до вивчення культури різних народів світу, до самостійного здобуття знань, умінь.

Як бачимо, інтеграція - необхідна умова сучасного навчального процесу.

Список використаних джерел

1. *Звичайні форми роботи - новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: методичний посібник / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С.В. Бекетова. - Харків: Видавнича група «Основа», 2018. - 119 с.* ***2.*** *Сазоненко Г. С. Молодому вчителю: Практично зорієнтований посібник - К.: Міленіум, 2006. - 168 с.*

В.Г. Шевченко

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗНАННЯ У ЗМІСТІ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого розвитку представляє сучасний етап розвитку теорії взаємодії природи і суспільства, головне місце в якому посідає питання про відповідність антропоцентричного та екоцентричного підходів. Основу сучасного екологічного світогляду складає уявлення про взаємодоповнення, взаємоурівноваження антропоцентриму і екоцентризму, що і відображається у концепції сталого розвитку [8].

Основою сталості (закономірності та механізми управління кризами та процесами розвитку, переходів у сталий стан) розглядається зокрема у кібернетиці, загальній теорії систем, теорії самоорганізації [11].

Етичні основи освіти для сталого розвитку складають екологічна етика, яка враховує відповідальність не тільки за людей і навколишнє середовище, але й за майбутнє, ще не народжене, покоління, яке теж маж право на повноцінне навколишнє середовище як основу для свого вільного розвитку [10].

На нашу думку, співвідношення фундаментальних та прикладних знань концепція сталого розвитку базується на двох положеннях:

1.Необхідність збереження традиційної для школи орієнтації учнів на набуття фундаментальних знань, які складають наукову основу світорозуміння. Концепція має на меті ознайомлення учнів із сучасними досягненнями науки, з її методами дослідження та мовою. Освіта для сталого розвитку направлена на розвиток «наскрізних» напрямків сучасної освіти, як гуманізація, соціологія, екологізація, економізація, які повинні сприяти становленню культури молодого покоління у відповідності з державним стандартами освіти.

2.Освіта для сталого розвитку представляє одну з основ практичного повсякденного життя. Тому у закладі робиться акцент на сприяння формуванню прикладних знань, умінь, навичок, підвищенню концепції учнів у питаннях

управління складними системами.

Таким чином, ми розділяємо точку зору з Глушенковою О., щодо основного потенціалу сталого розвитку - у політиці і практиці застосування [5]. Отже, освіта для сталого розвитку покликана надавати учням не стільки теорію, а скільки:

- поняття про *перспективу реалізації концепції*;
- *облік потреб місцевих спільнот*, необхідних для забезпечення їх сталості та зменшення впливу кожної людини та суспільства в цілому на навколишнє середовище;
- *навички та досвід переконання та залучення у процес прийняття рішень* більшості представників місцевих спільнот (у відповідності із розвитком місцевого самоуправління);
- умови для становлення *постматеріальної системи цінностей*, які основані на свідомому обмеженні потреб, орієнтація не на кількісний ріст, а на якісний розвиток.

На нашу думку, **науково-методичною основою освіти для сталого розвитку** є: 1) метод пріоритету моральних цінностей [12], який покликаний забезпечити готовність до морального вибору з екологічно та соціально обґрунтованих позицій як передумову соціальної трансформації; 2) навчання через досвід і співпрацю; 3) проблемне навчання; 4) облік відмінностей у стилях пізнання - в індивідуальних способах опрацювання інформації про навколишній світ (аудіальний, візуальний, кінестетичний); 5) розвиток навичок стратегічного та індикативного планування, стратегічного маркетингу (як методу обліку різнонародних потреб всіх секторів суспільства, різноманітних соціальних груп); 6) отримання досвіду управління проектами - соціально-значимими, практично орієнтованими, технологічними (легко відтворюваними).

Головна функція, яка визначає роль вчителя, - фасилітація - тип лідерства, заснований на сумісній діяльності учнів і вчителя, направленої на досягнення загальної освітньої мети. Відповідність освітніх завдань, направлених на досягнення мети освіти для сталого розвитку і методологічних підходів.

Таким чином, зміст і методи освіти для сталого розвитку базуються на ключових **принципах концепції сталого розвитку**, визначених завдань подолання кризи управління:

- *принцип сталості* (використання природних ресурсів без зниження біорізноманіття та підриву регенеративних здібностей природи як в локальному, так і в глобальних маштабах); - таким чином, запроваджені авторські навчальні програми мають на меті давати поняття про те, як необхідно діяти на всіх рівнях: від побутового до політичного, щоб зменшити антропогенне навантаження на навколишнє середовище та пов'язаний із цим ризик;
- *принцип попередження* (відсутність знань про наслідки дій у відношенні навколишнього природного середовища враховується на всіх рівнях планування і не допускає дій, які призводять до деградації навколишнього середовища); для реалізації принципу попередження рівня освіти повинен попереджати поточні потреби суспільства (випереджаюча освіта, інструментами якого служать виявлення тенденцій розвитку, майбутніх потреб та пріоритетів розвитку наці-

ональних і місцевих спільнот на основі прогностики, розробки та аналізу сценаріїв розвитку).

Отже, невід`ємні принципи освіти для сталого розвитку: пріоритетність як системоутворюючий фактор системи освіти в цілому; безперервність; доступність.

Список використаних джерел

1. *Актуальність формувавння екологічної свідомості. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://bukvar.su/psihologija/83900-Aktual-nost-formirovaniya-ekologicheskogo-soznaniya-Predmet-i-zadachi-ekologicheskoiy-psihologii.html - Актуальність формувавння екологічної свідомості.* ***2.*** *Белокурова М.В. Работа с точками роста. Эмпауэрмент. [Електронний ресурс] /М.В.Белокурова - Режим доступу: http://www.vectorbusiness.ru/d_belokurova.htm. - Эмпауэрмент.* ***3.*** *Висоцька О.Є. Випереджаюча освіта для сталого розвитку: методологія, методика, технології :науково-методичний посібник [Текст] / О.Є.Висоцька. - Д.: «Акцент ПП», 2012. - 292 с.* ***4.*** *Висоцька О.Є. Освіта для сталого розвитку: науково-методичний посібник [Текст] / О.Є.Висоцька. - Д.: Роял Принт, 2011. - 200 с.* ***5****. Горелов А.А. Экология [Текст] /А.А.Горелов. - М.: Изд-во «Юрайт-М», 2001. -312 с.* ***6.*** *Дерябо С.Д., Ясвин В.А. Экологическая педагогика и психология [Текст] /С.Д.Дерябо, В.А.Ясвин. - Ростов-н/Д., 1996.* ***7.*** *Леонтьев А.Н. Проблемы развития психіки [Текст] / А.Н.Леонтьев. - М., 1972.* ***8.*** *Мякинников С.П. Мировоззрение основания экоцентризма и экомышление. [Електронний ресурс]/С.П.Мякинников. - Режим доступу: http://cyberleninka.ru/article/n/mirovozzrencheskie-osnovaniya-ekotsentrizma-i-ekomyshlenie. - Мировоззрение основания экоцентризма и экомышление.* ***9.*** *Осипов В. Первая попытка синтеза экоцентризма [Текст] / В.Осипов // Зеленый мир. -1994. - № 7. - С. 4-5.* ***10.*** *Рябова Н., Новикова Т. Обучение демократии. В поисках гармонии. Образование для устойчивого развития [Текст] / Н.Рябова, Т.Новикова. - М.: «Ага», 2007-104с.* ***11.*** *Серкова Н.В., Ануфриев С.И. Непрерывное образование в контексте экопсихологии [Електронний ресурс] /Н.В.Серкова,С.И.Ануфриев - Режим доступу: http://cyberleninka.ru/article/n/nepreryvnoe-obrazovanie-v-kontekste-ekopsihologii. - Непрерывное образование в контексте экопсихологии* ***12.*** *Трофімов Ю.Л. Психологія. [Електронний ресурс] /Ю.Л.Трофімов. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1414011337298/psihologiya/ekologichna_psihologiya. - Екологічна психологія.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Абакумова Олена Олегівна, к.філос. н., доцент кафедри промислової електроніки НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Алєксєєва Катерина Іванівна, к. філос. н., доцент кафедри філософії та педагогіки Національного транспортного університету м. Київ, Україна.

Альохін Михайло Михайлович, заступник директора з НВР Криворізької ЗШ № 122.

Антоненко Інна Іванівна, ст. викладач НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Астахов Володимир Антонович, к.пед.н., доц., доцент кафедри водних видів спорту ПДАФКС.

Астахова Вікторія Володимирівна, викладач кафедри водних видів спорту Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Багнюк Світлана Сергіївна, вчитель початкових класів Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №108.

Багрій Вікторія Неофидівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Хмельницької національного університету.

Байдаченко Тетяна Сергіївна, зав. відділу української мови та літератури, ст. викладач кафедри історії, суспільно-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання Донецького ОІППО.

Балаклеєць Майя Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель хімії КЗ «НВК «ЗНЗ - ДНЗ» №13» Кам'янської міської ради.

Безена Іван Михайлович, к. філос. н., завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Бєлослудцева Ксенія Олегівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України».

Берека Віктор Євгенович, д. пед. н., проф., ректор Хмельницького ОІППО.

Беркут Карина Василівна, викладач іноземної мови КЗВО «Кам`янський медичний коледж».

Біла Тетяна Миколаївна, вчитель початкових класів Криворізького НВК № 35 «ЗОШ І-ІІІ ст. - багатопрофільний ліцей «Імпульс».

Бойко Світлана Миколаївна, к. філос. н., с.н.с. відділу освітніх технологій та популяризації українознавства Науково-дослідного інституту українознавства.

Бондаренко Валентина Іванівна, учитель початкових класів Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Бондаренко Олександра Ігорівна, викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування №3 факультету лінгвістики НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Ботвінікова Лариса Аркадіївна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України».

Брагіна Олена Іванівна, вчитель російської мови Криворізького НВК № 35 «Імпульс».

Братанич Ольга Григорівна, к. пед. н., доц., вчитель Криворізької ЗШ № 124.

Бруснік Інна Василівна, вчитель географії та біології Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 124.

Ватковська Марина Григорівна, к.філос.н., доц., проректор з науково-педагогічної роботи КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Великодна Євгенія Миколаївна, к. філос. н., заступник декана факультету менеджменту та освітніх інновацій КЗВО «ДАНО» ДОР».

Величко Ірина Валеріївна, заступник директора Синельниківського НВК «ЗОШ І-ІІІ ст. – ДНЗ» Синельниківської міської ради.

Висоцька Ольга Євгенівна, д. філос. наук, доц., завідувач кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Висоцький Олександр Юрійович, д. політ. н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.

Вишняков Василь Миколайович, викладач Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

В'юненко Валентина Володимирівна, вчитель зарубіжної літератури КЗО «Роздорська СЗШ» Роздорської селищної ради Синельниківського р-ну Дн-ської обл.

Вознюк Лідія Володимирівна, к.пед.н., доц., доцент кафедри освітнього менеджменту, державної політики та економіки.

Волобуєва Анжела Іванівна, заступник директора з НВР Херсонської ЗШ І-ІІІ ст. № 46 Херсонської міської ради.

Гавриленко Тетяна Валентинівна, вчитель української мови і літератури Синельниківського НВК «ЗОШ І – ІІІ ст. – ДНЗ» Синельниківської міської ради.

Галькевич Наталя Володимирівна, вчитель початкових класів Опорного комунального навчального закладу «Лозуватська ЗОШ І-ІІІ ст. імені Т.Г.Шевченка» Криворізької районної ради Дн-ської обл.

Ганжа Олена Володимирівна, к. пед. н., заступник директора з ВР КЗ загальної середньої освіти І-ІІІ ст. № 8 Жовтоводської міської ради.

Гембич Валентина Василівна, вчитель початкових класів Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Гапон Тамара Євгеніївна, вчитель Криворізької ЗШ № 124.

Глушакова Наталя Анатоліївна, директор Манвелівської СЗШ Васильківської ОТГ.

Горлач Валентина Вікторівна, заступник керівника навчального відділу Запорізького національного університету.

Городецький Олександр Володимирович, к. і. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Грицак Наталія Русланівна, к. філол. н., доц., докторант кафедри методики викладання світової літератури Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Губа Юлія Василівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України.

Дегтяр Олена Анатоліївна, вчитель початкових класів КНЗ «Широківська ЗШ І – ІІІ ст.» Криворізького р-ну.

Делова Людмила Алиевна, к. социол. н., ведущий научный сотрудник Адыгейского республиканского института гуманитарных исследований им. Т.М.Керашева.

Демиденко Олександр Ігорович, аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету ім. Василя Стуса.

Джежеря Ольга Олександрівна, вчитель української мови та літератури КЗ «Нікопольська СЗШ І-ІІ ст. №14».

Дубрівна Лариса Вадимівна, вчитель початкових класів Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. №108.

Єгорова Світлана Юріївна, к. біол. н., викладач кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДУ «ДМА МОЗ України».

Єфімова Ольга Миколаївна, к. пед. н., ст. викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Єфремова Людмила Сергіївна, директор, вчитель історії КЗ «НВК «ЗНЗ - ДНЗ» №13» Кам`янської міської ради.

Жицька Світлана Анатоліївна, ст. викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».

Євич Марія Миколаївна, завідуюча КДНЗ №22 «Усмішка» м. Покров.

Єрмолаєва Марія Василівна, вчитель української мови та літератури КЗ «Загальноосвітній ліцей м. Покров Дн-ської обл.».

Загрійчук Іван Дмитрович, д. філос. н., проф., професор кафедри філософії та соціології Українського державного університету залізничного транспорту (м.Харків).

Зламанюк Людмила Михайлівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри природничо-математичної освіти- КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Зубкова Тетяна Григорівна, вчитель КЗ «Криворізька ЗШ І–ІІІ ст. № 23».

Іванова Євгенія Василівна, вихователь КДНЗ № 22 «Усмішка» м. Покров.

Ігнатович Ольга Геннадіївна, к. пед. н., доц., доцент кафедри педагогіки Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Катіна Ірина Володимирівна, директор КЗ загальної середньої освіти І-ІІІ ст. № 8 Жовтоводської міської ради.

Карленко Наталія Вікторівна, директор КЗО «Криворізька загальноосвітня санаторна школа-інтернат №8 І-ІІ ст.» ДОР».

Кісєль Олена Вікторівна, к. філос. н., наук. керівник шкільного експерименту, психолог Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Кіянчук Ірина Борисівна, заступник директора з НВР Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Кирилюк Світлана Анатоліївна, викладач Торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету.

Клименко Світлана Вікторівна, вчитель української мови і літератури Криворізької гімназії № 49.

Ключник Руслан Максимович, к. політ. н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин Університету ім. Альфреда Нобеля.

Козак Юлія Володимирівна, директор КЗО «Межівська ЗШ І-ІІІ ст. №1» Межівської селищної ради».

Колісник Тетяна Олександрівна, в .о. директора Криворізької ЗШ № 124.

Конопкіна Людмила Іванівна, д. мед. н., проф., завідувач кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Кордун Вікторія Олександрівна, к. філос. н., ст. викладач кафедри філософії і соціально-політичних дисциплін Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка.

Корольова Ірина Федорівна, вчитель початкових класів Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Кострюков Сергій Володимирович, д. філос. наук, доц., доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

Крайняк Надія Вікторівна, вчитель української мови та літератури колегіуму №11 ЗНЗ І-ІІІ ст. м. Новомосковська.

Кротенко Вікторія Миколаївна, старший викладач кафедри психології КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Крушинська Тетяна Юріївна, к. пед. н., доц., доцент кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДУ «ДМА МОЗ України».

Кузьмінова Лідія Володимирівна, ст. викладач кафедри механізації виробничих

процесів у тваринництві Дніпровського аграрно-економічного університету.

Курницька Тетяна Леонтіївна, викладач інформатики Кам'янського медичного коледжу.

Куцевол Оксана Петрівна, викладач КЗВО «Кам'янський медичний коледж» ДМР».

Куций Андрій Миколайович, доцент кафедри виховання, культури здоров'я, професійної та позашкільної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Лаврова Лариса Василівна, к. філос. н., доц., завідувач кафедри виховання, культури здоров'я, професійної та позашкільної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Лазарєва Євгенія Дмитрівна, аспірант НМАУ.

Лайчук Людмила Павлівна, вихователь-методист Криворізької ЗШ-інтернату І-ІІ ст. № 1.

Лашко Володимир Пантелійович, к.пед.н., доц., завідувач кафедри водних видів спорту ПДАФКС.

Лисоколенко Тетяна Володимирівна, к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Лончук Наталія Василівна, заступник директора з ВР КЗВО «Кам`янський медичний коледж» ДОР».

Лябікова Катерина Миколаївна, вихователь КДНЗ №22 «Усмішка» м. Покров.

Макаренко Лариса Леонідівна, вихователі КДНЗ № 22 «Усмішка» м. Покров.

Макєшина Юлія Вікторівна, к. філос. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Махно Олена Володимирівна, заступник директора з НМР колегіуму № 11 ЗНЗ І-ІІІ ст. м. Новомосковська.

Меняйло Вікторія Іванівна, к. ф.-м. н., доцент Запорізького національного університету.

Мироненко Олена Валеріївна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України».

Миронова Світлана Миколаївна, вчитель Криворізької ЗШ № 124.

Мойсеєнко Олена Євгеніївна, вчитель англійської мови КЗ «Новопільський НВК» Криворізького р-ну Дн-ської обл.

Монастирна Олександра Валентинівна, студентка 5-го курсу спеціальності «Прикладна лінгвістика» Університету ім. Альфреда Нобеля.

Мусіна Оксана Юріївна, заступник директора з НВР КЗ загальної середньої освіти І-ІІІ ст. № 8 Жовтоводської міської ради.

Нежуріна Олена Юсупівна, вчитель російської мови та зарубіжної літератури Синельниківський НВК «ЗОШ І – ІІІ ст. – ДНЗ».

Нестуля Світлана Іванівна, к.і.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Полтавського університету економіки і торгівлі, директор навчально-наукового інституту лідерства**.**

Нетлях Наталя Петрівна, вчитель початкових класів Криворізької ЗШ – інтернату І-ІІ ст. № 1.

Нікітюк Олександр Володимирович, к.і.н., доц., полковник ЗСУ, начальник кафедри загальновійськової підготовки з курсом мовної практики, УВМА, м. Київ.

Новіков Віктор Володимирович, учитель історії Лубенської ЗОШ І-ІІІ ст. № 10.

Новохатна Дарія Анатоліївна, директор КЗО «Фінансово-економічний ліцей» Дніпровської міської ради.

Олійник Катерина Сергіївна, к. психол. н., доц., доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету.

Опалева Олеся Игоревна, студентка Института филологии и межкультурной коммуникации им. Льва Толстого Казанского (Приволжского) федерального университета.

Остапенко Валентина Миколаївна, вчитель математики КЗО «Первомайський НВК «Заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ст. - ДЗО» Іларіонівської селищної ради.

Пальм Галина Аркадіївна, к. психол. н., доц., доцент кафедри психології КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Панькевич Олександр Володимирович, студент 2 курсу інженерно- технологічного факультету групи М-3-17 ДАЕУ.

Перцева Тетяна Олексіївна, д. мед. н., проф., ректор ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», професор кафедри внутрішньої медицини 1.

Петренко Віталій Олександрович, д-р техн. н., проф., заслужений діяч науки і техніки України Національної металургійної академії України.

Петріщева Світлана Андріївна, викладач української мови та літератури Кам'янського медичного коледжу.

Прахова Світлана Анатоліївна, к. психол. н., практичний психолог Криворізького науково-технічного металургійного ліцею № 16.

Пригунов Гліб Олександрович, голова Дніпропетровської обласної ради.

Прокоф'єва Катерина Анатоліївна, к. філол. н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності ДВНЗ НМетАУ.

Птачик Іван Анатолійович, студент 2 курсу інженерно- технологічного факультету групи М-3-17 ДАЕУ.

Пятецька Ніна Анатоліївна, вчитель математики Майської філії І-ІІ ст. КОЗО «Кислянська ЗШ І-ІІІ ст.» Синельниківського р-ну.

Рогова Олена Георгіївна, канд. філос. н., доц., професор кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Рожкова Катерина Вікторівна, студентка кафедри політології та міжнародних відносин Університету імені Альфреда Нобеля.

Савченко Вікторія Анатоліївна, к. пед. н., доцент кафедри виховання, культури здоров'я, професійної та позашкільної освіти КЗВО «ДАНО» ДОР».

Сагуйченко Валентина Володимирівна, д-р філос. н., професор кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Семерак Наталя Олександрівна, вчитель початкових класів КЗО «Роздорська ЗСШ» Роздорської селищної ради Синельниківського р-ну.

Сиченко Віктор Володимирович, д. н. держ. упр., доц., ректор КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Складановська Марина Григорівна, доктор філософії MAIT (культурологія), керівник психологічної служби ДВНЗ ПДАБА.

Скрипник Олександр Сергійович, вчитель хореографії Кіровоградського облкомплексу (гімназія-інтернат-школа мистецтв).

Слободяник Геннадій Іванович, д. психол. н., к. мед. н., доц., методист гуманітарно-естетичного відділу ДОЕЦ, лікар КДЮСШ № 22 «Олімп», м. Київ.

Сокол Інна Миколаївна, заступник директора з НР, вчитель біології КЗ «Новопільський НВК» Криворізького р-ну Дніпропетровської обл.

Солошенко Ірина Анатоліївна, логопед Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Соснова Валентина Анатоліївна, викладач української мови і літератури Кам'янського медичного коледжу**.**

Сурякова Марина Володимирівна, к. психол. н., доц., завідувач кафедри психології КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Теремецька Олена Ігорівна, директор Лубенської ЗОШ І-ІІІ ст. № 10 Лубенсь-

кої міської ради Полтавської обл.

Терещенко Наталія Дмитрівна, заступник директора з НР КЗО «Криворізька загальноосвітня санаторна школа-інтернат №8 І-ІІ ст.» ДОР».

Тимонік Надія Дмитрівна, вчитель зарубіжної літератури Майської філії І-ІІ ст. «КОЗО Кислянська ЗОШ І-ІІІ ст. Зайцівської сільської ради Синельниківського р-ну».

Ткач Оксана Володимирівна, ст. викладач кафедри українознавства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Тропіна Маріана Олександрівна, соціальний педагог Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка,

Тягло Наталія Василівна, КПНЗ «Мала академія наук учнівської молоді» ДОР».

Фесенко Олександр Володимирович, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України».

Фоміна Олена Павлівна, директор КЗ «Нікопольська СЗШ І-ІІ ст. №14».

Харлаш Людмила Михайлівна, к. філос. н., доцент кафедри природничо-математичної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Хозяйонок Віра Василівна, вчитель початкових класів Криворізької ЗШ – інтернату І-ІІ ст. № 1.

Хоменко Наталія Петрівна, заступник директора з НВР КЗ «Харківська ЗШ І-ІІІ ст. № 175 «Кулиничівська» Харківської міської ради Харківської обл.».

Хомич Олена Борисівна, старший викладач кафедри психології КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Черкасова Ольга Григорівна, канд. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДУ «ДМА МОЗ України»;

Черняк Наталія Олександрівна, ст. викл. кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро.

Чіжова Наталія Володимирівна, викладач НТУУ «КПІ» ім. Ігоря Сікорського.

Човган Олена Олександрівна, к. психол. н., доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету.

Шабаєва Людмила Миколаївна, ст. викладач кафедри виховання, культури здоров'я, професійної та позашкільної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Шапунова Інна Євгеніївна, вчитель хімії КЗСЗШ № 44 Кам'янської міської ради.

Шарун Алеся Віталіївна, к. мед. н., доц., доцент кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Шведун Віталій Петрович, вчитель КЗ «Криворізька ЗШ І-ІІ ст. №79 КМР».

Швидун Віктор Миколайович, к. пед.наук, доц., заступник декана факультету підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

Шевцова Марина Олегівна, вчитель англійської мови Криворізької спеціалізованої школи І- ІІІ ст. № 107 з поглибленим вивченням англ. мови.

Шевченко Валентина Григорівна, директор Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Шинкаренко В'ячеслав В'ячеславович, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» «ДОР».

Шишко Ірина Анатоліївна, вчитель української мови та літератури Криворізької ЗШ І-ІІІ ст. № 15 ім. М. Решетняка.

Яворенко Лідія Едуардівна, директор КЗ «НВК №33 «Маріїнська гімназія» ДМР.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ 3
Пригунов Г.О., Ватковська М.Г. Концепція «SMART Громади» як напрямок сталого розвитку громад в умовах впровадження принципів електронного урядування 3
Сиченко В.В., Шинкаренко В.В. Антропологічний підхід до процесу виховання як фактор гармонійного розвитку особистості 5
Висоцька О.Є. Освітній заклад як «музей думок» чи «лабораторія ідей»: дві моделі побудови сучасного освітнього простору 9
Загрійчук І.Д. Формування особистості в системі освіти 11
Пальм Г.А. Критичне мислення як психологічний феномен 13
Кострюков С.В. Освіта і виховання у сфері енергозбереження 14
Складановська М.Г., Прокоф'єва К.А. Гуманістичний пріоритет особистості в сучасній освіті 16
РОЗДІЛ І. **ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ XXI СТОЛІТТЯ. НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА У ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНОМУ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТАХ** 18
Багнюк С.С. Формування творчої особистості учнів як філософська проблема освіти XXI століття 18
Алєксєєва К.І. Наративна технологія самоідентифікації в постмодерному світі 20
Абакумова О.О. Соціокультурні перспективи розвитку сучасної дистанційної освіти 21
Альохін М.М. (Не)терпимість як ідеологема української освіти 23
Безена І.М. Інформаційна культура як засіб самореалізації особистості . . 25
Бойко С.М. Вплив історичної пам'яті на подолання постколоніальної свідомості українського народу 27
Берека В.Є. Компетентнісний підхід у системі післядипломної педагогічної освіти 30
Великодна Є.М. Здоров'язберігаючий потенціал особистості в умовах неперервного медійно-інформаційного освітнього простору 33
Горлач В.В. Семіотичний підхід як інструмент формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців з туризму 35
Висоцький О.Ю. «Нова щирість» як форма застосування особистісно-орієнтованого підходу у контексті реалізації концепції Нової української школи 36
Грицак Н.Р. Розвиток національної самосвідомості майбутніх учителів зарубіжної літератури: філософський та психологічний аспекти 38
Дегтяр О.А. Роль початкової освіти в контексті соціокультурної ситуації в ххі столітті та сталий розвиток 40
Кордун В.А. «Философия альтруизма» Питирима Сорокина как основа его педагогики «кризисных эпох» 42
Кротенко В.М., Хомич О.Б. Диференційований підхід до підвищення педагогічної майстерності вчителя в умовах освітнього закладу 46

Куцій А.М. Перспективи застосування технології кооперативного навчання в системі неперервної освіти 48
Лаврова Л.В. Валеологічна парадигма філософії освіти 50
Лисоколенко Т.В. Гейміфікація: серйозно про несерйозне 51
Макєшина Ю.В. Спортивна культура і міжкультурна комунікація: філософсько-політичний дискурс сьогодення 53
Сагуйченко В.В. Актуальні питання філософії освіти в системі післядипломної педагогічної освіти 55
Рогова О.Г. Значення духовних цінностей для психічного здоров'я особистості 57
Сурякова М.В. Професійно-педагогічна позиція викладача в умовах сучасної освітньої системи 59
Харлаш Л.М. Цифрова компетентність педагогів у системі неперервної освіти 62
Шабаєва Л.М. Роль виховної роботи у новій українській школі: філософський аспект 65
Шапунова І.Є. Філософські проблеми сучасної освіти в контексті соціокультурної ситуації XXI століття 67
Шишко І.А. Соціально-філософські концепції виникнення мови, її природи і ролі у суспільстві 69
Швидун В.М. Реформування післядипломної педагогічної освіти України в контексті реалізації принципів Нової української школи 71
РОЗДІЛ ІІ. **СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ЗНАНІЄЦЕНТРИСЬКОЇ ДО КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ** . . . 73
Антоненко І.І. Якість освіти як важлива умова покращення ефективності процесу навчання 73
Астахова В.В., Лашко В.П., Астахов В.А. Розвиток творчого мислення студентів 75
Berkut Karyna Formation of Communicative Competences of Students Using Information and Communication Technologies in the Process of Studingn Foreign Language as an Aspect Of Innovative Educational Development 76
Городецький О.В. Формування здорового способу життя як ціннісної орієнтації спортивної молоді України 78
Делова Л.А. Подготовка специалистов для системы непрерывного инклюзивного образования 81
Демиденко О.І. Проблема міграції українського студентства в якості спонукаючого фактору до освітньої реформи 83
Єфімова О.М., Жицька С.А. Підвищення ефективності системи військової освіти 85
Ігнатович О.Г. Проблема формування навичок академічного письма у студентів університету в умовах дистанційного навчання 86
Зламанюк Л.М. Метод проектних технологій у вивченні природничонаукових дисциплін як один із компонентів випереджаючої освіти 89
Куцевол О.П. Візуальні засоби в навчально-виховному процесі для студентів «смартфонного» покоління 91
Кузьмінова Л.В., Птачик І.А., Панькевич О.В. Особистісно-зорієнтоване навчання студентів- аграріїв в умовах змін сьогодення 93

Конопкіна Л.І., Ботвінікова Л.А., Мироненко О.В., Бєлослудцева К.О., Фесенко О.В., Губа Ю.В. Формування професійної відповідальності як важлива частина виховання особистості майбутнього лікаря 95
Ключник Р.М. Викладання іноземної мови: етичні та культурні аспекти . 97
Кирилюк С.А. Формування культури спілкування - одна із важливих проблем навчання рідної мови 98
Конопкіна Л.І., Ботвінікова Л.А., Мироненко О.В., Фесенко О.В., Бєлослудцева К.О., Губа Ю.В. Психолого-педагогічні особливості підготовки педагога вищої медичної школи в контексті застосовування інноваційних технологій навчання 101
Крушинська Т.Ю., Шарун А.В., Єгорова С.Ю. Розвиток комунікативних навичок магістрів медицини у світі формування їх професійних компетентностей при вивченні дисципліни «Мікробіологія, вірусологія, імунологія» . 103
Лазарєва Є.Д., Петренко В.О. Вплив мотивації творчої праці науково-педагогічних працівників на якість навчального процесу 105
Конопкіна Л.І., Ботвінікова Л.А., Мироненко О.В., Фесенко О.В., Бєлослудцева К.О., Губа Ю.В. Досвід роботи «палатної команди» як найбільш ефективної форми професійної підготовки іноземних студентів, що розмовляють англійською мовою у медичному виші 108
Олійник К.С. Потенціал неперервної освіти в контексті формування професіоналізму майбутніх соціальних працівників 109
Monastyrna O.V. Active Learning Strategies in Teaching English as a Foreign Language (TEFL) 111
Слободяник Г.І., Нікітюк О.В. Компетентність та якість освіти у процесі навчання на військових медичних кафедрах та курсах перепідготовки офіцерів медичної служби ЗСУ 113
Лончук Н.В. Виховання студентської молоді в системі випереджаючої освіти для сталого розвитку 116
Нестуля С.І. Формування лідерської компетентності випускників у ВНЗ УКООПспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» 118
Меняйло В.І. Роль інноваційного середовища у формуванні готовності майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності . . 119
Соснова В.А. Педагогічний дизайн викладача сьогодення 121
Перцева Т.О., Конопкіна Л.І., Черкасова О.Г., Мироненко О.В., Фесенко О.В., Ботвінікова Л.А., Бєлослудцева К.О. Методичне забезпечення лекцій з внутрішніх хвороб у медичному виші: досягнення та перспективи . . . 124
Черняк Н.О. Інтерактивно-інтегроване навчання як засіб підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ 126
Скрипник О.С. Визначення критеріїв професійної компетентності майбутнього хореографа 127
Чіжова Н.В. Залучення студентів до позааудиторної діяльності для формування особистісної мобільності 130
Човган О.О. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища 132
Ткач О.В. Розвиток комунікативної компетентності як необхідна складова сучасної фахової підготовки 134

РОЗДІЛ ІІІ. **ШЛЯХИ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ** 136
Братанич О.Г. Випереджаюча іншомовна освіта як чинник сталого розвитку суспільства в умовах глобалізованого світу та економічних викликів 136
Брагина Е.И. Использование группы обучающих приложений на базе Android/WEB-версий на уроках русского языка 138
Багрій В.Н. Інноваційна діяльність як фактор розвитку професіоналізму педагогів ДНЗ 140
Тропіна М.О. Шляхи випереджальної модернізації педагогічної освіти . . 142
Рожкова К.В. Концепція «Нової української школи»: можливості практичної реалізації 143
Bondarenko Oleksandra Sources and Types of Vocabulary in ESP Teaching . 145
Галькевич Н.В. Методологічна культура вчителя Нової української школи 147
Лайчук Л.П. Соціальне становлення підлітків в контексті ідей сталого розвитку 148
Опалева О.И. Использование рекламных роликов в процессе обучения французскому языку (компетентностный подход) 150
Корольова І.Ф. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у навчальному просторі 153
Курницька Т.Л. Можливості використання QR-кодів при вивченні навчальних дисциплін 155
Гембич В.В. Соціалізація молодших школярів (НУШ) через формування життєвих навичок шляхом використання інтерактивних технологій 156
Нетлях Н.П. Створення ситуації успіху у системі початкової освіти шляхом впровадження гуманної педагогіки 158
Мойсеєнко О.Є. Шляхи випереджальної модернізації педагогічної освіти 160
Лябікова К.М. Формування всебічно розвиненої особистості через варіативну складову базового компоненту дошкільної освіти «Іноземна мова» 161
Савченко В.А. Інноваційні підходи при викладанні фізичної культури для вчителів Нової української школи 163
Солошенко І.А. Розвиток зв'язного мовлення як засіб формування особистості в умовах сталого розвитку 165
Петріщева С.А. Компаративний аналіз художніх творів з української та зарубіжної літератури 167
Хозяйонок В.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів як умова формування креативної інноваційної особистості 168
Семерак Н.О. Інноваційні технології у початковій школі як один із шляхів підвищеня ефективності і випереджальної модернізації освіти 170
Єрмолаєва М.В. Формування національного інтелекту засобами літератури рідного краю 172
Величко І.В. Методичний супровід інклюзивного навчання в навчальному закладі через випереджаючу освіту для сталого розвитку 174
Кіянчук І.Б. Роль інноваційної діяльності вчителя у системі роботи експериментального навчального закладу 176
Волобуєва А.І. Розвиток інноваційного освітнього простору через оновлення форм і змісту методичної роботи 178

Махно О.В. Розвиток творчого та духовного потенціалу учнів в процесі випереджальної модернізації освіти 180
Карленко Н.В., Терещенко Н.Д. Інноваційні освітні технології як основа сталого розвитку, підвищення професійної компетентності та педагогічної творчості вчителів та вихователів 182
Тягло Н.В. Дослідницька компетентність учителя як чинник успішності науково-дослідницької діяльності учнів 184
Шевцова М. О. Впровадження інтерактивних методів навчання у процесі вивчення іноземної мови 186
Євич М.М. Використання інноваційних технологій для розвитку зв`язного мовлення через наочне моделювання дітей дошкільного віку в умовах освіти сталого розвитку 189
Зубкова Т.В. Психолого-педагогічні аспекти формування навичок письма молодших школярів 191
РОЗДІЛ IV. **УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ** 193
Вишняков В.М. Впровадження управлінських інноваційних аспектів в галузі фізичної культури і спорту 193
Вознюк Л.В. Управлінські аспекти в діяльності закладів загальної середньої освіти 195
Сокол І.М. Інноваційні підходи до форм управлінської компетентності керівника навчального закладу 196
Хоменко Н.П. Керівник як менеджер інноваційного розвитку освітнього закладу 198
Єфремова Л.С., Балаклеєць М.В. Управлінські аспекти соціально-педагогічного проектування в контексті ідей сталого розвитку 200
Мусіна О.Ю. Управлінські аспекти економічної культури керівника закладу загальної середньої освіти 202
Ганжа О.В., Катіна І.В. Деякі питання інноваційної діяльності керівника як менеджера освіти 204
Глушакова Н.А. Управлінський аспект розвитку інноваційного освітнього простору 206
Козак Ю.В. Розвиток інноваційного освітнього простору в експериментальному закладі 208
Новохатна Д.А. Управлінські аспекти інноваційного розвитку освітнього середовища ліцею 210
Фоміна О.П., Джежеря О.О. Управлінські аспекти розвитку інноваційного освітнього простору 213
Яворенко Л.Е. Інноваційний розвиток освіти в Україні: аспекти освітнього менеджменту в умовах авторської школи 216
РОЗДІЛ V. **ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ВИПЕРЕДЖАЮЧОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА** 218
Клименко С.В. Застосування проектної технології на уроках української мови та літератури як один із напрямків розвитку творчої особистості в умовах сталого розвитку 218

Байдаченко Т.С. Інтеграція ідей сталого розвитку на уроках вивчення синтаксису 219
Біла Т.М. Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес початкової школи 221
Бондаренко В.І. Особливості соціалізації молодших школярів засобами ігрової діяльності в контексті ідей сталого розвитку 223
Бруснік І.В. Організація наскрізного навчання з освіти для сталого розвитку при викладанні предметів природничого циклу 225
В'юненко В.В. Інтеграція на уроках зарубіжної літератури та історії як один із засобів нового Стандарту освіти 229
Гапон Т.Є. Концептуальні підходи до формування освіти для сталого розвитку 231
Гавриленко Т.В. Міжпредметна компетентність як інтегрований результат індивідуальної діяльності учнів на уроках української мови і літератури в період допрофільного навчання 233
Кісєль О.В. Психолого-педагогічний моніторинг інтегрування випереджаючої освіти для сталого розвитку в загальноосвітньому закладі 234
Прахова С.А., Дубрівна Л.В. Реалізація наскрізної змістовної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» 236
Шведун В.П. Практика інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у курс біології середньої школи 238
Крайняк Н.В. Розвиток творчої особистості на уроках української мови та літератури засобами випереджаючої освіти для сталого розвитку 240
Колісник Т.О. Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку в освітній процес 242
Іванова Є.В., Макаренко Л.Л. Формування навичок економічного мислення та економічних уявлень у дітей дошкільного віку в умовах освіти для сталого розвитку 244
Зубкова Т.Г. Сталий розвиток на уроках хімії 246
Миронова С.М. Впровадження освіти для сталого розвитку на уроках української мови та літератури 248
Нежуріна О.Ю. Розвиток креативного мислення на уроках зарубіжної літератури на основі впровадження ігрових технологій в умовах сталого розвитку 250
Пятецька Н.А. Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на уроках математики в інтересах сталого розвитку 251
Остапенко В.М. Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку на уроках математики 253
Тимонік Н.Д. Формування креативної особистості в умовах освіти для сталого розвитку 255
Теремецька О.І., Новіков В.В. Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес: теорія і практика . . . 257
Шевченко В.Г. Фундаментальні та прикладні знання у змісті освіти для сталого розвитку 259
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 262

Наукове видання

Науковий редактор
О.Є. Висоцька

Н 53 **Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика:** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 06 грудня 2018 р., м.Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». Частина І / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. - 274 с.

У збірник вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції **«Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика»**, що присвячена найбільш важливим філософським проблемам сучасної освіти, складовим неперервної освіти у філософсько-світоглядному та культурологічному контекстах; стратегіям реформування вищої освіти та шляхам випереджальної модернізації педагогічної освіти в контексті завдань концепції Нової української школи; управлінським аспектам розвитку інноваційного освітнього середовища. Також представлений досвід закладів вищої, середньої та дошкільної освіти щодо шляхів інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес, презентовано кращі практики упровадження її складових – громадянської освіти; екологічної та енергоефективної освіти; здоров'язберігаючих освітніх технологій, виховної роботи.

СПД «Охотнік» В.С.
49040, м. Дніпро, Запорізьке шосе, буд.40, к.194.
Код за ДРФО 1708213264
Свідоцтво И № 816689 від 01.01.2011

Здано на складання 19.01.19. Підписано до друку 22.01.19. Формат 60х84/16.
Папір офс. Друк різографічний. Гарнітура Times. Умовн.друк.арк. 16,82.
Умовн.фарб.-відб. 17,14. Обл.-видавн. арк. 17,82. Наклад 300 прим. Зам. № О_1027